Digitized by Google

36
23 D
6

[illegible]
C.
2.

ludouicus Cimeno escriu[illegible] Aplicus

[illegible] 7. [illegible] populus [illegible] labia doctu, ut inueniret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] linguam.

c. Bap.ta Gaby
36.23 D 6

מלאכת
הדקדוק השלם

OPVS GRAMMATICVM CONSVMMATVM

ex uarijs Elianis libris concinnatum, complectens ſcilicet

Elementarium abſolutum
Numerandi rationem
Pronominum declinationes
Verborum integras coniugationes
Artificium ſubijciendorum affixorum
Nominum uarias formulas & mutationes
Conſignificatiuorum explicationes
Magiſtrales abbreuiationes
Accentuum tractationem
Metrorum compoſitionem

BIBL. S. A. ROM

ספר טובי

ADDITVS EST QVOQVE Liber Tobiæ, *quem ſuperioribus annis hebraicum ſuppeditarunt Iudæi Conſtantinopolitani.*

BASILEAE.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

[redacted]
cæ linguæ ſtudioſis S. D.

QVid & quãtum hactenus, à uiginti annis & ſuprà, præſtiterim in hebraiſmo, æquiſſimi lectores, uobis excutiendum relinquo. Scripſi Introductiones & Iſagogas pro diſcẽda ſacra lingua, ſcripſi tabulas, dictionaria Heb. & Chald. adieci quibuſdam ſacris libris grammaticas annotationes, interpretatus ſum uarios libros, docui & iam ferè per decem & octo annos publicè, Heidelbergæ & Baſileæ, & nihil non egi quo ſacra lingua Chriſtianis fieret notior & cõmendatior: & gratia dei factum eſt, ut ſcripta mea quantumlibet carerent elegantiarum floſculis, à nemine niſi pauciſſimis quibuſdam & ingratis hominibus contemnerentur, etiam cum exemplaria in multa millia ſubinde eſſent multiplicata. Sic ruſſum ſtudioſis obtrudo hanc nouiſſimam editionem, nõ quidem auctam, ſed in quibuſdam locis caſtigatam, quam quidam ante aliquot annos à me extorſerunt. Quibus tunc uiſum fuit morem gerere, ut ea quæ ſparſim in uarijs libris traduntur de grammaticis præceptionibus, in unum redigerẽtur librũ, fieretq; ueluti ex mẽbris diſiunctis corpus quoddam integrum, ne ſtudioſi ſacræ linguæ perpetuo cogerentur aquas haurire ex lacunis aut potius

ciſternis [illegible] ſemiodi[illegible] rere ex tabnis [illegible] hacten[illegible] frui & proc[illegible] qui in Chriſtiano orbe ſtudium illud uarijs libellis Elianis, quos pro ingenij mei paruitate latinos feci, cõmunicauíq; cãdide omnibus ſtudioſis, & fortaſſe in hũc uſq; diem ſtudium illud lacerũ hiaret, niſi ego illum ſub ijſſem laborem, uertiſſemq; memòratos libros, & ueluti in manus tradidiſſem omnibus, qui amore flagrabant ad linguã ſanctam. Nam deſiderabatur adhuc uerum quoddam fundamentũ in omnibus grãmaticis inſtitutionibus, quæ à noſtris ſcriptæ erãt antequàm Elias Iudæus prodiret, ſicut & Ioannes Campenſis id teſtat̃ in ſua grammatica, & doctiſſimus Capito nõ ſemel mihi olim retulit priuſquã in Eliam incidi, naturã punctuli dages nõdum ſatis exploratã, in eo[illegible] myſteria quædam ſita, id q̃d uerißime dixit, ut poſtea edocti ſumus. Quod nõ dico in ſugillationem illorũ, qui pro uirili ſua conati ſunt iuuare hebraicũ ſtudium. Nam quiſq; prçſtitit id q̃d potuit, atq; ob id ſua non eſt priuãdus laude, multo [illegible] dormitauit inſectãdus conuicijs, ut quorũdam eſt procacitas, qui prõptiores ſunt pro beneficijs referre calumnias quã gratias. Primus omniũ, qui noſtro ęuo colere & plãtare cœpit hebraicã linguam, fuit doctiſſimus uir Iohannes Reuchlinus ſiue Capnion, de linguis & bonis literis apud poſteros bene meritus, quippe q̃ multa poſt ſe eruditiõis ſuæ reliquit monumẽta. Huic ferè coęuus fuit in hoc ſacro ſtudio, licet ætate multo iunior, incomparabilis ille

uir,

uit, dominus Conradus Pelſicanus, nam ſimul
eodem tēpore, & in eodē gymnaſio Thubingēſi,
hi duo magni uiri hebraiſmo operā impenderūt,
uſi etiā ad hoc mutuis officijs. His ego פְּלָמִיר
tertius acceſſi, anno ſcilicet Chriſti 1509. Trans
latus em̄ ad D. Pellicanum, indefeſſo ſtudio ſub
fideliſſimo pręceptore prima imbibi rudimēta, ac
mox animū appuli ad Biblicas hiſtorias. Deinde
circa annū Chriſti 1513. Vuolf. Capito factus in
oppido Bruchſellenſi uerbi dei præco, nactus co
piā cuiuſdā Iudęi baptizati, Matthęi ſcilicet Adri
ani, cœpit & ipſe, ſub difficili tamen præceptore,
fœliciter hebraicari. Quo tēpore & multi alij do
cti uiri per Germaniā & Italiam amore huius lin-
guæ excitati, breui adeò profecerunt, ut æditis li-
bris laudem non uulgarem apud poſteros merue
rint, inter q̄s pręcipui ſunt Iohannes Oecolāpadi
us, Caſparus Ammonius, cuius tn̄ labor in publi
cū non prodijt, Vdalrichus Zuinglius, Mathæus
Aurogallus, Iohānes Campēſis, Theodorus By
bliāder, Theodorus Fabricius, Petrus Artopœ-
us: & in Italia, Petrus Galatinus, Sātes Pagninus,
Auguſtinus Nebiēſis epiſcopus, in Hiſpania ue-
ro Stunica: q̄bus multi alij ſucceſſerūt & eo uſq; in
huius linguę ſtudio profecerūt, ut publice in aca-
demijs hebraiſmū profiteātur, obſcurarintq; ſua
eruditiōe ſuorū pręceptorū nomina, quibus ego,
ſicut nec debeo, hanc fœlicitatē minime inuideo.
Nam dominus diſpenſat munera ſua ut uult, quā
do & quibus uult. Vni tradit decē talenta, alteri
quinq;, alteri duo &c. Fuerūt & in exordio huius

 naſcentis

naſcentis ſtudij alij quidã baptizati Iudæi, qui priuatim ſed ſine fructu docuerũt ſacrã linguã, carẽtes latinæ linguæ cognitiõe, inter q̃s & Iohãnem Buchſenſtein numerandũ cenſeo, qui leuato multo ære à diſcipulis, nihil docuit. Teſtes ſunt qui illũ audierunt. Inter hos omnes excitauit dominus & in Italia Iudæũ quendã, qui tamen natus fuerat in Germania, in Noua ſcilicet ciuitate ſita ſuꝑ amne Eyſch, haud ꝓcul à Nurnberga, Eliam nomine, qui circa annũ Chriſti 1518. inuitis etiã Iudæis, ex probatiſſimis Hebræis ſcriptoribus collegit nobiliſſimũ librũ, cui titulũ fecit כפר חבחור id eſt, liber electus, in quo uerum totius grãmaticæ tradit fundamentũ. Hic liber Romæ excuſus, quum anno Chriſti 1524. mihi à doctiſſimo uiro Simone Grynæo uidendus exhiberet, bone deus quã oblectauit me, quantum theſaurum putabam me adeptum, neſcius adhuc q̃d omnes ſcholæ totius orbis Chriſtiani atq; omnes ſtudioſi obuijs ulnis hũc præceptorẽ, Chriſto ſaluatori noſtro in hũc uſq; diem reluctãtem, ſuſcepturi eſſent. Poſt habitis itaq; omnibus ſtudijs meis, cœpi librũ uertere, & interim quo uerſioni eius incũbo, ubiq; inuenio quæ antea ignoraui, fio rurſus diſcipulus, qui paulò antè præceptoris apud Heidelbergenſes officio fungi coactus fui. Inuenio & quoſdã libellos ab autore æditos citari, nec quieſco donec & illorum mihi copia fiat, inter quos uidebã mihi & alijs ſtudioſis poſt librum electũ neceſſarium cũ cuius titulus eſt, פרקי אליהו quod ſonat, Capitula Eliæ. In eo agit de punctis uocalibus, de li-

teris

teris ſeruilibus atq; de literis gutturalibus, item de uarijs ſpeciebus nominũ & de proprietatibus eorum. Aſſequutus & librum uocum irregularium, non ſine magno profectu uerti illum. Exortus eſt tandem & liber Taamim, id eſt, accentuũ, cui quoq; liber Maſoreth hammaſoreth additus eſt. Prodijt etiam interim è Conſtantinopoli, integra Dauidis Kimhi grammatica. His omnibus libris uſus ſum, quum hãc grammaticam adornandam inſtituerem. Verſilogum hebraicum nactus ſum à Caſparo Ammonio, uiro integerrimo, theologo & heb. linguæ peritiſſimo. Artificium ſubiungendorum כנוים id eſt, affixorum, cõſequutus ſum lõgo uſu & diutino ſtudio hebraiſmi, habens in hoc diligentem cooperatorem Chriſtophorũ, Muſicæ diſciplinæ apud Baſilenſes fidelẽ præceptorem. Abbreuiaturas hinc & hinc ex ſcriptoribus corraſi, tametſi multiplex lectio plurimas quoque mihi ſuppeditauerit. Miniſtrauit & Sãtes quaſdam. Porrò Hebraicũ Tobiam, quem pro exercitamento idiomatis adiecimus, miſit è Mẽmingen Oſuualdus Schreckẽfuchſius, ut ſuo quoq; dicturus ſum loco. Allatum eſt & paulo poſt ex Cayro Aegypti per quendam ex ciuibus Baſiliẽſibus aliud exemplar, quod Paulus Fagius typis euulgauit eodem tempore quo ego meo Tobiæ incumbo. Libellus eſt uere aureus & iuuẽtuti accõmodiſſimus, ex quo nedum linguæ phraſim, uerum & pietatem quę ad omnia ualet, ac uitæ innocentiam diſcere poterũt. In quo enim alio biblico libro ueteris inſtrumenti inuenies tam efficaces

ficaces ad opera pietatis monitiones, quæ habeāt tam uiuidiſſima adiuncta exēpla ut in hoc libro? Vbi uſquam locorum inuenies tam ſynceras, paternas & omni acceptione dignas inſtructiones, qualiter te geras erga deum, erga parentes, erga pauperes præſertim domeſticos fidei, erga cunctos mortales atq; erga defūctos ipſos ut in hoc Tobia? Ediſcendus eſſet liber à pueris haud ſecus q̃ decalogus, & in imo pectoris diligentiſſime condendus, in quo nō niſi mera pietatis ſemina imò flores & fructus inueniuntur. Nec putes eſſe fabulam, quod de capto in Tigride piſce atq; exēterato, & inde ſublata ſterilitate & ſanata cæcitate, in eo ſcribitur. Habes & in Matthæo cap. 17. ferè talem hiſtoriam, quādo Chriſtus iuſſit Simonem ire ad marę, mittere hamum & tollere piſcem qui primus prodijſſet, & aperto ore eius extrahere ſtaterem atque illum dare pro uectigali. Hæc autem ſcribo non propter adultos & qui ſanum habent iudicium, ſed propter rudiores pueros, qui inexercitatum habent in rebus diuinis ingenium facileq; naſum ſuſpendunt, ubi inciderint in talia quæ illis ridicula uidentur.

Valete.

36.23 D 6.

GRAMMATICA HEBRAICA ABSOLVTA

autore [redacted]

primo de literis & punctis uocalibus.

LIteræ apud Hebræos אוֹתִיּוֹת othioth uocantur, leguntur'q; a dextra ad ſiniſtram, & ſunt omnes conſonantes, numero ſcilicet uigintiduæ, niſi quòd nos literam Sin geminauimus propter aliam & aliam eius prolationem. Sunt autem hæ figuræ earum atq; nomina.

Zain	*Vau*	*He*	*Daleth*	*Gimel*	*Beth*	*Aleph*
z	u	h	d	g	bv	aeiou
ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
Nun	*Mem*	*Lamed*	*Caph*	*Iod*	*Teth*	*Heth*
n	m	l	c ch	i	t	h
נ	מ	ל	כ	י	ט	ח
Schin	*Res*	*Kuph*	*Zade*	*Pe*	*Ain*	*Samech*
ſch	r	k	z	pph	aeiou	ſ
ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס
					Tau	*Sin*
					t th	ſ
					ת	ש

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

His literis adijciũtur uocalia, quę ſunt pũcta quæ dam atq; uirgulæ, quæ pro maiori parte ipſis literis ſubijciuntur. Vnum literis ſuperponitur, atq; unum uentri uau inſeritur. Quorum figurę & nomina hæc ſunt:

Pathah ◌ַ a clarum & apertum.
Kamez ◌ָ a obſcurum & cum o mixtum.
Sęgol ◌ֶ æ craſſum.
Zere ◌ֵ e ſubtile & gracile.
Holem ◌ֹ o, punctus unus ſupra literam.
Hirec ◌ִ i, punctus unus ſub litera.
Surec וּ u, ſcribiturq; in ſolo uau.
Kybutz ◌ֻ u, uox media inter u & i.
Hatephkamez ◌ֳ o breue.
Scheua ◌ְ terminatio ſyllabę: & aliquando e uel a breuiter raptum.

Conſtituuntur autem ex literis & adiunctis punctis ſyllabæ in hunc modum.

u	u	o	o	i	e	æ	a	a
אוּ	אֻ	אֳ	אֹ	אִ	אֵ	אֶ	אָ	אַ
bu	bu	bo	bo	bi	be	bæ	ba	ba
בוּ	בֻ	בֳ	בֹ	בִ	בֵ	בֶ	בָ	בַ

gu	gu	go	go	gi	ge	gæ	ga	ga
גוּ	גֻ	גֳ	גֹ	גִ	גֵ	גֶ	גָ	גַ
du	du	do	do	di	de	dæ	da	da
דוּ	דֻ	דֳ	דֹ	דִ	דֵ	דֶ	דָ	דַ
hu	hu	ho	ho	hi	he	hæ	ha	ha
חוּ	חֻ	חֳ	חֹ	חִ	חֵ	חֶ	חָ	חַ
vu	vu	vo	vo	vi	ve	væ	va	va
וּוּ	וֻ	וֳ	וֹ	וִ	וֵ	וֶ	וָ	וַ

Simili modo alijs alphabeti literis adijciũtur puncta uocalia. Punctus tamen ſcheua nũquam conſtituit monoſyllabã, ideo non eſt uocale, ſed cũ in dictionibus ſcribitur & uenit legendum (nõ enim ſemper legitur) raptim legitur, ut דְגַן שָׂדֶה dgan ſade, frumentum campi, ubi in dgan ſcheua rapitur: aliâs enim d legi non poſſet, niſi ſcheua muſſitaret, cum d & g non ſint literæ connexiles. Sic hic שְׂמֹאל ſmol, ſiniſtra, שְׁמֵנָה ſmena, non ſchemena, pinguis.

De literis alphabeti & quibuſdam earum diſtinctionibus.

In primis ſeruandus eſt ordo literarum, ut in alphabeto eſt ſignatus, quia deſeruit numerationi. Secundo aduertendum eſt diſcrimen characterum, ne cognatio quarũdam figurarum alicui imponat, præſertim beth & caph, daleth & res, ſamech & mem finalis (de finalib. mox dicemus) zain & nun finalis. Tertio notãdum, ſex literas in ſui prolatione aliquando fortificari, quod Hebræi uocant dageſſari, aliquãdo attenuari, quod illi appellant raphari, colligunturq́ in has duas dictiones בּגד כּפת Bgad Kphath. Intenduntur quãdo in uentrẽ illarum ſcribitur pũctulus unus, ſic בּ גּ דּ כּ פּ תּ & tunc beth facit b ſimplex, gimel g latinum, daleth d, caph c, uel k, pe p, taũ t. Et quando illo puncto carent, remittuntur fiũtq; laxiores in ſui prolatione, & profertur beth ut v cõſonans, gimel ut gh, daleth ut d quod in ſibilum degenerat, caph ut χ ch, pe ut φ ph, tau ut θ ſiue th. Et nota quod in ſcriptis codicibus he literæ quando carẽt punctulo dages, ſemper habent in capite uirgulam quę raphe uocatur, hoc modo בֿ כֿ דֿ גֿ פֿ תֿ In impreſsis uero libris id nõ obſeruatur, ſed cũ deſtituũtur dages perinde

Cognatio literarũ.

Literarum intentio.

Raphe.

eſt ac

eſt ac ſi haberent raphe. Quarto notandum, quinq; eſſe literas, quæ in fine dictionis alijs ſcribuntur figuris quàm in medio aut principio & ſunt hæ:

כ מ נ פ צ Extra finem.

ך ם ן ף ץ In fine.

Exempla אֲרָם non אֲרָמ Sic חֹשֶׁךְ non חֹשֶׁכ item אֶרֶץ non אֶרֶצ Et כָּנָף non כָּנָפ Sic בֵּן non בֵּנ Inuenitur autem unus duntaxat locus in Iſaia, ubi mem finale ſcribitur in corpore dictionis, idq; ſic לְםַרְבֵּה quod putant non uacare myſterio. Porrò literas finales Hebræi uocant פְּשׁוּטוֹת extenſas, non finales uero כְּפוּפוֹת recuruatas, præter מ quod appellant פְּתוּחָה apertum, & ם quod uocant סְתוּמָה Quinto colligunt Hebræi ex ſuo alphabeto quatuor gutturales literas, nempe אֲחְהַע quas uocant גְּרוֹנִיּוֹת & hæ in grammatica faciunt ſtudioſo nonnihil negotij, ob id potiſſimum, quod non poſſunt geminari per inſertum dages ut reliquę omnes, ac deinde ubi illę habēt purum ſcheua hæ fere ſemper habent ſcheua mixtum cum patha aut ſægol in hunc modum ֲ ֱ uocaturq; hateph pathah & hateph ſægol: exempla,

Finales.

Gutturales.

exempla, ubi dico צְרַעַת in ſimili forma ab aleph
dico אַרְמוֹת non אֲרָמוֹת & ab heth חֲלָלַת repu-
diata, infamis, non חֲלָלָת & ab he הֲדָרַת decor,
atq; ab ain עֲגָלַת quadriga. Exẽpla de hateph ſæ-
gol: ubi ſcribitur in גְּבוּל purum ſcheua, in ſimili
forma aleph habet ֱ ut אֱנוֹשׁ homo, אֱלוֹהַ
deus. חֲכָמִים ſapientiam præſtitit, הֶעֱמִיר collo
cauit, הֶעֱבִיר traduxit, חֶחֱסַת compeſcuit. Tria
Hatephata. ergo ſunt puncta hatephata, ſcilicet ֳ hateph-
camez, ֲ hatephpatha & ֱ hatephſægol.
Hatephcamez conſtituit ſyllabam & inuenitur
ſub omnibus literis: hatephpathah uero & ha-
tephſægol ſolum inueniuntur ſub literis guttura
libus, indicantq; ſcheua illud compoſitum muſſi-
tandum, niſi aliud ſequeretᷣ ſcheua, tũc enim ha-
tephſęgol & hatephpatha muteſcunt, ut יַעַבְרוּ
tranſibunt, יֶאֱהָבוּ diligent. Notandum quoque
hic, quod hatephpatha aliquando inuenitur ſub
alijs quàm gutturalibus literis, pręſertim ſi litera
ſcheuanda mox geminetur in aliqua dictione, ut
Geñ. 29, גָּלֲלוּ uoluerunt ſeu uolutarunt.

De literarum prolatione.

Secundum autorem libri יְצִירָה quinq; ſunt in-
ſtrumenta proferendi literas, nempe guttur, pa-
latum,

latũ,lingua,dẽtes & labia,inter quæ lingua principatum tenet. Nunc enim uerberat aërem ad palatũ,nũc propellit ipſum ad dentes,uel ad gingiuas ſi deſint dẽtes,ut in ſenibus,nũc radix eius mouetur in gutture aut epigloto aut œſophago,&c. Literę gutturales numerant אֲהַחַע & literę palati גִּיכַּק & literæ linguales דַטְלָנַת & literę dentales זַסְשַׁרַץ atq; literę labiales בּוּמַּת Gutturales. Linguales. Dentales. Labiales.

א Hęc litera qualem habet punctum uocalem, talem hodie habet & pronunciationem, nec conſtat noſtro æuo quis olim eius genuinus fuerit pronunciandi modus.

ב Hęc litera cum ſit ex bgad kphad, geminum habet pronunciandi modũ. Quando enim dageſſatur ualet b ut בָּרָא & quando caret dages ualet v conſonantem, ut יָבֹא iaſo, אָב af.

ג Cum dages ualet g ut גָּמָל gamal, & ſine dages g aſpiratum, ut לְגוֹי leghoi.

ד Quando habet dages ualet d, ut דָּוִד Dauid, & quando eo deſtituitur nonnihil muſſitat, ut לְדָוִד quæ uox proprie ſcribi nequit.

ה Aſpiratio eſt lenis, qualis ferè apud latinos eſt h ut הָאָדָם In fine dictionis non percipitur, & ob id nihil diſcriminis habet in eo loco ab

aleph

aleph, ut קָרַת & קָרָא kara. Sed heth eſt aſpiratio fortis.

ו Litera vau aliquādo conſonans eſt & aliquando uocalis. Eſt conſonans quando proprium habet punctum uocalem ſuſtratum, ut וַיֹּאמֶר uaiomer, וֵאלֹהִים uelohim, aut in fine dictionis caret omni puncto, ut בָּנָיו banaſ, פִּיו piſ. Eſt uocalis quādo habet ſurec in uentre, ut רַבּוּ rabbu, וּמָקוֹם umakom, aut holem in capite, ut מְקוֹמוֹ mekomo. Interdum tamen cum pūcto holem eſt conſonans, ut מִצְוֹת mizuoth.

Triplex ſ apud Hebræos.

ז Hæc litera ualet ſ gracile & non acutum, ס ſamech uero habet ſibilum acutū & ש ſchin ſibilum craſſum ac ueluti ſpumoſum. Habent & Germani hoc triplex ſ in ſua lingua. Nam exprimunt zain in dictionibus iſtis, ceſpes vuaſen, naſus nas, herba gras, malus bœs. Et ſamech in his dictionibus, humidus naſz, platea gaſs, uas faſz, acetū eſſig: Et ſchin in dictionibus, menſa diſch, cinis eſchen, triturare dreſchen, rubus buſch, rana froſch.

ח Aſpiratio eſt fortis, quam Græci reddiderūt per χ, Latini interpretes uerterunt eam plerumq; per e in proprijs nominibus, ut pro חַוָּה Haua

Haua fecerunt Eua, pro חֲנוֹךְ hanoch Enoch, pro נֹחַ Noah Noë. Sciendum etiam quando hæc litera in fine ſcribitur cum pathah, tunc prolatio uocalis præcedit aſpirationem, ut רוּחַ ruah, non ruha, שָׂמֵחַ ſameah, &c.

ט Facit t latinum, ut טוֹב tob, mutaturq́ aliquando in tau literam, eo quod ſunt literæ eiuſdem inſtrumenti uocalis, ut תָּעָה & טָעָה errauit.

י Valet i conſonantem literam, ut יַעֲקֹב Iaacob. Et quando non habet proprium punctũ quieſcit, ut פָּנָיו panaſ, דְּבָרֶיךָ deſaræcha, שָׂרַי ſare. Solet etiã nonnunq̃ in fine dictionis eſſe uocalis, idq́ tum quãdo pręcedit unum ex his quatuor punctis uocalibus, patha, cametz, uau ſurec & uau holem ut, דְּבָרַי deſarai, מָדַי madai, גּוֹי goi עָשׂוּי aſui.

כ Cum dages ualet c uel k, ut כֶּלֶב kælæf, ſine dages ch, ut זֶכֶר zęchær. In fine ſemper habet aut ſcheua aut camez, ut חוֹשֶׁךְ hoſchech, יָדֶיךָ iadecha. Admittit quoq́ interdum punctulum dages, ut יִשְׁמְרֶךָּ ijſmeræcca.

ל Facit l apud Latinos, & ſola inter alphabeti literas erigit caput in ſublime, ideo uocatur

rex literarum, tenetq́ȝ locũ mediũ in alphabeto.

מ Facit m latinũ. Finalis eius ſigura nullũ recipit punctũ uocale, niſi in dictione יְרוּשָׁלַםִ habet hirec loco iod.

נ Facit n, in ſine dictionum nunquam admittit punctum, præterquam in tertia plur. futuri fœm. ut תִּשְׁמֹרְןָ pro תִּשְׁמֹרְנָה

ס Huius literę prolatio ſuprà eſt expreſſa iuxta literam zain. Valet enim ſ acutum.

ע Tametſi huic literę ſupra in alphabeto adiécerimus uocalia a e i o u pinde quaſi nullũ diſcrimẽ eſſet inter ipſam & aleph, differt tamen plurimũ ab ea, ſed cuius genuinã pronunciationẽ etiã Iudęi ipſi hodie ignorãt, niſi cum in ſine ponitur cũ pathah tunc exprimũt ipſum per a in gutture formatum, ut שָׁמַע ſchama, quod legunt quaſi ſchamau cum diphtongo.

פ Hæc litera dageſſata ualet p & ſine dages ph. Finalis eius ſigura nullum unquã admittit punctum uocale.

צ Huic literę apud latinos reſpõdet z, qđ alij uocãt ſ ſtridulũ, ut צַדִּיק zaddic. Finalis eius ſigura nunq̃ habet ſubſtratũ punctũ uocale. Vocatur aũt hęc litera à qbuſdã zaddic, ab alijs zade.

ק Valet

ק Valet k latinum ſeu kappa Gręcum, nec unquã flectitur ab hac prolatione, quod dico propter c latinum in quod à quibuſdam uertitur.

ר Facit r latinũ, et quãtũ attinet ad pũctũ dages annumeratur literis gutturalib. de quo infrà.

ש Habet hæc litera duplicem prolationem. Nam cum pũctum habet in capite dextro, quod hebraicè יְמִין uocatur, ualet ſ craſſum, ut ſuprà in litera zain quoq; diximus. Quando autẽ habet punctum in capite ſiniſtro, quod שְׂמֹאל uocatur, non differt à prolatione ſamech.

ת Cum puncto dages facit t, & ſine dages ualet th, hoc eſt, ſ blęſum. Iudęi tamen noſtrates proferunt ipſum per ſ ſimplex.

De punctis uocalibus.

Mouet Elias Leuites quæſtionem, in pręfatione libri Maſoreth hammaſoreth, nũ puncta uocalia & acentuum Moſi tradita fuerint in monte Sinai unà cum literis aut non, adducitq; multos Rabinos diuerſa ſentientes. Quidam enim opinantur legem ſic traditã Moſi, ut nec apex aliquis deſuerit, alij uero aſſerũt puncta inuentũ eſſe humanũ, & in eam ſententiam it quoq; Elias. Et hic rurſum diuerſæ ſunt opiniones. Aliqui enim putant uiros *Synagoga magna.*

maioris cõcilij, quos uocãt אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה puncta addidiſſe legi. Sunt autẽ hi uiri magnę ſynagogæ: Haggęus, Zacharias, Malachias, Daniel, Hananias, Miſael, Azarias, Ezra, Nehemia, Mardochęus, Zerubabel, &c. Alijs hæc ſententia nõ placet, aſſerunt tamen & ipſi, Moſen quidẽ primũ non omnia ſcripſiſſe, ſed nudã legem abſq; pũctis tradidiſſe Iſraëlitis, & ab Iſraëlitis obſeruatum quomodo Moſes legit ſingulas legis dictiones, & quomodo diſcreuerit unũ uocale ab alio, atq; conſuetudinariã illam legis lectionẽ a Iudæis obſeruatã, etiam multis annis poſt deſtructionem templi ſecundi, uſq; dum congeſtum fuit ingens illud Thalmudicũ opus, quod fuit anno ab initio mundi 3989. anno uero poſt Chriſtũ natũ 229. ſecundum calculum noſtrũ, Elias tamen aſſerit id factũ anno poſt deſtructũ ſecundũ templũ 436. qui eſt annus Chriſti 476. Tunc ſurrexerunt בַּעֲלֵי הַמָּסוֹרֶת hoc eſt magiſtri traditionis, uiri quidã Tiberitæ qui præ cæteris Iudæis exercitatiores erãt in lege & prophetis, וְצַחֵי לָשׁוֹן מִכָּל שְׁאָר הַיְּהוּדִים id eſt, & elegantiorem tenebant linguam hebraicam, caſtigaruntq; & repurgarunt totam ſcripturam ab innumeris mendis, addiderunt

Aeditio Thalmud.

Iudæi Tiberitæ.

runt puncta uocalia, & diſtinxerunt uerſus & ſententias per accentus. Antea enim ut Cabaliſtici quoq; dicunt, tota lex erat quaſi paſuc ſeu ſententia una, & omnia cohęrebant ſine ulla uerſuũ diſtinctione, Iudæi autem illi Tiberitæ, qui ſcilicet habitabant in Mœſia Paphlagonię, ſecundum ea quæ illis tradita fuerant à maioribus in ſacra ſcriptura & oretenus acceperant, omnia redegerũt in librũ, uſi lingua difficillima, ne myſteria paſſim omnibus proponerent, collatisq; multis biblicis exemplaribus, caſtigarũt totum biblicũ corpus, ſuſtulerunt errores qui uitio ſcriptorum irrepſerant, additione punctorũ uocalium ambiguas uoces declarauerũt, atq; per accentuum notulas inuolutiores ſententias explicarunt. Nam accentuum figuræ apud Hebręos nedum id præſtant ut ſcias ubi uox ſit eleuanda uel deprimenda, uerum & diſtinguunt ſentẽtias in pauſas, membra, & alias ſubdiſtinctiones, quare & nomine טַעַם id eſt, ſaporis ſeu guſtus apud eos uocãtur, quod ſcilicet rectam ſententię intelligentiam ſua diſtinctioue lectori offerãt, ſicut puncta uocalia id præſtant ne quis in dictione erret, ſed ueram eius lectionem habeat, Hinc enim deprehendimus ue- *Accentuum commoditas.*

rant doceri legẽ? Reſpõdemus, eo modo quo ho
die etiã abſq; grãmaticę cognitione ſolo uſu & ex
ercitio diſcũt cõmentaria Rabinorũ & Thalmud
ipſum, quę carent punctis. Didicerat quidẽ Mo
ſes à domino in monte Sinai per quas uoces ſin-
gulas legis dictiones proferret, & ueniẽs ad ſyna
gogam explicauit id ſenioribus atq; presbyteris
populi. Vide ſi libet Eliã in tertia pręfatione ſuper
libellũ Maſoret hammaſoret, quẽ ſuperiorib. an
nis hic Baſileę, euulgauimus, & inuenies diſputa-
tionem iſtam multis uerbis agitari. Nos redimus
ad puncta. Hęc pro maiori parte habent nomina
Babylonica & nõ hebraica, ut zere, ſęgol, holẽ,
meloppum, mappic, dages, hirec, ſcheua, dar-
ga, thebir, &c.

ָ קָמֵץ kamez

Magiſtri Maſoreth impoſuerũt uocalibus pauca
nomina. Nam appellauerũt tam camez quàm ze
re, camez: & nomine pathah uoluerũt exprime-
re pathah & ſęgol. Reliquis uocalib. nulla dede-
rũt nomina, uocãtes ea ſolũ i o u y. Supuenientes
uero primi grãmatici, fecerunt ex camez camez
magnũ & paruũ. Paruũ appellauerũt zere. Sic di
ſtinxerũt pathah in pathah magnũ & paruũ. Par
uum

uũ uocauerunt ſegol. Impoſuerũt quoq; reliquis uocalibus nomina hirec, holẽ, ſurec, kybuz, ſcheua, hatephcamez, &c. Quod autem his quatuor pũctis camez, zere, pathah, ſegol data fuerint peculiaria nomina & alijs nõ, nulla alia eſt ratio, quã quod aliorũ punctorũ figuratio fieri nequit ſine protractione uau & iod, ut וּ u, וֹ o, אִי i, camez, ָ aũt ſcribi poteſt citra alicuius literæ protractionẽ, ſic ַ ֶ & ֵ. Porrò quare camez ſic uocetur, ſignat Elias in ſuo Thisbite hanc rationem

Nota de pũctorum nomẽclatura.

קָרְאוּ לִנְקוּדָה כָּזוֹ קָמֵץ שֶׁבַּהֲבָרָתוֹ צָרִיךְ לִקְמוֹץ שְׂפָתָיו יַחַד וּבְפַתַּח צָרִיךְ לִפְתּוֹחַ אוֹתָם

Hoc eſt, Vocant punctũ camez ſic, quod in prolatione eius neceſſe ſit aliquẽ coarctare labia ſua ſimul, in pathah autem oportet ea aperire.

ַ פַּתַּח Pathah

Significat hæc uox apertionem, quod prolatio eius requirat oris diſtenſionem, ſicut camez coarctationem.

ֶ סֶגּוֹל ֶ Segol

Vox media inter a & e, quæ & pathah paruũ uocat, habetq; à forma ipſa nomẽ iſtud. Nam peculiũ, cui tres lapides precioſi ſunt incluſi, uocatur סְגוּלָּה quod alij murenulam appellant.

Zere

ציֵרִי .. Zere

Hæc uox ut diximus alio nomine camez paruũ uocatur, putantq́ ſic apellari à ציר cardine, quia ſtringit os & erumpit inter dentes ſicut porta gyrat ſuper ſuis cardinibus.

חוֹלֶם · Holem

Aiunt holem interpretari ſanum & perfectum, ſed quomodo id cõueniat huic uocali nõ uideo. Rabi Schlomo uocat ipſum Exodi 15. מְלֹא פוּם id eſt, os plenũ, & Iudęi Germani ſic uocant punctum ſchurec.

חִירֶק · Hirec

Significat uox illa contritionem & frendorẽ dentiũ, unde & quidã alij uocãt eã שֶׁבֶר quod etiam contritionẽ ſignificat. Sed quid cõtritio dẽtium ad prolationẽ i faciat, ipſi uiderint.

שׁוּרֶק וּ Schurec.

A ſibilo labiorum quidam aſſerunt uocem u ſortitam hoc nomen. Nam uerbum שָׁרַק ſignificat ſibilare.

קִבּוּץ ֻ kybutz

Vocatur uox iſta ſchurec paruum & קִבּוּץ שׁ שְׂפָתַיִם id eſt, collectio labiorũ. Nam ad prolationem eius neceſſaria eſt collectio & plicatio labiorum

biorũ. Sũt qui eam quoq; uocant שָׁלֹשׁ נְקוּדוֹת id eſt, tria puncta, ſcilicet ſcalaria.

חֲטַף קָמֵץ ֳ Hatephcamez

Alij uocant קָמֵץ חֲטוּף id eſt, camez raptum, quod eſt o breue. Secundum Eliam tamen camez hatuph nõ differt à camez, niſi quod nõ eſt uox magna, ut in dictione כָּל quæ propter makaph holem mutat in cametz ut כָּל־ & non כֹּל־

חֲטַף פַּתַח ֲ Hatephpathah

Sonat idem quod pathah raptum, ſicut & חֲטַף סֶגוֹל eſt ſægol breuiter raptũ, nec differunt hæc puncta à ſcheua mobili, niſi quod proprius eorũ locus eſt ſub litera gutturali.

שְׁוָא אוֹ שְׁבָא ְ Scheua.

Quidã ſcribunt uocabulũ huius puncti cũ beth alij cum uau. Ratio nominis ignoratur, niſi quod quidam putãt שְׁוָא ſic uocatũ à שָׁוָה æquatore, quod ęquus miniſter ſit omniũ ferè punctorum. De hoc pũcto dantur certæ regulę à grãmaticis quando ſit obiter legendũ. Prima, Semper ſcheua eſt legendũ quãdo ſcribitᷣ ab initio dictiõis, ut מְלָכִים melachim, שְׁמֹר ſchemor è breuiter rapto. Secũda, Scheua legitur quando ipſum mox ſequitur litera gutturalis, aliâs enim gutturalis

Scheua quando legendum.

non

non audiretur, ut מַלְאָךְ maleach, מַלְעִיג male‑
ig. Tertia, Quando ſcheua uenit poſt uocē ma‑
gnam, retinet uox magna, & tunc neceſſario ue‑
nit ſcheua muſſitandum, ut שׁוֹמְרִים ſchome
rim, אָמְרוּ ameru, חֲסִיתְךָ hæſithecha.
Voces magnæ ſunt ָ ֵ וֹ וּ & hirec poſt qđ *Voces magnæ.*
ſequitur iod. Voces autem paruæ, ַ ֶ ֳ ֻ
& hirec poſt quod non uenit litera iod. Quarta,
Scheua legitur qnando ſcribit ſub litera dageſ‑
ſata, ut סִפְּרוּ ſipperu, עִוְּרִים iſſerim. Quin‑
ta, quando ſcribitur ſub litera mox geminata, ut
הַלְלוּ halelu, נְתַנְנוּ nathannenu. Sexta, quan‑
do intra dictionem duo ſcheua in cōcurrunt pri‑
mum quieſcit & alterū mouetur, ut מַלְכְּךָ mal‑
kecha. In fine uero dictionis utrumque ſcheua
quieſcit, ut וַיַּשְׁקְ uaiaſck, וַיֵּשְׁתְּ uaieſt, אָמַרְתְּ
amart. Nec inuenitur ſcheua in fine dictionis ni‑
ſi ſub literis bgad kphath, exceptis dictionibus
קוֹשְׁטְ יֵשְׁבְּ וַיַּשְׁקְ Porrb ubi ab initio dictionis
duo ſcheua concurrūt, primū regulariter mutat *Scheua quando & ubi mutetur.*
in hirec, ut ubi fuerat dicendum לְמְלָכִים dicitur
לִמְלָכִים limlachim, ſic pro בְּשְׁמוֹר dicitur
בִּשְׁמוֹר biſchmor. Quādo alterū ſcheua ſcribit
ſub iod, utrūq; mutat in unū hirec, ut pro וְיְהוּדָה

dicitur וִיהוּדָה uihuda, & pro וַיְגַלֶּה dicitur וִיגַלֶּה uigalle, & qđ frequens eſt וִיהִי pro וַיְהִי De gutturalibus uero literis, ſub quibus raro pu rum ſcheua ſcribitur, ſed fere ſemper mixtũ cum pathah aut ſægol, præſertim ab initio dictionis, hæc datur regula: Litera gutturalis hatephata cogit mox prȩcedentē literā eſſe ſibi cōformem in puncto, niſi maior neceſſitas obſtet: exempla, pro לַעֲבָרִים non dicitur לְעֲבָרִים ſed לַעֲבָרִים Sic pro בֶּאֱנוֹשׁ non dicitur בְּאֱנוֹשׁ ſed בֶּאֱנוֹשׁ Excipitur אֱלֹהִים de quo non dicitur בֶּאֱלֹהִים ſed ſeptem illa puncta mutantur in unum zere, ut לֵאלֹהִים וֵאלֹהִים בֵּאלֹהִים &c. Quod autē dixi maiorē neceſſitatē obſtare, hoc dicitur propter מִ prȩpoſitionē & articulũ הַ Quȩ cum ante alias literas habeant uocem paruam ſequente dages, literȩ autem gutturales dages recipere nequeāt, uertenda eſt uox parua in uocem magnam, puta ַ in ָ & hirec in zere, item ֻ & kybutz in holem uel in uau ſchurec. Sic enim & punctulo

Mem præpoſitio. dages ſatisfit. Exempla de præpoſitione mem: à מֶלֶךְ dico מִמֶּלֶךְ à rege, ſic à דָּבָר cum præpo ſitione mem dicit' מִדָּבָר à uerbo: ubi mem præpoſitio habet poſt ſe dages. Cum uero eadem

præpoſitio

præpoſitio accedit ad literā gutturalem quæ nō eſt dageſſabilis, mutāda ſunt hirec & dages in zere uocem magnam, ut מֵעֶבֶר à ſeruo, non מִעֶבֶר ubi puncto dages nihil reſpondet. Sic מֵאָטָר à ſpina, non מִאָטָר Item מֵעֲבָרִים à ſeruis, non מַעֲבָרִים per regulam hatephathorum, cum hic maior neceſſitas ingruat, neq; מִעֲבָרִים cum puncto dages nullum relinquatur ueſtigium. Cōformiter articulus he exigit pathah ſequēte dages, ut הַמֶּלֶךְ rex ipſe, הַדָּבָר uerbum ipſum: ſin acceſſerit ad literam gutturalem quæ nō eſt capax punctuli dages, mutatur uox parua in magnam ut הָאָדָם homo ipſe, non הַאָדָם Sic הָעֶבֶר famulus ipſe, non הַעֶבֶר Habet tamen he illud aliquando ſægol ante ain & heth, ut הֶחָכָם ipſe ſapiens, הֶעָנָן ipſa nubes. In hoc autē negocio annumerat̃ litera res literis gutturalibus, ut הָרֶגֶל pes ipſe, מֵרֹאשׁ à capite. Exquiſitam lectionem puncti ſcheua inuenies apud Eliam in libro Cantici, cantico ſeptimo. Et infrà ubi de uirgula מֶתֶג ſcripturus ſum, nonnihil amplius de eo dicam.

Articulus he.

De puncto dages.

Non cōſtat ex qua lingua uox illa dages à ueteribus gramāticis ſit deſumpta. Intelligunt au-

tem per ipſam punctum quendam, qui corpori-
bus literarum inſeritur unde fortificãtur. Et ſunt
omnes literę eius punctuli capaces præterquam
quatuor gutturales & res litera tãetſi res ſemel
aut bis inueniatur habere dages. Eſt autẽ duplex
dages, nempe דָּגֵשׁ קַל dages leue, & דָּגֵשׁ חָזָק
Dages forte. forte. Forte eſt quod unam literam in geminam
diuidit, habetq; locum in omnibus alphabeti lite
ris, exceptis אֲחָהֵעַר & præcedit ipſum ſemper
una ex quinq; uocibus paruis, ut צַדִּיק zaddic,
דִּבּוּר dibbur, סֻלָּם ſullam, מִמְּךָ mimmecka,
עֻזִּי ozzi. Voces autem magnæ quę ſyllabam re
tinent, nunquam præcedere poſſunt. Neceſſe eſt
enim ut uox pręcedẽs cadat in ſequentẽ dageſſa
tam literã, id quod litera per proferentem reten-
ta facere nequit. Propterea enim uocãtur uoces
magnę, q̃d prolatio earũ in ſequentẽ literã non
extendat, ut מְלָכִים nõ מְלָּכִים Sic קְדוֹשִׁים nõ
קְדוֹשִּׁים Eſt tamẽ hic una exceptio, nẽpe quan
do accentus iũgitur uoci magnę, ut שָׁ֫מָּה ſed nõ
שָׁמָּה Sic אֵ֫לֶּה non autẽ אֵלֶּה Porrò quando dixi
mus dages forte in omnibus literis habere locũ
pręterquã in gutturalib. id uerũ ubiq; eſſe depre-
Mappic in he. hendit, nec te offendere debet litera ה cũ pũcto
uentrali,

uentrali, ille enim nõ eſt dages, ſed mappic, aliaq́ ratiõe quàm dages inſerit literæ he, nam eſt relatiuũ fœm. pręceditq́ ipſum uox camez, ut אִישָׁהּ maritus eius, בְּנָהּ filius eius. Scribitur quidem ſed non legitur. Inueniũtur etiã tria aut quatuor uerba, quę ultimã literã he ſignant punctulo huiuſmodi, quod tamẽ non legitur, ſed monet duntaxat lectorẽ, literam eſſe immutabilem, de quo infra latius, ut גָּבַהּ eminint, תָּמַהּ admiratus eſt. Quidã tamẽ ſcribũt punctũ iſtud ſicut & mappic infra literã he, ut אִישָׁהּ גָּבַהּ nec eſt tunc hirec.

Dages leue eſt quod literam aſperã fortificat ſed non geminat, habetq́ locũ in ſolis his ſex literis בְּגַד כְּפַת idq́ tum, quando ſcribuntur ab initio dictionis aut poſt ſcheua quieſcens. Ab initio dictionis ſemper dageſſantur, niſi impediãtur per aliquam continuatam dictionem, cuius ultima litera ſit unà ex literis יֶהוּא Exempla regulæ, דָּוִד Dauid, בְּרֵאשִׁית bereſchith, גָּמָל gamal, כְּסִיל keſil, פָּנַיִם panaijm, תָּבוֹר Thabor. Exempla exceptionis, אֲנִי בוֹרֵא Ego creo, Iſa. 65. Et ibidem, וְנָטְעוּ כְרָמִים Et plantabunt uineas. Itẽ Ier. 6. הִנֵּה דְבַר יְיָ Ecce uerbũ domini. Leuiſſima tamẽ pauſa, quæ per accentuũ figuras ſignatur, Dages leue.

infringit

infringit exceptionem iſtam. Sic quando duæ liteꝛę ex bgad kphath eiuſdem prolationis à principio concurrunt, ſuperueniens יַהוּא non imponit primæ raphe, ut כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי Quoniam in baculo meo tranſiui, בְּהִכָּבְדִי בְּפַרְעֹה Cum glorificatus fuero in Pharaone. Cæterum ſcheua quieſcens ſi ſequatur una ex בְּגַד כְּפַת nō ſemper cogitur habere dages leue, ut מַלְכֵי הָאָרֶץ reges terræ. Sic כִּדְבָרֶיךָ iuxta uerba tua, ubi beth poſt ſcheua quieſcens caret punctulo dages. Regula. Sicut poſt ſcheua quieſcens in literis בְּגַד כְּפַת plerunque ſequitur dages leue, ita poſt ſcheua mobile nūquam ſequitur dages, nec forte nec leue præterquàm in dictione שְׁתַּיִם & שְׁתֵּי id eſt, duæ. Scribit ergo Elias in ſuo Thisbite, Iudæos toto cœlo errare, qui in ſuo tphillim ſcribunt רְבִּי Rabbi, cum omne initiale ſcheua ſit mobile.

Quid dages ſignificet.

Regula alia. Dages forte ferè ſemper aliquid in uerbis ſignificat, puta defectū literæ aut certam coniugationem, dages autem leue nunquam aliquid aliud ſignat quàm litterę cui inſertum eſt intenſionem. Vnde literæ בְּגַד כְּפַת triplicem admittunt prolationem: Sine omni dages aſpirantur &

tur & laxãtur in ſui prolatione ut דָּבָר daſar non
dabar, Sic לְפָנֶיךָ lephanecha, non lepanecha.
Cum dages leui intẽduntur, ut בָּרָא bara, תֶּלֶם
telem, יִשְׁתֶּה ijſtæh:& cũ dages forti geminan-
tur, ut אֶתֵּן ætten, אַפַּיִם appaijm, דִּבֵּר dibber,
צַדִּיק zaddic. Naturale erga earum punctũ eſt
dages leue, idq; duntaxat ab initio dictionis &
plerumq; poſt ſcheua quieſcẽs, in alijs autem lo-
cis raphantur, prẹſertim cũ præcedit ſcheua mo
bile, aut uox magna aut una ex literis יֶהוּא quæ
uocem magnã includere perhibẽtur, idq; nedum
intra corpus unius dictionis, uerũ et intra duas di
ctiones nulla pauſa intercedẽte, ubi ultima litera
prioris dictiõis eſt יֶהוּא aut uox magna, & mox
ſequentis dictionis initialis litera eſt una ex בְּגַד
כְּפַת Exempla, עָשִׂיתָ non עָשִׂיתָ Sic יָבֹא non
יָבֹא Et בְּבָרִים non בְּבָרִים Item בְּרוּבִים non
בְּבוֹרִי Et cum ſcheua mobili בְּבוֹרִי non בְּרוּבִים
Sic בְּתוֹךְ nõ בְּתוֹךְ Itẽ ubi duæ dictiones in eodẽ
cõtextu ſine media pauſa ſeſe cõſequũtur, ut כְּלֵי
בֵּית יְיָ uaſa domus domini, עָשָׂה כְסִיל רָע Fe-
cit ſtultus malum, חֲרָדָה גְדוֹלָה pauor magnus,
אֱלֹהֵי דָנִיֵּאל De תֵּלַכְנָה בְתוּלוֹת Abierũt uirgines,
us Danielis, מִשְׁתֵּה בַחוּרִים cõuiuiũ adoleſcẽtũ.

De commutatione uocum paruarum in magnas intercedente puncto dages.

Oſtendimus ſuprà omnes literas prẹter gutturales & res literam ſuſcipere dages forte, atque dages illud nunquam eſſe ſine officio. Cum enim literam geminet, ferè ſemper oſtendit literam aliquã deeſſe, quæ ad dictiõis illius requiritur eſſentiam, cuius dages illud ueluti ueſtigiũ eſt. Id cum ita ſit, quid agendum erit quando litera cui dages eſt inſcribendum fuerit una ex indageſſabilibus? Manebit'ne litera & non abijcietur, cũ non poſſit poſt ſe relinquere ueſtigium dages? Nequaquam, ſed dages illud & præcedens punctus paruus mutanda ſunt in uocẽ magnam. Eſt enim æquiualentia quædam inter uoces paruas & dages ſimul acceptum, atq; uoces magnas, & ob id uox parua & dages (quando dages non habet locum idoneum) ſunt mutanda in uocẽ magnam. Quẹris quẹ uox parua & dages in quã uocẽ magnam ſit mutanda? Dicam:

Pathah & dages in kamez.

Hirec & dages in zere.

Hatephcamez & dages in holem.

Kibuz & dages in holem, aliquando in ſurec.

Sægol

Sægol ∵ & dages quando ueniunt mutāda, mutantur in zere.

Exempla, à שָׁמַר cuſtodiuit fit in paſſiuo נִשְׁמַר cuſtoditus eſt, & in futuro abijcitur litera nun, relinquitur'que ueſtigium dages in litera ſchin, ut אֶשָּׁמֵר cuſtodiar, יִשָּׁמֵר cuſtodietur. Vides defectum literæ nun, quę eſt de eſſentia paſſiuæ uocis, in ſchin? Accipe nunc uerbum aliquod, cuius prima radicalis litera eſt gutturalis & tranſfer illud in futurũ paſſiuę uocis, ſitq́; exempli gratia אָמַר dixit. Ab illo fit in paſſiuo נֶאֱמַר dictus eſt, & in futuro abijcitur nun atque aleph eſt ſignandum puncto dages, ſed non eſt dageſſabile. Quid ergo faciendũ? mutāda uox parua cum dages in uocem magnam, & dicendum אֵאָמֵר dicar, יֵאָמֵר dicetur. Aliud exemplum.

Mem prępoſitio regulariter habet hirec ſequēte dages, ut מִנַּעַר à puero, מִמֶּלֶךְ à rege, מִשָּׂדֶה ex cāpo. Quando uero litera quæ ſequitur literā mem non eſt dageſſabilis mutandũ eſt hirec cum dages in zere uocē magnā, ut מֵאָדָם ab homine, מֵעֶבֶד à ſeruo, מֵחָכָם à ſapiente. *Mem prępoſitio.*

Aliud exemplum, In cõiugatione ſecunda imperatiuus ſub prima habet pathah ſequēte dages

ut דַּבֵּר loquere, סַפֵּר numera: & quando altera non eſt dageſſabilis mutantur dages & pathah in camez uocem magnā, ut בָּרֵךְ barech pro barrech, benedic, בָּאֵר pro בַּאֵּר explana. Sic paſſiuum huius coniugationis habet kybuz ſequente dages, ut סֻפַּר numeratus eſt, אֻכַּל deuoratus eſt, at cum media non eſt dageſſabilis mutantur kybuz dages in holem uocem magnam, ut בֹּרַךְ benedictus eſt, אֹרְשָׂה deſponſata eſt, טֹהַר purificatus eſt. Idem iudicium eſt de hatephcamez & dages, quæ uertuntur in holem.

Nota. Eſt præterea hic notandum, uocem magnam extra caſum literarum gutturalium non raro mutari in uocem paruam & dages, ut ab הֵסִית incitauit fit regulariter in futuro אָסִית incitabo, תָּסִית incitabis, יָסִית incitabit. At ſæpiuſcule uox magna mutatur in uocem paruam reſpondentem, & dages, ut יַסִּית incitabit, Iſa. 36. Sic הַסִּית pro הֵסִית Ierem. 38. Et ab אִישׁ uir, fit in fœm. אִשָּׁה uirago pro אִישָׁה Sic pro גְּדוּלָּה dicitur גְּדֻלָּה magnificentia, & pro צִיצִים flores צִצִּים &c. Vide Eliam Cantico quinto in ſuis perakim. Sic uerbum הֵתֵל quod circumuenire ſignificat, ſcribitur in ſecunda coniugatione nulla urgente neceſſitate.

ceſſitate ſine dages, mutanturq́ in præterito hi-
rec dages in zere, & pathah dages in infinitiuo
in camez, ut Exodi 8. אַל יוֹסֵף פַּרְעֹה הָתֵל Nō
adijciat Pharao fallere. Tertij tamen Reg. 18.
inuenitur canonice ſcriptum cum dages in hunc
modum וַיְהַתֵּל בָּהֶם אֵלִיָּהוּ Et circumuenit eos
Elias. Hactenus de literis & punctis ut lectioni
inſeruiunt, nunc de literis & ſyllabis ut declina-
tioni & coniugationi atq; numeris inſeruiunt.

DE LITERIS ESSENTIALIBUS *& miniſterialibus.*

Diuidūt Hebræi alphabetum in duas æquales partes. Vndecim nanq; literæ ſunt perpetuo eſſentiales, ſeu ut ipſi loquūtur, radicales, & alij undecim nōnunquam ſeruiles, atque ſæpe radicales. Radicem Hebræi uocant שֹׁרֶשׁ quę ſcilicet tres habet fundamentales literas in ſuo themate, nec ullum nomē aut uerbū apud eos inuenitur, quod ſaltem purum hebraicū eſt, quod plures aut pauciores in origine habet literas. Et omnes aliæ literæ, quę his tribus radicalibus accedunt, à fronte uel à calce, conſtituētes uel genus, uel numerū, *Radix ſeu thema.*

uel declinationem uel tempus aut perſonã, accidentales, hebraice מְשַׁמְּשׁוֹת id eſt, miniſteriales ſeu ſeruiles uocantur. Nec uulgare eſt artificium poſſe ſeparare miniſteriales literas ab eſſentialibus eruereq́ purum uocabuli thema ex adiectis extraneis. Huius rei tale accipe exemplum. Verbum מָלַךְ regnauit, habet tres radicales literas & eſt pura radix, & ob id quicquid literarũ acceſſerit, hę erũt additiciæ, ut מָלַכְתִּי regnaui, מָלְכוּ regnauerũt, אֶמְלוֹךְ regnabo, מֶלֶךְ rex, ubi rurſum habes purã radicem מַלְכָּה regina, מְלָכִים reges, מַמְלֶכֶת regnũ, &c. Vides, omnes literę quę hic accedunt radici מלך ſunt miniſteriales, ideo abijciẽdę quãdo thema eruitur. Vbi notãdum, ut ſuprà quoq; diximus, omnes alphabeti literas poſſe radicales eſſe, undecim tamen ſemper & perpetuo, quãdo in dictiõe inueniunt, ſunt radicales, nempe hę, גַּר זַחַט סַעַת צַקַר aliæ autem undecim, uidelicet אַב חוי כְּלַם נַשַׁת ſæpe inueniuntur radicales, ſed frequentius miniſteriales. In eis enim tota grammaticæ uarietas conſiſtit. Et qui earum naturam ſeu poteſtatem bene cognoſcit, is totam tenebit grammaticam. Quædam earum ſeruiũt dũtaxat à capite dictio-

Grammatica pendet ab undecim literis.

nis,quędam à principio & fine,& quędã in principio,medio & fine.

A capite ſeruiunt, אֶלְבַּשׁ

A capite & fine ſeruiunt בֵּן חֹם

Vbiq; ſeruire deprehenduntur יוֹת

Sed hoc ordine quo literę hic poſitæ ſunt, explicabimus quoq; officia earum.

אֶלְבַּשׁ

ALeph ſuperaddita radici facit primã perſonam fut.temporis ſingul.ut אֶשְׁכַּב iacebo, אָקוּם ſurgam, אֲסַפֵּר narrabo. Facit quoq; interdum nomen denominatiuũ,quod Hebræi uocãt hæmanthicũ, ut à שָׁמַר cuſtodiuit, אַשְׁמוּרָה cuſtodia,uigilia. Sic à זְרַע fit אֶזְרוֹעַ brachium.

LAmed à fronte articulus eſt datiui caſus, ut לְאָדָם homini,item accuſatiui, ut לִשְׁמוֹר ad cuſtodiendum,quandoq; genitiui, ut מִזְמוֹר לְדָוִד pſalmus Dauidis.

BEth ualet præpoſitionem in uel cum, item aduerbium dum: exempla בְּבַיִת in domo, בְּעִיר in ciuitate, בְּמֶלֶךְ cũ rege, בִּשְׁמוֹר in cuſtodiendo ſiue dum cuſtodiret.

SChin. Hęc litera cum ſægol pũctata in ſacris libris raro, ſed apud rabinos ſępiuſcule ualet relatiuum

relatiuum qui, quę, quod, ſingulariter & pluraliter, itē quod cōiunctionaliter, ut אֲנִי שֶׁהַמְּדַבֵּר Ego qui loquor, אִשָּׁה שֶׁתִּרְאֶה mulier quæ uiderit, &c. Porrò in libro Iudicum cap. 5. inuenitur habere pathah loco ſægol, ut עַד שַׁקַּמְתִּי uſque quo ſurrexi. Et nota quod ſemper poſt eā ſequitur dages, ſi ſequens litera eius ſit capax.

כֵּן חֵם.

CAph à fronte eſt aduerbiū ſimilitudinis, ut, adinſtar, ſicut, item prępoſitio ſecundū, iuxta: ut כְּחַסְדֶּךָ ſecundum miſericordiam tuam, כְּעָם כַּכֹּהֵן Sicut populus ſic ſacerdos. In fine ualet tu, tuus: Et quando refertur ad maſc. genus habet camez, & quando ad fœmin. ſcheua, ut אִשְׁתְּךָ uxor tua, אִישֵׁךְ maritus tuus. Maſculinum aliquando recipit dages, præſertim in futuro, ut יִשְׁמָרְךָ cuſtodiet te. Superadditur etiam aliquando paragoge he.

NVn à frōte duplex habet officium, ſemel enim conſtituit paſſiuam uocem in prima coniugat. ut à שָׁמַר cuſtodiuit, in paſſ. נִשְׁמַר cuſtoditus eſt, ab אָהַב dilexit, נֶאֱהַב amatus eſt. Alio modo facit primam perſonā fut. pluralem,

ut נִשְׁמוֹר cuſtodiemus, נִלְמַד diſcemus. In fine ualet earũ, eas: ut אֲהוּבָן dilectus earũ, מַלְכָּן rex earũ, שְׁמָרָן cuſtodiuit eas & cũ paragoge he, ut בֹּאָנָה aduẽtus earũ. Ier. 8. Facit quoq; nõ raro nomen demnominatiuum, ut שֻׁלְחָן menſa, קָרְבָּן oblatio, חָרוֹן ira.

HE, à fronte multa habet officia, ſimiliter à fine. A frõte primo additur nominibus uelu ti articulus quidã, uocatq; ab Hebręis he הַיְדִיעָה id eſt, cognitionis ſeu demõſtrationis, redditq; ſignificatũ nominis cui additᵉ inſigne, & in eodem officio plerũq; eſt articulus genitiui caſus, ut כֶּלֶב canis, הַכֶּלֶב canis ille, נָבִיא propheta, הַנָּבִיא propheta, quidã, uel propheta talis & tãtus, אֲדוֹן הַשָּׁמַיִם dominus cœlorum, שַׂר הָאָרֶץ princeps terrę. In eadẽ forma ſępe habet uim relatiuã, ut אִישׁ הָעוֹשֶׂה כֵּן וְכֵן Vir qui agit ſic & ſic. Capitᵉ quoq; nõnuq̃ in hac forma pro litera uocatiua ô ut הָאֱלֹהִים חָנֵּנִי O deus miſerere mei. Et nota qd ſemp punctatᵉ cũ pathah & ſequitᵉ dages. Quod ſi dages nõ habuerit locũ in ſequẽti litera, mutantur duo illa pũcta in camez uocem magnã correſpõdentẽ. Ante quaſdã tamẽ gutturales mutantᵉ pathah dages in ſęgol, ut הֶהָרִים mõtes illi, aut

Primum hé officium.

e manet

manet purũ pathah, ut הַהִין mẽſura Hin. Notabis
& hoc, quãdo alię ſeruiles literę, nẽpe בְּלֵב acce-
dũt ad iſtud he, extrudũt ipſum ſuſcipiuntq́ pun
ctũ eius, ut בָּאָרֶץ in terra, pro בְּהָאָרֶץ Sic לַבַּיִת
ad domum, pro לְהַבַּיִת Et כַּמֶּלֶךְ ſicut rex ipſe,
pro כְּהַמֶּלֶךְ Eſt autem naturale pũctum harum
ſeruiliũ literarũ כלב ſcheua. Extant tamen quæ-
dam loca in biblijs, ubi literę כלב non extrudunt
Secundum officium. hæ literam. Aliud officiũ huius literæ eſt, quod
à fronte non raro eſt quęſitiua ſeu interrogatiua
litera, pũctaturq́ tunc cum ‒: ut, הֲלֹא אֲנִי אֲדֹנָי
An nõ ego dominus? הֲבַת תִּשְׁעִים שָׁנָה אֲנִי
Num filia nonaginta annorũ ego? Cæterũ pun-
ctus ‒: in duplici caſu mutat in purũ pathah,
uidelicet quando uenit ad literam ſcheuatã uel
ad literã gutturalem, ut הַבְרָכָה אַחַת הִיא לְךָ
אָבִי Num benedictio una eſt tibi pater mi? Gen.
27. הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה Num ut ſcortum faciet? Gen.
34. Et cũ uenit ad literas ſeruiles non raro admit-
tit poſt ſe dages, ut הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי Num
ſecundum clamorem qui uenit ad me. Gen. 18.
Et cũ literis gutturalibus, ut הַאִישׁ כָּמוֹנִי יִבְרַח
Num uir ut ego fugiet? Et cum pathah paruo,
הֶחָכָם יִהְיֶה אוֹ סָכָל Num ſapiens futurus ſit an
ſtultus,

ſtultus. Concurrit etiam ad conſtitutionẽ coniugationis cuiuſdam actiuæ quę hiphil uocatur, ut ab אָכַל comedit, fit הֶאֱכִיל cibauit, fecit, comedere. Officiũ he in fine dictionis eſt multiplex: primum quod conſtituit fœm. genus tam in uerbis quàm in nominibus pręcedẽte camez, ut חָזָק ualidus, חֲזָקָה ualida, חָדָשׁ nouus, חֲדָשָׁה noua. Item שָׁמַר cuſtodiuit uir, שָׁמְרָה cuſtodiuit mulier. Secundũ, cum punctulo mappic eſt relatiuũ fœm. ut אִישָׁהּ uir eius, בַּעְלָהּ maritus eius, מַלְכָּהּ rex eius. Quando uero camez præcedere non poteſt, habet he camez ſibi ſubſtratum, ut בַּעֲלֶיהָ mariti eius, דְּבָרֶיהָ uerba eius. Tertium, he deſignat motum ad locum, ualetq; idem quod lamed à principio, ut אַרְצָה idẽ quod לָאָרֶץ in terram, הַשָּׁמַיְמָה idem quod לַשָּׁמַיִם in cœlũ, מִצְרַיְמָה idem quod לְמִצְרַיִם in Aegyptũ. Quartũ, Sæpe accedit litera he ſecundæ perſonę præteriti maſc ut שָׁמַרְתָּה pro שָׁמַרְתָּ cuſtodiuiſti, ſed ſępius ſuperadditur primæ perſonæ futuri utriuſq; numeri, & imperatiuo maſc. ſingulari, ut אֶשְׁמֹר & אֶשְׁמְרָה cuſtodiã, נִשְׁמֹר & נִשְׁמְרָה cuſtodiemus: item שְׁמֹר & שָׁמְרָה cuſtodi. Adijcitur etiam quibuſdam nominibus

Officium he finale.

Secundum officium.

Officium tertium.

Officium quartum.

(paucis tamen) ocioſe, ut לַיְלָה pro לַיִל nox, ſic in uerbis אֶשְׁמְרָה pro אֶשְׁמֹר custodiam.

MEm à fronte duo habet officia, unũ quod eſt præpoſitio à uel ab, ſequiturq́ſ ſemper ipſum dages & id propter defectum præpoſitionis abſolutę quę eſt מִן Ea enim ſępe abijcit nun & tranſit in unam dictionẽ cũ ea cui additur, ut מִן שָׁמַיִם uel breuius מִשָּׁמַיִם à cœlis, מִסֵּפֶר ex libro, pro מִן סֵפֶר. Et quando uenit ad literã non dageſſabilem, migrãt hirec & dages in correſpondentem uocem magnam, ut מִן אֶרֶץ uel מֵאֶרֶץ ex terra, מֵאָדָם ab homine. Circumloquuntur etiam Hebræi per hanc præpoſitionẽ comparatiuũ gradũ, ut זֶה יָשָׁר מִמֶּנִּי Iſte eſt rectus pręme, id eſt, rectior me. Superlatiuum uero circumloquũtur per ad uerbium מְאֹד ualde, ut טוֹב מְאֹד ualde bonus, id eſt, optimus.

Secundum officium mem. Alterũ officiũ eſt, quod frequentiſſime cõſtituit denominatiua, & tũc habet quoq́ſ hirec ſed ſine dages, ut מִשְׁפָּט iudicium, מִכְתָּב ſcriptura. Et quando prima eſt gutturalis, uertitur hirec propter hatephpatah in pathah, ut מַעֲשֶׂה opus, מַחֲשָׁבָה cogitatio. Sic quãdo prima nun deficit, ut מַטָּע plãtatio, מַשָּׂא onus, מַפָּלָה ruina, ubi

mem debuit habere hirec,ſed ad uitãdam lectio
nis ambiguitatem, ne ſcilicet mem putaret̃ eſſe
præpoſitio uertit̃ hirec in pathah. Inuenit̃ ta
men unum,in quo hirec ſequente dages manet,
nempe מִטָּה lectus, quod ſit propter מַטֶּה id
eſt, baculus, quæ deſcendunt ab una radice נָטָה
diuertit. Item quãdo media radicalis eſt uau quie
ſcẽs,habet mem hęemanthicũ camez, ut מָקוֹם
locus מָנוֹס fuga. Et quando ſuperadditur he
fœmin. litera migrat camez in ſcheua,ut מְנוּחָה
quies, מְלוּנָה diuerſorium. Item cum prima ra
dicalis fuerit iod,migrat illa propter mem deno
minatiuũ in uau,ut מוּסָר diſciplina, מוֹשָׁב ca
thedra, מוֹרָא timor. Vnde eſt regula : Quan *Nota bene hãc*
do ſeparaueris ab initio dictionis literas ſeruiles *regulam.*
& ueneris ad uau, muta illud in iod & prodibit
radix. Item quomodo mem concurret in tribus
coniugationibus,piel, hiphil & hithpaël, cõſti
tutionem participiorum, infrà oſtendet̃ in con
iugationibus uerborum. Mem ſeruile in finę
relatiuũ eſt plur.maſc. tertię perſonæ,ut מַלְכָּם
rex eorum, שְׁמָרָם cuſtodiuit eos, habetq́ ſem
per ante ſe camez pręterquã in uerbis futuri tem
poris,tũc enim habet zere,ut יִשְׁמְרֵם coſtodiet

eos. Eſt etiam aliquando hęemanthicum in fine, ut שִׁלְשׁוֹם nudiuſtertius, יוֹמָם interdiu, חִנָּם gratis, אָמְנָם utiq́, uerum.

יוֹת

IOd ubiq́ ſeruilis inuenitur. A principio facit tertiam perſonam fut. temporis utriuſque numeri, ut יִשְׁמוֹר cuſtodiet, יִשְׁמְרוּ cuſtodient, יָקוּם ſurget, יָקוּמוּ ſurgent. Conſtituit etiam pauca quædam denominatiua, ut יִצְהָר oleum יַנְשׁוּת noctua, & in proprijs nominibus יִצְחָק riſus, יַעֲקֹב ſupplantatio, יִשְׁמָעֵאל auditus dei, &c. In fine primo eſt relatiuũ primę pſonæ ſingularis, ut מַלְכִּי rex meus, בֵּיתִי domus mea: in plurali uero præcedit pathah, ut מְלָכַי reges mei, Iod gentile. סְפָרַי libri mei. Secundo facit adiectiuũ gentile, ut יִשְׂרְאֵלִי Iſraëlites, מִצְרִי Aegyptius, יְהוּדִי Iudęus. Deſinit etiam ſecunda perſona imperatiui & itẽ futuri ſing. fœm. in iod literam, ut שִׁמְעִי בַּת Audi filia תִּשְׁמְעִי הָאִשָּׁה Audies ô mulier. Porrò inter ſecũdam & tertiam radicalem inſerta, facit aliquando nomen ſubſtantiuum, aliquando adiectiuum, & in uerbis ſæpe uerbum hiphil ſeu tranſitiuum, ut קָצִיר meſſis, יָמִין dextra

צריס

צַדִּיק iuſtus, חָסִיד pius, הִשְׁמִיעַ diuulgauit, הִקְרִיב applicuit. Et in fine nõnunquã ociose acceſſit, ut pſal. 112. מְקִימִי ק מֵקִים Sic לְהוֹשִׁיבִי pro לְהוֹשִׁיב

VAu à principio ſemper & perpetuo eſt cõiunctio copulatiua, exceptis paucis quibuſdam proprijs nominibus, habetq́ pro naturali puncto ſcheua, ut וְרֶגֶל Et pes, וְעִיר Et ciuitas. Habet tamen multas exceptiones. Prima quando uenit ad gutturalẽ hatephatam, reſpondet illi in pũcto, ut וַחֲמוֹר Et aſinus. וֶאֱנוֹשׁ Et homo. Secunda, cũ acceſſerit ad unam ex בּוּמַף habet ſchurec, ut וּבַיִת Et domus, וּוַשְׁתִּי Et Vaſti, וּמֶלֶךְ & rex, וּפֶרֶץ & interruptio. In certis tamen caſibus retinet ante bumaph ſcheua uel aliũ punctum quàm ſchurec, ut Gen. 1. וָבֹהוּ de quo uide ſi libet Eliam in libello officiorũ. Tertia Ante literam ſcheuatam habet ſchurec ſicut ante bumaph, ut וּגְבוּל Et terminus, וּסְפָרִים Et libri. Quando tamen accedit ad iod ſcheuatum, mutantur ambo ſcheũa in unũ hirec, ut וִיהוּדָה Et Iehudas, וִידַעְתֶּם & ſcietis. Quarta, ante nomen אֱלֹהִים habet zere & aleph deſtituit omnibus pũctis, ut וֵאלֹהִים Et deus. Notandũ quoq;

Vau cõiunctio quomodo punctetur.

hic,

hic, quando uau additur uerbis, habet duplicem denominationem, uidelicet uau הִפּוּךְ id eſt, conuerſiuum, & uau חִבּוּר id eſt, coniunctiuum. Vo- *Vau hippuch.* catur hippuch quando nedum eſt copula, ſed & cum pathah mutat tempus futurum in præteritum, & cum ſcheua mutat pręteritũ in futurum: ut וְשָׁמַר Et cuſtodiet, וְשָׁמַעְתָּ Et audies. Item וַיִּשְׁמֹר & cuſtodiuit, וַתִּשְׁמַע & audiuiſti. Habet aũt litera futuri temporis ſemper dages poſt uau pathah, excipitur aleph quæ non eſt capax punctuli dages, ideo mutatur pathah in camez, ut וָאֶשְׁמֹר & cuſtodiui. Et item iod ſcheuatum non dageſſatur, ut וַיְדַבֵּר & locutus eſt. Cæterũ propter literas gutturales atq; literas bumaph, quę mutant naturale punctum ſcheua, nihil decedit officio literę uau, ut וּמָשַׁלְתִּי & dominabor, ſtante uau ſurec loco uau ſcheua: item וַאֲכַלְתֶּם & comedetis, Sic וִידַעְתֶּם & ſcietis. Manet tamen interdum inuariata ratio præteriti propter uau ſcheuatum, idq; propter aliam & aliam *Vau hibbur.* accentus locationem. Vaũ uero חִבּוּר eſt pura copula, quę in uerbis nullũ tẽpus mutat, ut cum ſcheuatũ adijcitur futuro tempori. Per uau ſcheuatum intellige etiam uau pathathũ, hirecatum

& ſurecat

& ſurecatum,quando ſcilicet ob literā gutturalem ſcheua migrat in pathah,aut propter literā ſcheuatem ſcheua trāſit in ſurec,aut propter Iod ſcheuatū ſcheua uertitur in hirec. Hæ enim mutationes non obſtant quin uau ante futurum tempus pura ſit coniunctio: Exempla de omnibus, וְיִשְׁמוֹר & cuſtodiet, וְתִשְׁמְרוּ & cuſtodietis, וְתְדַבֵּר & loqueris, וְיְדַבֵּר & loquetur. De uau pathah in futuro nullum poteſt dari exemplum, cum literæ איתן futuri temporis medient inter uau hibbur & primam radicalē. At in imperatiuo poſſunt dari exēpla, ut וַעֲבוֹר & tranſi, וֶאֱהַב & ama, &c. Vau in fine ſubiūctum tertiæ radicali cum ſurec, ſemper & regulariter facit pluralem numerum in uerbis, ut שָׁמְרוּ cuſtodierunt, שִׁמְרוּ cuſtodite, יִשְׁמְרוּ cuſtodient, & commutatur aliquando in kybuz, ut יִשְׁמְרֻנִי cuſtodient me, & יִשְׁמְרֻה cuſtodient. Quando uero inter ultimam radicalem & uau ſurec ponitur he uel nun dageſſatum, facit eius, ei, eum, ut יִשְׁמְרֶנּוּ & יִשְׁמְרֵהוּ cuſtodiet eum. Idē ualet ſi habeat punctum holem aut fuerit conſonans, ut לַחְמוֹ panis eius, שְׁמָרוֹ cuſtodiuit eum, אָבִיו pater eius, שְׁמַרְתִּיו cuſtodiui eum, בָּנָיו filij

Vau ſeruiens in fine.

Vau intra dictionem.

eius, אָזְנָיו aures eius. Cæterum uau litera cum holem aut ſurec poſita inter primā & ſecundam, aut inter ſecundam & tertiam radicalem, conſtituit adiectiua, participia et nomina ſubſtātiua: ut רַחוּם miſericors, חַנּוּן clemens, שָׁמוּר cuſtoditus, עָזוּב derelictus, קָדוֹשׁ ſanctus, רָחוֹק longinquus, עוֹלֵל infans, אוֹיֵב hoſtis, שׁוֹמֵר cuſtodiens & cuſtos, אוּלָם porticus אוֹפָן rota, אוֹצָר theſaurus, נִימָן murenula, קוֹדֶשׁ ſanctitas, חוֹדֶשׁ nouiluniū, גְּבוּל terminus, חֲמוֹר aſinus, דִּבּוּר locutio, אֵבוּס præſepe, שָׁלוֹם pax, &c. Reliqua quæ de uau eſſent memoranda, quomodo iod in tertio ordine & he in quinto ordine mutanť in uau, explicabūtur in cōiugationibus.

TAu litera ab initio facit ſecūdam perſonam futuri temporis utriuſque numeri & generis, & item tertiam perſonam fœminini utriuſque numeri, ut תִּשְׁמוֹר cuſtodies ô uir, תִּשְׁמְרוּ cuſtodietis uos uiri, תִּשְׁמְרִי cuſtodies tu mulier, תִּשְׁמוֹר cuſtodiet mulier, תִּשְׁמֹרְנָה cuſtodietis & cuſtodient mulieres. Eadem litera radici præfixa facit quoque plurima hęemanthica, ut תִּפְאֶרֶת decor, תַּאֲוָה cōcupiſcētia, תַּלְמוּד doctrina, תַּלְמִיד diſcipulus, תְּפִלָּה oratio,

תְּרוּמָה

תַּרְדֵּמַת ſomnus. A fine uero hæc litera primo facit ſecundam perſonam præteriti perfecti, ut, שָׁמַרְתָּ cuſtodiuiſti tu uir, שָׁמַרְתְּ cuſtodiuiſti tu mulier. Secundo deſinunt in eam plurima fœminina, ut עֲטֶרֶת corona, מִשְׁמֶרֶת cuſtodia, & participia fœminina, שׁוֹמֶרֶת cuſtodiēs, מְדַבֶּרֶת loquens. Et quando penultima eſt gutturalis, mutatur duplex ſægol in duplex pathah, ut שׁוֹמַעַת audiens, דַּעַת ſcientia. Sunt etiam multa quæ deſinunt in uth & ith, ut מַלְכוּת regnum, יַלְדוּת natiuitas, שִׁפְלוּת humilitas, רֵאשִׁית principiū, שְׁאֵרִית reliquiæ, חֲמִשִׁית quinta. Infinitiuus quoq; quorundam ordinum deſinit in literā tau, ut גֶּשֶׁת appropinquare, לֶכֶת incedere, קַחַת accipere, עֲשׂוֹת facere, הֱיוֹת eſſe. Porrò intra dictionem quali officio fungatur tau, uidebitur infra in coniugatione hithpaël. *Tau à fine ſeruilis.*

De ſyllabis ſeruilibus.

Ex memoratis undecim literis ſeruilibus conſtituuntur quoq; ſyllabæ aliquot miniſteriales, quarum quædam ſeruiūt nominibus, quædā uerbis & quædam utriſq;.

ים Hæc ſyllaba radici in fine ſuperaddita conſtituit pluralem numerū nominū maſc. ge-

neris, quando ſcilicet hirec præcedit. Sin hirec ſub iod ſcribatur facit dualem numerum: Exempla, דָּבָר uerbũ, דְּבָרִים uerba, מֶלֶךְ rex, מְלָכִים reges. Habẽt etiam quædam fœminina hanc terminationem, ut נָשִׁים mulieres, פִּלֶגֶשׁ concubina, פִּלַגְשִׁים concubinę. Cum autem hæc pluralia conſtruuntur cũ ſequenti genitiuo caſu, abijcitur mem finale, mutaturq́ hirec in zere, ut מַלְכֵי הָאָרֶץ reges terræ, דִּבְרֵי הָאֱלֹהִים ſermones dei.

Dualis numerus. Dualem numerum habẽt ea quę natura aut aliâs dualitate quadam conſtant, ut ſunt pleraq; membra in corpore animalis, ut רֶגֶל pes, רַגְלַיִם duo pedes, יָד manus, יָדַיִם duæ manus, אֹזֶן auris, אָזְנַיִם duę aures. Sic de duobus regibus dici poteſt מְלָכַיִם In cõſtructione uero tenẽt normam maſculinorum, ut אָזְנֵי הָאָדָם aures hominis.

וֹת Terminatio eſt plur. nominũ fœmininorum, ut צְדָקָה iuſticia, צְדָקוֹת iuſticiæ, מַלְכָּה regina, מְלָכוֹת reginæ. Deſinunt tamen plurima maſculina in hanc ſyllabã, ut אָב pater, אָבוֹת patres, לַיִל nox, לֵילוֹת noctes.

אֵת Articulus eſt caſuum præſertim accuſatiui. Et quando in biblijs ſacris habet proprium accentũ ſcribitur cum zere, quãdo uero

per

per uirgulam makaph coniungitur alteri dictio ni punctatur cum ſægol, ut נָשָׂאתִי אֶת פָּנַי leua/ui faciē meā. Et נָשָׂאתִי אֶת־ פָּנַי Interdū eſt etiā prępoſitio, recipitq; affixa & mutatur ſegol in hirec, ut אִתִּי mecum אִתְּךָ tecum.

כֶם Veſter, uobis, uos, adiungitq; tam uerbis quàm nominibus, ut דְּבַרְכֶם uerbum ueſtrum, שְׁמָרְכֶם cuſtodiuit uos, יִשְׁמָרְכֶם cuſtodiet uos. In fœminino uero, pro כֶם ſcribitur כֶן ut בַּעְלֵיכֶן mariti ueſtri.

הֶם Cum ſegol, eorum, eis, eos, inueniturq; ſolū nominibus pluralibus ſuperaddi, ut בְּנֵיהֶם filij eorum, נַעֲרֵיהֶם pueri eorū: & in participijs אוֹכְלֵיהֶם comedētes eos. Nomina uero ſingularia & uerba habent mem pręcedente uoce magna, ut ſupra in litera mem oſtendimus, ut נַעֲרָם puer eorū, שְׁמָרָם cuſtodiuit eos, יִשְׁמְרֵם cuſtodiet eos. In eadem ſignificatione ſubijcitur uerbis tranſitiuis imperatiui modi & futuri temporis ſyllaba מוֹ ut הַסְתִּירֵמוֹ & הַסְתִּירֵם abſconde eos, אַשְׁלִיכֵמוֹ proijciā eos, פִּימוֹ os eorum, עֲבֹתֵימוֹ funes eorū. Porrò qđ de הֶם relatiuo maſc. ſcripſimus, idem ſentiendum eſt de הֶן affixo fœminino, ut מַלְכֵיהֶן reges earum.

תִּי Facitprimam perſonam præteriti perfe⸗ cti ſing. ut אָמַרְתִּי dixi, דִּבַּרְתִּי locutus ſum,&c..Solet etiam he fœmininum in affixorũ ſubiunctione mutari in tau raphatum,& quando ſubditur iod,præ ſe fert formam primę perſonę præteriti,ut צְדָקָה iuſticia, צִדְקָתִי iuſticia mea.

תֶּם Facit ſecundã perſonã pręt.plur. maſ. ut שְׁמַרְתֶּם cuſtodiuiſtis, דִּבַּרְתֶּם locuti eſtis. In fœm. dicitur דִּבַּרְתֶּן locutę eſtis.

נוּ Valet idẽ quod nos, noſter, noſtra, noſtri, noſtræ. Conſtituit etiam primã perſonam pręteriti plur. Exẽpla, מַלְכֵּנוּ rex noſter, בַּעֲלֵנוּ maritus noſter, בִּתֵּנוּ filia noſtra, בָּנֵינוּ filij no⸗ ſtri, דִּבַּרְנוּ locuti ſumus, הָלַכְנוּ ambulauimus.

נִי Facit me accuſatiuum primæ perſonę, ſub⸗ iungiturq́; dũtaxat uerbis trãſitiuis, שְׁמָרַנִי cuſtodiuit me, יִשְׁמְרֵנִי cuſtodiet me, שְׁמָעֵנִי audi me, עֲזַבְתַּנִי dereliquiſti me.

נוּ הוּ Vtraq; ſyllaba ualet eius, ei, eum. Differunt autem inter ſe, nam hu iungitur uerbis & quibuſdam nominibus, pręſer tim deſinẽtibus in he tertiã radicalẽ, ut à מַעֲשֶׂה opus dicitur מַעֲשֵׂהוּ opus eius, שָׂדֵהוּ campus eius, שְׁמָרָהוּ cuſtodiuit eum, Sed נוּ ſolum iun

gitur

git uerbis imperatiui & futuri modi,ut תִּשְׁמְרֵנוּ & תִּשְׁמְרֶהוּ cuſtodies eū, סַפְּרֵנוּ & סַפְּרֵהוּ numera ipſum. Et nota quod hu ſemper habet ante ſe uocem magnā, & in fœmininis tau ſcheuatū, ut פְּקָדָהוּ uiſitauit eum, פְּקָדַתְהוּ mulier uiſitauit eum, שָׁמְרֵהוּ cuſtodiendo eum, שְׁמַרְתִּיהוּ cuſtodiui eum, שִׁמְרוּהוּ cuſtodite eum.

נָה Hæc ſyllaba ſine dages facit ſecundam & tertiam perſonam fut. plur. fœmininam, & pluralē imperatiui, ut שְׁמַעְנָה audite ô mulieres, תִּשְׁמַעְנָה audietis & audient mulieres. Non nunquā abijcitur he & pūctatur nun finale cum camez, ut תִּשְׁמֹרְןָ cuſtodient. Cęterum quando nun habet dages, eſt pronomē affixū, ualens eius, eam, ut יִשְׁמְרֶנָּה cuſtodiet eā, habetq́ſ ſemper ante ſe ſęgol, nec inuenitur niſi in uerbis imperatiui & futuri modi.

הִתְ Adijcit quarta coniugatio ſyllabā iſtam radici, & fit ex uerbo tranſitiuo retranſitiuum, ut אָהַב dilexit, הִתְאַהֵב dilexit ſe.

אֵהֱוִי

Vocantur hæ quatuor litteræ נָחוֹת id eſt, quieſcentes, quod plerunq; non punctatę quieſcāt in

dictione

dictione. He quieſcit duntaxat in fine, ut חָכְמָה
ſapientia, עָשָׂה fecit: aliæ uero tres quieſcunt in
medio & fine. Exempla de aleph, בָּרוּא crea-
tus, שָׁאוּל poſtulatus: de iod, עֵינַי oculi mei,
בְּנֵי אָדָם filij hominum. Vau uero quieſcit quan
do præcedit ‑ׂ: uel ‑ֻ ut חוּמְסָר cõſtitutus eſt
פּוּעַל effectus eſt. Et quoniã has literas, præſer‑
tim אהוי ferè ſemper præcedit uox magna, aut
includunt uocem magnam, ut eſt uau ſurec, uau
holẽ, & iod ſi hirec præcedat, cogũt literas mox
ſequẽtes בגד כפת in una uel diuerſis dictionib.
ſtare ſub raphe, ut ſuprà indicauimus, ut יַגִּידוּ
annunciabunt, לֹא כִסִּיתִי non operui, אוֹתִיּוֹת
Traſmutãtur literæ ichu. literæ, &c. Et nota quod hæ literæ habẽt etiam
hanc naturã, ut facile una tranſmutetur in aliam,
ut קָרָא & קָרָה occurrit, & ab עָשָׂה fecit, עָשִׂיתָ
feciſti. Sic pro עָשׂוּה factus dicit̃ עָשׂוּי In infini‑
tiuo uero mutatur he in uau holẽ, ut עֲשׂוֹת face
re. Migrat & frequenter iod in uau, ut à יָדַע co‑
gnouit, נוֹדַע cognitus eſt, à יָשַׁב ſedit, מוֹשָׁב
ſedes, יָלַד genuit, וָלָד natus. Aleph tranſit in
iod, ut à בָּרָא creauit, בְּרִיָּה creatura. Multa ſimi
lia exempla occurrunt tam in hebraiſmo quàm
chaldaiſmo. Vocantur quoq; hæ quatuor literæ
כטלנות

בַּטְלָנוֹת id eſt, ocioſę, quia ſæpe ſuperadduntur radicibus ſine ulla conſignificatione aut connotatione aliqua, ut לַיְלָה pro לַיִל nox, חַיְתוֹ יַעַר pro חַיַּת יַעַר beſtia ſyluę, pſal.50. לְהוֹשִׁיבִי pro לְהוֹשִׁיב ad collocandum, pſal.112. Sic יְהוּא pro יְהִי erit, Eccleſ.12. Kimhi tamen putat יְהוּא ſtare pro יֶהֱוֶא Itē חַגָּא pro חַג tripudiū, Iſa. 19. In Chaldaiſmo frequētiſſimum eſt, ut aleph radici ſuperaddatur, exemplum, גְּבִיר hebraice, chaldaice גַּבְרָא uir.

הָאֱמַנְתִּי

HAe ſex literę ab ipſa dictione in quam collectæ ſunt, hæemanthicæ appellātur, & adiectę radicibus à fronte uel calce conſtituunt nomina denominatiua. He à principio tantum, idq́ raro, facit hæemanthicum, ut נָכַר cgnouit, הַכָּרָה cognitio. Sic aleph ab initio tantū inuenitur hęemantice ſuperadditum, ut אֶשְׁכָּר munus.

Mem uero à principio & fine fungit᷑ officio hæemanthico, ut מִסְפָּר numerus, פִּתְאֹם repente: ſimiliter nun in utraq; extremitate inuenitur hæemanthicum, ut נִפְלָאָה miraculum, פִּתְרוֹן interpretatio. Idem affirmant quidam de tau & iod,

ut תִּפְאֶרֶת decor, עֲטֶרֶת corona, יִצְהָר oleum, נָכְרִי extraneus. Mihi tamen non uidetur tau in fine eſſe hęemanthicum, quum in plurali numero abijciatur, ut עֲטָרוֹת & non עֲטַרְתוֹת coronę. Sic iod in fine adiectum magis eſt gentile uel adiectiuum quàm hęemanthicum, ſicut à שְׁלֹשָׁה tres, ſit adiectiuum שְׁלִישִׁי tertius.

DE NVMERIS.

NVmerant Hebræi per integras dictiones, numerant & per literas alphabeti, unde cifras noſtri mutaſſe uidentur, nam appellant Hebręi numerationes סְפִירוֹת

Numeri cardinales.

אֶחָד & אַחַד	אַחַת & אָחַת
unus	una
שְׁנַיִם & שְׁנֵי	שְׁתַּיִם & שְׁתֵּי
duo	duæ
שְׁלֹשָׁה & שְׁלֹשֶׁת	שָׁלֹשׁ
tres	tres
אַרְבָּעָה & אַרְבַּעַת	אַרְבַּע
quatuor	quatuor
חֲמִשָּׁה & חֲמֵשֶׁת	חָמֵשׁ & חֲמֵשׁ
quinq;	quinq;
	שֵׁשׁ

שִׁשָּׁה & שֵׁשֶׁת ſex	שֵׁשׁ & שֵׁשׁ ſex
שִׁבְעָה & שִׁבְעַת ſeptem	שֶׁבַע & שְׁבַע ſeptem
שְׁמֹנָה & שְׁמֹנַת octo	שְׁמֹנֶה octo
תִּשְׁעָה & תִּשְׁעַת nouem	תֵּשַׁע & תְּשַׁע nouem
עֲשָׂרָה & עֲשֶׂרֶת decem	עֶשֶׂר decem
אֶחָד עָשָׂר undecim	אַחַת עֶשְׂרֵה undecim
שְׁנֵים עָשָׂר duodecim	שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה duodecim
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר tredecim	שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה tredecim
אַרְבָּעָה עָשָׂר quatuordecim	אַרְבַּע עֶשְׂרֵה quatuordecim
עֶשְׂרִים uiginti	עֶשְׂרִים uiginti.
אֶחָד וְעֶשְׂרִים unus & uiginti	אַחַת וְעֶשְׂרִים una & uiginti

Omnes numeri cardinales à uiginti & ſuprà ſunt generis communis, quod tamē intelligendū eſt

de articulis & nō de digitis. Digiti maſc. à tribus uſq; ad decem habent cōtra naturā reliquorum adiectiuorum literam paragogicam he, & fœmini nini carent ea. Poſt decem uerò contrarium obſeruatur. Itē poſt uiginti numerant articulos pro utroq; genere ſic,

שְׁלֹשִׁים	שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
triginta	trecenti, tæ
אַרְבָּעִים	אֶלֶת
quadraginta	mille
חֲמִשִּׁים	אֲלָפִים
quinquaginta	millia
שִׁשִּׁים	אַלְפַּיִם
ſexaginta	duo millia
שִׁבְעִים	שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
ſeptuaginta	tria millia
שְׁמֹנִים	רְבָבָה & רִבּוֹא
octoginta	decem millia
תִּשְׁעִים	שְׁתֵּי רִבּוֹת
nonaginta	uiginti millia
מֵאָה & מְאַת	אַרְבַּע רִבּוֹא
centum	40. millia
מָאתַיִם	שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רִבּוֹ׳
ducenti, ducentæ	duodecies decem millia,

millia, id eſt, centum & uiginti millia.

Duplex forma digitorum ponitur propter duplicem ſtatum dictionum. Nam aliter ſcribuntur in ſtatu abſoluto & aliter in ſtatu regiminis, ut אֲנָשִׁים שְׁנַיִם uiri duo, & שְׁנֵי אֲנָשִׁים duo uiri, מְאַת שָׁנָה centum anni & שָׁנָה מֵאָה anni centũ. Id tamen non cõſtanter obſeruatur: nam dicitur מְאַת כִּכַּר centum talenta. Et habet centũ in plur. מֵאוֹת ſicut & רְבָבָה facit רְבָבוֹת & cum ſyncopa רִבּוֹא & רִבּוֹ & in plur. רִבּוֹת decẽ millia. Sunt qui conſtructiuos ſeu continuatos numeros exponunt ſubſtantiue, ut ſit שְׁלֹשֶׁת יָמִים idem quod שְׁלוֹשׁ שֶׁל יָמִים ternarius dierum, ſic שִׁבְעַת יָמִים ſeptenarius dierum.

Numeri ordinales.

רִאשׁוֹן	רִאשׁוֹנָה
primus	prima
שֵׁנִי	שֵׁנִית & שְׁנִיָּה
ſecundus	ſecunda
שְׁלִישִׁי	שְׁלִישִׁית
tertius	tertia
רְבִיעִי	רְבִיעִית
quartus	quarta

חֲמִישִׁי	חֲמִישִׁית
quintus	quinta
שִׁשִּׁי	שִׁשִּׁית
ſextus	ſexta
שְׁבִיעִי	שְׁבִיעִית
ſeptimus	ſeptima
שְׁמִינִי	שְׁמִינִית
octauus	octaua
תְּשִׁיעִי	תְּשִׁיעִית
nonus	nona
עֲשִׂירִי	עֲשִׂירִית
decimus	decima
אַחַד עָשָׂר	אַחַת עֶשְׂרֵת
undecimus	undecima
שְׁנַיִם עָשָׂר	שְׁתֵּים עֶשְׂרֵת
duodecimus	duodecima
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר	שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵת
decimus tertius	decimatertia

Notandū hic primo quod pro undecim & undecimo Hebræi etiā aliam uſurpant dictionē quàm אחר nempe עַשְׁתֵּי ut עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵת יְרִיעוֹת undecim cortinæ, Exo. 26. בְּעַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ In undecimo mēſe. Deut. primo. Sunt igitur עַשְׁתֵּי עָשָׂר undecim & undecimus maſculine & עַשְׁתֵּי עשרת

עֶשְׂרֵת undecim & undecima fœminine. Secundo ſciēdum quod fœminina etiam deſinūt in he, ut שְׁנִיָּה ſecunda, שְׁלִישִׁיָּה tertia, &c. moueturq́ iod ſicut in plurali. Nam dicit שְׁלִישִׁיּוֹת tertię, שִׁשִּׁיּוֹת ſextę. Tertio notandū quod pro uigeſimo & uigeſima uſurpatur numerus cardinalis, uidelicet עֶשְׂרִים Sic שְׁלשִׁים pro trigeſimo, &c.

De numeratione quæ fit per literas.

30	20	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
ל	כ	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
		400	300	200	100	90	80	70	60	50	40
		ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ

Poſt decem.

19	18	17	16	15	14	13	12	11
יט	יח	יז	יו	יה	יד	יג	יב	יא

Poſt uiginti.

29	28	27	26	25	24	23	22	21
כט	כח	כז	כו	כה	כד	כג	כב	כא

Poſt centum.

900	800	700	600	500	400	300	200	100
קהת	הת	קש	קר	קת	ת	ש	ר	ק

Poſt quadringentos quidam ſic numerant,

900	800	700	600	500
ץ	ף	ן	ם	ך

milenarium numerum ſignant per aleph, pręſertim ſi ſequatur litera centenarium deſignans, ut אתמ׳ב 1442. Vnde annum ab initio mundi hoc Chriſti anno 1542. quãdo hæc ſcribo, ſic ſignãt תש״ב hoc eſt, 5302. Omittunt tamen plerumque millenarium numerũ, & tunc præſentem annum ſic ſcribunt בִּשְׁנַת הַבְּרִיאַת הָעוֹלָם שׁ״ב לִפְרַט קָטוֹן Hoc eſt, anno creationis mundi 302. iuxta minorem ſupputationem.

DE PRONOMINIBVS SEPARATIS.

HAbent Hebræi tria pronomina declinabilia, nempe אֲנִי ego, אַתָּה tu, הוּא ille. Appellãt autẽ pronomen primæ perſonæ הַמְדַבֵּר בַּעֲדוֹ loquens pro ſe, habetq́ aleph ־: niſi cum uenerit ad locũ pauſantẽ tunc habet ־ Admittit etiam nonnunquam epentheſin caph, ut אֲנֹכִי pro אֲנִי ego. Eſt autem communis generis, declinaturq́ in hunc modum,

אֲנִי & אָנֹכִי	אֲנַחְנוּ
ego	nos
	שלי

שֶׁלִּי	שֶׁלָּנוּ
mei	noſtri
לִי	לָנוּ
mihi	nobis
אוֹתִי	אוֹתָנוּ
me	nos
מִמֶּנִּי & מֶנִּי	מִמֶּנּוּ
à me	à nobis

Regulare plurale ab אֲנִי eſt אֲנוּ quod & interdū inuenitur, ſed אֲנַחְנוּ eſt frequentius. Inuenitur etiam נַחְנוּ ſine aleph.

Secunda perſona maſc.

אַתָּה	אַתֶּם
tu	uos
שֶׁלְּךָ	שֶׁלָּכֶם
tui	ueſtri
לְךָ & לְכָה	לָכֶם
tibi	uobis
אוֹתְךָ & אוֹתְכָה	אֶתְכֶם
te	uos
מִמְּךָ	מִמְּכֶם & מִכֶּם
à te	à uobis

Secunda perſona fœm.

אַתְּ	אַתֵּן אַתֵּנָה
tu	uos
שֶׁלָּךְ	שֶׁלָּכֶן
tui	ueſtri
לָךְ	לָכֶן לָכֶנָה
tibi	uobis
אוֹתָךְ	אֶתְכֶן
te	uos
מִמֵּךְ & מִמֵּךְ	מִכֶּן
à te	à uobis

Pronomen tertiæ perſonæ maſc.

הוּא	הֵם & הֵמָּה
ille	illi
שֶׁלּוֹ	שֶׁלָּהֶם
illius	illorum
לוֹ	לָהֶם לָמוֹ
illi	illis
אוֹתוֹ	אוֹתָם & אֶתְהֶם
illum	illos
מִמֶּנּוּ	מֵהֶם & מֵהֵמָּה
abeo	ab illis

Tertia perſona fœmin.

הִיא & הִוא	הֵן & הֵנָּה
illa	illæ

שֶׁלָּה	שֶׁלָּהֶן
illius	illarum
לָהּ	לָהֶן
illi	illis
אוֹתָהּ	אוֹתָהֶן & אֹתָהֶן
illam	illas
מִמֶּנָּה	מֵהֶן
ab illa	ab illis

Alia pronomina.

זֶה & זוּ	אֵלֶּה אֵל
is, iſte.	illi
זֹה זוֹ זֹאת	אֵלֶּה
ea, iſta	hæ, iſtæ

DE PARTIBVS ORATIONIS PRAECIPVIS.

POnunt Hæbrei tres partes orationis, uidelicet שֵׁם פֹּעַל וּמִלָּה id eſt, nomen, uerbum & dictionem conſignificatiuam. De uerbis primum ac deinde de nominibus dicemus. Eſt enim maior

difficultas in uerbis quam in nominibus. Et hic obiter repetimus ea quę ſuprà de literis radicalibus ſcripſimus, nempe quod omne nomen & uerbum apud Hebræos tribus conſtat radicalibus literis, & omnes alię literę à fronte uel calce accedentes miniſterium quoddam exhibent, quapropter & ſeruiles uocantur, abijciendæq; ſunt dum uocis ſignificatio ex lexico quærenda uenit.

Nomina exiguntur ad פעל

Hę autem tres cuiuſcunq; dictionis radicales literę denominationem habent à literis huius uerbi פָּעַל Nam ſicut in radice פָּעַל prima radicalis eſt pe, ſecunda ain, & tertia lamed, ita in quacunque dictione prima radicalis denominantur pe, ſecunda ain & tertia lamed. Vt in uerbo שָׁמַר ſchin denominatur pe, id eſt, prima radicalis, & mem ain atq; res lamed. Et hic notandū, aliquando in radice primam amitti radicalem, aliquādo mediam & non raro ultimam. Verba & nomina quæ primam radicalem uel abijciūt uel in aliam cōmutant, propriam habent claſſem, ſic quæ ſecundam non ſemper retinent, aliam faciunt claſſem, naſcunturq; hoc modo ſeptem גְּזָרוֹת id eſt, claſſes ſeu ordines uerborū, quibus adhuc unus ſuperadditur, cuius uerba & nomina quatuor integrantur

tegrantur literis,& de his nunc ſigillatim diſſere mus,& primo de גִּזְרָה prima.

Ordo primus.

Primus uerborum & nominum ordo complecti tur uerba שְׁלֵמִים id eſt, perfecta. Verba ſeu no mina perfecta ſunt, quę nunquam ob quamcunq; inflexionem ullam eſſentialem amittunt literam ut שָׁמַר cuſtodiuit, הָרַג occidit, לָמַד didicit.

Secundus ordo.

In hunc relegantur omnia uerba, quorum pe eſt litera nun uocanturq́; חֲסֵרִים פְּעָלִים ſeu חַסְרֵי פֵּא נוּן id eſt, defectiua in prima radicali nun. So let autem defectus ille ſignari punctulo dages in media radicali litera. Exempla ſunt נָפַל cecidit, hinc uerbum tranſitiuū הִפִּיל proiecit, נָטַע plan tauit, הִטִּיעַ fecit plantare מַטֵּע plantatio.

Tertius ordo.

Huic ordini aſſignātur duplicia uerba, nempe ea quæ incipiunt ab aleph & quę primā habēt iod, ut ſunt אָמַר dixit, אָכַל comedit, יָדַע cogno uit, יָשַׁב habitauit. Et hęc uocant׳ נַחֵי פֵּי יוּד אִי אָלֶת Nam quę ab aleph incipiūt, faciunt aleph quieſcere in prima perſona futuri, ut ab אָכַל co medit in futuro dicitur אֹכַל comedā, pro אֶאֱכֹל

ſicut ab אָסַח dicitur אֶאֱסַח cōgregabo, ſine quiete aleph. Sic à יָדַע fit futurũ אֵדַע cognoſcã, & à יָשַׁב ſedit fit uerbũ tranſitiuũ הוֹשִׁיב collocauit. Hic autem notandũ, literã quieſcere in uoce magna mox pręcedēte. Fit etiã aliquãdo ut defectus mutetur in quietem, idq́ꝫ tum quãdo dages in litera gutturali ſignari nequit, ut à paſſiuo נֶאֱמַר dictus eſt, in futuro abijcitur nun paſſiua litera, qui defectus cum in aleph ſignari nequeat, mutatur in quietem, ut אֵאָמֵר dicar. Notandum etiã hic, aliquas radices inueniri à iod incipientes, quę uerius ſunt de ſecũdo quàm tertio ordine, nam abſcōdunt iod in dages. Sunt autem ea uerba, quæ primam habent iod & ſecundã zade, ut יָצַק effudit, יָצַר formauit, יָצַב ſtetit, יָצַג locauit. Ab his enim dicitur אֶצֹּר formabo נִצַּב conſtitutus eſt, אַצִּיג locabo, ubi iod prima radicalis non quieſcit ſed deficit, exprimiturq́ꝫ per dages. His annumeratur uerbum יָנַח à quo fit hiphil הִנִּיחַ repoſuit, & יָקַת à quo deſcendit הִקִּית gyrauit. Excipitur autem à prioribus uerbis יָצָא quod facit iod quieſcere & non deficere.

Quies fit in uoce magna.

Quartus ordo.

Continet hic ordo uerba quæ mediã habent uau quieſcentem,

quieſcētem unde & נָחֵי עַיִן וָיו appellantur, ut קוּם ſurrexit, אָקוּם ſurgam. Quieſcit autem uau in præterito & participio præſenti. Nam licet קוּם ſit radix, tamen in preterito & participio dicitur קָם ſurrexit, בָּא uenit, שָׁב reuerſus eſt, סָר receſſit, לָן pernoctauit, quieſcente media radicali in camez uoce magna. Porrò in radice מֵת quieſcit uau in zere, & in גִּיל exultauit, גִּית clauſit, &c. quieſcit in iod hirec uoce magna. In futuro uero, imperatiuo & infinitiuo, expreſſe ponit̃ uau, ut אָמוּת moriar, אָבוֹא ueniam, מוּת morere, לָשׁוּב ad reuertendū. Sunt etiam pauca quędam, quę uau ſemper retinent, ut אוֹר luxit, אָאוֹר lucebo.

Quintus ordo.

In hunc ordinem reijciuntur omnia uerba, quæ tertiā radicalem habent aleph uel he, uocāturq́; נָחֵי לָמֶד הֵא אוֹ אָלֶף id eſt, quieſcentia in tertia he uel aleph. Nam aleph ſępe quieſcit aut potius muteſcit, ut קָרָא clamauit, קָרָאתָ clamaſti, ſed multo plus he quieſcit, idq́; potiſſimum in iod: ut גָּלָה reuelauit, גָּלִיתָ reuelaſti, גָּלוּי reuelatus. Quieſcit & in holē, ut גְּלוֹת reuelare. Excipiunt̃ quatuor radices, in quibus he nunquā quieſcit,

& ſunt

& ſunt תָּמַה גָּבַח בָּמוּח נָגַח Punctus in he deſignat immutabilem literam.

Sextus ordo.

Habet hic ordo uerba כְּפוּלִים id eſt, duplicata, quæ ſcilicet geminãt ſecundam radicalẽ, & abijciunt plerumq; unam ſimilium & reſiduã dageſſant, transferũturq; ex perfectorũ ordine in hũc ſextũ ordinem. Vitat enim hebraiſmns, ubi fieri poteſt, geminationem unius literę, ſuppletq; defectum per dages. Exempla, סָבַב circuiuit, eſt uerbum perfectũ, poteſtq; coniugari ut tale, ſed frequentius abiecto uno beth coniugatur ut uerbum huius ordinis, eſtq; forma thematis eius talis סַב manente eadem ſignificatione. Et mox ut alia ad literam beth acceſſerit litera, dageſſatur beth. Nunquam enim ultim• dictionis litera dageſſatur, niſi punctum aliquod uocale habuerit ſubſtratum, ut in ךָ תָּ A סַב itaq; fit ſecũda perſona סַבּוֹתָ circuiuiſti, סַבּוּ circuierunt. Sic à רָכַךְ fit uerbum huius ordinis רַךְ tener fuit, à זָכַךְ fit זַךְ purus fuit, à תָּמַם fit תַּם perfectus fuit, à רַץ רָצַץ fit cõfregit, à שָׁנַן fit שַׁן acuit, à גָּלַל fit גַּל uolutauit, reuoluit, &c. in quibus omnibus abijcitur media radicalis, id quod dages arguit, quod

Odioſa geminatio literæ.

quod ſemper oſtendit literam priorem deficere, & ob id hæc uerba uocari poterunt ſyncopata. Tollitur enim media, relicta tamē notula dages.

Septimus ordo.

Huic claſſi aſcribuntur uerba quorum prima radicalis eſt uel nun deficiens, uel iod quieſcens, & tertia he uel aleph quieſcēs, ut יָרֵא timuit, נָשָׂא leuauit, יָרָה iecit, יָפָה pulcher fuit, אָפָה pinſuit, נָכָה uapulauit, נָטָה diuertit, inclinauit, quibus annumeratur unum cuius extremitates ſunt duo nun utrinque deficientia, nempe נָתַן dedit. Componitur ergo ordo iſte ex ſecundo & quinto, & item ex tertio & quinto ordine.

Octauus ordo.

Appropriātur huic ordini omnia uerba & nomina, quæ quatuor conſtant radicalibus literis aut quinqꝫ, qualia ſunt שִׁעֲשַׁע oblectauit, כִּלְכֵּל nutriuit כִּרְסֵם deuaſtauit, פִּרְנֵס cibauit, גִּלְגֵּל reuoluit, rotauit, &c. & hęc omnia in una duntaxat inueniuntur coniugatione. Nomina quatuor eſſentialium literarū hęc ſunt & ſimilia, בַּרְזֶל ferrum, פַּרְתַּם præfectus, פַּתְשֶׁגֶן exemplar, &c.

De Coniugationibus.

Tranſitiua uerba quomodo formanda.

VOcant Hebræi coniugationẽ בִּנְיָן id eſt, ædificiũ, numerantq́ꝫ quatuor, nẽpe Poal, Piel, Hiphil & Hithpaël, denominantes eas ſecũdum formas primitiuorum cuiuslibet cõiugationis & uſurpantes uocem פָּעַל Eſt aũt forma thematis primę cõiugationis פָּעַל & ſecundę פִּעֵל tertię הִפְעִיל & quartæ הִתְפַּעֵל Et ſunt infinita uerba quę ſub hac quadruplici forma coniugantur. Hęc multiplex unius uerbi cõiugatio fit propter tranſitiuam & retranſitiuã habendam ſignificationem. Non enim ſingulis actionibus ſingula impoſita ſunt uerba, pręſertim his quæ per imperium noſtrũ fieri poſſunt. Exempla: bibo dicit actionem immanẽtem, ſic edo, ſtudeo, adhęreo, accedo, lateo, uado, creſco, &c. quorum uerborum ſignificationẽ tranſitiuã latinus alijs dictionibus exprimit, nẽpe his, poto, cibo, doceo, applico, adduco, abſcondo, duco, nutrio ſeu educo: at Hebręus transfert uerbũ primæ cõiugationis in ſecundã aut tertiã & habet actionẽ tranſeuntẽ in aliũ, id qđ aduertere potes ex prioribus exẽplis. Nam ex שָׁקָה bibit fit uerbũ tranſitiuũ הִשְׁקָה fecit bibere ſeu potauit. Aduerte ſequẽtia exẽpla:

אָכַל	הֶאֱכִיל
comedit	cibauit
לָמַד	לִמֵּד
didicit	docuit
דָּבַק	הִדְבִּיק
adhęſit	applicuit
קָרַב	קֵרֵב
appropinquauit	adduxit
סָתַר	הִסְתִּיר
latuit	abſcondit
הָלַךְ	הוֹלִיךְ
inceſſit	conduxit
גָּדַל	גִּדֵּל
creuit	educauit
חָיָה	חִיָּה
uixit	uiuificauit
מֵת	הֵמִית
mortuus eſt	interfecit

De retranſitiuis exẽpla, סָכַל ſtulte egit, הִסְתַּכֵּל ſeipſum infatuauit, שָׁמַר. cuſtodiuit, הִשְׁתַּמֵּר ob ſeruauit ſe, מֵת mortuus eſt, הִתְמוֹתֵת interfecit ſe, לָמַד didicit, הִתְלַמֵּד docuit ſemetipſum, &c. Prima itaq; coniugatio Poal plerumque eſt neutra, ſecũda Piel tranſitiua, & tertia Hiphil ſimili-

Nota de actionib. uerborū. ter tranſitiua, quarta autem Hithpaël reciproca. Quando autem uerbū aliquod in prima eſt tranſitiuum, in ſecūda ſignificatū eius intenditur, atq; in tertia actio eius extenditur uſque in tertium. Exemplum אָכַל comedit, qui actus tranſit in panem, in Piël uero dicitur אִכֵּל uorauit, & in hiphil הֶאֱכִיל fecit comedere, puta pater fecit filium comedere panem. Sic פָּתַח aperuit oſtium quod rurſum claudetur, פִּתַּח aperuit uiolenter, הִפְתִּיחַ fecit aperire per alium. Sunt etiam quædam abſoluta uerba, quæ in prima & ſecunda coniugatione nō differūt in ſignificatione, niſi quod in piël habent intenſionem quandā, ut צָמַח germinauit, צִמַּח feſtināter germinauit, Ezech. 16. Sic הָלַךְ ambulauit, הִלֵּךְ circumſpecte ambulauit. Maior tamen pars uerborū quę in prima coniugatione habent abſolutam ſignificationē, fiunt tranſitiua in piël & hiphil, ut

שָׂמַח	הִשְׂמִיחַ & שִׂמַּח
lętatus eſt,	lętificauit
גָּדַל	הִגְדִּיל & גִּדֵּל
magnus fuit.	magnificauit
קָדַשׁ	הִקְדִּישׁ & קִדֵּשׁ
ſanctus fuit,	ſanctificauit

שמע

שָׁמַע	הִשְׁמִיעַ & שִׁמַּע
audiuit	diuulgauit
שָׁכַן	הִשְׁכִּין & שִׁכֵּן
quieuit	poſuit
מֵת	הֵמִית & מוֹתֵת
mortuus eſt	interfecit
שָׁב	הֵשִׁיב & שׁוֹבֵב
reuerſus eſt	reduxit
קָם	הֵקִים & קוֹמֵם
ſurrexit	erexit

Inueniuntur quoque uerba quędam, quæ in diuerſis coniugationibus habent contraria ſignificata qualia ſunt. *Vna radix contraria ſignificat.*

שָׁרַשׁ	שֵׁרֵשׁ
radicauit,	eradicauit.
חָטָא	חִטֵּא
peccauit,	expiauit à peccato.
דָּשַׁן	דִּשֵּׁן
incinerauit,	repurgauit à cinere.
סָקַל	סִקֵּל
lapidauit,	purgauit à lapidibus.
קָדַשׁ	קָדֵשׁ
ſanctus fuit,	immundum ſcortum.

PRIMA CONIVGATIO.

HÆc à forma ipſa uocatur פָּעַל Nam conſtat thema eius pūctis camez & pathah, tametſi quędam etiam inueniātur, quę ſecundam habent zere, ut חָדֵל ceſſauit, חָפֵץ deſiderauit. Quędam inueniūtur ſub utraq; forma, ut אָהֵב & אָהַב amauit, שָׁכֵן & שָׁכַן habitauit, שָׁמֵעַ & שָׁמַע audiuit, &c. Inuenitur etiā קָטֹן paruus fuit, ſed hęc forma eſt rara. Vocatur quoq; iſta prima coniugatio בִּנְיָן קַל id eſt, cōiugatio leuis, quia thema eius præter tres nudas radicales literas nihil ſuperadditū habet, ſicut reliquę cōiugationes grauantur aut punctulo dages aut externis literis.

Triplex forma primæ coniugationis.

Kal.

Cęterum paſſiuū huius primę coniugationis uocatur à forma ipſa נִפְעַל nec aliud habet nomen. Sciendū quoq; Hebręos habere in uerbis maſc. & fœm. genus, idq; in omnibus modis pręterquā in infinitiuo, qui incerti eſt generis, numeri, & perſonę. Habēt autē ſex modos, pręteritum, duplex participium, imperatiuum, infinitiuum & futurum. Non habent indicatiuum, nec optatiuum aut coniunctiuū, ſed circūloquūtur modos illos, indicatiuum per participiū præſentis tēporis & alios duos modos per futurum. Præteritum uo-

Niphal paßiuum.

Modi ſex.

cant עָבַר & incipiunt ab eo coniugare ſicut Latini à præſenti indicatiui, ſuntq́ in eo tres perſonę genere differentes, nempe tertia ſingularis & utraq́ ſecunda, reliquę ſunt communis generis, quod de omnibus cõiugationibus eſt intelligendum, actiuis & paſſiuis. Nunc itaq́ ponam formulas præteriti per omnes ordines.

Pręteritum kal primi ordinis

שָׁמַר שָׁמַרְתָּ שָׁמַרְתִּי שָׁמְרוּ שְׁמַרְתֶּם שָׁמַרְנוּ
cuſtodiuimus cuſtodiſtis cuſtodier. cuſtodiui cuſtodiſti cuſtodiuit
Tres perſonę fœmininę שָׁמְרָה שָׁמַרְתְּ שְׁמַרְתֶּן

In ſecundo ordine

נָגַשׁ נָגַשְׁתָּ נָגַשְׁתִּי נִגְשׁוּ נְגַשְׁתֶּם נָגַשְׁנוּ
acceßimus acceßiſtis acceſſerũt acceßi acceßiſti acceßit
Tres perſonę fœmininę נִגְשָׁה נָגַשְׁתְּ נְגַשְׁתֶּן

In tertio ordine

יָשַׁב יָשַׁבְתָּ יָשַׁבְתִּי יָשְׁבוּ יְשַׁבְתֶּם יָשַׁבְנוּ
ſedimus ſediſtis ſederunt ſedi ſediſti ſedit
Tres perſonæ fœmininæ יָשְׁבָה יָשַׁבְתְּ יְשַׁבְתֶּן

In quarto ordine

קָם קַמְתָּ קַמְתִּי קָמוּ קַמְתֶּם קַמְנוּ
ſurreximus ſurrexiſtis ſurrexerũt ſurrexi ſurrexiſti ſurrexit
Tres perſonæ fœmininæ קָמָה קַמְתְּ קַמְתֶּן

מֵת מַתָּ מַתִּי מֵתוּ מַתֶּם מַתְנוּ
obijmus obijſtis obijerunt obij obijſti obijt

Tres

Tres perſonę fœmininę מתה מת מתן

In quinto ordine

גלה גלית גליתי גלו גליתם גלינו

exulauimus exulaſtis exularunt exulaui exulaſti exulauit

Tres perſonę fœmininę גלתה גלית גליתן

ברא בראת בראתי בראו בראתם בראנו

creauerunt creaſtis creauerunt creaui creaſti creauit

Tres perſonæ fœmininę בראה בראת בראתן

In ſexto ordine

תם תומת תמותי תמו תמותם תמונו

perfecimus perfeciſtis perfecerunt perfeci perfeciſti perfecit

Tres perſonę fœmininę תמה תמות תמותן

In ſeptimo ordine

נטה inclinauit, ירא timuit, ירה iecit, נתן dedit, אפה pinſuit ſiue coxit, &c.

נטה נטית נטיתי נטו נטיתם נטינו ; נטתה
ירא יראת יראתי יראו יראתם יראנו ; יראה יראת
ירה ירית יריתי ירו יריתם ירינו ; ירתה ירית
נתן נתת נתתי נתנו נתתם נתננו או נתנו
אפה אפית אפיתי אפו אפיתם אפינו ; אפתה

NOTABILIA.

Primo hic notandum, in biblijs ſacris per pauſam mutari patha præteriti in camez, & ſcheua tertię pluralis in zere uel camez, ut שמרו custodiuit,

פָּקַד uiſitauit, שָׁמְרוּ cuſtodierũt, חָמְצוּ deſiderauerunt. Secundo notãdum quod ea uerba quæ ſecundam uocem in themate habent zere, mutãt illam in prima & ſecunda perſona in pathah, atq; in tertia plurali & tertia ſingulari fœm. in ſcheua ſicut primę formæ uerba. In pauſa uero ſoluitur ſcheua in zere, ut חָפְצָה & חָפֵצָה deſiderauit mulier. Tertio notandum quod ſecunda ſingularis maſc. ſępe recipit paragogen he, ut שָׁמַרְתָּה & שָׁמַרְתָּה cuſtodiuiſti. Adiungitur etiã aliquando tertię plurali paragoge he, & tũc ſchurec mutatur in kybuz, ut פָּקְדֻה pro פָּקְדוּ uiſitauerũt. Quarto notandum, camez in pręterito nũquam mutari niſi in ſecunda plurali. Mutatur autem camez initiale peculiariter in ſcheua quãdo eſt mutandum, idq; tam in nominibus quàm uerbis.

Paragoge he.

Camez migrat in ſcheua.

Quinto notãdum, cũ tertia radicalis eſt ת ut in uerbis שָׁבַת quieuit, כָּרַת excidit, מֵות mortuus eſt, & ſimilibus, & accedũt in prima & ſecũda pręteriti ſyllabę תִּי תָּ תֶּם contrahuntur duo tau in unũ per dages forte, ut כָּרַתָּ ſuccidiſti & non כָּרַתְתָּ Vitat enim hebraiſmus ubi fieri poteſt geminationem unius literæ. Sexto notandum, uerba quę deſinũt in tertiã radicalem heth

Geminatio literæ odioſa.

uel ain,in ſecunda prȩteriti fœm. regularem formam plerumque mutare in iſtam, שָׁכַחַתְּ oblita es, שָׁמַעַתְּ audiuiſti, לָקַחַתְּ accepiſti. Septimo notandum, uerba ſecundi & tertij ordinis non differre in prȩterito à uerbis primi ordinis. At quȩ ſunt de quarto ordine mutant camez & zere thematis in pathah, quando ante תִּי תָּ eſt ſcribendũ ſcheua. In quinto uero ordine mutat̃ ante תָּ תִּי he in iod. Et quȩdã in plurali quoq; retinẽt iod,ut à חָסָה ſperauit, חָסִיוּ & in fœmin. חָסָיָה ſperauit. In tertia tamẽ ſing. fœminini ubi duo he concurrunt,primũ quaſi regulariter mutatur in tau raphatum, ut הָיָה fuit uir, הָיְתָה & non הָיָהָה fuit mulier. Excipitur גָּבַה cum paucis ſimilibus,de quibus & ſuprà mentionem feci. Nam à גָּבַה dicimus גָּבַהְתָּ eminuiſti, גָּבְהָה eminuit mulier. Octauo notandum,in ſexto ordine ante תִּי תָּ poni uau holẽ propter fortificationem dages reprȩſentantis defectũ literȩ abiectæ. Nono aduertendum,prȩteritũ uerborum ſeptimi ordinis imitari quintum ordinẽ, excepto נָתַן cuius tertia radicalis nun deficit ante תִּי תָּ nec habet ſibi ſimile in toto hebraiſmo,in quo tertia radicalis nun deficiat.

Participium

PARTICIPIVM PRAESENS KAL.

VOcatur modus iſte à forma ipſa פּוֹעֵל & proprio nomine appellatur בֵּינוֹנִי id eſt, intermedius. Nam uerba huius modi mediant quodammodo inter præteritum & futurum, habentq́ formam nominum in utroq; genere & numero, imò abſoluuntur aliquando à tempore & fiunt pura nomina, ut שׁוֹמֵר cuſtodiens & cuſtos, שׁוֹמֵעַ audiens & auditor. Per hoc participium Hebręi circumloquuntur uerbum pręſentis temporis, trahuntq́ tertiã perſonã per pronomina ad alias perſonas, ut אֲנִי שׁוֹמֵר ego cuſtodio, אַתָּה שׁוֹמֵר tu cuſtodis, אֲנַחְנוּ שׁוֹמְרִים nos cuſtodimus, &c.

Forma participij præſentis temporis Kal in perfectorum ordine.

שׁוֹמֵר שׁוֹמְרִים ׃ שׁוֹמְנָה שׁוֹמֶרֶת שׁוֹמְעוֹת
tu ſtodientes cuſtodiens mulier cuſtodiẽtes cuſtodiens

שׁוֹמֵעַ שׁוֹמְעִים ׃ שׁוֹמְעָה שׁוֹמַעַת שׁוֹמְעוֹת
audientes audiens mulier audientes audiens

חָפֵץ חֲפֵצִים ׃ חֲפֵצָה חֲפֶצֶת חֲפֵצוֹת
deſiderantes deſiderans mulier deſiderantes deſiderãs

In ſecundo ordine

נוֹגֵשׁ נוֹגְשִׁים ׃ נוֹגְשָׁה נוֹגֶשֶׁת נוֹגְשׁוֹת
accedentes accedens mulier accedentes accedens

In tertio ordine

יוֹשֵׁב יוֹשְׁבִים ׃ יוֹשְׁבָה יוֹשֶׁבֶת יוֹשְׁבוֹת

ſede tes ſedens mulier ſedentes ſedens

יוֹדֵעַ יוֹדְעִים ׃ יוֹדְעָה יוֹדַעַת יוֹדְעוֹת

ſcientes ſciens mulier ſcientes ſciens

In quarto ordine

קָם קָמִים ׃ קָמָה קָמוֹת

ſurgentes ſurgens ſurgentes ſurgens

מֵת מֵתִים ׃ מֵתָה מֵתוֹת

morientes moriens morientes moriens

In quinto ordine

גּוֹלֶה גּוֹלִים ׃ גּוֹלָה גּוֹלוֹת

exulantes exulans exulantes exulans

In ſexto ordine

תַּם תַּמִּים ׃ תַּמָּה. תַּמּוֹת

perficientes perficiens perficientes perficiēs

In ſeptimo ordine

נוֹטֶה נוֹטִים ׃ נוֹטָה נוֹטוֹת. יָרֵא יְרֵאִים ׃ יְרֵאָה
יְרֵאוֹת. יוֹרֶה יוֹרִים ׃ יוֹרָה יוֹרוֹת. אוֹפֶה
אוֹפִים ׃ אוֹפָה אוֹפוֹת. נוֹתֵן נוֹתְנִים ׃ נוֹתְנָה
נוֹתֶנֶת נוֹתְנוֹת ׃

Notandum hic primo, participium fœm. in tribus primis ordinibus duplicem habere formam, una deſinit in he pręcedente camez, & alia in tau pręcedente duplici ſegol, & illa eſt frequentior.

Quando

Quando autem ultima radicalis eſt heth uel ain, mutatur duplex ſęgol in duplex pathah. Idem fit in nominibus abſolutis. Secundo notandũ, quando tertia radicalis eſt heth uel ain, habet participiũ maſc. pręter holẽ & zere ſub gutturali punctum pathah, ut שׂוֹמֵחַ gaudens. Idem obſeruatur in participio pręterito. Tertio notandum, hãc formã פָּקֵד in participio nõ differre à pręterito, niſi quod in plurali & fœminino camez more ſuo migrat in ſcheua. Id enim eſt regulare in nominibus, quoties prima uox fuerit camez & nomen ipſum extẽditur una ſyllaba, ut camez migret in ſcheua, ut דָּבָר uerbum, דְּבָרִים uerba. Quarto notandum, participium fœmininũ quarti ordinis non differre à præterito niſi in ipſo accentu, ut eſt ſignatum in exemplis. Idem ſentiendum de fœminino ſexti ordinis. In quinto ordine participium maſcul. differt à fœminino in ſolo pũcto finali, ut patet. Et quę deſinunt in aleph, in fœm. ſic admittunt tau קוֹרֵאת clamans. *Regula de camez.*

PARTICIPIVM PRAETERITVM KAL.

VOcatur hoc participiũ à forma ipſa, פָּעוּל paul, nec habet nomen aliud, neque formatur niſi à uerbis tranſitiuis, ut שָׁמוּר cuſtoditus.

Quæ uero ſunt neutra, illis ſatisfacit participium præſens pro utroq;, ut מֵת moriens & mortuus, יוֹשֵׁב ſedens & ſeſſus, &c.

Forma paul in uerbis perfectis

שְׁמוּרוֹת	שְׁמוּרָה :	שְׁמוּרִים	שָׁמוּר
cuſtoditæ	*cuſtodita*	*cuſtoditi*	*cuſtoditus*
שְׁמוּעוֹת	שְׁמוּעַת :	שְׁמוּעִים	שָׁמוּעַ
	In ſecundo ordine		
נְטוּעוֹת	נְטוּעָה :	נְטוּעִים	נָטוּעַ
plantatæ	*plantata*	*plantati*	*plantatus*
	In tertio ordine		
יְדוּעוֹת	יְדוּעָה :	יְדוּעִים	יָדוּעַ
cognitæ	*cognita*	*cogniti*	*cognitus*
	In quarto ordine		
מוּלוֹת	מוּלָה :	מוּלִים	מוּל
circũciſæ	*circũciſa*	*circũciſi*	*circũciſus*
	In quinto ordine		
עֲשׂוּיוֹת	עֲשׂוּיָה :	עֲשׂוּיִם	עָשׂוּי
factæ	*facta*	*facti*	*factus*
בְּרוּאוֹת	בְּרוּאָה :	בְּרוּאִים	בָּרוּא
creatæ	*creata*	*creati*	*creatus*
	In ſexto ordine		
חוּמוֹת	חוּמָה :	חוּמִים	חוּם
calefactæ	*calefacta*	*calefacti*	*calefactus*

In

In ſeptimo ordine

נָטוּי נְטוּיִם ׃ נְטוּיָה נְטוּיוֹת. נָשׂוּא & נָשׂוּי.
נָתוּן נְתוּנִים ׃ נְתוּנָה נְתוּנוֹת

Hic primo notandum, participium iſtud ad uarias trahi perſonas haud ſecus quàm participium pręſens, per adiunctionem pronominum ego tu. Secūdo ſciendū, quę dicta ſunt in participio pręſenti de camez initiali pūcto, & itē de ain & heth tertia radicali, ea hic quoque habere locum.

Tertio notandum, inter tres primos ordines nullum eſſe diſcrimē quantū attinet ad iſtud & pręcedens participiū. Quarto notandū, in quarto ordine rariſſime inueniri paul, quia omnia ferè uerba kal ſunt neutra. Sic in ſexto ordine rarū inuenitur paul propriū, ſed mutuatū ex perfectorū ordine, ut גָזוּז tonſus pro גזוז Sic סָבוּב pro סוּב Porrò in quinto ordine he mutatur in iod, quieſcens in maſc. ſing. & mobile in reliquis perſonis.

INFINITIVUS KAL.

VOcant Hebręi infinitiuū מָקוֹר id eſt, ſcaturiginē, quod omnia tempora, perſonæ, numeri & genera ex eo ſcaturire uideantur, cum omnia ſint incerta in eo. Inuenitur autem in duplici forma, abſoluta ſcilicet & cum literis בכלם

Abſolutum

Abſolutum infinitiuum uocamus qui alteri iungitur uerbo, ut שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּ cuſtodiendo cuſtodietis, מוֹת תָּמוּת moriendo morieris רָאֹה תִּרְאוּ uidēdo uidebitis. Hic itaq; infinitiuus habet primam camez & ſecundam holem uel pachah. Quando uero additur una ex literis בְּכְלַם uertitur camez in ſcheua.

Forma makor in uerbis perfectis.

שְׁמוֹר בִּשְׁמוֹר כִּשְׁמוֹר לִשְׁמוֹר מִשְּׁמוֹר

à cuſtodiĕdo ad cuſtodiendũ cũ cuſtodiĕdo in cuſtod. cuſtodiĕdo

שְׁכַב בִּשְׁכַב כִּשְׁכַב לִשְׁכַב מִשְּׁכַב

à iacendo ad iacendum cum iacendo in iacendo iacendo

שְׁמוֹעַ בִּשְׁמֹעַ כִּשְׁמֹעַ לִשְׁמֹעַ מִשְּׁמֹעַ

עֲמֹד בַּעֲמוֹד כַּעֲמֹד לַעֲמֹד מֵעֲמוֹד

In ſecundo ordine

נְגֹשׁ בְּגֶשֶׁת כְּגֶשֶׁת לָגֶשֶׁת מִגֶּשֶׁת

נְפוֹל בִּנְפוֹל כִּנְפוֹל לִנְפוֹל מִנְּפוֹל

In tertio ordine

יְשׁוֹב בְּשֶׁבֶת כְּשֶׁבֶת לָשֶׁבֶת מִשֶּׁבֶת

יְדֹעַ בְּדַעַת כְּדַעַת לָדַעַת מִדַּעַת

אֲכֹל בֶּאֱכוֹל כֶּאֱכוֹל לֶאֱכוֹל מֵאֱכוֹל

In quarto ordine

קוּם בְּקוּם כְּקוּם לָקוּם מִקּוּם

מוּת בְּמוּת כְּמוּת לָמוּת מִמּוּת

In quinto

In quinto ordine

גָלֹת בִּגְלוֹת כִּגְלוֹת לִגְלוֹת מִגְלוֹת
עֲשׂוֹת בַּעֲשׂוֹת כַּעֲשׂוֹת לַעֲשׂוֹת מֵעֲשׂוֹת
קְרוֹא בִּקְרוֹא כִּקְרוֹא לִקְרוֹא מִקְּרוֹא

In ſexto ordine

תּוֹם בְּתוֹם כְּתוֹם לְתוֹם מִתּוֹם

In ſeptimo ordine

נְטֹת בִּנְטוֹת כִּנְטוֹת לִנְטוֹת מִנְּטוֹת
נְשׂוֹא בְּשֵׂאת כְּשֵׂאת לְשֵׂאת מִשֵּׂאת
יְרוֹא בִּירוֹא כִּירוֹא לִירוֹא מִירוֹא
יְרֹת בִּירוֹת כִּירוֹת לִירוֹת מִירוֹת
אֱפֹת בֶּאֱפוֹת כֶּאֱפוֹת לֶאֱפוֹת מֵאֱפוֹת
נָתֹן בְּתֵת כְּתֵת לָתֵת מִתֵּת

De punctis bachlam.

Hic primo notandum, naturale punctum literarum bachlam eſſe ſcheua, excepta mem prępoſitione, quę habet hirec ſequente dages. Quando autem literę בכל ueniunt ad literam ſcheuatam, mutatur earũ ſcheua in hirec, & ante literam hatephatam mutatur in patha uel ſęgol. Lamed tamen in quarto ordine habet peculiariter camez pro ſcheua. Mem uero præpoſitio regulariter habet hirec ſequente dages. Quando tamen uenit ſcribenda ante literam gutturalem, mutantur hirec & dages in zere. Secundo notandum, in ſi

nitiuum ſecũdi ordinis & item tertij ordinis plerumq; abijcere primã radicalem & accipere tau in fine pręcedente duplici ſęgol, aut pręcedente propter gutturalem literã duplici pathah. Sunt tamen multa uerba in ſecundo ordine, quę infinitiuum integrum habent, ut לִנְטוֹעַ ad plantandum, לִנְחוֹל ad hæreditandum. In quarto ordine media radicalis uau, ſemper expreſſe ſcribitur. In quinto uero ordine he mutatur in tau. Sextus ordo ferè nihil diſcriminis habet à quarto. In ſeptimo ordine iod initiale ſcheuatum & literę בבל ſcheuatę tranſeunt in unum hirec, atq; he finale migrat in tau. Porrò uerbum נָתַן abijcit utramque extremitatem & accipit tau in fine. Reliqua patent. Tertio notandum quod quibuſdam uerbis perfectis nonnunquam adijcitur litera paragogica he, ut לְדַאֲבָה ad dolendum, לְאַהֲבָה ad amandum, Iſa. 56.

IMPERATIVVS KAL.

Vocant Hebręi imperatiuũ צִוּוּי id eſt, imperium, & habet ſecundã ſingularẽ maſc. regulariter ſcheuatam, niſi habuerit paragogen he, tunc enim habet uel ֲ uel hirec, ut שְׁלַחָה & שִׁלְחָה mitte, זְכוֹר & זָכְרָה recordare.

Forma

Forma imperatiui kal in perfectis.

שְׁמוֹר שִׁמְרוּ ׃ שִׁמְרִי שְׁמוֹרְנָה

cuſtodite cuſtodi cuſtodite cuſtodi

שְׁכַב שִׁכְבוּ ׃ שִׁכְבִי שְׁכַבְנָה

iacete iace iacete iace

בְּחַר בַּחֲרוּ ׃ בַּחֲרִי בְּחַרְנָה

In ſecundo ordine

נְפַל נִפְלוּ ׃ נִפְלִי נְפַלְנָה

גַּשׁ גַּע גְּשׁוּ ׃ גְּעִי גְּשִׁי גַּשְׁנָה

accedite accede accedite accede

In tertio ordine

שֵׁב רֵד שְׁבוּ ׃ שְׁבִי רְדִי שֵׁבְנָה

ſedete ſede ſedete ſede

רַע רְעוּ · רְעִי רַעְנָה

אֱמוֹר אִמְרוּ ׃ אִמְרִי אֱמֹרְנָה

In quarto ordine

קוּם בֹּא בֹּאוּ ׃ קוּמִי קוּמְנָה

שִׂים שִׂימוּ ׃ שִׂימִי שִׂימְנָה

In quinto ordine

גְּלֵה גְּלוּ ׃ גְּלִי גְּלֶינָה

עֲשֵׂה עֲשׂוּ ׃ עֲשִׂי עֲשֶׂינָה

In ſexto ordine

תּוֹם תֹּמּוּ תֹּמִּי תְּמֶינָה

נִיר נִירוּ נִירִי נְרִינָה

In ſeptimo ordine

נְטֵה נְטוּ נְטִי נְטֶינָה ׃ שָׂא שְׂאוּ שְׂאִי שְׂאֶינָה

יְרָא יִרְאוּ & יְראוּ ׃ יִרְאִי יִרְאֶינָה

תֵּן & תְּנָה תְּנוּ ׃ תְּנִי תֵּנֶינָה & תֵּנָּה

In primo ordine tranſitiua deſinunt in holē, neutra uero & quę ultimā aut penult. habent ain uel heth, deſinunt in pathah. In plur. maſ. propter concurſum duorum ſcheuain, primum uertitur in hirec, niſi alterum ſit ſub gutturali. Maſc. ſingularis ob paragogen he mutat quoq; primum ſcheua in hirec, ut שִׁמְרָה cuſtodi. In ſecũdo ordine pleraq; uerba ueniunt integra more perfectorũ. In tertio uero quę ab aleph incipiunt integra ſunt, & quę iod habent pe, abijciunt iod paucis exceptis, ut יִצְקוּ effundite 3. Reg. 18. In quarto ordine media uaũ ſemper exprimitur, aut cõmutatur in iod. In quinto uero deſinit imperatiuus maſc. in zere. Reliqua patent.

FVTVRVM KAL.

PEndet futurũ ab imperatiuo, niſi quod præponuntur literę אֵיתָן idq; nedũ in hac coniugatione prima, uerum & in piel atq; hiphil. Habent autem literę אית״ן in hac cõiugatione, præſertim in primo, ſecundo & quinto ordine, pun-

ctum

ctum hirec pręter aleph quod habet ſegol. Sola prima perſona eſt cōmunis generis, reliquæ habent differentia genera.

Futurum kal in uerbis perfectis.

אֶשְׁמֹר. תִּשְׁמֹר יִשְׁמֹר ׃ נִשְׁמֹר תִּשְׁמְרוּ יִשְׁמְרוּ

cuſtodient cuſtodietis cuſtodiemus cuſtodiet cuſtodies cuſtodiā

In fœm. תִּשְׁמְרִי תִּשְׁמֹר תִּשְׁמֹרְנָה & תִּשְׁמֹרְןָ

cuſtodietis & cuſtodient. cuſtodiet cuſtodies

אֶשְׁכַּב תִּשְׁכַּב יִשְׁכַּב ׃ נִשְׁכַּב תִּשְׁכְּבוּ יִשְׁכְּבוּ

תִּשְׁכְּבִי תִּשְׁכַּב תִּשְׁכַּבְנָה

In ſecundo ordine

אֶפּוֹל תִּפּוֹל יִפּוֹל . נִפּוֹל תִּפְּלוּ יִפְּלוּ

cadent cadetis cademus cadet cades cadam

In fœminino תִּפְּלִי תִּפֹּל תִּפֹּלְנָה

אֶגַּשׁ תִּגַּשׁ יִגַּשׁ נִגַּשׁ תִּגְּשׁוּ יִגְּשׁוּ

In fœminino תִּגְּשִׁי תִּגַּשׁ תִּגַּשְׁנָה

אֶנְחַל תִּנְחַל יִנְחַל נִנְחַל תִּנָּחֲלוּ יִנָּחֲלוּ

In tertio ordine

אֵשֵׁב תֵּשֵׁב יֵשֵׁב נֵשֵׁב תֵּשְׁבוּ יֵשְׁבוּ

ſedebunt ſedebitis ſedebimus ſedebit ſedebis ſedebo

In fœminino תֵּשְׁבִי תֵּשֵׁב תֵּשַׁבְנָה

אֵרַע תֵּרַע יֵרַע נֵרַע תֵּרְעוּ יֵרְעוּ

In fœminino תֵּרְעִי תֵּרַע תֵּרַעְנָה

אִיבַשׁ תִּיבַשׁ יִיבַשׁ נִיבַשׁ תִּיבְשׁוּ יִיבְשׁוּ

יֹאכְלוּ	תֹּאכְלוּ	נֹאכַל	יֹאכַל	תֹּאכַל	אֹכַל
edent	*edetis.*	*edemus*	*edet*	*edes*	*edam*

In fœminino תֹּאכְלִי תֹּאכַל תֹּאכַלְנָה

In quarto ordine

אָקוּם תָּקוּם יָקוּם נָקוּם תָּקוּמוּ יָקוּמוּ

In fœminino תָּקוּמִי תָּקוּם תָּקוּמְנָה תָּקוּמֶנָה

אָשִׂים תָּשִׂים יָשִׂים נָשִׂים תָּשִׂימוּ יָשִׂימוּ

In fœminino תָּשִׂימִי תָּשִׂים תָּשִׂמְנָה

In quinto ordine

אֶקְרָא תִּקְרָא יִקְרָא נִקְרָא תִּקְרְאוּ יִקְרְאוּ

In fœminino תִּקְרְאִי תִּקְרָא תִּקְרֶאנָה

אֶגְלֶה תִּגְלֶה יִגְלֶה תִּגְלוּ יִגְלוּ

In fœminino תִּגְלִי תִּגְלֶה תִּגְלֶינָה

אֶעֱשֶׂה תַּעֲשֶׂה יַעֲשֶׂה נַעֲשֶׂה תַּעֲשׂוּ יַעֲשׂוּ

In fœminino תַּעֲשִׂי תַּעֲשֶׂה תַּעֲשֶׂינָה

In ſexto ordine

אָתוֹם תָּתוֹם יָתוֹם נָתוֹם תָּתוֹמוּ יָתוֹמוּ

In fœminino תָּתוֹמִי תָּתוֹם תִּתַּמֶּינָה

In ſeptimo ordine

אֶטֶּה תִּטֶּה יִטֶּה נִטֶּה תִּטּוּ יִטּוּ

In fœminino תִּטִּי תִּטֶּה תִּטֶּינָה

אִירָא תִּירָא יִירָא נִירָא תִּירְאוּ יִירְאוּ

In fœminino תִּירְאִי תִּירָא תִּירֶאנָה

אֶתֵּן תִּתֵּן יִתֵּן נִתֵּן תִּתְּנוּ יִתְּנוּ

In

In fœminino תִּתְּנִי תִּתֵּן תִּתְּנֶנָה

Primo notãdum, quod prima perſona utriuſq; numeri ſæpe recipit paragogen he, ut אֶשְׁמוֹר & אֶשְׁמְרָה cuſtodiam, נִשְׁמוֹר & נִשְׁמְרָה cuſtodiemus, אָקוּם & אָקוּמָה ſurgam, &c. *Paragoge he* Secundo notandũ, ſecundã & tertiã pluralẽ maſc. ſępe recipere paragogẽ nun, ut תִּשְׁמְרוּן & תִּשְׁמְרוּ cuſtodietis, & in quarto ordine יְקוּמוּן & יָקוּמוּ ſurgent. *Paragoge nun.* Eandem literam nõnunquam recipit ſecũda fœminina ſingularis, ut תִּדְבָּקִין adhęrebis, Ruth 2. Tertio notandum, quod ſyllaba נָה in ſecunda & tertia plur. fœminina nonnunq̃ contrahitur in ן abijciturq; litera he, ut תִּשְׁמֹרְן cuſtodietis & cuſtodient. Quarto notandum, in ſecũda & tertia plur. maſc. alterũ ſcheua in pauſa mutari aut in kamez aut in holem, ut יִשְׁמָעוּ pro יִשְׁמְעוּ Sic יִשְׁכֹּבוּ pro יִשְׁכְּבוּ. *Pauſa mutat quædã puncta* Quinto notandũ ſecundã & tertiã plur. maſculinã ſępe habere hãc formã תַּהַרְגוּ pro תַּהַרְגוּ occidetis, & יֶאֶרְבוּ pro יֶאֶרְבוּ inſidiabũtur. Sexto notandũ, quando prima radicalis eſt gutturalis, reſpõdent literę איתן pũctationi eius, ut אַעֲמֹד ſtabo תַּעֲמֹד ſtabis, etc. Septimo notandum, uerba ſecundi ordinis ſæpe cõmutare primam radicalẽ in punctum dages, ut

יתן

יַתֵּץ euellet, תַּדּוֹת impelles,& tũc ſunt uera uerba deſectiua. Quędam etiam ueniũt more uerborum perfectorũ, ut אֶנְחַל hereditabo, יִנְטֹר obſeruabit. In tertio uero ordine iod prima radicalis ut in plurimum quieſcit ſub literis אֵיתָן in zere uoce magna, ut אֵרֵד deſcendã: in quibuſdam manet ut אִיגַע fatigabor, אִינַק ſugam. Et hoc unicum uerbũ יָכֹל potuit facit iod quieſcere in uau ſurec, ut אוּכַל potero, תּוּכַל poteris, נוּכַל poterimus, &c. Item uerba huius ordinis quę ſecundam habent zade, abſcondunt iod per dages more uerborum deſectiuorum, ut à יָצַר formauit, אֶצּוֹר formabo, à יָצַת incendit, אֶצַּת incendam. Excipitur יָצָא à quo in futuro ſit אֵצֵא egrediar. Item uerba quę primam radicalem habent א faciunt illam in prima perſona fut. ſing. quieſcere in holem, ut ab אָמַר dixit, אֹמַר dicam, ſic ab אָכַל comedit, אֹכַל comedam, ubi aleph ſcriptũ eſt litera איתן aleph uero radicale quieſcit in holem. Excipiuntur tamen quędam quę formã communẽ ſeruãt, ut ab אָסַף cõgregauit, אֶאֱסֹף congregabo. Sic ab אָגַר collegit, Deut. 28. וְיַיִן לֹא תִשְׁתֶּה וְלֹא תֶאֱגֹר Et uinũ nõ bibes neq; colliges. In quarto ordine literę איתן regulariter habent camez

camez,excipitur uerbum בּוֹשׁ cõfuſus eſt, quod habet zere,ut אֵבוֹשׁ erubeſcam.Media radicalis litera uau ferè ſemper exprimitur, aut ſaltem in holem aut kybuz torquetur,niſi cum uau hippuch acceſſerit, tunc nullum aut rarũ manet ueſtigiũ uau,ut וָאָקֻם & ſurrexi, וַנָּסַר pro וַנָּסוּר & receſſimus, וַיָּמָת & mortuus eſt. In quinto ordine futurum deſinit in ſęgol & nõ in zere ſicut imperatiuus.Sunt etiam quędam quę in plur. he mutãt in iod mobile,ut à כָּלָה defecit, יִכְלָיוּן deficient, & à חָסָה ſperauit יֶחֱסָיוּן ſperabunt. Et regulariter quando uau hippuch accedit abijcitur he tertia radicalis,ut וַיִּבֶן & ędificauit, pro וַיִּבְנֶה Sic וַיַּעַשׂ pro וַיַּעֲשֶׂה & fecit, וַיְהִי pro וַיִּהְיֶה & fuit. Quędam etiã ſic inueniuntur abſq; uau hippuch,ut יְהִי erit, אֶהִי ero, אֵפֶן pro אֶפְנֶה reſpiciam. Porrò quę in aleph deſinunt,nõ differunt à uerbis perfectis,niſi quod terminant̃ in camez. In ſexto ordine mutatur camez ſub אית"ן nõnunquam in uocem paruam & dages, ut אֶקֹּב maledicã, אֶכּוֹת cõtundam, יִשֹּׁם ſtupebit, וַיִּקֹּד & uerticem inclinauit. Quidam tamen dicunt dages cõtra naturam ſuam repreſentare defectum ſequentis radicalis. Aliquando mutatur in zere.

Regula notanda.

m ut

ut Iſa. 24. יֵמַר שֵׁכָר לְשׁוֹתָיו amareſcet ſicera bibentibus eam. Sic Geneſis 16. וַתֵּקַל גְּבִרְתָּהּ & uilipēdit dominam ſuam. Kimhi tamen dicit hęc duo poſteriora eſſe paſſiua. Itē propter uau hippuch media holem mutatur aliquando in aliā uocem, ut וַנָּסָב & circuiuimus, וַיֵּחַם & incaluit. Et in plurali poſt holē ſequitur dages, ſed accentus tunc ſignatur in penult. ut תָּהֹלּוּ inſanietis. In ſeptimo ordine, quę primā habēt nun & tertiā he ſequūtur normā ſecundi & quinti ordinis: & quando accedit uau hippuch, manet duntaxat media radicalis, ut וַיַּז pro וַיַּזֶּה & ſparſit, וַיֵּט pro וַיֵּטֶּה & extendit. Et quę primā habent iod, non amittunt eam in futuro, ut à יָרָה iecit, אִירֶה iaciam, יִירֶה iaciet. Porrò uerbum נָתַן abijcit primum nun & retinet ultimum.

PASSIVM KAL PER
omnes ordines.

Sicut actiua uox huius primę cōiugationis uocatur à forma ipſa פָּעַל ita quoq; paſſiua eius uox denominat à forma ipſa נִפְעַל Nā habet per totā cōiugationē literā nun ſuperadditā, expreſſe quidē in pręterito & participio, & implicite in poſterioribus tribus modis. Deſcendunt autem

uerba

uerba paſſiua ab actiuis exceptis paucis neutris, quale eſt נִקְרַב oblatus eſt, á קָרַב appropinqua uit, et נִהְיָה factus eſt, à uerbo הָיָה fuit. Inueniunt etiã tria aut quatuor deponẽtalia, quę ſub forma paſ. habẽt actiuã ſignificationẽ & ſunt iſta, נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם pugnauit, נִשְׁעַן innixus eſt, &c.

Forma pręteriti paſſiui kal in uerbis perfectis.

נִשְׁמַר נִשְׁמַרְתָּ נִשְׁמַרְתִּי נִשְׁמְרוּ נִשְׁמַרְתֶּם

eſtis ſunt ſum es cuſtoditus eſt

נִשְׁמַרְנוּ ׀ נִשְׁמְרָה נִשְׁמַרְתְּ נִשְׁמַרְתֶּן

eſtis es cuſtodita eſt ſumus

נֶעֱזַב נֶעֱזַבְתָּ תִּי נֶעֶזְבוּ נֶעֱזַבְתֶּן נֶעֱזַבְנוּ

In ſecundo ordine

נִכַּר נִכַּרְתָּ נִכַּרְתִּי נִכְּרוּ נִכַּרְתֶּן נִכַּרְנוּ

In fœminino נִכְּרָה נִכַּרְתְּ נִכַּרְתֶּן

In tertio ordine

נוֹשַׁב נוֹשַׁבְתָּ נוֹשַׁבְתִּי נוֹשְׁבוּ נוֹשַׁבְתֶּם נוֹשַׁבְנוּ

In fœm. נוֹשְׁבָה נוֹשַׁבְתְּ נוֹשַׁבְתֶּן (habitatus eſt

In quarto ordine

נָפוֹץ נְפוֹצוֹתָ תִּי נָפוֹצוּ נְפוֹצוֹתֶן נְפוֹצוֹנוּ

נָפוֹצָה נְפוֹצוֹתְ נְפוֹצוֹתֶן (diſſipatus eſt

In quinto ordine

נִגְלָה נִגְלֵיתָ נִגְלֵיתִי נִגְלוּ נִגְלֵיתֶם נִגְלֵינוּ

In fœminino נִגְלְתָה נִגְלֵית נִגְלֵיתֶן

נִקְרָא נִקְרֵאתָ תִי נִקְרְאוּ נִקְרֵאתֶם נִקְרֵאנוּ

In ſexto ordine

נָתַם נְתַמּוֹתָ תִי נָתַמּוּ נְתַמּוֹתֶן נְתַמּוֹנוּ

נִתַּמָּה נְתַמּוֹת נְתַמּוֹתֶן (perfectus eſt

In ſeptimo ordine

נִשָּׂא נִשֵּׂאתָ תִי נִשְּׂאוּ נִשֵּׂאתֶם נִשֵּׂאנוּ

In fœminino נִשְּׂאָה נִשֵּׂאת נִשֵּׂאתֶן (eleuatus eſt

נוֹרָא נוֹרֵאתָ תִי נוֹרְאוּ נוֹרֵאתֶן נוֹרֵאנוּ

נוֹרְאָה נוֹרֵאת נוֹרֵאתֶן (formidatus eſt

נִתַּן נִתַּתָ נִתַּתִי נִתַּנּוּ נִתַּתֶם נִתַּנּוּ

In fœminino נִתְּנָה נִתַּת נִתַּתֶן (datus eſt

In uerbis perſectis quando prima eſt gutturalis, nun loco hirec habet ſægol. Et in tertia plurali hatephſęgol plerumq; mutatur in purum ſęgol, ut נֶעֶזְבוּ pro נֶעֱזְבוּ derelicti ſunt. In ſecundo ordine, nun eſſentiale torquetur in dages, aliâs enim pro נִכַּר fuerat dicēdum נִנְכַּר agnitus eſt. In tertio ordine regulariter mutatur iod in uau holē, exceptis his uerbis יָצַג יָצַב יָצַר quę per dages iod abſcōdunt, ut נִצַּב cōſtitutus eſt. Et quæ primā habent aleph, habent ſęgol ſub nun paſſiua litera, ut נֶאֱמַר dictus eſt. In quarto ordine nun paſſiua litera habet camez in omnibus tertijs perſonis, in reliquis mutatᵉ camez in ſcheua.

In

In quinto ordine paſſiuũ non differt ab actiuo niſi in protheſi nun, &c. In ſexto ordine nun in tertijs perſonis habet camez, in reliquis ſcheua, dageſſaturq́ altera radicalis quãdo poſt ipſam aliqua ſequitur litera. In ſeptimo ordine, quæ incipiunt à iod ſequũtur normã tertij ordinis, & quæ à nun, normam ſecundi ordinis.

PARTICIPIVM PRAESENS *paßiuum in Kal.*

NOn differt hoc participiũ à prętérito, niſi quod deſinit in camez, præteritum autem finitur in pathah. Et quantum attinet ad ſignificationem huius participij notãdum quod quidam tale faciunt diſcrimen inter ipſum & paul, ut Paul ſit compoſitum ex prętérito & prǫſenti, hoc eſt, dicat actionem tranſiſſe, effectum autem adhuc durare, participium autem iſtud utrumque oſtendit abijſſe in prętéritum, ut בַּיִת בָּנוּי domus extructa, dicitur de domo olim cõſtructa, & quę adhuc erecta inuenitur, ſed בַּיִת נִבְנֶה cum iſto participio, poteſt accipi de domo ante mille annos conſtructa & collapſa. Sic אָדָם יָלוּד homo natus & adhuc exiſtens, ſed אָדָם נוֹלָד poteſt accipi de homine ante diluuiũ nato & extincto. *Differũt pau & niphal.*

Verũ hoc diſcrimẽ nõ uniuerſaliter obſeruatur. Fit etiã ſepe ut paul accipiatur pro pręt. paſſiuo.

Forma participij pręſentis paſſiuę uo
cis in uerbis perfectis.

נִשְׁמָר נִשְׁמָרִים ׃ נִשְׁמָרָה & נִשְׁמֶרֶת נִשְׁמָרוֹת
נֶעֱזָב נֶעֱזָבִים ׃ נֶעֱזָבָה & נֶעֱזֶבֶת נֶעֱזָבוֹת

In ſeptimo ordine

נִטָּע נִטָּעִים ׃ נִטָּעָה & נִטַּעַת נִטָּעוֹת

In tertio ordine

נוֹלָד נוֹלָדִים ׃ נוֹלָדָה נוֹלֶדֶת נוֹלָדוֹת

In quarto ordine

נָפוֹץ נְפוֹצִים . ׃ נְפוֹצָה נְפוֹצוֹת

In quinto ordine

נִגְלָה נִגְלִים ׃ נִגְלָה נִגְלוֹת

In ſexto ordine

נָתַם נְתַמִּים ׃ נְתַמָּה נְתַמּוֹת
נָבָר נְבָרִים ׃ נְבָרָה נְבָרוֹת

In ſeptimo ordine

נִשָּׂא נוֹרָא נִשָּׂאִים נוֹרָאִים ׃ נִשָּׂאָה נִשָּׂאוֹת
נִתָּן נִתָּנִים ׃ נִתָּנָה נִתֶּנֶת נִתָּנוֹת

INFINITIVVS KAL PASSIVAE VOCIS.

Abijcitur in infinitiuo, imperat. & futuro paſſiua litera nun & dageſſatur mox ſequens litera. Sed cũ nullũ dages initiale forte eſſe poſſit, pręmittitur

tur ei in infinitiuo & imper. litera he hiricata, nō ob aliā cauſam quàm ut fortificet dages. In futuro nō eſt opus illa litera, cū literæ איתן illud officium ſimul exequi ualeant. Eſt autē una & eadem forma horum trium modorum, niſi quod infinitiuus habet literas בכלם & futuro adijciuntur à fronte literę איתן

Forma infinitiui paſſiui kal
in uerbis perfectis.

הִשָּׁמֵר בְּהִשָּׁמֵר כְּהִשָּׁמֵר לְהִשָּׁמֵר מֵהִשָּׁמֵר
הֵעָזֵב בְּהֵעָזֵב כְּהֵעָזֵב לְהֵעָזֵב מֵהֵעָזֵב

In ſecundo ordine

הִנָּגֵרֵת בְּהִנָּגֵרֵת כְּהִנָּגֵרֵת לְהִנָּגֵרֵת מֵהִנָּגֵרֵת

In tertio ordine

הִוָּסֵר הִוָּרֵעַ בְּהִוָּסֵר כְּהִוָּסֵר לְהִוָּסֵר מֵהִוָּסֵר
הֵאָכֵל בְּהֵאָכֵל כְּהֵאָכֵל לְהֵאָכֵל מֵהֵאָכֵל

In quarto ordine

הִפּוֹץ בְּהִפּוֹץ כְּהִפּוֹץ לְהִפּוֹץ מֵהִפּוֹץ

In quinto ordine

הִבָּרֵא בְּהִבָּרֵא כְּהִבָּרֵא לְהִבָּרֵא מֵהִבָּרֵא
הִגָּלוֹת בְּהִגָּלוֹת כְּהִגָּלוֹת לְהִגָּלוֹת מֵהִגָּלוֹת
הֵרָאוֹת בְּהֵרָאוֹת כְּהֵרָאוֹת לְהֵרָאוֹת מֵהֵרָאוֹת

In ſexto ordine

הִתּוֹם בְּהִתּוֹם כְּהִתּוֹם לְהִתּוֹם מֵהִתּוֹם

In

In ſeptimo ordine

הִתָּרֵא בְּהִתָּרֵא כְּהִתָּרֵא לְהִתָּרֵא מֵהִתָּרֵא

הִנָּתֵן בְּהִנָּתֵן לְהִנָּתֵן מֵהִנָּתֵן

Pro primo ordine notabis, quando prima radicalis eſt gutturalis, mutatur hirec dages in zere, id quod exemplum הֵעָזֵב oſtendit. In ſecundo ordine abijcitur nun paſſiua litera ſicut & in primo ordine, & ob id neceſſario prima radicalis nun redit, aliâs enim unũ dages repreſentaret duas literas, q̃d eſt impoſſibile. In tertio ordine uau quieſcẽs mutatur in uau mobile, idq́ꝫ ꝓpter dages repreſentãs defectũ nun. Verba uero quę ab aleph incipiũt mutãt hirec dages in zere, ſicut et in primo ordine diximus. In quarto ordine nun paſſiua litera ut in prioribus ordinibus exprimitᷣ per dages. Quintus ordo non differt à primo, niſi quod uerba in he deſinentia ſemper & ubiq; faciunt infinitiuum in oth. Sextus ordo non differt hic à quarto ordine niſi quod aliquãdo deſinit in zere, ut הָפֵר diſſoluendo 2. Reg. 16. Septimus ordo conformis eſt tertio & ſecundo.

Nullum dages habet duo officia.

IMPERATIVVS PASSIVVS KAL.

Non differt hic modus ab infinitiuo, niſi quod habet pluralem numerum & fœm. genus.

In uerbis

In uerbis perfectis.

הִשָּׁמֵר הִשָּׁמְרוּ ׃ הִשָּׁמְרִי הִשָּׁמַרְנָה

In ſecundo ordine

הִנָּרֵת הִנָּרְפוּ ׃ הִנָּרְפִי הִנָּרַפְנָה

In tertio ordine

הִוָּלֵד הִוָּלְדוּ ׃ הִוָּלְדִי הִוָּלַדְנָה

In quarto ordine

הִפּוֹץ הִפּוֹצוּ ׃ הִפּוֹצִי הִפּוֹצְנָה

In quinto ordine

הִגָּלֵה הִגָּלוּ הִגָּלִי הִגָּלֶינָה ׃ הֵעָשֵׂה הֵעָשׂוּ

In ſexto ordine

הִתַּם & הִמַּס & הִסַּב הִתַּמּוּ הִתַּמִּי הִתַּמֶּינָה

In ſeptimo ordine

הִקָּרֵא הִקָּרְאוּ הִקָּרְאִי הִקָּרֶאנָה
הִנָּתֵן הִנָּתְנוּ הִנָּתְנִי הִנָּתַנְנָה אִי הִנָּתַנָּה

FVTVRVM PASSIVVM KAL.

Formatur futurum ab imperatiuo, habentq́ eandem formã, niſi quod a fronte adijciuntur futuro literę איתן Abijcitur autem litera he, cum literę איתן fortificare poſſint primam radicalem.

Futurum paſſiuum in primo ordine.

אֶשָּׁמֵר תִּשָּׁמֵר יִשָּׁמֵר נִשָּׁמֵר תִּשָּׁמְרוּ יִשָּׁמְרוּ
In fœminino תִּשָּׁמְרִי תִּשָּׁמֵר תִּשָּׁמַרְנָה
אֵעָזֵב תֵּעָזֵב יֵעָזֵב נֵעָזֵב תֵּעָזְבוּ יֵעָזְבוּ

In fœminino תַּעַזְבִי תַּעֲזֹב תַּעֲזֹבְנָה

In ſecundo ordine

אֶגָּרֵה תִּגָּרֵה יִגָּרֵה נִגָּרֵה תִּגָּרְפוּ יִגָּרְפוּ

In fœminino תִּגָּרְפִי תִּגָּרֵה תִּגָּרַפְנָה

In tertio ordine

אֶהָלֵר & אִהָלֵר תִּהָלֵר יִהָלֵר נִהָלֵר תִּהָלְרוּ יִהָלְרוּ

In fœminino תִּהָלְרִי תִּהָלֵר תִּהָלֶרְנָה

אֵאָבֵל תֵּאָבֵל יֵאָבֵל נֵאָבֵל תֵּאָבְלוּ יֵאָבְלוּ

In quarto ordine

אֶפּוֹץ תִּפּוֹץ יִפּוֹץ נִפּוֹץ תִּפֹּצוּ יִפּוֹצוּ

אֵעוֹר תֵּעוֹר יֵעוֹר נֵעוֹר תֵּעוֹרוּ יֵעוֹרוּ ׃

In fœminino תֵּעוֹרִי תֵּעוֹר תֵּעוֹרְנָה

In quinto ordine

אֶגָּלֶה & אֶגָּל תִּגָּלֶה יִגָּלֶה נִגָּלֶה תִּגָּלוּ יִגָּלוּ

In fœminino תִּגָּלִי תִּגָּלֶה תִּגָּלֶינָה

In ſexto ordine

אֶתֹּם תִּתֹּם יִתּוֹם נִתּוֹם תִּתַּמּוּ יִתַּמּוּ

In fœminino תִּתּוֹמִּי תִּתּוֹם תִּתַּמֶּינָה

אֶמַּס תִּמַּס יִמַּס נִמַּס תִּמַּסּוּ יִמַּסּוּ ׃ תִּמַּסִּי

In ſeptimo ordine

אֵהָרֵא תֵּהָרֵא יֵהָרֵא נֵהָרֵא תֵּהָרְאוּ יֵהָרְאוּ

In fœminino תֵּהָרְאִי תֵּהָרֵא תֵּהָרֶאנָה

אֶנָּתֵן תִּנָּתֵן יִנָּתֵן נִנָּתֵן תִּנָּתְנוּ יִנָּתְנוּ

In fœm. תִּנָּתְנִי תִּנָּתֵן תִּנָּתֵנָּה & תִּנָּתַנָּה

Pendet

Pendet futuri formatio, ut ſupra quoq; diximus, ab imperatiuo & infinit. ideo quę iam diximus de infinitiuo, pręſertim de abiectione nun & impreſſione dages, habent hic quoq; locum. Addimus hic, primam perſonã ſingularẽ ſub aleph indifferenter habere ſęgol uel hirec. Itẽ in ſexto ordine pręter duas poſitas formas, uerba quę primã habent in dageſſabilẽ, mutãt hirec dages in zere, ut אחתת terrebor, ירך mollietur. Mutat etiã extra neceſſitatẽ dages et hirec in uocẽ magnã, ut אקל uilipendar, איתם immaculatus ero. Tantum de coniugatione prima per omnes ordines.

CONIVGATIO SECVNDA QVAM

Piel & Kaſed uocant.

VT prima coniugatio à forma ipſa uocat Poal, ita ſecũda à forma uocat Piel, nam themata eius punctant cũ hirec & zere, ut גדל magnificauit. Mutatur tamẽ in quibuſdã uerbis zere in patha, ut רבת pſecutus eſt, שמח lætificauit, שמע &

שִׁמֵּעַ diuulgauit. Et quoniam media perpetuo in hac coniugatione dageſſatur, dages autem eſt loco literæ, hinc uocatur iſta coniugatio כִּבֵּד id eſt, grauis ſiue dageſſata, grauatur enim media radicalis pūctulo dages quaſi ſuperaddita litera. Et quādo media nō eſt dageſſabilis, mutatur uox parua & dages more cōſueto in uocē magnā, ut בֵּרַךְ benedixit, בֵּאֵר explanauit, &c. Id tamen in gutturalibus raro obſeruatur, nam dicitur טִהַר purificauit, רִחֵם miſertus eſt, כִּעֵס moleſtauit. Quando uero aleph eſt media radicalis ferè ſemper prima uox in præterito eſt zere, ut מֵאֵן recuſauit, גֵּאַל polluit, תֵּאֵר figurauit. Inuenitur tamen נִאֵץ blaſphemauit, נִאֵר irritauit. De ſignificatione huius coniugationis ſuprà multa diximus, uidelicet quod ſemper habet intenſiorem actionem, immanentem uel tranſeuntem, quàm prima coniugatio, & id uoluit quoq; linguę inſtitutor uoce ipſa grauiori exprimere. Habet tamen iſta coniugatio uerba quædam ſibi propria, quæ in alijs non inueniuntur coniugationibus, ut דִּבֵּר locutus eſt בֵּאֵר declarauit, בֵּרֵךְ benedixit, & hęc habent ſignificationem ſimplicē ut in prima cōiugatione. Notandum pręterea iſtam coniugationem

Coniugatio dageſſata.

Significatio huius coniugationis.

iugationem eſſe facilimam per omnes ordines, idq́ propter mediam dageſſatam literã, quę impedit ne prima litera quęcũq́ ſit deficiat aut quieſcat. Siquidem nun prima radicalis deficere nequit, quia non poteſt ſignari defectus in ſequenti litera, quæ iam dages habet, neq́ iod aut aleph poſſunt quieſcere, cum quies ſolum locũ habeat in uocibus magnis, quas dages ante ſe ferre nequit. Habet prima radicalis in præterito hirec, & in reliquis omnibus modis, excepto paul, habet pathah uocẽ paruam. Zere uero altera uox mutatur in præterito propter תָּ תִּי תֶּם in pathah, in reliquis modis non mutatur niſi propter pluralem numerum.

Forma præteriti perfecti Piel in primo, ſecundo & tertio ordine.

סִפֵּר סִפַּרְתָּ סִפַּרְתִּי סִפְּרוּ סִפַּרְתֶּם סִפַּרְנוּ
In fœmin. סִפְּרָה סִפַּרְתְּ סִפַּרְתֶּן numerauit
בֵּרֵךְ בֵּרַכְתָּ בֵּרַכְתִּי בֵּרְכוּ בֵּרַכְתֶּם בֵּרַכְנוּ
In fœmin. בֵּרְכָה בֵּרַכְתְּ בֵּרַכְתֶּן benedixit
נִגֵּשׁ נִגַּשְׁתָּ נִגַּשְׁתִּי נִגְּשׁוּ נִגַּשְׁתֶּן נִגַּשְׁנוּ
In fœmin. נִגְּשָׁה נִגַּשְׁתְּ נִגַּשְׁתֶּן penetrauit
יִשֵּׁב יִשַּׁבְתָּ יִשַּׁבְתִּי יִשְּׁבוּ יִשַּׁבְתֶּם יִשַּׁבְנוּ
In fœmin. יִשְּׁבָה יִשַּׁבְתְּ יִשַּׁבְתֶּן collocauit

אִבֵּל אִבַּלְתָּ אִבַּלְתִּי אִבְּלוּ אִבַּלְתֶּם אִבַּלְנוּ

In fœminino אִבְּלָה אִבַּלְתְּ אִבַּלְתֶּן uorauit

In quarto ordine

קוֹמֵם קוֹמַמְתָּ קוֹמַמְתִּי קוֹמְמוּ קוֹמַמְתֶּם נוּ

In fœmin קוֹמְמָה קוֹמַמְתְּ קוֹמַמְתֶּן erexit

In quinto ordine

גִּלָּה גִּלִּיתָ גִּלִּיתִי גִּלּוּ גִּלִּיתֶם גִּלִּינוּ

In fœminino גִּלְּתָה גִּלִּית גִּלִּיתֶן reuelauit

עֵרָה עֵרִיתָ עֵרִיתִי עֵרוּ עֵרִיתֶם עֵרִינוּ

In fœminino עֵרְתָה עֵרִית עֵרִיתֶן nudauit

In ſexto ordine

Vt in perfectorũ ordine תִּמֵּם תִּמַּמְתָּ תִּמַּמְתִּי

In ſeptimo ordine

נִשָּׂא נִשֵּׂאתָ נִשֵּׂאתִי נִשְּׂאוּ נִשֵּׂאתֶם נִשֵּׂאנוּ

In octauo ordine

בִּרְסֵם בִּרְסַמְתָּ בִּרְסַמְתִּי בִּרְסְמוּ תֶּם בִּרְסַמְנוּ

In fœm. בִּרְסְמָה בִּרְסַמְתְּ בִּרְסַמְתֶּן demolitus eſt

Notandũ hic, quod in quarto ordine media uau quieſcens dageſſari non poteſt, & ob id geminatur tertia radicalis, fitq́ radix quatuor eſſentialiũ literarũ, ſicut & à ueteribus ea uerba appellata fuerũt מְרֻבָּעִים id eſt, quadrata. Habent autem ſignificationem tranſitiuam, & deſcendunt à primitiuis neutris, ut à קוּם ſurrexit, קוֹמֵם erexit,

Piel quarti ordinis.

xit,à מֵת mortuus eſt, מוֹתֵת interfecit,à רוֹם eminuit, רוֹמֵם ſublimauit,à שׁוֹב rediijt, שׁוֹבֵב reduxit. Sunt etiã quędã huius ordinis uerba quę mutãt uau quieſcentẽ in iod mobilẽ, dum transfe runt de kal in piel, ut à קוֹם ſurrexit, קִיֵּם cõfirmauit, ab חוֹב deliquit, חִיֵּב mulctauit, à טוֹב bonus fuit טִיֵּב benefecit, à דוֹר habitauit, דִיֵּר manere fecit. Porrò in perfectorũ ordine inuenitur unũ quod nulla urgẽte neceſſitate mutat plerũq; dages in uocem magnã, nempe תֵּהֵל pro תִּהֵל ſe duxit. In ſexto ordine ſolet nõnunquam uſurpari uerbũ piel ex perfectorũ ordine, ſolet & interdũ formari piel more uerborũ quarti ordinis, in hũc ſcilicet modũ, à סָבַב circuiuit, סוֹבֵב uertit, circũduxit, & pro חִקֵּק inuenitur aliqñ חוֹקֵק ſtatuit. Idẽ obſeruat in quibuſdã uerbis pfectis nõ duplicãtibus ſecũdam radicalẽ, ut ſunt שׁוֹפֵט fuit iudicãs à שָׁפַט iudicauit, לוֹשֵׁן lingua detraxit à nomine לָשׁוֹן Sic אוֹכֵל abſũpſit, deuorauit, Iob. 20 Et hęc uerba ueteres appellauerũt ꝓprie quadrata & cõiugantur ſicut uerba piel quarti ordinis. Poſſet etiã dici, uocẽ magnã in eis ſignari loco dages. In octauo ordine una literarũ eſt loco dages, ideo oĩa uerba quę quatuor cõſtant radicalib. literis ſunt de cõiugat. Piel. Forma

FORMA PARTICIPII PRAESENTIS

in piel, & primo in perfectorum ordine.

מְסַפֵּר מְסַפְּרִים מְסַפְּרָה מְסַפֶּרֶת מְסַפְּרוֹת
מְבָרֵךְ מְבָרְכִים מְבָרְכָה מְבָרֶכֶת מְבָרְכוֹת

In ſecundo ordine

מְנַגֵּשׁ מְנַגְּשִׁים מְנַגְּשָׁה מְנַגֶּשֶׁת מְנַגְּשׁוֹת

In tertio ordine

מְיַשֵּׁב מְיַשְּׁבִים מְיַשְּׁבָה מְיַשֶּׁבֶת מְיַשְּׁבוֹת

In quarto ordine

erigens מְסוֹמֵם מְקוֹמְמִים מְסוֹמְמָה
מְסוֹמְמוֹת
culpans מְחַיֵּב מְחַיְּבִים מְחַיְּבָה מְחַיְּבוֹת

In quinto ordine

מְגַלֶּה מְגַלִּים מְגַלָּה מְגַלּוֹת׃מְמַלֵּא מְמַלְּאִים
denudans מְעָרֶה מְעָרִים מְעָרָה מְעָרוֹת
perficiẽs מְתַמֵּם מְתַמְּמִים מְתַמְּמָה מְתַמְּמוֹת
gyrans מְסוֹבֵב מְסוֹבְבִים מְסוֹבְבָה מְסוֹבְבוֹת

In ſeptimo ordine

eleuans מְנַשֵּׂא מְנַשְּׂאִים מְנַשְּׂאָה מְנַשְּׂאוֹת
adornans מְיַפֶּה מְיַפִּים מְיַפָּה מְיַפּוֹת

In octauo ordine

inuoluẽs מְכַרְבֵּל מְכַרְבְּלִים מְכַרְבְּלָה מְכַרְבְּלוֹת
Differt hoc participium à præterito adiectione literę mem & mutatione hirec in pathah, Etno-

ta primo, quod hęc & ſequentes coniugationes, habēt in utroq; participio ſuperadditam literam mem. Secūdo notabis, quale punctū habet mem litera participij pręſentis, tale habēt literę איתן in futuro, idq; nedum in hac, uerum & in ſequentibus coniugationibus. Excipiuntur uerba hiphil in quarto ordine. Tertio notandum, quod in iſta cōiugatione uerbi radix eandem habet formam in benoni, infinitiuo, imperatiuo & futuro. Nam in omnibus iſtis modis prima habet pathah & ſecunda zere, niſi quando media non eſt dageſſabilis, potiſſimum in quarto ordine.

FORMA PAVL IN CONjugatione *Piel.*

In perfectorum ordine

מְסֻפָּר מְסֻפָּרִים מְסֻפֶּרֶת מְסֻפָּרוֹת numeratus

מְבֹרָךְ מְבֹרָכִים מְבֹרֶכֶת מְבֹרָכוֹת benedictus

In ſecundo ordine

מְנֻגָּשׁ מְנֻגָּשִׁים מְנֻגֶּשֶׁת מְנֻגָּשׁוֹת penetratus

In tertio ordine

מְיֻשָּׁב מְיֻשָּׁבִים מְיֻשֶּׁבֶת מְיֻשָּׁבוֹת locatus

In quarto ordine

מְכוֹנָן מְכוֹנָנִים מְכוֹנֶנֶת מְכוֹנָנוֹת paratus

In quinto ordine

reuelatus מְגֻלֶּה מְגֻלִּים מְגֻלָּה מְגֻלּוֹת

denudatus מְעֹרֶה מְעוֹרִים. מְעוֹרָה מְעוֹרוֹת

In ſexto ordine, ut in perfectorum ordine, uel ut in quarto ordine, quod tamen rariſſimum eſt.

In ſeptimo ordine

eleuatus מְנֻשָּׂא מְנֻשָּׂאִים מְנֻשֵּׂאת מְנֻשָּׂאוֹת

pulcher ſactus מְיֻפֶּה מְיֻפִּים מְיֻפָּה מְיֻפּוֹת

In octauo ordine

oblectatus מְשֻׁעֲשָׁע מְשֻׁעֲשָׁעִים מְשֻׁעֲשַׁעַת וֹת:

Primo hic notandū, quod kybuz nonnunq̄ mutatur in ◌ָ: ut מְאָדָּם rubricatus, & quādo puncto dages non eſt locus, uertitur ◌ָ: in holem, ut מְאֹרָשׂ deſpōſatus. Et apud rabinos, מְלוּכְלָךְ inquinatus, & ſimilia. Secundo notandum, quod in quarto ordine duplex inuenitur forma, tametſi utraq; ſit rara. Cū enim iod eſt mobile, ſeruatur hęc forma, מְקֻיָּם confirmatus: & quādo tertia geminatur loco dages, deſinit paul in camez ut exemplum demonſtrat.

INFINITIVVS PIEL, ET PRIMO *in perfectorum ordine.*

סַפֵּר בְּסַפֵּר כְּסַפֵּר לְסַפֵּר מִסַּפֵּר

בָּרֵךְ בְּבָרֵךְ כְּבָרֵךְ לְבָרֵךְ מִבָּרֵךְ

In ſecundo

In ſecundo ordine

נַגֵּשׁ בְּנַגֵּשׁ בְּנַגֵּשׁ לְנַגֵּשׁ מְנַגֵּשׁ

In tertio ordine

יַשֵּׁב בְּיַשֵּׁב בְּיַשֵּׁב לְיַשֵּׁב מְיַשֵּׁב

In quarto ordine

סוֹמֵם בְּקוֹמֵם בְּקוֹמֵם לְקוֹמֵם מְקוֹמֵם

קַיֵּם בְּקַיֵּם בְּקַיֵּם לְקַיֵּם מְקַיֵּם

In quinto ordine

גַּלּוֹת בְּגַלּוֹת בְּגַלּוֹת לְגַלּוֹת מְגַלּוֹת

In ſexto ordine

תַּמֵּם בְּתַמֵּם בְּתַמֵּם לְתַמֵּם מְתַמֵּם

עוֹרֵר בְּעוֹרֵר בְּעוֹרֵר לְעוֹרֵר מְעוֹרֵר diruere

In ſeptimo ordine

יַפּוֹת בְּיַפּוֹת בְּיַפּוֹת לְיַפּוֹת מְיַפּוֹת ornare

In octauo ordine

פַּרְבֵּל בְּכַרְבֵּל בְּכַרְבֵּל לְכַרְבֵּל מְכַרְבֵּל

IMPERATIVVS PIEL PER *omnes ordines.*

Non differt forma imperatiui ab infinitiuo, niſi ꝙ habet ſingularem & pluralem numerum, maſculinum & fœm. genus & quod in quinto deſinit in oth, imperatiuus autem in zere.

In primo ordine

סַפֵּר סַפְּרוּ סַפְּרִי סַפֵּרְנָה & סַפֵּרְנָה

בָּרֵךְ בָּרְכוּ בָּרְכִי בָּרֵכְנָה

In ſecundo ordine

נַגֵּשׁ נַגְּשׁוּ נַגְּשִׁי נַגֵּשְׁנָה

In tertio ordine

Caſtiga יַשֵּׁב יַסֵּר יַסְּרִי יַסֵּרְנָה

In quarto ordine

קוֹמֵם קוֹמְמוּ קוֹמְמִי קוֹמֵמְנָה

In quinto ordine

גַּלֵּה גַּלּוּ גַּלִּי גַּלֶּינָה ׃ עָרֵה עָרוּ

In ſexto ordine

Lauda חַלֵּל הַלְלוּ חַלְלִי חַלֵּלְנָה

In ſeptimo ordine

יַפֵּה יַפּוּ יַפִּי יַפֶּינָה ׃ נַשֵּׂא נַשְּׂאוּ נַשְּׂאִי נַשֶּׂאנָה

In octauo ordine.

כַּרְבֵּל כַּרְבְּלוּ כַּרְבְּלִי כַּרְבֵּלְנָה

FVTVRVM PIEL PER
omnes ordines.

Formatur futurum ab imperatiuo, nec differt ab eo niſi quod futurum quinti ordinis deſinit in ſegol, imperatiuus autem in zere. Literę איתן habent ſcheua ſicut mem participij.

In primo ordine

אֲסַפֵּר תְּסַפֵּר יְסַפֵּר נְסַפֵּר תְּסַפְּרוּ יְסַפְּרוּ

In fœminino תְּסַפְּרִי תְּסַפֵּר תְּסַפֵּרְנָה

אברך

אֲבָרֵךְ תְּבָרֵךְ יְבָרֵךְ נְבָרֵךְ תְּבָרְכוּ יְבָרְכוּ

In fœminino תְּבָרְכִי תְּבָרֵךְ תְּבָרֵכְנָה

In ſecundo ordine

אֲנַתֵּק תְּנַתֵּק יְנַתֵּק נְנַתֵּק תְּנַתְּקוּ יְנַתְּקוּ

In fœmin. תְּנַתְּקִי תְּנַתֵּק תְּנַתֵּקְנָה dirumpam

In tertio ordine

אֲיַסֵּר תְּיַסֵּר יְיַסֵּר נְיַסֵּר תְּיַסְּרוּ יְיַסְּרוּ

In fœm. תְּיַסְּרִי תְּיַסֵּר תְּיַסֵּרְנָה caſtigabo

In quarto ordine

אֲשׁוֹבֵב תְּשׁוֹבֵב יְשׁוֹבֵב נְשׁוֹבֵב תְּשׁוֹבְבוּ יְשׁוֹבְבוּ

In femin. תְּשׁוֹבְבִי תְּשׁוֹבֵב תְּשׁוֹבֵבְנָה reducã

In quinto ordine

אֲכַלֶּה תְּכַלֶּה יְכַלֶּה נְכַלֶּה תְּכַלּוּ יְכַלּוּ

In fœm: תְּכַלִּי תְּכַלֶּה תְּכַלֶּינָה conſummabo

אֲמַלֵּא תְּמַלֵּא יְמַלֵּא נְמַלֵּא תְּמַלְּאוּ יְמַלְּאוּ

In ſexto ordine

אֲסוֹבֵב תְּסוֹבֵב יְסוֹבֵב נְסוֹבֵב תְּסוֹבְבוּ יְסוֹבְבוּ

In fœmin. תְּסוֹבְבִי תְּסוֹבֵב תְּסוֹבֵבְנָה uertam

In ſeptimo ordine

אֲיַפֶּה תְּיַפֶּה יְיַפֶּה נְיַפֶּה תְּיַפּוּ יְיַפּוּ ; תְּיַפֶּינָה

אֲנַשֵּׂא תְּנַשֵּׂא יְנַשֵּׂא נְנַשֵּׂא תְּנַשְּׂאוּ יְנַשְּׂאוּ

In fœminino תְּנַשְּׂאִי תְּנַשֵּׂא תְּנַשֶּׂאנָה

In octauo ordine

אֲכַרְסֵם תְּכַרְסֵם יְכַרְסֵם נְכַרְסֵם תְּכַרְסְמוּ

יְבֻרְסְמוּ ו הַבֻּרְסְמִי תְּבֻרְסַם הַבֻּרְסַמְנָה
Sunt preterea in huius coniugationis futuro obſeruāda ea, quę ſuprà in futuro kal in primis quatuor notabilibus ſignauimus, quæ hic breuitatis gratia noluimus denuo annotare.

PASSIVVM PIEL PER *omnes ordines.*

PAſſiuum huius ſecundę cōiugationis appellatur à forma ipſa פֻּעַל & פּוּעַל Veteres uero appellauerūt eam בִּנְיָן שֶׁלֹּא נִזְכַּר פּוֹעֲלוֹ cōiugationem cuius agens non memoratur, ut cum dico סֻפַּר יוֹחָנָן numeratus eſt Iohannes, hic nō ſit mentio numerantis. Sic illi loquuntur. At ego non ſatis intelligo, quid per hoc uelint. Nec fuit hactenus qui explicarit nobis hunc nodū. Videtur eſſe diſcrimē aliquod inter niphal & pual, cū niphal habeat imperatiuum, pual autē careat eo, idq; nō ob aliā cauſam niſi quod paſſio ab agēte infertur, ſed eadē ratio poſſet quoq; in kal aſſignari, ſaltem pro aliquibus uerbis. Nō enim ignoro הִשָּׁמֵר magis accipi in neutro genere pro, caue tibi, quàm paſſiue pro, cuſtodire ſeu ſis cuſtoditus, ab alio. Certe Iſaię 24. paſſiuū niphal & pual in eodem

in eodē uerſu nō uidentur inter ſe ullū habere diſcrimē. Ibi enī ſic habet, נִשְׁבְּרָה קִרְיַת תֹּהוּ סֻגַּר כָּל בַּיִת מִבּוֹא Cōfracta eſt ciuitas uana, & clauſa eſt oīs domus ne pateat introitus. Per quem ciuitas eſt fracta, per eundem & clauſa eſt omnis domus. Sed omiſſis iſtis reuertamur ad coniugationē Pual. Hęc habet duntaxat pręteritū & futurum & raro infinitiuū. Media radicalis dageſſatur ſicut uox actiua, & hirec actiuū mutatur in kybuz paſſiuū. Propter mediam uero aleph uel res kybuz & dages mutantur in holem & interdum in ſchurec, pręſertim apud rabinos.

FORMA PRAETERITI PERFECTI
in paſſiua uoce piel, per omnes ordines.

In primo ordine

סֻפַּר סֻפַּרְתָּ סֻפַּרְתִּי סֻפְּרוּ סֻפַּרְתֶּם סֻפַּרְנוּ

In fœmin. סֻפְּרָה סֻפַּרְתְּ סֻפַּרְתֶּן numeratus eſt

בֹּרַךְ בֹּרַכְתָּ בֹּרַכְתִּי בֹּרְכוּ בֹּרַכְתֶּם בֹּרַכְנוּ

In fœmin. בֹּרְכָה בֹּרַכְתְּ בֹּרַכְתֶּן benedictus eſt

In ſecundo ordine

נֻגַּשׁ נֻגַּשְׁתָּ נֻגַּשְׁתִּי נֻגְּשׁוּ נֻגַּשְׁתֶּם נֻגַּשְׁנוּ

In tertio ordine

יֻשַּׁב יֻשַּׁבְתָּ יֻשַּׁבְתִּי יֻשְּׁבוּ יֻשַּׁבְתֶּם יֻשַּׁבְנוּ

In fœminino

Infœm. יֻשְּׁבָה יֻשַּׁבְתְּ יֻשַּׁבְתֶּן collocata eſt

In quarto ordine

De huius formatione Elias ſic ſcribit:

אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין פִּעֵל וּבֵין פֻּעַל בִּנְקוּדוֹת כִּי אִם
לְפִי הָעִנְיָן כְּמוֹ כּוֹנְנוּ חִצָּם תְּלִים יו׳ וּמֵיְיָ
מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ תְּלִים לז׳

Hoc eſt, non differunt piel & pual in punctis ſed in ſignificatione, ut parauerũt ſagittã ſuã, pſal. 16. Et à domino parantur greſſus uiri, pſal. 37. Vtrinque enim ſcribitur כּוֹנְנוּ niſi quod ob pauſam in uno loco ſcheua mutatum eſt in camez. Sic habetur pſalmo 89. חוֹלְלָה יָדוֹ Formauit manus eius. Et Prouerbiorum octauo, לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתִּי Ante colles formata ſum. Erit ergo forma huius paſſiuę uocis huiuſmodi:

חוֹלַל חוֹלַלְתָּ חוֹלַלְתִּי חוֹלְלוּ חוֹלַלְתֶּם חוֹלַלְנוּ

In quinto ordine

כֻּלָּה כֻּלֵּיתָ כֻּלֵּיתִי כֻּלּוּ כֻּלֵּיתֶם כֻּלֵּינוּ

Infœm. כֻּלְּתָה כֻּלֵּית כֻּלֵּיתֶן (perfectus eſt

In ſexto ordine

תֻּמַּם תֻּמַּמְתָּ תֻּמַּמְתִּי תֻּמְמוּ תֻּמַּמְתֶּם &c.

In ſeptimo ordine

יֻפָּה יֻפֵּיתָ יֻפֵּיתִי יֻפּוּ יֻפֵּיתֶם יֻפֵּינוּ יֻפְּתָה

In octauo

In octauo ordine

כֻּרְסַם כֻּרְסַמְתָּ כֻּרְסַמְתִּי כֻּרְסְמוּ כֻּרְסַמְתֶּם

Participium præſens paſſiuum.

סֻפָּר סֻפָּרִים סֻפֶּרֶת סֻפָּרוֹת

Raro inuenitur hoc participium, & ubi inuenitur conforme eſt pręterito, niſi q̃d deſinit in camez.

INFINITIVVS PVAL.

Hic infinitiuus nunquã inuenitur cũ literis bachlam, quin & ſine eis raro inuenitur, ut גֻּנֹּב גֻּנַּבְתִּי furando furto ſublatus ſum, Geneſ. 40.

FVTVRVM PVAL.

Non differt futurum à pręterito, niſi quod habet literas איתן à fronte cum ־ׅ ſuperadditas.

In primo ordine

אֲסֻפַּר תְּסֻפַּר יְסֻפַּר נְסֻפַּר תְּסֻפְּרוּ יְסֻפְּרוּ

In fœminino תְּסֻפְּרִי תְּסֻפַּר תְּסֻפַּרְנָה

אֲבֹרַךְ תְּבֹרַךְ יְבֹרַךְ נְבֹרַךְ תְּבֹרְכוּ יְבֹרְכוּ

In ſecundo ordine

אֲנֻגַּשׁ תְּנֻגַּשׁ יְנֻגַּשׁ נְנֻגַּשׁ תְּנֻגְּשׁוּ יְנֻגְּשׁוּ

In fœminino תְּנֻגְּשִׁי תְּנֻגַּשׁ תְּנֻגַּשְׁנָה ;

In tertio ordine

אֲיֻשַּׁב תְּיֻשַּׁב יְיֻשַּׁב נְיֻשַּׁב תְּיֻשְּׁבוּ יְיֻשְּׁבוּ

In fœminino תְּיֻשְּׁבִי תְּיֻשַּׁב תְּיֻשַּׁבְנָה

In quarto ordine

אֲחוֹלֵל תְּחוֹלֵל יְחוֹלֵל נְחוֹלֵל תְּחוֹלְלוּ יְחוֹלְלוּ

In quinto ordine

אֲבַלֶּה תְּבַלֶּה יְבַלֶּה נְבַלֶּה תְּבַלּוּ יְבַלּוּ

In fœminino תְּבַלִּי תְּבַלֶּה תְּבַלֶּינָה.

In ſexto ordine

אֲתַמֵּם תְּתַמֵּם יְתַמֵּם נְתַמֵּם ·תְּתַמְּמוּ & תְּתַמּוּ

יְתַמְּמוּ ; תְּתַמְּמִי תְּתַמֵּם תְּתַמֵּמְנָה In fœm.

In ſeptimo ordine

אֲיַפֶּה תְּיַפֶּה יְיַפֶּה נְיַפֶּה תְּיַפּוּ יְיַפּוּ

In octauo ordine

אֲכַרְבֵּל תְּכַרְבֵּל יְכַרְבֵּל נְכַרְבֵּל תְּכַרְבְּלוּ יְכַרְבְּלוּ

In fœminino תְּכַרְבְּלִי תְּכַרְבֵּל תְּכַרְבֵּלְנָה

CONIVGATIO TERTIA QVAE EST HIPHIL.

HÆc cõiugatio, ut ſuprà quoqꝫ diximus, ponitur pro formandis uerbis trãſitiuis ex uerbis neutris, habetq́ꝫ maxime locum in uerbis quieſcentibus, quę plerumqꝫ ſunt neutra in kal & ſiũt in hac cõiugatione tranſitiua. Quod ſi uerbum aliquod in kal fuerit tranſitiuum ad alterum, translatũ in

hanc

hanc cõiugationem ſit tranſitiuum uſq; in tertiũ. Habet deinde & hęc coniugatio uerba quędam propria, quorum uſus in kal non inuenitur, & ob id habẽt modũ ſignificandi kal, ut ſunt הֶחֱרִישׁ tacuit, הִשְׁכִּים mane ſurrexit, הִשְׁלִיךְ proiecit, &c. Inueniuntur etiam quędam quę tam in kal quàm in hiphil neutra ſunt, ut יָבַשׁ & הוֹבִישׁ aruit, עָתַק & הֶעְתִּיק tranſtulit ſeu mouit ſe: Gen. 12. In alijs tamen locis eſt plerumq; tranſitiuum. Porrò forma huius cõiugationis eſt, quod habet prothesin he cum hirec & primam radicalem ſcheuatam, deinde inter ſecundam & tertiam radicalem habet epentheſin iod quieſcentis, niſi cũ tertia radicalis fuerit he, tũc nõ eſt locus literę iod, eo quod he eſſentiale ſępe migret in iod.

Forma pręteriti perfecti Hiphil in uerbis perfectis.

הִקְרִיב הִקְרַבְתָּ הִקְרַבְתִּי הִקְרִיבוּ הִקְרַבְתֶּם הִקְרַבְנוּ
adduxerũt adduxiſtis adduxerũt adduxi adduxiſti adduxit
In fœminino הִקְרִיבָה הִקְרַבְתְּ הִקְרַבְתֶּן
הִשְׁבִּית הִשְׁבַּתָּ הִשְׁבַּתִּי הִשְׁבִּיתוּ הִשְׁבַּתֶּם' הִשְׁבַּתְנוּ
quietauimus quietaſtis quietauerũt quietaui quietaſti quietauit
In fœminino הִשְׁבִּיתָה הִשְׁבַּתְּ הִשְׁבַּתֶּן

הֶעֱמִיד הֶעֱמַדְתָּ הֶעֱמַדְתִּי הֶעֱמִידוּ הֶעֱמַדְתֶּם
הֶעֱמַדְנוּ ׃ הֶעֱמִידָה הֶעֱמַדְתְּ הֶעֱמַדְתֶּן In fœm.

Secundum uerbũ annotauimus propter tau tertiam radicalem, quæ cum תִּי תָּ in unam contrahitur ſyllabam. Non enim eſſentiales duntaxat geminatæ literę ſępe in unã cõtrahuntur, uerum & eſſentialis atq; ſeruilis per dages plerumque in unam coeũnt literam. Tertiũ adiecimus exemplum propter primam gutturalem literam, quæ hatephata pũctat ſe & characteriſticã literã he.

In ſecundo ordine

הִגִּישׁ הִגַּשְׁתָּ הִגַּשְׁתִּי הִגִּישׁוּ הִגַּשְׁתֶּם הִגַּשְׁנוּ
הִגִּישָׁה הִגַּשְׁתְּ הִגַּשְׁתֶּן Obtulit In ſœmin.

Non eſt diſcrimen inter uerba hiphil huius ordinis & uerba perfecta, niſi quod nun abſorbetur in dages. Excipiũtur pauca quę retinent nun, quale eſt הִנְחִיל in hęreditatem tradidit. Huc quoq; pertinent uerba יָנַח יָקַת יָצַק יָצַב יָצַת יָצַג quę in hiphil ſequuntur normam defectiuorũ in hunc modum, הִצִּיג collocauit, הִצִּית incendit, הִצִּיב ſtatuit, הִצִּיק effudit, הִקִּית reuoluit, הִנִּיחַ repoſuit.

In tertio ordine

הוֹשִׁיב הוֹשַׁבְתָּ הוֹשַׁבְתִּי הוֹשִׁיבוּ תֶּם הוֹשַׁבְנוּ

In fœminino

In fœm. collocauit, הוֹשִׁיבָה הוֹשַׁבְתְּ הוֹשַׁבְתֶּן
הוֹרִיעַ הוֹרַעְתָּ הוֹרַעְתִּי הוֹרִיעוּ הוֹרַעְתֶּם &c.
Vertitur iod prima radicalis in uau holem, ut exempla ſignata probant, excipiunt tamen aliqua, quę iod retinent in hiphil, qualia ſunt הֵינִיק lactauit, à יָנַק ſuxit, הֵיטִיב benefecit, à יָטַב bonus fuit. Sic à יָלַל fit הֵילִיל ululauit.

In quarto ordine

הֵקִים הֲקַמֹתָ הֲקַמֹתִי הֵקִימוּ הֲקַמֹתֶם הֲקַמְנוּ
erexit הֵקִימָה הֵקַמְתְּ הֲקַמֹתֶן
הֵשִׁיב הֲשִׁיבוֹתָ הֲשִׁיבוֹתִי הֵשִׁיבוּ הֲשִׁיבוֹתֶם גו
In femin. הֵשִׁיבָה הֲשִׁיבוֹתְ הֲשִׁיבוֹתֶן reduxit
הֵבִיא הֵבֵאתָ הֵבֵאתִי הֵבִיאוּ הֲבֵאתֶם הֲבֵאנוּ
הֵרַע הֲרַעְתָּ הֵרַעְתִּי הֵרְעוּ הֲרַעְתֶּם הֲרַעְנוּ
In fœminino הֵרְעָה הֲרַעַתְּ הֵרַעְתֶּן

Sicut in piel ſyllabæ נוּ תֶּם תִּי תָּ mutant zere in pathah, ita in hiphil iod hirec quoque uertunt in pathah, manente zere ſub he characteriſtica. Quando autem iod hirec manent iuxta prę fatas terminationes, mutatur zere ſub he in ֲ Excipitur tertia perſona utriuſq; numeri & generis, in qua nulla fit uocis extenſio ob ſuperadditū uau. Mutatur quoq; facile hirec magnū in zere, nam ſunt fratres, ut Hebręorū loquar more. De הֵרַע *Hirec magnū & zere fratres.*

malū intulit, תְּמַר amariſicauit & ſimilibus, idē habet iudiciū quod in piel de רַבַּת & אִבַּר Nam quædam uerba habent in themate eam formam quam in reliquis quoq; habēt perſonis. In iſto tamen ordine Iod mutatur in pathah propter ain & heth atq; res, etiamſi id non ſemper fiat. Eſt tamen תְּמַר de ſexto ordine.

In quinto ordine

תִּגְלַת & תָּגְלַת תִּגְלֵּיתָ תִּגְלֵּיתִי תִּגְלוּ תֶּן תִּגְלֵּינוּ
In fœm. תִּגְלַתָה תִּגְלֵית תִּגְלֵיתֶן transmigrauit
&c. תִּקְרֵא תִּקְרֵאתָ תִּקְרֵאתִי תִּקְרְאוּ תִּקְרֵאתֶם
Iam indicauimus, epentheſin iod non habere locum in hoc ordine propter he tertiā radicalem, quę in prima & ſecunda perſona prętertiti migrat in iod. Idē facit aliquādo aleph, ut תִּפְלִיא תִּפְלֵית

In ſexto ordine

תְּסֵב & תֵּסֵב תְּסִבּוֹתָ תְּסִבּוֹתִי תְּסַבּוּ תֶּם תְּתִמּוֹנוּ
In fœm. תְּסַבָּה תְּסִבּוֹת תְּסִבּוֹתֶן circumduxit
A תֵּחֵל incœpit ſic fœm. תֵּחִלַּת & in plur. תֵּחֵלוּ cœperunt, primo Reg. 3. ſine dages.

In ſeptimo ordine

תִּכַּת percuſſit תִּכֵּיתָ תִּכֵּיתִי תִּכּוּ תִּכֵּיתֶם תִּכִּינוּ
In fœmin. תִּכְּתָה תִּכֵּית תִּכֵּיתֶן
תִּשִּׂיא תִּשֵּׂאתָ תִּשֵּׂאתִי תִּשִּׂיאוּ תִּשֵּׂאתֶם תִּשֵּׂאנוּ

תורת

הוֹרֵת הוֹרֵיתָ הוֹרֵיתִי הוֹרוּ הוֹרֵיתֶם הוֹרֵינוּ

In fœm. הוֹרְתָה הוֹרֵית הוֹרֵיתֶן Docuit

Quę primā habent nun abſcōdunt illā in dages.

Quę aūt primā habent iod mutāt illā in uau holē.

PARTICIPIVM PRAESENS HIPHIL.

In primo ordine

מַקְרִיב מַקְרִיבִי' מַקְרִיבָה אוֹ מַקְרֶבֶת מַקְרִיבוֹת

Statuēs מַעֲמִיר מַעֲמִירִים מַעֲמִירָה מַעֲמִירוֹת

In ſecundo ordine

Adducens מַגִּישׁ מַגִּישִׁים מַגִּישָׁה מַגִּישׁוֹת

מַנְחִיל מַנְחִילִים מַנְחִילָה מַנְחִילוֹת

In tertio ordine

Collocans מוֹשִׁיב מוֹשִׁיבִים מוֹשִׁיבָה בוֹת

Saluans מוֹשִׁיעַ מוֹשִׁיעִים מוֹשִׁיעָה מוֹשִׁיעוֹת

Lactans מֵינִיק מֵינִיקִים מֵינִיקָה מֵינִיקוֹת

In quarto ordine

Erigens מֵקִים מְקִימִים מְקִימָה מְקִימוֹת

Malignans מֵרַע מְרֵעִים מְרֵעָה מְרֵעוֹת

In quinto ordine

Transferens מַגְלֶה מַגְלִים מַגְלָה מַגְלוֹת

Mirificās מַפְלִיא מַפְלִיאִים מַפְלִיאָה מַפְלִיאוֹת

In ſexto ordine

Circumducens מֵסֵב מְסִבִּים מְסִבָּה מְסִבּוֹת

Deuaſtans

Deuaſtans מְשֹׁם מְשֹׁמְמִים מְשֹׁמָמָה מְשֹׁמְמוֹת

In ſecundo ordine

Inſtruens מוֹרֶה מוֹרִים מוֹרָה מוֹרוֹת

Percutiens מַכֶּה מַכִּים מַכָּה מַכּוֹת

PARTICIPIVM PRAETE-ritum Hiphil.

In primo ordine

Adductus מוּקְרָב מוּקְרָבִי' מוּקְרָבָה מוּקְרָבוֹת

Collocatus מוּעֳמָד מוּעֳמָדִים מוּעֳמָדָה דות

In ſecundo ordine

Adductus מֻגָּשׁ מֻגָּשִׁים מֻגֶּשֶׁת מֻגָּשׁוֹת

In tertio ordine

Poſitus מוּשָׁב מוּשָׁבִים מוּשָׁבָה מוּשָׁבוֹת

Cibatus מוּאֳכָל מוּאֳכָלִים מוּאֳכָלָה מוּאֳכָלוֹת

In quarto ordine

Ablatus מוּסָר מוּסָרִים מוּסָרָה מוּסָרוֹת

Non differt paul huius ordinis à paul tertij ordinis, quando ſcilicet prima radicalis eſt iod.

In quinto ordine

Translatus מוּגְלֶה מוּגְלִים מוּגְלָה מוּגְלוֹת

Inuenitur etiã מֻפְנֶה cum hatephcamez, Ezech. 9. Et מֻרְאָה Zoph. 2.

In ſexto ordine

Circunductus מוּסַב מְסַבִּים מְסַבָּה מְסַבּוֹת

In ſeptimo

In ſeptimo ordine

Percuſſus	מֻכֶּה מֻכִּים מֻכָּה מֻכּוֹת
Eruditus	מוּרֶת מוּרִים מוּרֶת מוּרוֹת

INFINITIVVS HIPHIL PER OMNES *ordines, & primo in perfectorum ordine.*

הַקְרֵב בְּהַקְרִיב כְּהַקְרִיב לְהַקְרִיב מֵהַקְרִיב
הַעֲמֵר בְּהַעֲמִיר כְּהַעֲמִיר לְהַעֲמִיר מֵהַעֲמִיר

Aliquãdo exteritur he & ſupponitur pũctus eius literis bachlã, ut לַשְׁמִיר pro לְהַשְׁמִיר Quod tamen raro fit. In utroq; uero participio regulare eſt ſicut & in futuro, ut abijciatᷓ he, ut מַקְרִיב pro מְהַקְרִיב ſic מוּקְרָב pro מְהוּקְרָב

In ſecundo ordine

הַגֵּשׁ הַגִּישׁ בְּהַגִּישׁ לְהַגִּישׁ מֵהַגִּישׁ
הַנְחֵל בְּהַנְחִיל כְּהַנְחִיל לְהַנְחִיל מֵהַנְחִיל

In tertio ordine

הוֹשִׁיב בְּהוֹשִׁיב כְּהוֹשִׁיב לְהוֹשִׁיב מֵהוֹשִׁיב
הֵיטֵב בְּהֵטִיב כְּהֵיטִיב מֵהֵטִיב

In quarto ordine

הָסֵם בְּהָסִים כְּהָסִים לְהָקִים מֵהָסִים
הָנִיחַ בְּהָנִיחַ כְּהָנִיחַ לְהָנִיחַ מֵהָנִיחַ

In quinto ordine

הַגְלוֹת בְּהַגְלוֹת כְּהַגְלוֹת לְהַגְלוֹת מֵהַגְלוֹת

In ſexto ordine

הָסֵב בְּהָסֵב לְהָסֵב מֵהָסֵב

Sic a הֵחֵל incœpit fit הָחֵל incipiẽdo, deſinitq́ꝫ altera in zere etiã cum literis bachlam ad differentiam uerborum quarti ordinis. Inuenitur etiam הָרֵס quod tamen quidam putant eſſe paſſiuum primæ cõiugationis. At rabi Dauid kimhi dicit illud eſſe infinitiuum in hac cõiugatione, ſcribitq́ꝫ הֵרֵק pro הָרֵק 2. Paralip. 32.

In ſeptimo ordine

הָבוֹת בְּהָבוֹת בְּהָבוֹת לְהָבוֹת מֵהָבוֹת
הוֹרוֹת בְּהוֹרוֹת בְּהוֹרוֹת לְהוֹרוֹת מֵהוֹרוֹת

IMPERATIVVS HIPHIL PER OMNES *ordines, & primo in perfectorum ordine.*

הַקְרֵב & הַקְרִיבָה הַקְרִיבוּ הַקְרִיבִי הַקְרֵבְנָה

In ſecundo ordine

הַגֵּשׁ & הַגִּישָׁה הַגִּישׁוּ הַגִּישִׁי הַגֵּשְׁנָה

In tertio ordine

הוֹשֵׁב & הוֹשִׁיבָה הוֹשִׁיבוּ הוֹשִׁיבִי הוֹשֵׁבְנָה
הוֹרַע & הוֹרִיעָה הוֹרִיעוּ הוֹרִיעִי הוֹרַעְנָה
הֵיטֵב & הֵיטִיבָה הֵיטִיבוּ הֵיטִיבִי הֵיטֵבְנָה

In quarto ordine

הָקֵם & הָקִימָה הָקִימוּ הָקִימִי הָקֵמְנָה
הָרַע & הָרִיעָה הָרִיעוּ הָרִיעִי הָרֵעְנָה

In quinto

In quinto ordine

תגלה תגלו תגלי תגלינה ; תעלה תעלו

In ſexto ordine

תסב תסבו תסבי תסבינה

Dages ſequitur poſt zere propter accentum iuxta uocem magnam collocatum.

In ſeptimo ordine

תכה & תך תכו תכי תכינה

תורה תורו תורי תורינה ; תשא תשיאו

FVTVRVM HIPHIL PER OMNES *ordines, & primo in perfectorum ordine.*

אקריב תקריב יקריב נקריב תקריבו יקריבו

In fœminino תקריבי תקריב תקרבנה

Abijcitur, ut iam monuimus, litera he, ad uitandum multitudinem literarum ſuperadditarum. Prima utriuſque numeri ſæpe recipit paragogen he, ut ſupra quoq; diximus. Mutatur etiam nõ raro iod hirec in zere, ut יברת ſuccidet, ויבדל & diſtinctionem fecit, &c.

In ſecundo ordine

אגיש & אגישה תגיש יגיש נגיש & נגישה

תגישו יגישו ; תגישי תגיש תגשנה

אנחיל תנחיל ינחיל ננחיל תנחילו ינחילו

In fœminino תנחילי תנחיל תנחלנה

In tertio ordine

אוֹשִׁיב תּוֹשִׁיב יוֹשִׁיב נוֹשִׁיב תּוֹשִׁיבוּ יוֹשִׁיבוּ

In fœmin. תּוֹשִׁיבִי תּוֹשִׁיב תּוֹשַׁבְנָה

אֵיטֵב תֵּיטֵב יֵיטֵב. נֵיטִיב תֵּיטִיבוּ יֵיטִיבוּ

In fœmin. תֵּיטִיבִי תֵּיטִיב תֵּיטֵבְנָה

In quarto ordine

אָקִים תָּקִים יָקִים נָקִים תָּקִימוּ יָקִימוּ

In fœminino תָּקִימִי תָּקִים תְּקִמֶנָה

Quādo uero accedit uau Hippuch, mutatur iod hirec in ſegol, ut וַיָּשֶׂם & poſuit: & quādo tertia eſt gutturalis, וַתָּרַע & malum intulit.

In quinto ordine

אַגְלֶה תַּגְלֶה יַגְלֶה נַגְלֶה תַּגְלוּ יַגְלוּ

In fœmin. תַּגְלִי תַּגְלֶה תַּגְלֶינָה

Et quando prima eſt gutturalis, אַעֲלֶה תַּעֲלֶה

Abijcitur etiam aliquando he, ut אֶגֶל reuelabo.

In ſexto ordine

אָסֵב תָּסֵב יָסֵב נָסֵב תָּסֵבּוּ יָסֵבּוּ

In fœminino תָּסֵבִּי תָּסֵב תְּסֻבֶּינָה

Forma alia אַסֵב יַסֵב Et cum uau hippuch וַיַּגֶל & deuoluit.

In ſeptimo ordine

אָבֹה תָּבֹה יָבֹה וַיֵּבְךְ נָבֹה תָּבוּ יָבוּ ; אַשִׁיא תַּשִׁיא

In fœminino תָּבִי תָּבֹה תָּבֶינָה

אורת

אוֹרֶה תּוֹרֶה יוֹרֶה נוֹרֶה תּוֹרוּ יוֹרוּ

In fœminino תּוֹרִי תּוֹרֶינָה תּוֹרֶינָה

PASSIVVM HIPHIL PER *omnes ordines.*

Vocatur hoc paſſiuũ à forma ipſa Hophal, habetq́ꝫ duntaxat prǫteritum & futurum, & appellatur à ueteribus grammaticis, Coniugatio quǫ non recordatur ſui agentis. Nam non differt à Pual niſi in forma ipſa. Habet autem he ſuperaddita litera punctũ ־ׇ: & aliqñ uau ſurec.

PRAETERITVM VERBORVM PERFECT.

הָקְרַב הָקְרַבְתָּ הָקְרַבְתִּי הָקְרְבוּ תֶּם הָקְרַבְנוּ

In fœm. הָקְרְבָה הָקְרַבְתְּ הָקְרַבְתֶּן adductus eſt

Item cũ kybuz, ut הֻשְׁלַךְ proiectus eſt הֻשְׁלַכְתָּ proiectus es, &c. Et cum ſchurec, הוּפְקַר conſtitutus eſt. Participium prǫſens hic non inuènitur. Infinitiuum raro habet, & quando habet deſinit in zere, ut הָפְקֵר & הָמְלֵחַ Ezech. 16. Cum literis bachlam non inuenitur.

In ſecundo ordine

הָגַּשׁ הָגַּשְׁתָּ הָגַּשְׁתִּי הָגְּשׁוּ הָגַּשְׁתֶּם הָגַּשְׁנוּ

In fœmin. הָגְּשָׁה הָגַּשְׁתְּ הָגַּשְׁתֶּן oblatus eſt

In tertio ordine

הוּשַׁב הוּשַׁבְתָּ הוּשַׁבְתִּי הוּשְׁבוּ תֶּם הוּשַׁבְנוּ

In ſœm, הוּשְׁבָה הוּשַׁבְתְּ הוּשַׁבְתֶּן collocata

In quarto ordine

הוּקַם הוּקַמְתָּ הוּקַמְתִּי הוּקְמוּ תֶּם הוּקַמְנוּ

In ſœm. הוּקְמָה הוּקַמְתְּ הוּקַמְתֶּן erectus eſt

Et à uerbo בָּא uenit, fit uerbũ hophal הוּבָא adductus eſt, ut Ezech. 40. הוּבָאתָה הֵנָּה adductus es huc, cũ paragoge he, quæ nonnunquam adijcitur ſecundæ perſonę maſc. In plur. inuenitur Gen. 43. כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף Quoniam adducti ſunt qui ſunt de domo Ioſeph.

In quinto ordine

הָגְלָה הָגְלֵיתָ הָגְלֵיתִי הָגְלוּ הָגְלֵיתֶם הָגְלֵינוּ

In ſœm. הָגְלְתָה הָגְלֵית הָגְלֵיתֶן translatus eſt

In ſexto ordine

הוּסַב הוּסַבּוֹתָ הוּסַבּוֹתִי הוּסַבּוּ תֶּם הוּסַבּוֹנוּ

In ſœm. הוּסַבָּה הוּסַבּוֹת הוּסַבּוֹתֶן reductus eſt

In ſeptimo ordine.

הֻכָּה הֻכֵּיתָ הֻכֵּיתִי הֻכּוּ הֻכֵּיתֶם הֻכֵּינוּ

In ſœmin. הֻכְּתָה הֻכֵּית הֻכֵּיתֶן percuſſus eſt

הוּרָה הוּרֵיתָ הוּרֵיתִי הוּרוּ הוּרֵיתֶם הוּרֵינוּ

In ſœm. הוּרְתָה הוּרֵית הוּרֵיתֶם inſtructus eſt

INFINITIVVS HOPHAL.

Iam ſignauimus formam eius in uerbis perfectis, in reliquis ordinibus nõ inuenitur. Poſſet tamen

per

per coniecturā ſignari infinitiuus conformis præterito. Imperatiuus quoque nonhabetur in hac paſſiua uoce.

FVTVRVM HOPHAL IN *uerbis perfectis.*

אָקְרַב תָּקְרַב יָקְרַב נָקְרַב תָּקְרְבוּ יָקְרְבוּ

In fœmin. תָּקְרְבִי תָּקְרַב תָּקְרַבְנָה adducar

In ſecundo ordine

אֻגַּשׁ תֻּגַּשׁ יֻגַּשׁ נֻגַּשׁ תֻּגְּשׁוּ יֻגְּשׁוּ

In fœm. תֻּגְּשִׁי תֻּגַּשׁ תֻּגַּשְׁנָה offerar

In tertio ordine

אוּשַׁב תוּשַׁב יוּשַׁב נוּשַׁב תוּשְׁבוּ יוּשְׁבוּ

In fœm. תוּשְׁבִי תוּשַׁב תוּשַׁבְנָה collocabor

In quarto ordine

אוּקַם תוּקַם יוּקַם נוּקַם תוּקְמוּ יוּקְמוּ

In fœm. תוּקְמִי תוּקַם תוּקַמְנָה erigar

In quinto ordine

אָגְלֶה תָּגְלֶה יָגְלֶה נָגְלֶה תָּגְלוּ יָגְלוּ

In fœm. תָּגְלִי תָּגְלֶה תָּגְלֶינָה tranſmigrabor

In ſexto ordine

אוּסַב & אֻסַּב, תוּסַב יוּסַב יֻסַּב נֻסַּב תֻּסַּבּוּ

In fœmin. יֻסַּבּוּ ׀ תֻּסַּבִּי תֻּסַּב תֻּסַּבֶּינָה

In ſeptimo ordine

אֻכֶּה תֻּכֶּה יֻכֶּה נֻכֶּה תֻּכּוּ יֻכּוּ

In fœm.

Infœmin. תְּכִי תְּכֶה תְּכֶינָה percutieris
&c. אוֹרֶה תּוֹרֶה יוֹרֶה נוֹרֶה תּוֹרוּ

CONIVGATIO QVARTA QVAE EST HITHPAEL.

Forma hithpael. ESt coniugatio iſta reciprocę ſignificationis atq; ob id ſub una uoce eſt actiua & paſſiua. Forma eius eſt ꝙ ſuperadditur radici ſyllaba הִת & dageſſatur media radicalis, ut הִתְקַדֵּשׁ ſanctificauit ſe, uel, ſanctificatus eſt a ſe, הִתְגַּדֵּל magnificauit ſe. Deſinit etiam aliquando in patha, ut הִתְהַדַּר gloriatus eſt. Vbi notandum, quãdo prima radicalis eſt una ex literis ז ס צ ש diſiũgitur ſyllaba הִת poniturq́ tau poſt primã radicalem, ut à שָׁמַר fit הִשְׁתַּמֵּר cuſtodiuit ſe, ſic הִסְתַּתֵּר abſcondit ſe, à סָתַר Quando uero zade eſt prima radicalis, mutat̃ ת in ט ut à צָדַק fit הִצְטַדֵּק iuſtificauit ſe. Et quãdo zain primũ tenet locum, migrat ת in dalet, ut à זמן fit uerbum huius coniugationis הִזְדַּמֵּן diſtulit ſe.

FORMA PRAETERITI IN *uerbis perfectis.*

הִתְגַּדֵּל הִתְגַּדַּלְתָּ הִתְגַּדַּלְתִּי הִתְגַּדְּלוּ הִתְגַּדַּלְתֶּם

In fœm.

התגדלנו ; התגדלה התגדלת התגדלתן In fœm.
השתמר השתמרת השתמרתי השתמרו תם
הסתכל הסתכלת הסתכלתי הסתכלו תם
הצטדק הצטדקת הצטדקתי הצטדקו תם
הזדמן הזדמנת הזדמנתי הזדמנו תם הזדמנו

In ſecundo ordine

התנפל התנפלת התנפלתי התנפלו התנפלתם נו
In femin. התנפלה התנפלת התנפלתן deiecit ſe

In tertio ordine

התישב התישבת התישבתי התישבו תם נו
In fœm. התישבה התישבת תן collocauit ſe
Et quando media non eſt dageſſabilis, ut התיעץ deliberauit ſe, התברך benedixit ſe. Itē quędam mutant iod in uau mobile, ut התודע cognouit ſe התודעת cognouiſti te, &c.

In quarto ordine

התקומם התקוממת התקוממתי מו תם נו
In fœm. התקוממה התקוממת תן erexit ſe
Apud rabinos uero & in chaldaiſmo hæc forma plerūq; ſeruatur, התחיב condēnauit ſe התחיבו condemnauerunt ſe, &c. Inuenitur etiam Iehoſuę 9. הצטיר legatū ſe fecit, à nomine ציר quod legatum ſignificat.

In quinto ordine

הִתְגַּלָּה הִתְגַּלֵּיתָ הִתְגַּלֵּיתִי הִתְגַּלּוּ הִתְגַּלֵּיתֶם נג׳
In fœm. הִתְגַּלְּתָה הִתְגַּלֵּית הִתְגַּלֵּיתֶן prodidit ſe

In ſexto ordine

Forma Hithpaël in hoc ordine eſt duplex. Vna & frequentior eſt integra, ut הִתְפַּלֵּל orauit, הִתְפַּלַּלְתָּ oraſti, הִתְחַנֵּן miſertus eſt, ſeu, ad miſerendum ſe inclinauit. Alia fit more uerborũ quarti ordinis, ut הִתְגּוֹלֵל uolutauit ſe, הִתְמוֹדֵד mē-ſurauit ſe, 3. Reg. 17.

In ſeptimo ordine

הִתְנַבָּא הִתְנַבֵּיתָ הִתְנַבֵּיתִי הִתְנַבּוּ הִתְנַבֵּיתֶם נג׳
In fœm. הִתְנַבְּאָה הִתְנַבֵּית הִתְנַבֵּיתֶן percuſſit ſe
Sic à יָפָה pulcher fuit, הִתְיַפָּה ſe pulchrũ ſecit, ut Iere. 4. לַשָּׁוְא תִּתְיַפִּי fruſtra te pulchrā facis.

In octauo ordine

הִתְטַלְטֵל הִתְטַלְטַלְתָּ תִּי הִתְטַלְטְלוּ תֶּם נג׳
In fœm. הִתְטַלְטְלָה הִתְטַלְטַלְתְּ תֶּן mouit ſe
Sic הִתְמַהְמֵהַּ moram fecit, impediuit ſe, הִתְמַהְמַהְתִּי morā feci. Pſal. 119. Item הִשְׁתַּעֲשַׁע oblectauit ſe, &c. Eſt & aliud uerbum quod tamen eſt de quinto ordine, quod he tertiam radicalem literam mutat in uau mobile, cõiugaturq́ ſic in præterito.

השתחוה

תִּשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲוֵית תִּשְׁתַּחֲוֵתִי תִּשְׁתַּחֲווּ וִיתֶם
תִּשְׁתַּחֲוֵינוּ ; תִּשְׁתַּחֲוֶתָה תִּשְׁתַּחֲוֵית תִּשְׁתַּחֲוֵיתֶן

Significat autem adorare ſiue incuruare ſe facie-tenus in terram.

IN PARTICIPIO PRAESENTI, QVOD ET *loco participij præteriti eſt, & primo in uerbis perfectis.*

מִתְגַּדֵּל מִתְגַּדְּלִים ; מִתְגַּדֶּלֶת מִתְגַּדְּלוֹת
מִשְׁתַּמֵּר מִשְׁתַּמְּרִים ; מִשְׁתַּמֶּרֶת מִשְׁתַּמְּרוֹת
מִצְטַדֵּק מִצְטַדְּקִים ; מִצְטַדֶּקֶת מִצְטַדְּקוֹת

In ſecundo ordine

מִתְנַפֵּל מִתְנַפְּלִים ; מִתְנַפֶּלֶת מִתְנַפְּלוֹת

In tertio ordine

מִתְיַשֵּׁב מִתְיַשְּׁבִים ; מִתְיַשֶּׁבֶת מִתְיַשְּׁבוֹת
מִתְוַדֵּעַ מִתְוַדְּעִים ; מִתְוַדַּעַת מִתְוַדְּעוֹת

In quarto ordine

מִתְקוֹמֵם מִתְקוֹמְמִים ; מִתְקוֹמֶמֶת מִתְקוֹמְמוֹת
מִתְחַיֵּב מִתְחַיְּבִים ; מִתְחַיֶּבֶת מִתְחַיְּבוֹת

In quinto ordine

מִתְגַּלֶּה מִתְגַּלִּים ; מִתְגַּלָּה מִתְגַּלּוֹת

In ſexto ordine

מִתְפַּלֵּל מִתְפַּלְלִים ; מִתְפַּלֶּלֶת מִתְפַּלְלוֹת
מִתְגּוֹלֵל מִתְגּוֹלְלִים ; מִתְגּוֹלֶלֶת מִתְגּוֹלְלוֹת

In ſeptimo ordine

מִתְנַבֵּא מִתְנַבְּאִים ; מִתְנַבֵּאת מִתְנַבְּאוֹת

מִתְיַפֶּה מִתְיַפִּים מִתְיַפָּה מִתְיַפּוֹת

In octauo ordine

מִתְטַלְטֵל מִתְטַלְטְלִים מִתְטַלְטְלָה מִתְטַלְטְלוֹת

מִשְׁתַּחֲוֶה מִשְׁתַּחֲוִים מִשְׁתַּחֲוָה מִשְׁתַּחֲווֹת

FORMA INFINITIVI IN QVIBVSdam ordinibus non differt à forma præteriti.

In primo ordine

הִתְגַּדֵּל בְּהִתְגַּדֵּל כְּהִתְגַּדֵּל לְהִתְגַּדֵּל מֵהִתְגַּדֵּל

In ſecundo ordine

הִתְנַפֵּל· בְּהִתְנַפֵּל כְּהִתְנַפֵּל לְהִתְנַפֵּל מֵהִתְנַפֵּל

In tertio ordine

הִתְיַשֵּׁב הִתְוַדַּע בְּהִתְיַשֵּׁב כְּהִתְיַשֵּׁב &c.

In quarto ordine

הִתְקוֹמֵם הִתְחַיֵּב בְּהִתְקוֹמֵם לְהִתְחַיֵּב מֵהִתְחַיֵּב

In quinto ordine

הִתְגַּלּוֹת בְּהִתְגַּלּוֹת כְּהִתְגַּלּוֹת לְהִתְגַּלּוֹת מֵהִתְגַּלּוֹת

In ſexto ordine

הִתְפַּלֵּל הִתְגּוֹלֵל בְּהִתְפַּלֵּל כְּהִתְגּוֹלֵל &c.

In ſeptimo ordine

הִתְנַבּוֹת הִתְיַפּוֹת בְּהִתְנַבּוֹת כְּהִתְנַבּוֹת לְהִתְיַפּוֹת

In octauo ordine

הִתְטַלְטֵל בְּהִתְטַלְטֵל כְּהִתְטַלְטֵל לְהִתְטַלְטֵל

הִשְׁתַּחֲווֹת בְּהִשְׁתַּחֲווֹת כְּהִשְׁתַּחֲווֹת לְהִשְׁתַּחֲווֹת

Forma

FORMA IMPERATIVI, ET PRI-
mo in uerbis perfectis.

הִתְגַּדֵּל הִתְגַּדְּלוּ ׃ הִתְגַּדְּלִי הִתְגַּדֵּלְנָה
הִשְׁתַּמֵּר הִשְׁתַּמְּרוּ הִשְׁתַּמְּרִי הִשְׁתַּמֵּרְנָה

In ſecundo ordine

הִתְנַפֵּל הִתְנַפְּלוּ הִתְנַפְּלִי הִתְנַפֵּלְנָה

In tertio ordine

הִתְיַשֵּׁב הִתְיַשְּׁבוּ הִתְיַשְּׁבִי הִתְיַשֵּׁבְנָה
הִתְוַדַּע הִתְוַדְּעוּ הִתְוַדְּעִי הִתְוַדַּעְנָה

In quarto ordine

הִתְקוֹמֵם הִתְקוֹמְמוּ הִתְקוֹמְמִי הִתְקוֹמֵמְנָה
הִתְחַיֵּב הִתְחַיְּבוּ הִתְחַיְּבִי הִתְחַיֵּבְנָה

In quinto ordine

הִתְגַּלֵּה הִתְגַּלּוּ הִתְגַּלִּי הִתְגַּלֶּינָה

In ſexto ordine

הִתְפַּלֵּל הִתְפַּלְּלוּ הִתְפַּלְּלִי הִתְפַּלֵּלְנָה
הִתְגּוֹלֵל הִתְגּוֹלְלוּ הִתְגּוֹלְלִי הִתְגּוֹלֵלְנָה

In ſeptimo ordine

הִתְנַבֵּא הִתְנַבְּאוּ הִתְנַבְּאִי הִתְנַבֶּאנָה
הִתְיַפֵּה הִתְיַפּוּ הִתְיַפִּי הִתְיַפֶּינָה

In octauo ordine

הִתְטַלְטֵל הִתְטַלְטְלוּ הִתְטַלְטְלִי הִתְטַלְטֵלְנָה
הִשְׁתַּחֲוֵה הִשְׁתַּחֲווּ הִשְׁתַּחֲוִי הִשְׁתַּחֲוֶינָה

r 5 Forma

FVTVRVM HITHPAEL PER OMNES *ordines, & primo in uerbis perfectis.*

אֶתְגַּדֵּל תִּתְגַּדֵּל יִתְגַּדֵּל נִתְגַּדֵּל תִּתְגַּדְּלוּ יִתְגַּדְּלוּ

In fœm. תִּתְגַּדְּלִי תִּתְגַּדֵּל תִּתְגַּדֵּלְנָה

אֶשְׁתַּמֵּר תִּשְׁתַּמֵּר יִשְׁתַּמֵּר נִשְׁתַּמֵּר תִּשְׁתַּמְּרוּ

יִשְׁתַּמְּרוּ ׃ תִּשְׁתַּמְּרוּ תִּשְׁתַּמֵּר תִּשְׁתַּמֵּרְנָה

In ſecundo ordine

אֶתְנַפֵּל תִּתְנַפֵּל יִתְנַפֵּל נִתְנַפֵּל תִּתְנַפְּלוּ

יִתְנַפְּלוּ ׃ תִּתְנַפְּלִי תִּתְנַפֵּל תִּתְנַפֵּלְנָה

In tertio ordine

אֶתְיַשֵּׁב תִּתְיַשֵּׁב יִתְיַשֵּׁב נִתְיַשֵּׁב תִּתְיַשְּׁבוּ

יִתְיַשְּׁבוּ ׃ תִּתְיַשְּׁבִי תִּתְיַשֵּׁב תִּתְיַשֵּׁבְנָה

אֶתְוַדַּע תִּתְוַדַּע יִתְוַדַּע נִתְוַדַּע תִּתְוַדְּעוּ

יִתְוַדְּעוּ ׃ תִּתְוַדְּעִי תִּתְוַדַּע תִּתְוַדַּעְנָה

In quarto ordine

אֶתְחַיֵּב תִּתְחַיֵּב יִתְחַיֵּב נִתְחַיֵּב תִּתְחַיְּבוּ &c.

אֶתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמֵם יִתְקוֹמֵם נִתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמְמוּ

יִתְקוֹמְמוּ ׃ תִּתְקוֹמְמִי. תִּתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמֵמְנָה

In quinto ordine

אֶתְגַּלֶּה תִּתְגַּלֶּה יִתְגַּלֶּה נִתְגַּלֶּה תִּתְגַּלּוּ יִתְגַּלּוּ

In fœm. תִּתְגַּלִּי תִּתְגַּלֶּה תִּתְגַּלֶּינָה

In ſexto ordine

אֶתְפַּלֵּל תִּתְפַּלֵּל יִתְפַּלֵּל נִתְפַּלֵּל תִּתְפַּלְלוּ

יִתְפַּלְלוּ ׃ תִּתְפַּלְלִי תִּתְפַּלֵּל תִּתְפַּלֵּלְנָה

אֶתְגּוֹלֵל תִּתְגּוֹלֵל יִתְגּוֹלֵל נִתְגּוֹלֵל תִּתְגּוֹלְלוּ
יִתְגּוֹלְלוּ ׃ תִּתְגּוֹלְלִי תִּתְגּוֹלֵל תִּתְגּוֹלֵלְנָה

In ſeptimo ordine

אֶתְנַבֵּח תִּתְנַבֵּח יִתְנַבֵּח נִתְנַבֵּח תִּתְנַבְּחוּ
יִתְנַבְּחוּ ׃ תִּתְנַבְּחִי תִּתְנַבֵּח תִּתְנַבֵּינָה
אֶתְיַפֵּח תִּתְיַפֵּח יִתְיַפֵּח נִתְיַפֵּח תִּתְיַפְּחוּ יִתְיַפְּחוּ
In fœminino תִּתְיַפְּחִי תִּתְיַפֵּח תִּתְיַפֵּינָה

In octauo ordine

אֶתְטַלְטֵל תִּתְטַלְטֵל יִתְטַלְטֵל נִתְטַלְטֵל טלו׳ &c.
אֶשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲוֶה יִשְׁתַּחֲוֶה נִשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲווּ
יִשְׁתַּחֲווּ ׃ תִּשְׁתַּחֲוִי תִּשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲוֶינָה

Et quando uau hippuch à fronte adijcitur, ſeruatē hęc forma, וַתִּשְׁתַּחוּ & adoraſti, וַיִּשְׁתַּחוּ & adorauit. In plurali uero duplex uau in fine ſignatur, unum mobile & alterum quieſcens. Notandum hic in fine huius coniugationis, quod tau ex ſyllaba תִּת nunquam abijcitur niſi cum prima radicalis litera fuerit eiuſdem prolationis, tunc em̄ tau ſolet in primá radicali abſcondi per dages, ut מִדַּבֵּר pro מִתְדַּבֵּר loquēs, יִטַּמֵּא pro יִתְטַמֵּא inquinabit ſe, &c.

Finis coniugationum.

Quo

QVO PACTO

VERBIS SVBIVNGANTVR

הַכִּנּוּיִם id eſt, affixa.

DIximus ſuprà, Hebręos duplicia habere ꝓnomina, ſeparata et affixa. De ſeparatis iam diximus, de affixis autem nunc dicemus. Vocant ea Hebręi הַכִּנּוּיִם id eſt, cōnotationes. Reuchlinus uero primus appellauit ea affixa. Nam ſubiunguntur, & affiguntur ſic nominibus & uerbis, ut in unā cum illis coëant dictionē, nec auelli poſſunt citra punctorum mutationem, niſi dictio ipſa habeat mediam dageſſatam, tunc enim nulla aut modica fit in pūctis mutatio, potiſſimum in nominibus. Comprehenduntur autem in uocabulo הַכִּנּוּיִם omnia affixa tam ſimplicia quàm compoſita. Simplicia ſunt nudę illæ ſex literæ, he, caph finale, nun finale, uau, iod & mem finale. Cōpoſita ſunt ſyllabæ מוֹ נוֹ נִי הוּ נוּ נָה הֶם הֶן כֶן כֶם ex memoratis ſex literis conſtitutę. Et hę atq; ſex literę diſſimiliter adherēt modis, perſonis atq; generi, hoc eſt, non habent ante ſe perpetuo & ubiq; locorum unum & eundem

Ratio affixorum.

& eundem punctum uocalem. Exemplum: Mem ſinale relatiuum maſc. habet in prçterito & alijs modis ante ſe camez, præterquam in imperatiuo & ſuturo, ubi exigit zere, niſi deſinentia uerbi eſſet uox magna, hirec aut ſchurec, tunc nullum alium exigit punctũ. Sic affixũ הוּ aliquando exigit ante ſe camez, aliquando zere, & affixa נִי נוּ quandoq; habent ante ſe pathah & nonnunq̃ zere. Sed omiſſis his ponã nũc formulas affixorum, ſignaboq; eas numeris, qui indicabunt cui modo & perſonç ſingulç formulç ſint ſubiungendç.

Formulç affixorum undecim.

1 ַנִי ַנוּ ַהוּ וֹ ַה ַם ַן ךָ. ךָ ךְ. כֶם. כֶן
2 ִני נוּ הוּ הָ ם ךָ ךְ כֶם כֶן
3 תְנִי תְנוּ תְהוּ תוֹ תָהּ תְךָ תָהּ תְכֶם תְכֶן
4 ִי ֵנוּ וֹ ֵהוּ ָה ַה ֶךָ ךְ ַם ַן ְכֶם
5 ִי ַנוּ וֹ ַהוּ ַה ְךָ ךְ ַם ַן ְכֶם
6 ִי ֵתְנוּ וֹ ַה ֶתְךָ ֵתֵךְ ַם ַן ַתְכֶם
7 ַי ֵינוּ ָיו ֶיהָ ֶיךָ ַיִךְ ֵיהֶם ֵיהֶן ֵיכֶם
8 ַנִי ֵנוּ ֵהוּ וֹ ֶנּוּ ַה ֶנָּה ךָ ֶךָּ ךְ ַם מוֹ ְכֶם
9 ִנִי ֵנוּ ֵנוּ ֶנָּה ֶךָ ֶךָּ ךְ ֵם ְכֶם
10 ִי ִנִי ֵנוּ וֹ ַה ךָ ךְ ַם ַן ְכֶן ְכֶם
11 ִי ֵנוּ וֹ ַה ֶךָ ךָ ךְ ךְ ַם ְכֶם

Vnum & idem iudicium eſt de ם & ן, de כֶם & כֶן, de הֶם & הֶן de נוּ & נָה hoc eſt cũ quali forma הֶם ſubijcitur alicui perſonæ, tali quoq; הֶן affigitur, & in quali diſpoſitione נוּ accedit, tali & נָה adijcitur. Cęterũ qualis mutatio accidat perſonis ſingulorum modorũ ob horum affixorum acceſſionem, iam oſtendã, idq; in tribus coniugationibus kal, piel & hiphil, & per omnes ordines. Ponã aũt primo abſolutam uerbi formam ac mox ſubiungam quomodo mutet ob adijciendum affixum. Quando uero unam duntaxat uerbi formam in aliqua coniugatione inueneris, cõſtructiuum non differt ab abſoluto.

PRAETERITVM TRIVM CONIVGAT.

Hiphil.		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*

Tertia perſona ſingularis maſcul.

פָּקַד פְּקַד ׃ פִּקֵּד פִּקֵּד ׃ הִפְקִיד הִפְקִיד

Primę formulę affixa huic perſonæ adijciuntur. Affixum tamen כֶם habet hãc formam פְּקָדְכֶם uiſitauit uos, פִּקֶּדְכֶם & in hiphil הִפְקִידְכֶם

Secunda perſona ſingul. maſ.

פָּקַדְתָּ פְּקַדְת ׃ פִּקַּדְתָּ פִּקַּדְת ׃ הִפְקַדְתָּ הִפְקַדְת

Recipit affixa pri. f. & pręterea affixũ מוֹ eos.

Prima

Prima perſona ſing.communis.

פִּצַּרְתִּי פֻּצַּרְתִּי ; פִּקַּרְתִּי מִסַּרְתִּי ; הִמְסַקַּרְתִּי תִּי

Secundę formulę affixa huic perſonæ ſubdũtur. & prætera uau conſonans atq; מוֹ eos.

Prima perſona plur.com.

פִּצַּרְנוּ מִצַּרְנוּ ; מִסַּרְנוּ פִּקַּרְנוּ ; הִמְסַרְנוּ תִּמְסַקַּרְנוּ

Recipit affixa ſecundę formulæ.

Secunda perſona plur.maſc.

פִּקַּרְתֶּם מִצַּרְתֶּם ; פִּקַּרְתֶּם מִקַּרְתֶּם חִמְסַקַּרְתֶּם תֶּם

Recipit affixa ſecundæ formulæ.

Tertia perſona plur.com.

פִּסְּרוּ מִסְּרוּ ; פִּקְּרוּ מִקֵּר ; הִמְסִירוּ חִמְסִיר

Secunda formula affixorum hic locum habet.

Tertia perſona ſing.fœmin.

פִּסְּרָה מִצַּב ; פִּקְּרָה מִסַּב ; הִמְסִירָה חִמְסִיב

Recipit affixa tertię formulę, pręter תֶם & תֶה. Cum gutturalibus בִּעֲתַתְנִי terruit me. Secunda pręteriti ſing.fœm. eſt conformis primæ perſonæ ſingularis, ut שְׁמַרְתִּינִי cuſtodiuiſti me. Et mutato hirec magno in zere, הוֹרַדְתֵּנוּ depoſuiſti nos. Vſurpat etiam maſc. pro fœm. ut Ioſue 2 הִשְׁבַּעְתָּנוּ adiuraſti nos. Secunda plur. fœm. habet eandem formam quam maſculina, mutans ſcilicet nun finale in uau ſchurec.

 Participium

PARTICIPIVM PRAESENS.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*

פּוֹקֵר פּוֹקְר ׃ מְפַקֵּר מְפַקֵּר ׃ מַפְקִיר מַפְקִיר

Adijcienda affixa quartæ formulæ

פּוֹקֶרֶת פּוֹקַרְת ׃ מְפַקֶּרֶת מְפַקַּרְת ׃ מַפְקֶרֶת קַרְת

Quinta formula affixorum hic ſubijcienda.

פּוֹקְרָה פּוֹקְרַת ׃ מְפַקְּרָה מְפַקֶּרֶת ׃ מַפְקִירָה רַת

Subijce affixa ſextæ formulæ.

פּוֹקְרִים פּוֹקְרֵי ׃ מְפַקְּרִים מְפַקְּרֵי ׃ מַפְקִירִים קִירֵי

Affixa ſeptimæ formulę his ſubnectantur.

פּוֹקְרוֹת פּוֹקְרוֹת ׃ מְפַקְּרוֹת רוֹת ׃ מַפְקִירוֹת רוֹת

Hoc plurale in diuerſis ſtatibus nullam habet diuerſitatem, ſuſcipitq́ affixa ſeptimæ formulę.

P A V L.

פָּקוּר פְּקוּר ׃ מְפֻקָּר מְפֻקַּר ׃ מוּפְקָר מוּפְקַר

Adijce affixa quartæ formule.

פְּקוּרִים פְּקוּרֵי ׃ מְפֻקָּרִים מְפֻקָּרֵי ׃ מוּפְקָרִים קְרֵי

Recipit affixa ſeptimæ formulę.

פְּקוּרָה קוּרַת ׃ מְפֻקָּרָה מְפֻקֶּרֶת ׃ מוּפְקָרָה קְרַת

Adijce ſextæ formulę affixa.

פְּקוּרוֹת פְּקוּרוֹת ׃ מְפֻקָּרוֹת רוֹת ׃ מוּפְקָרוֹת קְרוֹת

Septimę formulę affixa hic locum habent.

Infinitiuus

INFINITIVVS.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutū*	*affixum*	*abſolutū*

שְׁמֹר שָׁמְר לְשָׁמְר ׃ דַבֵּר דַבְּר ׃ הַקְרִישׁ הַסְרִישׁ

Adijce affixa quartæ formulæ ; מֹכֹר מִכְר

In Niphal, cū affixis quartę formulę חִבָּרֵא חִבָּרְא

Quādo media eſt gutturalis, ſeruatur hęc forma מֵאֵסָם אֲחֲבָם Porrò affixum כֶם ſic ſubijcitur תְּפִשְׂכֶם Item אֲבָרְכֶם מֵאָסְכֶם אֲבָלְכֶם

IMPERATIVVS.

פְּקֹר פְּקֹר ׃ סַפֵּר סַפְּר ׃ הַסְתִּיר הַסְתִּיר

Recipit affixa octauæ formulæ שְׁמַע שְׁמָע

שִׁמְרוּ שִׁמְרוּ ׃ סַפְּרוּ סַפְּרוּ ׃ הַסְתִּירוּ הַסְתִּירוּ

Recipit affixa ſecundæ formulæ שִׁמְעוּ שְׁמָעוּ

זִבְרִי זִבְרִי ׃ סַפְּרִי סַפְּרִי ׃ הַסְתִּירִי הַסְתִּירִי

Subijce affixa ſecundę formulę.

Plurale fœmin. שְׁמֹרְנָה nulla recipit affixa, ſed pro eo utimur hoc plur. maſc. שִׁמְרוּ

FVTVRVM.

אֶשְׁמֹר אֶשְׁמְר ׃ אֲסַגֵּר אֲסַגְּר ׃ אַשְׁלִיה אַשְׁלִיב

Adijcienda affixa octauę formulę. Inuenitur etiā תְּשַׁאֲלֵנִי & ךָ mutat alterum ſcheua in camez, & כֶם in pathah, ut יִשְׁמָרְכֶם תְּשַׁלְּחֵךָ אֲבָרְכָךְ Notandum etiam hic, quod tres perſonę ſingulares & prima pluralis ſimili modo recipiunt affixa

octauę formulæ. Et quod de ſecunda ſing. maſc. ſcribimus, idē de tertia ſing. fœm. accipiēdū eſt.

יִשְׁמְרוּהּ יִשְׁמְרֵךְ ; יְסַגְּרוּהּ יְסַגְּרֵךְ ; יַשְׁלִיחֻהוּ יַשְׁלִיחֵךְ

Hæc tertia plur. maſc. & ſimiliter ſecunda plur. maſc. recipiunt affixa ſecundæ formulæ.

תִּשְׁמְרִי תִּשְׁמְרִי ; תְּסַגְּרִי תְּסַגְּרִי ; תַּשְׁלִיחִי תַּ

Adijcienda ſunt affixa ſecundæ formulæ. Pro יִשְׁמְרוּהּ & תִּשְׁמְרוּהּ uero accipimus תִּשְׁמֹרְנָה

SECVNDVS ORDO.

Hiphil	Piel	Kal
affixum abſolutum	*affixum abſolutum*	*affixū abſolutum*

Prǫteritū & utrumq; participium recipit affixa ſicut uerba primi ordinis. In imperatiuo נְטָעֵהוּ planta eum, נַשְּׁקֵנִי oſculare me.

גְּמֹל גְּמָל ; נַגֵּשׁ נַגְּשׁ ; הַגִּישׁ הַגִּישׁ

Adde affixa quartæ formulæ.

In infinitiuo à נְטַע fit טַעְתִּי טַעַת plātando me, ſicut à גֶּשֶׁת fit גִּשְׁתִּי appropinquando me.

FVTVRVM.

תִּלֹּת תִּרֹם ; תְּנַגֵּשׁ תְּנַגֵּשׁ ; אַפִּיל אַפִּיל

Affixa octauę formulę hic ueniunt applicāda. Inuenit̃ etiā יִתְּצֶךָ euellet te, יִשָּׁקֵנִי oſculabit̃ me.

תִּרְפֵּהוּ תִּרְפֵּהוּ ; תְּנַגְּשֵׁהוּ תְּנַגְּשֵׁהוּ ; יַפִּילֵהוּ יַפִּילֵהוּ

תִּרְפִּי תִּרְפִּי ; תְּנַגְּשִׁי תְּנַגְּשִׁי ; תַּפִּילִי תַּפִּילִי

Secundæ

Secũdę formulę affixa his pſonis ſunt addendæ.

TERTIVS ORDO.

Præteritum & utrumque participium ut in perfectis.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutũ*

INFINITIVVS.

שֶׁבֶת שִׁבְתּ׃ לֶכֶת לֶכְתּ׃ יַסֵּר יַסְּר הוֹשִׁיב הוֹשִׁיב

Recipit affixa decimę formulę. Et manente iod, בְּיַסְּרִי Item לְיַרְשֵׁנוּ ad perdendum nos. Et à דַּעַת dicitur דַּעְתָּם Sic à יָנַק in hiphil לְהֵינִיקָה Item in paſſiuo הִוָּלְדוֹ naſcendo eum, בְּצֵאתָם egrediendo eos.

IMPERATIVVS.

יְצוֹר צֵר ׃ יַסֵּר יַסְּר ׃ הוֹשִׁיב הוֹשִׁיב

Adde affixa nonę formulę. Item cũ defectu iod.

דַּע דְּעֵנוּ דְּעוֹ דְּעֵנִי דְּעֵמוֹ

FVTVRVM.

יֵדַע יֵדַע ׃ יְיַסֵּר יְיַסְּר ׃ יוֹבִיל יוֹבִיל

Recipit affixa nonæ formulæ.

יוֹבִילֵהוּ	יְיַסְּרֵהוּ	יֵדָעֵהוּ
תּוֹבִילִי	תְּיַסְּרִי	תֵּדְעִי

Adijce affixa ſecundę formulæ. Quæ uero retinent iod ſic recipiunt affixa אִיעָצְךָ אִירָשְׁךָ Et in hiphil אֵינִיקוֹ lactabo eum.

Quartus

QVARTVS ORDO

Præteritum.

Hiphil. Piel Kal

affixum abſolutum affixum abſolutum affixum abſolutum

שָׁם שָׁמֵ : שׁוֹמֵם שׁוֹמְמֵ : הֵשִׁים הֲשִׁימֵ

שַׁמְתָּ שַׁמְת : שׁוֹמַמְתָּ שׁוֹמַמְת : הֲשַׁמֹתָ הֲשַׁמֹת

Prima formula affixorum his duabus perſonis eſt adijcienda. Habet etiam aliquando ſecunda perſona ſyllabam מוֹ -

שַׁמְתִּי שׁוֹמַמְתִּי הֲשִׁימוֹתִי

Adde affixa ſecundę formę, & adde נ cōſonantem atque ſyllabam מוֹ

שַׁמְנוּ שׁוֹמַמְנוּ הֲשַׁמְנוּ

שָׁמוּ שׁוֹמְמוּ הֲשִׁימוּ

Recipiunt affixa ſecundę formulæ.

שַׁמְתֶּם שַׁמְתוּ : שׁוֹמַמְתֶּם מְתוּ : הֲשַׁמְתֶּם תוּ

Adijce affixa ſecundæ formulæ.

שָׁמָה שָׁמַ : שׁוֹמְמָה שׁוֹמְמַ . הֲשִׁימָה הֲשִׁימַ

Appone affixa tertiæ formulæ, ut בַּאֲתָנוּ

PARTICIPIVM PRÆSENS.

שָׁם שָׁמ : מְשׁוֹמֵם מְשׁוֹמְמ : מֵשִׁים מְשִׁימ

שָׁמָה שָׁמַת : מְשׁוֹמְמָה מָת : מְשִׁימָה מְשִׁימַת

Recipiunt hę duæ perſonæ affixa quartæ form.

שָׁמִים שָׁמ : מְשׁוֹמְמִים מְמ : מְשִׁימִים מְשִׁימ

שמותִ

שָׂמוֹת שְׂמוֹת ׃ מְשׁוֹמְמוֹת מְשׁוֹמְמוֹת מְשִׂימוֹת מְשִׂימוֹת
Adijce affixa ſeptimæ formulæ utriq; generi.

PAVL.

Hiphil Piel Kal

affixum abſolutum affixum abſolutum affixũ abſolutũ

מוּל מוּל 4. ׃ מוּלִים מוּל 7. ׃ מוּלָה מוּלֶת 6.

Item מוּלוֹת recipit affixa 7. formulę. Hic nullũ habes piel neq; hiphil.

INFINITIVVS.

שׁוּם שׁוּמ שָׂמ בּוֹא ׃ קוֹמֵם קוֹמְמ ׃ הָמִית הֲמִית
Adijce affixa decimę formulę. Differunt tamen הֲמִיתִי & הֲמִיתֵנִי Nam prius ualet, ego interſicio, & poſterius, interfecit me.

IMPERATIVVS.

שׁוּם שׁוּמ ׃ מוֹתֵת מוֹתֵת ׃ הָמִית הֲמִית
Affige pronomina formulæ octauę.
שׁוּמוּ שֻׂמִי ׃ מוֹתְתוּ מוֹתְתִי ׃ הָמִיתוּ הֲמִיתִי
Hæ duæ perſonæ recipiunt affixa formulæ 2.

FVTVRVM.

אָשׁוּם אֲשׁוּמ ׃ אֲרוֹמֵם אֲרוֹמְמ ׃ אָשִׂים אֲשִׂימ
Subijciuntur nonæ formulæ affixa.
יָשׁוּמוּ יְשׁוּמ ׃ יְרוֹמְמוּ יְרוֹמְמ ׃ יָשִׂימוּ יְשִׂימ
תָּשׁוּמִי תְשׁוּמִי ׃ תְּרוֹמְמִי ׃ תָּשִׂימִי תְשִׂימִי
Recipiunt hę duę perſonę affixa ſecundę form.

t Dicitur

Dicitur etiã אֲרוֹמִמְךָ exaltabo te, יְמוֹתְתֵהוּ interſicietеum, יְכוֹנְנֶךָ diriget te, יְמִיתֵהוּ occidet eum.

QVINTVS ORDO
Preteritum.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutũ*	*affixum*	*abſolutũ*

גַּלֵּח גַּל רָאֵנִי : גִּלַּח גִּל : הִגְלַח הִגְל
גַּלִּיתָ גְּלִית : גִּלִּיתָ גִּלִּית : הִגְלִיתָ הִגְלִית

Subijce utrique perſonę affixa primæ formulæ. Porrò quę in aleph deſinũt מְצָאתִים קְרָאַנִי &c.

גַּלִּיתִי גְּלִיתִי : גִּלִּיתִי : הִגְלִיתִי ו מוֹ
גַּלֵּהוּ גְּלֵהוּ : גִּלֵּהוּ : הִגְלֵהוּ
גַּלִּינוּ גְּלִינוּ : גִּלִּינוּ : הִגְלִינוּ

Recipiunt hę tres perſonę affixa ſecundę form.

גְּלִיתֶם גְּלִיתוּ : גִּלִּיתֶם גִּלִּיתוּ : הִגְלִיתֶם הִגְלִיתוּ

Subijciuntur affixa 2. formæ. Sequitur fœm.

גַּלְתַּת גַּל : גִּלְּתַת גִּל : הִגְלְתַת הִגְל

Adde affixa tertię formulę. Cum mem hanc habet formam, הֶעֱלָתַם duxit eos Rahab, Ioſ. 2.

PARTICIPIVM PRAESENS.

גּוֹלֵח גּוֹל : מְגַלֵּח מְגַל : מַגְלֵח מַגְל

Recipit affixa decimæ formulæ.

גּוֹלַת גּוֹלַת : מְגַלַּת מְגַלַּת : מַגְלַת מַגְלַת

Subijciuntur

Subijciuntur affixa ſextæ formulæ.

גּוֹלִים גּוֹל ׃ מְגַלִּים מְגַל ׃ מַגְלִים מַגְל

גּוֹלוֹת גּוֹלוֹת ׃ מְגַלּוֹת מְגַלּוֹת ׃ מַגְלוֹת מַגְלוֹת

Subnectuntur his duabus perſonis affixa ſeptimę formulæ.

PAVL.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*

גָּלוּי גְּלוּי ׃ מְגֻלֶּה מְגֻל ׃ מוּגְלֶה מוּגְל

Subijce affixa undecimæ formulæ.

גְּלוּיִים גְּלוּיֵי ׃ מְגֻלִּים מְגֻל ׃ מוּגְלִים מוּגְל

Adijce affixa ſeptimæ formulæ.

גְּלוּיַת גְּלוּיַת ׃ מְגֻלַּת מְגֻלַּת ׃ מוּגְלַת מוּגְלַת

Adijce affixa ſextæ formulæ, & in plurali quod eſt גְּלוּיוֹת ſubijce affixa ſeptimæ formulæ.

INFINITIVVS.

רְאוֹת חֱיוֹת עֲשׂוֹת ׃ בַּסּוֹת כַּלּוֹת ׃ הַרְאוֹת הַעֲלוֹת

Adijciuntur affixa decimæ formulæ.

IMPERATIVVS.

רְאֵה רְא ׃ צַוֵּה צַו ׃ הַרְאֵה הַרְא

Subijce affixa octauæ formulæ.

רְאוּ רְאִי ׃ צַוּוּ צַוִּי ׃ הַרְאוּ הַרְאִי

Maſc. plur. & fœm. ſing. ſimili lege ſuſcipiūt affixa ſecundæ formulæ, nec mutatur forma uerbi.

FVTVRVM.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*

יִגְלֶת יִגֶל ; תְּצַוֶּת תְּצַו ; תַּעֲלֶת תַּעַל

Tres perſonę ſing.& prima plur.ſimili lege recipiunt affixa nonę formulę. Inuenit́ quoq; יִרְאַנִי uidebit me,aleph cum pathah.

תִּרְאוּ תִּרְאִי ; תְּכַסּוּ תְּכַסִּי ; יַגְלוּ תַּגְלִי

Secunda & tertia plur.maſc. & ſecunda ſingul. fœm.ſimili modo recipiunt affixa 2.form.

SEXTVS ORDO

סַב סַבֹּ ; סוֹבֵב סוֹבְב ; הֵסֵב הֲסַב

סַבּוֹתָ סַבּוֹת ; סוֹבַבְתָּ ; סוֹבַבְתִּי ; הֲסִבּוֹתָ הֲסִבּוֹת

Adijce utriq; perſonæ affixa primæ formulæ.

סַבּוֹתִי ; סוֹבַבְתִּי ; הֲסִבֹּתִי

סַבּוֹנוּ ; סוֹבַבְנוּ ; הֲסִבּוֹנוּ

סַבּוֹתֶם סַבּוֹתוּ ; סוֹבַבְתֶּם סַבַבְתּוּ ; הֲסִבֹּתֶם הֲסִבֹּתוּ

סַבּוּ ; סוֹבְבוּ ; הֵסַבּוּ הֲסַבּוּ

Quatuor iſtis perſonis ſubijciuntur affixa ſecūdę. formulæ. Prima ſing.recipit quoq; ו & מוֹ

סַבַּת סַבַּ ; סוֹבְבָת סוֹבְבַ ; הֲסַבַּת הֲסַבַּ

Hoc pręteritum fœm.recipit affixa 3.formulæ. Participium pręſens סַב recipit affixa,ut סָם in quarto

quarto ordine, niſi quod in kal & hiphil altera da geſſatur.

INFINITIVVS.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutū*	*affixum*	*abſolutū*
חֲסִבְּ	חֲסֵב	סֹבְב	סֹבֵב	בּוֹ	בּוֹ

Adijce affixa decimæ formulę.

IMPERATIVVS.

בּוֹ בּוֹ ; בּוֹזוּ בֹּזוּ ; חָשֵׁם חֲשִׁמְ

Subſtituenda ſunt affixa octauę formulę. Inuenit̃ etiam חָנֵּנִי miſerere mei, & חָקֶּהָ exara eam.

בּוֹזִי בֹּזִי ; בֹּזוּ בֹּזִי ; חָשִׁמּוּ חֲשִׁמִי

Hę duę perſonę nō differunt in ſtatu abſoluto & conſtructiuo, recipiuntq́; affixa nonę formulæ.

FVTVRVM.

יָבֹז יָבֹז ; יְבוֹזוּ יְבוֹזוּ ; אָשֵׁם אֲשִׁמ

Adijce affixa nonę formulę. Inuenitur etiā יְחָנֵּנִי & יְחָנֵּנִי miſerebitur mei.

יְשַׁדּוּ תְּשַׁדִּי ; יְסוֹבְבֻ תְּסֹבְבִי ; יְשַׁמּוּ תְּשַׁמִּי

Subijcienda ſunt his duabus perſonis affixa ſecūdę formulę. Pro ſeptimo ordine nulla ponimus exempla, quandoquidem ea non differant à uerbis quinti ordinis.

DE POSITIONE ACCENTVVM PER OMNES CONiugationes, ordines, modos & perſonas.

ROMA VITTORIO EMANUELE

IAm nihil dicemus de figuris multiplicium accentuũ, quos habent Hebræi in biblijs ſacris, differemus enim id in locum ſuum, ſed oſtendemus quem locum accentus ſibi uẽdicet in omnibus modis & pſonis quatuor coniugationum.

PRAETERITVM.

Cum preteritum habeat nouem perſonas, ſciendum quinq; ex eis ſemper habere accentũ in ultima, etiã cum uau conuerſiuo, nempe פָּקַד פָּקְדָה שָׁמְרָה פָּקַדְתָּ פְּקַדְתֶּם פְּקַדְתֶּן In pauſa uero pro שָׁמְרָה dicit' שָׁמָרָה ſcheua mutato in camez. Rurſum due ſemper habent accẽtum in penult. etiã cum uau conuerſiuo, & ſunt iſte פָּקַדְתְּ פָּקַדְנוּ Et hæ due פָּקַדְתָּ פָּקַדְתִּי abſq; uau habẽt accentũ in penult. Cum uau uero aliquando habẽt in ult. & aliquãdo in penult. Hec autem intelligenda ſunt de omnibus cõiugationibus uerborũ perfectorum. Quãdo uero affixa ſubiungunt', accẽtus ponitur

ad

ad affixũ, excipiunt׳ ־נִי & נוּ tunc enim accentus ponitur in penult. Idem fit plerũq; cũ affixis מו חו

PARTICIPIVM PRAESENS.

Habet participium iſtud accentum in ultima, ut שׁוֹמֵר cuſtodiens, זוֹרֵעַ ſeminans. Et aliquando cum ultima eſt gutturalis שׁוֹסֵעַ ſindens. Et in plur. שׁוֹמְרִים cuſtodientes. In fœminino uero accentus ponitur in penult. ut עוֹמֶדֶת ſtans.

PARTICIPIVM PRAETERITVM.

Habet accentus locum in ultima, ut שָׁמוּר cuſtoditus, בָּטוּחַ confiſus. Et in plurali, שְׁמוּרִים cuſtoditi. Et in fœminino שְׁמוּרָה cuſtodita, שְׁמוּרוֹת cuſtoditæ.

INFINITIVVS.

Solet quoq; in infinitiuo accẽtus poni in ultima, ut שָׁמוֹר cuſtodire, לִשְׁמוֹר ad cuſtodiendum, לִשְׁכַּב ad dormiendũ, לִמְשֹׁחַ ad ungendum.

IMPERATIVVS.

Habet accentũ in ult: ut שְׁמוֹר קְרַב & cũ paragoge he שִׁלְחָה mitte. In plur. עִמְדוּ ſtate, רַחֲצוּ lauate. In fœm. שִׁכְבִי dormi, שְׁמַעְנָה audite.

FVTVRVM.

Prima pſona habet accentum in ult. ut אֶשְׁמַח אֶשְׁמוֹר & cũ accentu pauſante אֶשְׂמָחָה gaudebo. Item ſecunda & tertia maſc. יִשְׂמַח lętabitur,

tur, תִּשְׁלַח mittes. Prima plur. נִשְׁלַח & נִשְׁלָחָה & cũ accentu pauſante נִקְרָבָה appropinquabimus. Tertia plur. יִשְׁלְחוּ Inuenitur etiã יִשְׂבָּעוּ ſaturabuntur. Sic in ſecũda plur. תִּשְׁלְחוּ & cum pauſa תִּשְׁמָעוּ audietis. Et in ſecũda ſing. fœm. תִּלְבְּשִׁי & תִּלְבָּשִׁי Item pluralis fœm. תִּשְׁמַעְנָה audietis & audiẽt mulieres, Et in pauſa תִּשְׁמַעְנָה audietis, &c.

SECVNDVS ORDO

Prçteritũ & participiũ non differt à uerbis perfectis. In infinitiuo גֶּשֶׁת accedere. Imperatiuus habet accẽtum in ultima, præter גֹּשְׁנָה accedite. Sic futurum habet in ult. prçter תִּגַּשְׁנָה accedetis & accedent mulieres.

TERTIVS ORDO

Prçteritum & utrumq; participiũ ut in perfectis. Infinitiuus ut in ſecundo ordine. Similiter imperatiuus & futurum ut in ſecundo ordine, Quç ab aleph incipiunt non differunt à perfectis. In futuro tamẽ propter uau hippuch fit ex milra millel, ut יֹאכַל comedet, וַיֹּאכַל & comedit. Sic יֵדַע cognoſcet, וַיֵּדַע & cognouit.

QVARTVS ORDO

Prima perſona utriuſq; numeri & ſecunda ſingularis

laris habent accentum in penult. ut קַמְתָּ קַמְתִּי
Tertia quoq; ſing. fœm. ut קָמָה Itē in plur. קָמוּ
ſurrexerūt. Et participiū prę́ſens habet accentū
in ult. in utroq; genere & numero, קָמִים ſurgen
tes, קָמָה ſurgens mulier. Imperatiuus habet in
penult. ut קוּמָה ſurge, קוּמוּ ſurgite. Futurū
habet tres ſingulares & primam pluralem cū ac
cētu milra, id eſt, in ultima, reliquas habet millel
id eſt, in penultima.

QVINTVS ORDO.

In prę́terito habet tertia ſingularis utriuſq; gene
ris & tertia plur. accentum in ultima. Secūda ſin
gularis in utroque genere habet in penult. & ſe
cunda pluralis in ultima. Item prima utriuſque
numeri habet in penultima. Participium utrum-
que habet accētum in ultima ſicut & infinitiuus.
Imperatiuus habet in ultima prę́ter plur. fœmi-
ninam, ut עֲשֶׂינָה facite. Omnes quoq; futuri
perſonę habent accentum in ultima prę́ter terti-
am fœmininam pluralem.

SEXTVS ORDO.

Omnes perſonæ prę́teriti maſc. & fœmininę ha
bent accentum in penult. prę́ter ſecundam plur.
quę habet in ultima, Participium prę́ſens habet

in ultima. Similiter participium prȩteritum & infinitiuus. Futurum quoq; habet in perſonis ſingularibus & prima plurali accentum in ult, in reliquis perſonis in penult.

SEPTIMVS ORDO

Cum iſte ordo tertiā radicalem habeat literam he, non differt à quinto ordine.

Cȩterum quȩ hic de cōiugatione Kal dicta ſunt, eadem intelligenda ſunt de coniugatione piel.

CONIVGATIO HIPHIL.

In primo ordine

Tertia ſing. atq; ſecunda plur. ſunt milra. Secunda uero ſing. ſimiliter tertia pluralis, & item utraque prima & tertia fœmin. ſingularis ſunt millel, In participio prȩſenti, ſingularis & pluralis maſc. eſt milra, ſingularis uero fœm. eſt millel & plur. femin. milra. Participium prȩteritum eſt milra prȩter מוּפְקֶרֶת Infinitiuus eſt milra, imperatiuus uero millel prȩter ſingularē maſc. Porrò futurum in omnibus perſonis quȩ poſt tertiā radicalem nullam habent ſupadditam literam, eſt milra, quȩ uero habent iod, uau aut ſyllabam נָה ſuperadditam ſunt millel.

In ſecundo

In ſecundo ordine.

Pręteritũ non differt à primo ordine. In participio præſenti omnes perſonæ ſunt milra, etiam מְגִירָה excipit מְגָרֶת Idem ſentiendum de participio pręterito, etiam in fœm. genere. Infinitiuus quoq; eſt milra. Imperatiuus eſt cõformis imperatiuo perfectorum. Similiter futurum.

In tertio ordine

Pręteritum conforme eſt uerbis perfectis. Participium pręſens & pręteritũ eſt milra, pręter perſonam fœm. quę in tau deſinit, uti מוֹשֶׁבֶת Infinitiuus eſt milra. Futurum eſt conforme uerbis perfectis, præter תּוֹרִיעִי

In quarto ordine.

In pręterito quãdo manet iod, ſolum tertia ſing. & ſecunda plur. ſunt milra, reliquę omnes maſc. & fœm. ſunt millel, ut הֲבִינוֹתָ intellexiſti, הֵבִינָה intellexit mulier. Vtrumque participium eſt milra pręter alterum fœmininum מְבִינָה Infinitiuus eſt milra, & imperatiuus millel præter ſingulare maſculinum הָבֵן Futurum eſt milra ubiq́ue præter eas perſonas quæ habent à fine radicis ſuperadditas literas uau aut iod aut נָה ſyllabam.

In quinto ordine

Hiphil quinti ordinis non differt in accentuũ ſuſceptione à prima coniugatione kal.

In ſexto ordine

Nõ differt hiphil huius ordinis ab hiphil quarti ordinis. Hucuſq; de uerbis.

DE NOMINE

SECVNDA PARTE ORATIONIS.

NOmẽ altera pars oratiõis apud Hebręos non habet tantã difficultatem ut uerbum, nec tãtam perplexitatem ut nomen apud Latinos & Græcos. Nam non obliquatur de caſu in caſum, ſed mutat᷑ dũtaxat de ſingulari numero in pluralem, & adiectiua mouentur de maſc. genere in fœmininum. Quędam etiã mutant puncta propter cõſtructionem, hoc eſt, ob ſequentẽ genitiuum caſum aut ſubiunctũ affixũ, ut infrà dicetur. Exprimuntur tamen non nunquam obliqui caſus, prępoſitiuis quibuſdam miniſterialibus literis, in hũc ſcilicet modũ, דָבָר uerbum,

uerbũ, הַדָּבָר uerbi, לְדָבָר uerbo, אֶת דָּבָר uer
bum, מִדָּבָר à uerbo. Sic in plur. דְּבָרִים uer-
ba, הַדְּבָרִים uerborũ, לִדְבָרִים uerbis, אֶת דְּבָרִים
uerba, מִדְּבָרִים à uerbis. Hęc tamen non con-
ſtanter obſeruantur, cum caſus ſępe deprehẽda
tur ex tenore ſententię, & litera ה nonnunquam
inueniatur pręponi nominatiuo, aliquando accu
ſatiuo, ſicut & lamed ſæpe oſtendit accuſatiuum
caſum & aliquando genitiuum, pręſertim in titu
lis, ut מִזְמוֹר לְדָוִד pſalmus Dauidis.

DE NOMINE ADIECTIVO.

Vocant Hebręi adiectiuum שֵׁם הַתּוֹאַר id eſt,
nomen formę, ſicut ſubſtãtiuum appellatur שֵׁם
הַדָּבָר nomen rei. Nomen formale uocãt quod-
cumq; mouet̃ de maſc. genere in fœmininũ, ut à
מֶלֶךְ rex fit מַלְכָּה regina, à כֶּלֶב canis, כַּלְבָּה
canicula. Sic אִישׁ uir, אִשָּׁה uira ſeu uirago. Et pu
ra adiectiua, qualia ſunt חָדָשׁ nouus, צַדִּיק iu-
ſtus, טוֹב bonus, ſic mouẽtur in fœmininũ genus
צַדִּיקָה חֲדָשָׁה טוֹבָה &c. Inueniunt̃ autem hęc
pura adiectiua ſub duplici dũtaxat terminatione
& duplici genere, maſculino & fœm. Neutrum
enim genus non habent Hebręi, ſicut nec compa
rationem, ſed circumloquũtur comparatiuũ, & Comparatiuus gradus.
ſuperla-

ſuperlatiuum gradum in hunc modum, טוֹב bonus, יוֹתֵר טוֹב magis bonus, טוֹב מְאֹד bonus ualde, id eſt, optimus. Frequẽtius tamen circũloquunt̃ comparatiuum per prępoſitionẽ mem, ut אָדָם זֶה לָמוּד מִזֶּה Homo ille doctus eſt ab illo ſiue prę illo, id eſt, doctior, יוֹחָנָן הוּא טוֹב מִכֵּיפָא Iohannes eſt bonus præ Petro, id eſt, melior.

Adiectiua fœminina formantur à maſculinis ſola adiectiõe literę he, participia uero fœm. frequentius habent ſuperadditam literam tau quàm he. Quomodo autem quędam adiectiua mutẽt puncta, dum à maſc. in formã fœmininã transferunt̃, infrà dicam. Hoc ſatis fuerit hic ſcire, he fœmin. literam ſemper ante ſe exigere camez, ac deinde camez primã uocem propter adiectionem he literę migrare in ſcheua, & ſægol primam uocem in ſegullatis mutari in patha: exempla

צַדִּיק	iuſtus	צַדִּיקָה	iuſta
עִוֵּר	cœcus	עִוְּרָה	cœca
גִּבּוֹר	fortis	גִּבּוֹרָה	ualida
גָּדוֹל	magnus	גְּדוֹלָה	magna
זָקֵן	ſenex	זְקֵנָה	uetula
נַעַר	puer	נַעֲרָה	puella
מֶלֶךְ	rex	מַלְכָּה	regina

עני

עָנִי	pauper.	עֲנִיָּה	paupercula
בְּכוֹר	primogenitus	בְּכוֹרָה	primogenita
שָׁכֵן	uicinus	שְׁכֵנָה	uicina
נָדִיב	uoluntarius	נְדִיבָה	uoluntaria
גְּבִיר	uir	גְּבִירָה	domina
טוֹב	bonus	טוֹבָה	bona
גֵּר	peregrinus	גֵּרָה	peregrina

In quinto uero ordine ubi he eſt tertia radicalis, maſculina deſinunt in ſægol, & fœminina in camez, ut

יָפֶה	pulcher	יָפָה	pulchra
חוֹלֶה	infirmus	חוֹלָה	infirma

Gentilia uero adiectiua deſinunt in iod, maſculina ſcilicet, fœminina uero in ית & pauca quędam in ה Exempla

עִבְרִי	Hebręus	עִבְרִית	Hebręa
יְהוּדִי	Iudæus	יְהוּדִית	Iudęa
יִשְׂרְאֵלִי	Iſraëlites	יִשְׂרְאֵלִית	Iſraëlita
אֲדוֹמִי	Idumęus	אֲדוֹמִית	Idumęa
צִידוֹנִי	Zidonius	צִידוֹנִית	Zidonia

Hanc formam ſequũtur numeralia ordinalia, de quibus ſuprà, & quędam alia nomina, ut ſunt

עֲרִירִי	ſolitarius	חַכְלִילִי	rubicundus
נָכְרִי	alienus	נָכְרִיָּה	aliena

חָפְשִׁי	liber	חָפְשִׁית	libera
אַכְזָרִי	crudelis	אַכְזָרִית	effera

Maſculina faciunt pluralem in יִים ut עִבְרִיִּים חָפְשִׁיִּים אֲרוֹמִיִּים ſed frequentius duo iod con trahuntur in unū, ut נָכְרִים alieni חָפְשִׁים liberi. Fœminina uero ſeruant hanc formam בִּישִׁירוֹת יְתֵירִיּוֹת cum iod mobili.

DE GENERE NOMINVM *ſubſtantiuorum.*

NOmina ſubſtātiua aut ſunt maſculini gene ris aut fœminini, pauca inueniuntur cōmu nis generis, hoc eſt, quę aliquando inueniuntur in maſc. genere, aliquando in fœminino. Neutrū genus Hebręi non habent, tametſi adiectiuū fœ mininum nōnunquam ſoleant uſurpare ſubſtan- tiue & in neutro genere, ut זֹאת illud, quod cum ſubſtantiuo iunctum ſignificat iſtam. Sic טוֹבָה ſignificat bonam in fœm. genere, & bonū ſeu bo nitatem in neutro genere. Subſtātiua maſculina cōſtant tribus radicalibus literis, fœminina uero deſinūt uel in he uel in tau ſupadditam literā. Ad mittūt tamē multa maſc. epentheſin uau uel iod, & quędam protheſin mem. Exempla;

סֵפֶר liber מֶלֶךְ rex דָּבָר uerbum קָצִיר meſſis סִפּוּר numeratio קוֹדֶשׁ ſanctitas מִשְׁפָּט iudiciũ חֲמוֹר aſinus שׁוֹמֵר cuſtos.

Hic rurſum multa inueniũtur quę habent formã maſc. & ſunt fœminina. Deprehendit̃ aũt genus ex adiũcto uerbo uel adiectiuo, ut אֶבֶן גְּדוֹלָה lapis magnus, אֶרֶץ רְחוֹקָה terra longinqua, אֵשׁ בּוֹעֶרֶת ignis ardẽs, &c. Item nomina quę à natura habent dualitatem in corpore animalis habẽt ferè omnia fœmininum genus quantumlibet careant ſuperaddita litera he, ut ſunt עַיִן oculus, רֶגֶל pes, יַד manus, אוֹזֶן auris, שָׂפָה labium, זְרוֹעַ נְטוּיָה brachiũ extentum, &c. Item nomina regionũ & ciuitatũ ſunt fœminina, ut יְהוּדָה Iudęa, יְרוּשָׁלַם Ieruſalem, מִצְרַיִם Aegyptus, בָּבֶל Babylon, &c. Porro ſubſtantiua fœminina habent ultra tres radicales literas ſuperadditam literã he uel tau. He exigit ante ſe camez, & tau ſægol. Quod tamen intelligendũ eſt de ſtatu abſoluto. Nam in ſtatu regiminis mutatur he fœminina litera in tau raphatum: exempla צְדָקָה iuſticia, צִדְקַת יְיָ iuſticia domini, צִדְקָתִי iuſticia mea, מְגִלָּה uolumen, מְגִלַּת הַסּוֹפֵר uolumen ſcribę. Item עֲטֶרֶת corona, תִּפְאֶרֶת gloria, de-

Quomodo genus cognoſcitur.

cor Et quando ultima eſt gutturalis mutatur duplex ſægol in duplex pathah, ut מִשְׁלַחַת immiſſio, דַעַת ſciētia, אַמְתַּחַת marſupiū. Et hęc quādo ſuſcipiūt affixum aliqđ dageſſant tau, ut אַמְתַּחְתִּי marſupiū meum, דַעְתְּךָ noticia tua, עֲטַרְתּוֹ corona eius, at tau quod ex he naſcitur manet raphatū in affixorū ſubiūctione, ut צִדְקָתְךָ iuſticia tua, שִׂמְחָתִי gaudiū meū, ab abſoluto שִׂמְחָה &c.

De numero plurali utriuſq; generis.

Maſculina faciunt pluralem numerum in ים ut מֶלֶךְ rex, מְלָכִים reges, & fœminina in וֹת ut עֲטֶרֶת corona, עֲטָרוֹת coronæ. Excipiuntur tamen utrinq; multa nomina, quę hāc regulam nō obſeruant. Nam multa maſculina deſinūt in plurali in oth, ut, אָב pater, אָבוֹת patres, מָקוֹם locus, מְקוֹמוֹת loca, לַיִל nox, לֵילוֹת noctes, פֶּחָה præſes, פַּחוֹת pręſides, &c. Sic multa fœminina habent terminationem maſculinā, ut נְמָלָה formica, נְמָלִים formicę. דְּבֵלָה carica, דְּבֵלִים caricæ, דְּבוֹרָה apis, דְּבוֹרִים apes, יוֹנָה columba, יוֹנִים columbæ. חִטָּה triticum, חִטִּים tritica, לְבֵנָה later, לְבֵנִים lateres, &c. Item multa in ſingulari habēt formā maſculinorū, quæ tamē in plurali deſinunt in oth, ut אֶרֶץ. אֲרָצוֹת terra,

חרב

חֲרָבוֹת חֶרֶב gladius, קְשָׁתוֹת קֶשֶׁת arcus. Quædam etiã inueniunt, quę utrãq; habẽt terminationem pluralem, ut שָׁנָה annus, שָׁנִים & שָׁנוֹת anni, מִלָּה dictio, מִלִּים & מִלּוֹת dictiones, עֶצֶם os oſſis, עֲצָמוֹת & עֲצָמִים oſſa, צָבָא exercitus, צְבָאִים & צְבָאוֹת exercitus militares. לֵבָב cor, לְבָבִים & לְבוֹת corda. Porrò nomina dualitatẽ ſignificantia, faciũt plur. in יִם ut יָדַיִם יַד manus, רַגְלַיִם רֶגֶל pedes, עֵינַיִם עַיִן oculi, אָזְנַיִם אֹזֶן aures, מַלְכַּיִם מֶלֶךְ duo reges, מְלָכִים multi reges. Inueniunt quoq; quędã alia nomina in duali num. tãtũ, ut שָׁמַיִם cœli, מַיִם aquę צָהֳרַיִם meridies, רֵחַיִם molę. Itẽ quędã inueniũtur in plural. num. tantũ abſq; ſingul. ut ſunt נְעוּרִים puericia, חַיִּים uita, זְקוּנִים ſenectus, בְּתוּלִים uirginitas, מְתִים pauci uiri, &c. ſicut econtra multa inueniunt ſingularia abſq; plur. num. ut ſunt זָהָב aurũ, עוֹפֶרֶת plumbũ, צֹאן ouis & oues, שֶׂה pecus. Vbi notandum, nomina ſpecierũ animaliũ ſępe in ſingulari num. capi pluraliter, ut אָדָם homo & homines, בָּקָר bos & boues, צֹאן ouis & oues. Notandum prętereа, quędã nomina ſingularia aliena habere pluralia, ut אִישׁ uir, in plurali אֲנָשִׁים uiri, & raro inuenitur אִישִׁים Sic אִשָּׁה mulier, in plurali

Plurale dualium.

נָשִׁים mulieres. Item בַּת filia, בָּנוֹת filiæ. Horum tamen non ſunt multa.

DE STATV NOMINVM ABSOLVTO & conſtructiuo.

Statum nominis abſolutum uocant eum qui poſt ſe non habet genitiuum caſum. Cum uero genitiuus ſequitur caſus, uocatur is ſtatus סְמִיכוּת id eſt, ſtatus ſubiunctionis, obtinetq; in hebraica lingua grandem in punctis mutationem, pręſertim in plurali numero. Nam is ob ſubiunctum genitiuum caſum abijcit mem finale de ים & hirec mutatur in zere, atq; uoces magnas pręcedẽtes cõmutat in paruas aut in punctũ ſcheua. In ſing. uero numero mutat uoces magnas in paruas & potiſſimũ in ſcheua. Quod ut recte intelligas, notabis, ꝓpter quatuor cauſas mutari nomina in punctis, nẽpe propter regimẽ, propter plur. numerum, propter fœm. genus & propter affixorum ſubiũctionem. Sunt autem quatuor uoces quę in nominibus mutationem ſuſcipiũt, nempe camez zere, ſægol & holem, tres magnę & una parua. Scheua quoq; annumeraretur eis, ſi uniuerſaliter eſſet mobile. Camez & zere quãdo primam dictionis ſyllabam occupant, mutantur in ſcheua.

Cauſa mutationis punctorũ.

Quæ uoces mutentur.

Quando

Quando uero in ſecunda inueniuntur, uertuntur
in pathah, ut à דָּבָר abſoluto dicitur דְּבַר יְיָ uer
bum domini. Sic à זָקֵן fit זְקַן הַבַּיִת ſenex do-
mus. Idem fit in reliquis tribus mutationibus, niſi
quod ſecũda uox nõ ſemper mutatur in pathah,
ut דְּבָרִי uerbum meum, דְּבַרְכֶם uerbum ue
ſtrũ, דְּבָרֵנוּ uerbum noſtrum, & in plurali דְּבָרִים
uerba, דְּבָרַי uerba mea, דְּבָרֶיךָ uerba tua. In
plurali uero conſtructiuo דִּבְרֵי יְיָ uerba domi-
ni, ubi etiam altera uox magna mutatur in ſche
ua, & primũ ſcheua in hirec, per regulam iſtam,
Vbi duo ſcheua à principio dictionis cõueniunt, *Regula de*
primum migrat in hirec. Item in fœm. genere à *ſcheua.*
יָשָׁר rectus fit יְשָׁרָה recta, ſic à זָקֵן fit זְקֵנָה ue-
tula. Regula: Omne nomen perfectum cuius *Regula de ca-*
uox prima eſt camez, mutat camez in memora- *mez initiali.*
tis quatuor mutationibus in ſcheua, quæcunque
fuerit uox ſecunda. Idem ſentiendum de nomi-
nibus quorum uox prima eſt zere & altera ca-
mez, ut eſt לֵבָב cor, עֵנָב uua, שֵׂעָר crinis. Nam
dicimus לְבַב הָאָדָם cor hominis, לְבָבִי cor meũ,
לְבָבִים corda. At quando uox ſecũda non eſt ca-
mez, ut in his אֵפוֹד cinctoriũ humerale, אֵבוּס
preſepe, non mutatur zere. Nam dicitur אֵפוֹדִי

 cinctorium

cinctorium meũ, אֵבוּסוֹ præſepe eius,& in regi
mine, אֵפוֹד· הַכֹּהֵן ephod ſacerdotis. Sic עֵירוֹם
nudus, עֵירֻמִּים nudi. Item quãdo poſt zere ſequi
tur ſægol, ut in סֵפֶר liber, עֵשֶׂב herba & ſimili-
bus, zere aliquando mutatur & quãdoq; non mu
tatur, ut infrà in forma illa explanabit. Similiter
dicetur infrà de his quę primam habent ſęgol, &
de his quę primam habent holem. Aduerte er-
go formulas iſtas nominũ, quas nunc tibi ob ocu
los ponam cum omnibus mutationibus eorum.

שָׁבָר דָּבָר מָטָר·

Inueniuntur ſub hac forma in hebręo plurima no
mina, tã adiectiua quàm ſubſtãtiua, ut ſunt מָשָׁל
prouerbiũ, חָתָן ſponſus, נָבָל ſtultus, שָׁלָל ſpo-
lium, שָׁפָן cuniculus, גָּמָל gamelus, חָרָשׁ no-
uus, יָקָר precioſus, יָשָׁר rectus, &c. Hæc ita-
que in omnibus quatuor mutationibus uertũt ca
mez primũ in ſcheua: alterum uero camez ma-
net in plurali abſoluto, in fœminino genere & in
affixorum ſubiunctione, ut יָשָׁר rectus, יְשָׁרָה
recta, יְשָׁרִים recti, דְּבָרְךָ uerbum tuum, &c.
at in regimine ſingulari & cum durioribus affi-
xis muta-

xis mutatur alterum camez in pathah. Durio- ra affixa uoco חֶן חֵם כֶן כֶם quæ ſemper ſe- queſtrantur ab alijs affixis, quę hic diſtinctionis gratia uocabo affixa leuiora. Dicimus enim ד דְּבַרְכֶם uerbũ ueſtrũ & דְּבַר יְיָ uerbum domini. Porrò in plurali conſtructiuo dicitur יִשְׁרֵי לֵב recti corde, דִּבְרֵי יְיָ uerba domini. Quam mu- tationem ſic facile percipies. Plurale abſolutum דְּבָרִים in regimine abijcit mem finale & mutat hirec finale in zere, id quod regulare eſt omni- bus pluralib. maſculinis, ac deinde uertit camez in ſcheua, & ſic relinquit דְּבְרֵי ſed quia duo ſche ua ab initio nunquã ſcribuntur, ſed primũ regu- lariter mutatur in hirec, dicimus, דִּבְרֵי pro דְּבְרֵי Et hic rurſum notãdum, plurale abſolutum reci- pere affixa leuiora, ut דְּבָרַי uerba mea, דְּבָרֶיךָ uerba tua, דְּבָרָיו uerba eius, דְּבָרֶיהָ uerba eius, &c. & plurale cõſtructiuũ ſuſcipere affixa durio- ra, ut דִּבְרֵיכֶם uerba ueſtra, דִּבְרֵיהֶם uerba eorũ. Quãdo uero prima radicalis eſt una ex his guttu ralibus חֹע mutatur in plur. cõſtructiuo primum ſcheua non in hirec ſed in pathah, ut ab חָכָם ſa piens, dicitur חַכְמֵי פַרְעֹה ſapiẽtes Pharaonis. Sic à חָלָל fit חַלְלֵי חֶרֶב uulnerati gladio, & ab עָרֵל

Duriora affixa.

Aduerte iſta bene.

ערל incircumciſus, ערלי לב incircumciſi corde. Idem iudicium eſt de his quę mediam habent ain uel beth, ut à נחש ſerpens, dicitur נחשי מצרים ſerpetens Aegypti. Ab אמר uero fit אמרי יי eloquia domini. Notandum præterea quod quædã huius formę nomina mutant poſterius camez in pathah dages, ut à גמל fit plurale גמלים gameli, à שפן שפנים cuniculi, à הדס הדסים myrti. Sicut econtra quædam quæ fuerunt dageſſanda, mutãt patha & dages in camez uocẽ magnam, ut ubi חלש id eſt, infirmus, dicimus, in eadẽ forma dicimus פרש eques, ubi primũ camez includit dages, atq; ob id nunquam mutat. Nam dicimus in plurali פרשים equites, ſicut חלשים debiles. Sic חרש הברזל artifex ferri. Iſa. 44. ubi ־ migrat in ־

קציר קדוש זקן

Sunt hæ tres formæ nominum frequentiſſimæ in hebraiſmo, ut ſequentia exempla demonſtrant. Notandum quoque quando ſecunda uox eſt hirec magnum, holem aut ſurec non mutatur

לבן albus גדול magnus תמים integer
ישן dormiens טהור mundus חסיד pius

יהת

יָחֵת discalciatus גָּחוֹן pectus יָשִׁישׁ decrepitꝰ
יָתֵר clauus אָדוֹן dn̄s נָגִיד princeps
יָרֵחַ luna דָּרוֹם merid. מָשִׁיחַ unctus
חָסֵר deficiens שָׁלוֹם pax נָזִיר Nazarȩus
Hȩc itaq; in omnibus quatuor mutationibus uer tunt camez in ſcheua, ut à קָדוֹשׁ in conſtructione קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל ſanctus Iſraëlis: in fœminino קְדוֹשָׁה ſancta, in plur. קְדוֹשִׁים ſancti, cum affixo אֲדוֹנִי dominus meus. Sic לָבָן albus, לְבָנָה alba, לְבָנִים albi, & in regimine, יְתַד הָאֶרֶג clauus texturȩ, Iud. 16. Et in tertia forma, מָשִׁיחַ unctus, מְשִׁיחַ יְיָ Chriſtus domini, מְשִׁיחִי Chriſtus meus, תְּמִימָה integra, תְּמִימִים integri. In plurali conſtructiuo, תְּמִימֵי דֶרֶךְ immaculati in uia, pſal. 119. אֲדוֹנֵיהֶם domini eorum, יִתְדוֹת הֶחָצֵר claui atrij, Exo. 27. Elias tamē ponit קְצִרֵי à קָצִיר & גְּדֹלֵי à גָּדוֹל ſed nulla inuenio exempla ſimilia. Si תָּמִים facit תְּמִימֵי certe & à קָצִיר fiet קְצִירֵי Sic cum אָדוֹן facit plur. conſtructiuū אֲדוֹנֵי habebit & קָדוֹשׁ in plurali conſtructiuo קְדוֹשֵׁי De זָקֵן & ſimilibus nō eſt dubiū quin in plur. cōſtructiuo habeāt לִבְנֵי זִקְנֵי &c. niſi cū prima eſt gutturalis, tunc enim eadē litera habet pathah, ut חַסְרֵי פֵּא נוּן defectiua in pe nun.

קֶבֶר מֶלֶךְ

Diſcriminātur nomina ſex punctorū in duas claſſes, de quibus aliqua ſubijciam.

לֶחֶם	panis	קֶבֶר	ſepulchrum
כֶּרֶם	uinea	בֶּגֶד	ueſtis
חֶסֶד	pietas	קֶרֶב	inteſtinum
כַּלְבַּת & כֶּלֶב	canis	זֶכֶר	memoria
רֶגֶל	pes	פֶּגֶר	cadauer
חֶרֶב	gladius	יִתְרַת & יֶתֶר	reſiduum
אֶרֶץ	terra	דֶּשֶׁן	cinis
עַבְדַּת & עֶבֶד	ſeruus	רֶכֶב	currus
הֶבֶל	uanitas	גֶּשֶׁם	pluuia
דֶּלֶת	oſtium	צֶדֶק	iuſticia
עֶצֶם	os oſſis	דֶּגֶל	uexillum
אֶבֶן	lapis	כֶּבֶשׂ	ouis maſcula
צֶלֶם	imago	כֶּתֶר	corona
חֶבֶל	funis	מֶתֶג	frenum
דֶּרֶךְ	uia	פֶּסֶל	ſculptile

Hęc & ſimilia quę ſex cōſtant pūctis, nihil mutāt in regimine ſingulari. In plurali uero numero hāc ſeruant formam, מֶלֶךְ מְלָכִים & קֶבֶר קְבָרִים Adiectiua uero quæ in fœmininum mouentur genus, & item plurale conſtructiuum, & ſuſce-

ptio

ptio affixorum in ſingulari numero, in his dupli-
cibus nominibus aliam & aliam ſeruāt formam.
Quæ enim in priore ſignantur columna, hoc eſt,
ad ſiniſtram, mutant ſægol primum in pathah, ut
לַחְמֵנוּ panis noſter, כַּרְמִי uinea mea, חַסְדֵי יְיָ
pietates domini, כַּלְבַּת canicula, עַבְדַּת fa-
mula, חַבְלֵי רְשָׁעִים funes impiorum. Quæ
uero in poſteriori & dextra colūna ſignantur,
mutant primum ſægol in hirec quando ſuſcipi-
unt affixum, uel mouent̃ in fœmininū genus, aut
ſcribuntur in plurali conſtructiuo, ut קִבְרוֹ ſepul
chrum eius, קִבְרֵיכֶם ſepulchra ueſtra, פִּגְרֵי
הַמֵּתִים cadauera mortuorum, & à פֶּרֶד mu-
lo in fœminino פִּרְדָּה mula. Sic à כֶּבֶשׂ oue ma-
ſcula fit in fœminino כִּבְשַׂת ouis, & in plurali
conſtructiuo כִּבְשׂוֹת הַצֹּאן oues gregum: Ge
neſis uigeſimoprimo. Inuenitur etiam iuxta pri
mam formam כַּבְשַׂת Numeri 6. Nec hic poteſt
haberi certa aliqua ratio, qua hæc forma ab illa
diſcernatur, ſed uſus duntaxat diſcrimen oſten-
dit, quāquam ea quæ primā habent gutturalē, re
gulariter mutēt ſęgol primū in pathah, ut ab אֶבֶן
fit אַבְנֵי ab הֶבֶל uanitas, הַבְלֵי & ab עֶלֶם adole-
ſcēs fit עַלְמָה adoleſcētula. Notādū pręterea qđ

nomina huius formę quę mediam habent guttu ralem, mutant utrumq; ſęgol in pathah, præter unum לֶחֶם Quæ uero tertiã habent gutturalem heth uel ain, mutant ſolum poſterius ſęgol in pathah, exempla.

טַעַם	guſtus	טֶבַח	ſacrificium
בַּעַר	ſtultus	טֶבַע	moneta
נַעַר	puer	נֶגַע	plaga
בַּעַל	magiſter	פֶּסַח	paſcha
נַחַל	fluuius	סֶלַע	petra
שַׁחַר	aurora	פֶּלַח	fragmentum
לַהַב	flamma	פֶּתַח	oſtium

Quæ utramq; uocem habent pathah, retinẽt patha primũ in fœm. & cum affixis in ſingulari numero, atque in plur. conſtructiuo, ut נַעַר puer, נַעֲרָה puella, נַעֲרִי puer meus, נַעֲרֵי הָעִבְרִיִּים pueri Hebræorum. Et hic te rurſum meminiſſe oportet, plurale cõſtructiuũ ſuſcipere duntaxat affixa duriora, & abſolutum leuiora. Porro nomina huius formæ quæ ob gutturalem literam alterum ſægol mutant in pathah, mutãt ferè ſemper ſęgol primum in hirec, ut נִגְעִי plaga mea, פִּתְחֵי הַבַּיִת oſtia domus, פִּשְׁעִי iniquitas mea, פִּרְחִי flos meus. Inuenitur tamen סַלְעִי petra mea,

צַלְעוֹ latus eius. Inuenitur etiam à יֶשַׁע pſal. 84. יִשְׁעֲךָ pro יֶשְׁעֲךָ ſalus tua.

סֵפֶר

Quæ ſunt de hac forma uocãtur nomina quinqꝫ punctorũ, exiſtẽte ſcilicet prima uoce zere. Nullum enim nomẽ inuenitur cuius prima uox ſit ſægol & altera zere.

סֵפֶר	liber	חֵלֶק & חֶלְקָה	pars
סֵתֶר	latibulum	עֵגֶל	uitulus
שֵׁבֶט	uirga	אֵבֶר	membrum
סֵמֶל	ſimulachrum	אֵפֶר	cinis
סֵפֶל	Phiala	עֵדֶן	uoluptas
נֵדֶר	uotum	עֵדֶר	grex
שֵׂכֶל	ingenium	חֵלֶב	adeps

Diſtinximus nomina huius formæ in duos ordines. Nam quæ primam habent radicalem gutturalem, mutant plerũqꝫ in plurali cõſtructiuo zere in ſęgol, ſic in ſingulari quãdo affixa ſubijciunt, ut עֵרֶךְ ęſtimatio, עֶרְכִּי æſtimatio mea, עֶדְרֵי הַצֹּאן greges ouium, חֶלְבֵי הַצֹּאן adipes ouium, ſic ab אֵצֶל dicitur אֶצְלָהּ iuxta eam. Trahuntur etiam quædam ſub hac forma ad fœmininũ genus, ut חֵלֶק & חֶלְקָה pars עֵדֶן & עֶדְנָה uoluptas,

ſic עֵגֶל uitulus, עֶגְלָה uitula. Porrò quę primam non habent gutturalem, ſequuntur omnino normam סֵבֶר ut à סֵתֶר latibulum fit סִתְרִי סְתָרִים סִתְרֵי Quędam etiam inueniuntur in fœm. ut eſt pręſens uocabulum סִתְרָה abſconſio. In conſtructione ſingulari hęc forma nullã habet mutationem, ſicut nec forma ſex punctorũ, ut סֵפֶר יוֹחָנָן liber Iohannis, &c. Inuenitur etiam unũ & alterũ nomẽ quod duplici cõſtat zere, nempe הֵילֵל lucifer, ſtella matutina, תֵּבֵל orbis, ſed quę nec in plurali nec cum affixis inueniũtur. Idem iudiciũ eſt de חֵיבֵל quod in regimine habet חֵיבַל in plur. חֵיבָלוֹת & in regimine חֵיבְלֵי

קוֹדֶשׁ

Hæc forma mutat holẽ in ◌ָ: in omnibus mutationibus præterquã in cõſtructione ſingulari. Eſt autem hęc forma frequens in hebręo, exempla:

חֹדֶשׁ	menſis	אֹהֶל	tentorium
גֹּרֶן	area	אֹזֶן	auris
אֹפֶן	rota	חֹפֶן	uola
אֹפֶל	caligo	חֹזֶק	fortitudo
עֹפֶל	fortalicium	קֹמֶץ	pugillus
קֹשֶׁט	ueritas	בֹּהֶן	pollex

Quando

Quando media aut ultima eſt gutturalis.

פֹּעַל	operatio	גֹּבַהּ	altitudo
בֹּחַן	fortalicium	רֹמַח	lancea
בֹּחַס	macula	כֹּבַע	galea
רֹחַב	latitudo	אֹרַח	ſemita

Hæc itaq; nomina in regimine ſingulari nihil mutãt, in reliquis uero mutationibus migrat holẽ in hatephcamez, ut אֹזֶן אֲהֲרֹן auris Aharon, קָדְשׁוֹ ſanctitas eius, קֳדָשִׁים ſanctitates, קָדְשֵׁי יְיָ ſanctitates domini, חֹזֶק & חָזְקָה fortitudo, ח חֹרֶשׁ & חֳרָשָׁה dumus. Quędam tamen habẽt pro ֳ purũ camez, ut שָׁרָשִׁים radices, קָדָשֶׁיךָ ſanctitates tuæ. Et à קֹמֶץ dicitur קָמְצוֹ pugillus eius, ſicut à גֹּדֶל dicit̃ גָּדְלוֹ magnificentia eius, & ab אֹהֶל fit plurale אֳהָלִים & אֹהָלִים tabernacula. Item à גֹּרֶן גָּרְנִי area mea. Et à חֹפֶן in duali numero חָפְנַיִם duę uolæ. Et à בְּאֹשׁ fit בָּאְשׁוֹ fœtor eius. A רֹחַב fit רָחְבּוֹ latitudo eius, & à רֹמַח dicitur רְמָחִים & in cõſtructione plurali רָמְחֵיהֶם lanceæ eorum. Præter pauca iſta enumerata exempla, alia omnia, quæ innumera ſunt, ſequũtur regulam. Et quum media aut ultima eſt una ex his gutturalibus החע migrat ſegol in pathah, exceptis paucis quę mediã habent

habent gutturalem, quale eſt אֹהֶל tabernaculũ, תֹּאַר forma, à quo fit תָּאֳרָם forma eorum.

מָוֶת

Pauca inueniũtur ſub hac forma nomina, qualia ſunt מָוֶת mors, תָּוֶךְ medium, עָוֶל peruerſitas, אָוֶן uanitas. Hęc in regimine ſingulari mutãt uau mobile in quieſcens, ut בְּתוֹךְ הָעִיר in medio ciuitatis, מוֹת יְשָׁרִים mors iuſtorum. Et cum affixis, מוֹתִי mors mea, אוֹנֵךְ uanitas tua, Ierem. 4. Et cum he ſuperaddita litera מָוְתָה mors, עַוְלָה peruerſitas. Inuenitur etiam עֶוֶל in regimine, & עַוְלוֹ cum affixo. In plurali מוֹתִים & מוֹתוֹת & ab אָוֶן quãdo ſignificat efficatiam, inuenitur in plurali אוֹנִים uires. In ſingulari abſoluto habet uau mobilem literam, cũ affixis atq; in plur. eadem litera quieſcit. Inuenitur tamẽ ſemel אוֹן pro הוֹן Hoſeę duodecimo. Eſt & alia uox שָׁוְא quæ ſcribi debuerat שָׁוֶא & illa ſub nulla mutatiõe inuenitur.

צַדִּיק גַּנָּב עִלֵּג

De dageſſatis una eſt regula, quod ob nullã quatuor mutationum mutantur, exempla ſunt.

קֶשֶׁר	incēſum	גַּנָּב	fur	סָרִיס	eunuchus
עִוֵּר	cœcus	סֻלָּם	ſcala	עָרִיץ	nebulo
כִּכָּר	talentū	אַדִּיר	magnificus	פָּרָשׁ	eques
פִּסֵּחַ	claudus	גַּלָּב	ſcriba	פֶּחָם	pruna
חֵרֵשׁ	ſurdus	גִּדּוּת	blaſphemia	כֶּחָשׁ	mendax
שִׁכּוֹר	ebrius	חַלָּשׁ	infirmus	בִּכּוּר	primitiæ

Quę ſunt de primo & ſecundo ordine ſic mouentur in fœm. genus & pluralem numerū, צַדִּיקִים צַדִּיקַת גַּנָּבִים גַּנֶּבֶת & in plur. conſtruct. צַדִּיקֵי. Item סֻלָּמִי ſcala mea, עִוְּרִים cœci, עִלְּגִים muti: item in plur. cōſtruct. כִּכְּרֵי גַּחֲלֵי &c. Quę ſecundam habent zere, mutāt illud in ſcheua, ut כֻּסֶּמֶת ſpelta, in plur. כֻּסְּמִים Sic à כִּסֵּא ſolium. כִּסְאִי & in plur. כִּסְאוֹת ſolia. Sic מַקֵּל baculus, חַלֵּס lenis. Quę uero ſcribuntur in tertio ordine includunt dages in prima uoce propter mediam gutturalem, diciturq́ꝫ סָרִיסִים eunuchi, פָּרָשִׁים equites, בָּנִים כֶּחָשִׁים filij mēdaces, Iſa. 30. Inuenitur tamē ſępe סָרִיס mutare camez in ſcheua.

כְּתָב וְאֵב גְּבוּל

De his nominibus ponit Elias talem regulā: Nomina quæ habent ſcheua è capite, nunquam mutant ſcheua; Exempla promiſcua:

דְּבַשׁ mel גְּבִיר uir זְאֵב lupus
חֲמוֹר aſinus גְּבוּל terminus כְּסִיל ſtultus
כְּרוּב angelus יְצוּעַ ſtratum זְבוּב muſca
כְּלוּב cauea אֱוִיל ſtultus חֲנִית lancea
בְּכוֹר primogen. דְּבִיר oraculũ שְׁבִית capti.

In fœminino אֱוִילָה ſtulta, זְאֵבָה lupa. In regimine ſing. גְּבוּל הַשָּׂדֶה terminus agri, זְאֵב הַיַּעַר lupus ſyluæ. Cum affixis, חֲמוֹרִי aſinus meus, בְּכוֹרְךָ primogenitus tuus. In plur. זְבוּבִים muſcę, כְּסִילִים ſtulti,&c. Nullã ergo admittunt mutationem nomina quę primã habent ſcheuatam. Excipiuntur tamen ea quę ſecundã uocẽ habent camez, ut יְקָר pręcium, כְּתָב ſcriptura, ea enim in regimine mutant camez in pathah,& in pluralí cõſtructiuo camez mutatur in ſcheua,& primũ ſcheua in hirec, ut כִּתְבֵי יִקְרֵי In reliquis mutationibus manet ſcheua & camez. Item à בְּאֵר inuenitur regulariter בְּאֵרוֹת putei. Inuenitur etiam בֶּאֱרוֹת ſed quod ſecundum Dauid kimhi eſt ab alia forma, ſicut & דִּבְשִׁי mel meũ ab alia forma quàm דְּבַשׁ putatur eſſe. Item אֲגַם ſtagnũ, זְמַן tẽpus, quæ ſunt nomina huius formæ, dageſſant ultimam in plur. & affixorũ ſubiunctione, ut אֲגַמִּים ſtagna, זְמַנִּי tempus meum.

שלל

עוֹלֵל אוֹצָר

אוֹצָר	theſaurus	עוֹלֵל	paruulus
עוֹלָם	ſeculum	תּוֹלָע	uermis
גּוֹרָל	ſors	כּוֹכָב	ſtella
שׁוֹשָׁן	roſa	שׁוֹפָר	tuba

In regimine ſingulari hæc nomina & alia eis ſimi lia mutant camez in pathah, ut אוֹצַר הַשַּׂר theſaurus principis, גּוֹרָלִי ſors mea, כּוֹכָבִים ſtellę, עוֹלָמִים ſecula. Item שׁוֹשַׁנִּים roſę, אוֹפַנִּים rotæ. Et in plurali conſtructiuo כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם ſtellę cœli, שׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים tubæ iubileorũ. Porrò עוֹלֵל יוֹבֵל אוֹיֵב mutantur ſicut partici pia pręſentis tẽporis primæ cõiugationis. Huc quoque pertinet אָמָן artiſex.

שׁוּעָל

שׁוּעָל	uulpes	כּוּמָז	ſubligaculum
אוּלָם	porticus	יוּקָשׁ	auceps
מוּעָר	nutatio	עוּגָב	organum

Hæc forma nihil mutat niſi in conſtruct. ſingulari, ubi camez migrat in pathah, & conſtructione plur. mutatur in ſcheua. Inuenitur tamẽ אוּלָם cum camez in regimine ſing. Quædã mutãt uau

ſchureck in kybuz & dages, ut ſunt עגב organum, גמץ fouea.

דבור נחום

ספור	numeratio	כפור	propiciatio
קבוץ	congregatio	נחום	conſultatio
שכול	ſterilitas	באור	declaratio
צבור	aceruus	נאות	adulterium

In quinto uero ordine migrat he tertia radicalis in iod, ut שקוי irrigatio, רבוי pluralitas, & apud rabinos גילוי reuelatio ſiue denudatio, ליקוי eclipſis. Item in fœm. à למוד doctus, למודה docta. Nunquã autem mutatur hæc forma propter mediam dageſſatam. Notandum quoq; hic, quod rabini pro hac forma, quãdo uolũt exprimere nomen uerbale, utuntur communiter hac forma fœminina:

ספירה	numeratio	קשירה	ligatio
עשיה	factio	עליה	aſcenſio
ביאה	congreſſus	ראיה	uiſio
יציאה	egreſſio	הליכה	conſuetudo

De quorum mutatiõe paulo pòſt dicetur ubi ad fœmininum genus peruenerimus.

עַמּוּד

טַבּוּר	umbilicus	תַנּוּר	fornax
חַנּוּן	miſericors	שַׁכּוּל	orbus
תַפּוּחַ	pomum	אַלּוּף	dux
בַחוּר	iuuenis	עַמּוּד	columna

Propter mediam dageſſatã hęc forma nullã un-quam admittit mutationem.

מִשְׁפָּט

מִשְׁקָל	pondus	מִקְטָר	incenſum
מִשְׁכָּן	habitaculum	מִבְחָר	electio
מִבְטָח	fiducia	מַעֲמָד	ſtatio
מִרְמָס	conculcatio	מַאֲמָר	oratio

Iſta hæemanthica in fœm. genus translata nihil mutant, ut מִלְחָמָה prelium, de quo infrà, nec in affixorum ſubiunctione aut plurali numero mutant camez. In regimine autem ſingulari mutant camez plerumq; in pathah, aliquando manet camez. In regimine plur. hæc eſt forma מִשְׁפְּטֵי יְיָ iudicia domini, מִקְדְּשֵׁיכֶם ſanctuaria ueſtra. A מִקְרָא tamen propter aleph fit מִקְרָאֵי in plur. cõſtructiuo. Habet autem mem aliquando hirec & aliquando pathah, id'q; non tãtum ante guttu

rales, ſed & ante alias quaſdam literas, ut מַלְאָךְ angelus, מַרְבָּד ornamentum, מַנְעָם pulchritudo, מַלְמָד ſtimulus. Et in plur. quædã pro camez habẽt pathah dages, ut מִשְׂגָּב & מַרְבַּדִּים cũ affixo dicitur מִשְׂגַּבִּי exaltatio mea. Inueniuntur etiã quædã quæ in ſtatu abſoluto loco camez habent pathah, ut מִזְרַק אֶחָד phiala una. Numeri 7. Itẽ multa habent in plur. terminationem fœm. ut מִשְׁמָרוֹת מִשְׁמָר cuſtodiæ, מִבְצָר munitio, מִבְצָרוֹת & מִבְצָרִים ſed hęc uidẽtur habere ſingulare fœmininum.

מִסְכֵּן מַקְהֵל

מַמְזֵר	ſpurius	מַשְׁעֵן	ſuſtentaculum
מַרְבֵּץ	cubile	מַרְזֵחַ	conuiuium
מַפְתֵּחַ	clauis	מַסְמֵר	clauus
מַעֲשֵׂר	decima	מִזְבֵּחַ	altare

Quę primam non habent gutturalem, habent in regimine מִפְתַּח מִרְזַח מִשְׁעַן מִרְבַּץ מִזְבַּח Et in plurali, מַסְמְרִים מַקְהֵלוֹת & מַקְהֵלִים & מִסְמְרִים מִזְבְּחוֹת De מִזְבְּחוֹת habes Num. 23. multa loca, etiã ſub accẽtibus pauſantib. Cũ ſubiunctione affixorũ, מַעַשְׂרוֹ decima eius, מִזְבַּחֲךָ altare tuum. Iuxta alia non inueniuntur affixa.

מִזְמוֹר מַטְמוֹן

מִכְשׁוֹל	offendiculũ	מַכְאוֹב	dolor
מִקְצוֹעַ	angulus	מַרְגּוֹעַ	refrigeriũ
מַסְלוּל	ſemita	מַנְעוּל	ſera

In plurali מִזְמוֹרִים pſalmi, מַכְאוֹבִים dolo-res,cum affixis מַכְאוֹבִי dolor meus, מַטְמוֹנְךָ theſaurus tuus,&c.

De nominibus fœmininis in ordine perfectorum.

שִׂמְחָה צְדָקָה

בְּרָכָה	benedictio	שִׂמְלָה	ueſtimentũ
שְׁמָמָה	deſolatio	שִׁפְחָה	ancilla
יְשָׁרָה	recta	רִשְׁעָה & רֶשַׁע	impietas
אֲמָרָה	eloquium	גִּבְעָה	collis
יְקָרָה	precioſa	כִּבְשָׂה	ouis
צְעָקָה	clamor	שִׂמְחָה	gaudium

Sic בֶּטַח & בִּטְחָה ſpes

Prior nominũ forma deſcẽdit à maſculinis habẽ-tibus duplex camez, id quod adiectiua declarãt. Nam dicitur maſculine יָקָר precioſus, יָשָׁר re-ctus,&c. Fallit tamẽ in צְדָקָה cuius maſc. eſt צֶדֶק cum duplici ſægol, quæ forma plerũq; alterum ordinem fœmininorũ conſtituit. Nam dicitur in

maſc.

maſcul.כֶּבֶשׂ ouis maſcula,גֶּבַע collis,רֶשַׁע impietas,quorũ fœmin. ſunt ſignata in altero ordine. Prior forma ſic mutatᷓ, צְדָקָה abſolute, צִדְקַת יְיָ iuſtitia domini,& quando media eſt gutturalis, צַעֲקַת הָעָם clamor populi. Itẽ חֶשְׁכַּת מַיִם obſcuritas aquarum. Pſal.18.Cũ affixis,צִדְקָתִי iuſticia mea,צַעֲקָתֵנוּ clamor noſter,&c.ſolũ כֶם exigit ante ſe hanc formã צִדְקַתְכֶם iuſticia ueſtra. In plur.abſoluto צְדָקוֹת & in regimine צִדְקוֹת Sic יִשְׁרוֹת לֵב rectę corde.Porrò forma שִׂמְחָה ſic mutatur.In regimine ſing. שִׂמְחַת הַלֵּב gaudiũ cordis,& cum affixis שִׂמְלָתִי ueſtimentum meum, שִׁפְחָתְךָ ancilla tua, רִשְׁעַתְכֶם impietas ueſtra. In plurali abſoluto, שְׂמָלוֹת שְׁפָחוֹת & in regimine , שִׂמְחוֹת Affixa ſubiunguntur formę conſtructiuæ.Sunt etiam quędam de hac forma,quæ pro hirec habent pathah,ut

שַׂלְמַת	ueſtis	כַּבְשַׂת	ouis
עַוְלַת	iniquitas	שַׁלְוַת	proſperitas
נַעֲרַת	puella	נַעֲלַת	calciamentum
סַעֲרַת	turbo	עַנְוַת	manſuetudo

In regimine נַעֲרַת עַנְוַת Cum affixis, שַׂלְמָתוֹ נַעֲרָתִי In plurali abſoluto שְׂלָמוֹת סְעָרוֹת & in regimine, שַׂלְמוֹת נַעֲרוֹת Affixa ſubijciuntur

formæ

formę conſtructiuæ. Huc quoq; pertinēt ſequentia nomina, tametſi deſcendant à forma quinque punctorum.

חֶלְקַת	pars	חֶרְפַּת	opprobrium
עֶרְנַת	uoluptas	שְׁאֵלַת	petitio
עֶרְוַת	turpitudo	חֶלְיַת	ornamentum

In regimine חֶלְקַת חֶרְפַּת Cum affixis חֶלְקָתִי עֶרְוָתַח In plur. abſoluto חֲלָקוֹת חֲרָפוֹת & in regimine עֶרְווֹת חֶרְפוֹת &c.

חֶבְמַת בֶּהָלַת

נֶחָמַת	conſolatio	עֲצָמַת	robur
לֶהָבַת	flamma	עֲרָמַת	aſtutia
בֶּלָהַת	turbatio	עֲרָלַת	præputium
נֶאָצַת	blaſphemia	קָרַחַת	caluicium
נֶהָרַת	claritas	חָרְבַת	deſolatio

Quæ ſunt de prima forma non mutantur neq; in regimine neq; in affixorū ſubiunctione, niſi quod he migrat in tau raphatum. Sūt enim ex dageſſatis, ut נֶחָמָתִי conſolatio mea. בֶּהָלוֹת terrores, נְאָצוֹת blaſphemię, לֶהָבוֹת flammæ, & in regimine לַהֲבוֹת Sic בֶּלָהַת habet in regimine בַּלְהוֹת

Quæ ſunt de ſecūda forma, deſcēdūt ab his quæ

habent holem ſægol, ut עֹצֶם & עָצְמָה robur, In regimine ſing. חָכְמַת Cum affixis חָכְמַתְכֶם חָכְמָתוֹ חָכְמָתְךָ In plur. עֲרָלוֹת præputia, in ſtatu abſoluto & conſtructiuo. Sic כֻּתֳּנוֹת tunicę. Sunt etiam quædā quæ loco ‑ָ habent kybuz, ut טֻמְאָה in regimine טֻמְאַת immundicia, טֻמְאָתוֹ In plurali טֻמְאוֹת Sic חֻפְשָׁה libertas.

כַּפֹּרֶת בַּחֶמֶת

בַּקָּשָׁת	petitio	גְּזֵלָת	rapina
בַּצָּרָת	ſiccitas	אֲפֵלָת	caligo
בַּקָּרָת	inquiſitio	נְבֵלָת	morticinium
יַבָּשָׁת	arida	חֲשֵׁכָת	tenebra

Prima forma in regimine ſingulari, חַטַּאת propiciatio, בַּקָּשָׁתִי petitio mea, נֶאָצוֹת blaſphemię, בַּצָּרוֹת ſiccitates. Secunda forma in regimine ſingulari, נִבְלַת חֶשְׁכַת בֶּהֱמַת גְּזַלַת & cum affixis, נִבְלָתִי אַפֵּלָתִי De בְּהֵמָה notandum quod in duplici forma inuenitur, cum he ſcilicet & tau. Cū he recipit affixa in hunc modum, בְּהֶמְתְּךָ iumentum tuum, & cum tau, בְּהֶמְתְּךָ In plurali abſoluto בְּהֵמוֹת אֲפֵלוֹת חֲשֵׁכִים In regimine, בַּהֲמוֹת נִבְלוֹת &c. Sic לְבֵנָה לִבְנַת in plurali לְבֵנִים lateres, תְּאֵנָה תְּאֵנִים ficus, חֲצֵרָה חֲצֵרִים

&

& חֲצֵרוֹת atria, & in regimine חַצְרֵי Inuenitur quoq; לִבְנָה & in plurali לִבְנִים pro populo arbore, & אִשֶּׁה אִשִּׁים pro ſacrificio ignito.

שְׁחוֹרָה כְּפִינָה

נְגִינָה	melodia	אֲגוֹרָה	nummus
מְדִינָה	prouincia	בְּשׂוֹרָה	nuntium
גְּבִירָה	domina	קְטוֹרָה	incenſum
אֲבִילָה	cibatio	גְּדוֹלָה	magna

Hę formę non mutantur, niſi quod he migrat in tau raphatum, ut עֲבוֹדַת יְיָ miniſterium ſeu cultus domini. Huc quoq; pertinent כְּלִמָּה ignominia, שְׁמִטָּה dimiſſio. Item חַבּוּרָה liuor, בַּכּוּרָה præcox, גְּדוּפָּה opproprium, מְלוּאָה impletio, אֲגֻדָּה faſciculus, אֲלֻמָּה manipulus, סְגֻלָּה peculiũ: item גְּבוּרָה fortitudo, גְּמוּלָה retributio, מְלוּכָה regnum, יְשׁוּעָה ſalus, תּוֹרָה lex, &c. Omnia iſta nomina & eis ſimilia, nullam aliã admittũt mutationem, niſi quod he uertitur in tau, & in regimine ſingulari camez finale migrat in pathah.

גְּבֶרֶת עֲטֶרֶת

בְּהֵמָה	iumentum	יְבֵמֶת	affinis

שְׁכֶנֶת	uicina	עֲקֶבֶת	ueſtigium
עֲקֶרֶת	ſterilis	חֲמֵשֶׁת	quinq;

Hęc in regimine ſing. non mutantur, cum affixis hanc habent formam, יְבִמְתּוֹ affinis eius, גְּבִרְתִּי domina mea, Itē בְּהֶמְתְּךָ iumentum tuū, חֲבֶרְתְּךָ ſocia tua, עֲטַרְתִּי corona mea. In plurali עֲטָרוֹת coronæ, שְׁכֵנוֹת uicinę, חֲבֵרוֹת ſodales. Et in regimine גְּבִרוֹת חַבְרוֹת עַטְרוֹת cui formę affixa quoque ſubijciuntur.

אַדֶּרֶת אִגֶּרֶת

עִוֶּרֶת	cœca	צַמֶּרֶת	ramus ſublimis
כִּנֶּרֶת	cithara	דַּלֶּקֶת	febris
סַפַּחַת	puſtula	יַבֶּשֶׁת	ariditas
גַּבַּחַת	caluicium	לַהֶבֶת	flamma

Hæc dageſſata in regimine ſing. non mutantur. Affixa ſic ſuſcipiūt, אַדַּרְתּוֹ chlamys eius, גַּחַלְתִּי & גַּחֲלָתִי carbo meus, אִגַּרְתְּךָ epiſtola tua. In plur. אַדָּרוֹת chlamydes, דַּלָּקוֹת febres, יַבָּשׁוֹת ariditates, לְהָבוֹת flammæ, גֶּחָלוֹת prunæ, עִוְּרוֹת cœcæ, אִגְּרוֹת epiſtolæ, כִּנֹּרוֹת citharæ, קָרָחוֹת caluicia, & in regimine קָרְחוֹת Sic סַפָּחוֹת & in conſtruct. סַפְּחוֹת puſtulæ. Item גַּבַּחַת גַּבָּחוֹת caluicium, caluicia, &c.

קְטוֹרֶת כּוֹתֶרֶת

חוֹתֶמֶת	annulus	נְחֹשֶׁת	æs
יוֹתֶרֶת	reticulum	כְּתֹנֶת	tunica
עוֹפֶרֶת	plumbum	יְכֹלֶת	potentia
תּוֹלַעַת	uermis	שְׁכֹבֶת	coitus

In regimine ſingulari nō mutant̃. In plur. כּוֹתָרוֹת capitella, תּוֹלָעוֹת uermes, קְטֹרוֹת incenſa. Cū affixis, קְטָרְתִּי incēſum meum, נְחֻשְׁתִּי æs meū, חוֹתַמְתִּי ſigillum meum. Sunt etiam quædā dageſſata, ut שִׁבֹּלֶת ſpica, כֻּתֹּנֶת tunica, כַּפֹּרֶת propiciatorium, פָּרֹכֶת uelum, בַּצֹּרֶת ſiccitas, & illa non mutantur in plurali, ut כַּפֹּרוֹת כֻּתָּנוֹת שִׁבֳּלִים פָּרֹכוֹת Cum affixis, כֻּתָּנְתִּי tunica mea, כֻּתָּנוֹתָיו tunicę eius, פָּרָכְתִּי uelū meū, פָּרֹכוֹתֶיךָ uela tua. Sic כֻּסֶּמֶת ſpelta, in plurali כֻּסְּמוֹת & כֻּסְּמִים item קֻבַּעַת fex.

שְׁרִירוּת שַׁחֲרוּת

גַּבְהוּת	altitudo	יְרִירוּת	dilectio
יַלְדוּת	puericia	כְּסִילוּת	ſtulticia
מַרְדוּת	rebellio	כְּרִיתוּת	ſuccíſio
מַלְכוּת	regnum	כְּלִמּוּת	ignominia
אַלְמָנוּת	uiduitas.	כְּבֵדוּת	grauitas

שִׁפְלוּת	humilitas	עֲלִיצוּת	exultatio
סִכְלוּת	ſtulticia	חַכְלִילוּת	rubedo

In plurali, שַׁחֲרִיּוֹת iuuẽtutes, מַמְרוּיוֹת rebelliones, מַלְכֻיּוֹת regna, חַכְלִילִיּוֹת rubedines, כְּבֵדֻיּוֹת grauitates In regimine ſing. non mutantur niſi quod אַלְמָנוּת mutat camez ſub mem in ſcheua. Porrò יְרִירוּת habet in plurali יְרִירִיּוֹת aut potius יְרִירֻיּוֹת Sic de reliquis.

גָּפְרִית רֵאשִׁית

שְׁאֵרִית	reſiduum	תַּבְנִית	ſimilitudo
חִתִּית	terror	בּוֹרִית	ſapo
שְׁלִישִׁית	tertia	אַחֲרִית	nouiſſimum

In plurali רֵאשִׁיּוֹת initia, גָּפְרִיּוֹת ſulphura, שְׁלִישִׁיּוֹת שְׁאֵרִיּוֹת אַחֲרִיּוֹת תַּבְנִיּוֹת &c,

חֶשְׁבּוֹן קָרְבָּן

דָּרְבָן	ſtimulus	שִׁלְטוֹן	poteſtas
שֻׁלְחָן	menſa	זִכְרוֹן	memoria
חַרְצָן	acinus	יִדְּעוֹן	diuinus
כִּבְשָׁן	fornax	יִתְרוֹן	amplitudo
קִנְיָן	poſſeſſio	חֶסְרוֹן	defectus
בִּנְיָן	ædificium	עֶלְיוֹן	altiſſimus

In plurali

In plurali יִרְעוֹנִים ſcioli, אֶבְיוֹנִים pauperes, חֶשְׁבּוֹנוֹת ſupputatiões, ſic רִמּוֹן in plur. רִמּוֹנִים malogranata, Item חַרְצַנִּים acini, מִגְדָּנוֹת poma optima, קִנְיָנִים poſſeſſiones, קָרְבָּנוֹת oblatiões, שֻׁלְחָנוֹת menſę, עֶלְיוֹנִים excelſi, זִכְרוֹנוֹת hiſtorię. Quę in ſing. deſinunt in camez, mutãt illud in ſtatu regiminis in pathah, קָרְבַּן יְיָ oblatio domini. שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ menſa regis, בִּנְיַן הַבַּיִת conſtructio domus. Quę uero in holẽ deſinunt, nihil mutant, niſi media uox ſit camez, tunc enim illa migrat in ſcheua quũ in regimine ponit͛, ut קִנָּמוֹן cinnamomum, in regimine, קִנְּמַן Sic גִּלָּיוֹן & in plurali גִּלְיוֹנִים ſpecula.

De duplicantibus tertiam radicalem.

Varię ſunt formę nominũ geminãtiũ unam triũ radicaliũ, qualia ſunt רַעֲנָן uiridis, רַעֲנַנִּים uirides, נַאֲפוּפִים נַאֲפוּפוֹת adulteria, שַׁבְּלוּל cochlea, סַגְרִיר pluuia, חַרְחוּר ardor, כַּרְכּוֹם crocus, זַרְזִית herba quædã. Hęc nõ mutãtur. Item גַּרְגַּר granũ, גַּלְגַּל rota, עַפְעַף palpebra, צִלְצַל fiſcella. Hæc quoq; nõ mutant͛. Itẽ שַׁעֲרוּרִית turpitudo. plurale eius deſinit in ioth. יְרַקְרַק in plur. יְרַקְרַקִּים flaui, אֲדַמְדָּם rufus, אֲדַמְדַּמִּים rubicundi, שְׁחַרְחֹר niger, שְׁחַרְחֹרֶת nigra

De

De hæmanthicis fœmininis.

מִשְׁפָּחָת	familia	מַמְלָכָת	regnum
מִלְחָמָת	prelium	מְלָאכָת	opus
מִשְׁמָרָת	cuſtodia	מַעֲמָסָת	onus
מֶמְשָׁלָת	dominiū	מַרְאָשָׁת	ceruical
מֶרְכָּבָת	currus	מַעֲשָׁקָת	calumnia

In regimine ſingulari מִשְׁפַּחַת מִלְחֲמַת מֶמְשֶׁלֶת In plurali מִשְׁפָּחוֹת מִלְחָמוֹת מִשְׁמָרוֹת מַרְכָּבוֹת מֶמְשָׁלוֹת מַמְלָכוֹת In conſtructione plur. מִלְחֲמוֹת מִשְׁמְרוֹת מַמְלְכוֹת מֶמְשְׁלוֹת

Alia forma.

מִלְחֶמֶת	prelium	מַשְׂכֹּרֶת	merces
מִשְׁפַּחַת	cognatio	מַאֲכוֹלֶת	cibus
מִשְׁמֶרֶת	cuſtodia	מִכְמוֹרֶת	rete
מְלֶאכֶת	opus	מַחֲגֹרֶת	cingulum
מֶמְשֶׁלֶת	dominium	מִשְׁקוֹלֶת	pondus

In regimine ſin gulari non mutātur. Cum affixis מִלְחַמְתִּי prelium meū, מִשְׁקַלְתִּי ponderatio mea, מַחֲגַרְתִּי cingulū meum. In plur. מַחֲגוֹרוֹת מִלְחָמוֹת מִשְׁפָּחוֹת מִכְמוֹרוֹת Quæ in plur. ha bent camez in penult. mutant illud propter regi men in ſcheua. Quę autem penult. habēt holem, uertunt illud in affixorum ſuſceptione in kybuz, ut מַשְׂכֻּרְתְּךָ merces tua, &c.

Alia

Alia forma.

תִּפְאֶרֶת	gloria	תַּעֲלוּמָה	abſconſio
תִּפְלֶצֶת	terror	תַּנְחוּמָה	conſolatio
תִּלְבֹּשֶׁת	ueſtis	תַּחֲנוּנָה	præcatio

Hęc ſic mutantur: in regimine תִּפְאֶרֶת תַּנְחוּמַת Cũ affixis תִּפְאַרְתִּי תַּנְחוּמָתִי In plur. תַּנְחוּמוֹת תִּפְאָרוֹת & תַּחֲנוּנִים Inuenitur etiam תִּפְאָרָה in ſingulari.

Alia forma hæemanthica.

תַּנְחוּם	conſolatio	תַּשְׁבֵּץ	incluſio gẽmę
תַּמְרוּר	amaritudo	תַּרְבֵּץ	accubitus
תַּעֲלוּל	infans	תַּלְמִיד	diſcipulus

In plur. תַּמְרוּקִים ornatus muliebres. Non mutãtur. Et in fœmin. תַּרְדֵּמָה ſopor, תַּבְעֵרָה accenſio. Item תְּאַשּׁוּר ſpecies cedri, תְּבַלּוּל albugo, quę propter mediam dageſſatam nõ mutantur.

Haemanthica cum aleph.

אֶשְׁכָּר	munus	אֶגְרוֹף	pugnus
אֶשְׁנָב	feneſtra	אֶפְרוֹחַ	pullus auis
אֶצְבַּע	digitus	אֶשְׁכּוֹל	botrús
אֶשְׁפָּר	fruſtum	אֶזְרוֹעַ	brachium
אַכְזָר	crudelis	אֶתְמוֹל	heſternũ tẽpus

In regimine אֶצְבַּע חַיִּר ſed אֶגְרוֹף non mutatur in regimine. Cum affixis אֶגְרוֹפִי אֶצְבָּעִי In plurali

rali אֶצְבָּעוֹת אֶפְרוֹחִים & אַשְׁכּוֹלוֹת In cōſtruct. אֶצְבְּעוֹת אַשְׁכְּלוֹת & אֶשְׁכְּלוֹת Inueniuntur & alię formę, ut ſunt אַבְנֵט baltheus, אַכְזִיב mendaciū, אַתִּיק angulus pro אַנְתִּיק item אֶצְעָדָה armilla אַזְכָּרָה memoria, אַשְׁמוּרָה cuſtodia, אַכְזְרִיּוּת crudelitas. Horum mutatio patet ex ſuperioribus.

FORMAE QVAEDAM NOMINUM *ſecundi ordinis.*

מַבּוּל	diluuium	מַפָּלָה	caſus
מַבּוּעַ	fons	מַתָּנָה	donum
מַדּוּחַ	expulſio	מַטָּרָה	ſcopus
מַסָּע	profectio	מַגֵּפָה	plaga
מַבָּט	aſpectus	מַסֵּכָה	ſculptile
מַפָּל	quiſquiliæ	מַפֶּלֶת	cadauer
מַפָּח	exufflatio	מַצֵּבָה	ſtatua
מַפָּץ	malleus	מַצֶּבֶת	ſtatua
מַתָּן	donum	חַבָּרָה	cognitio

Maſculina nō mutanť niſi qđ camez in regimine migrat in patha. In plur. מַסָּעִים מַבּוּעִים Dages oſtendit nun primā radicalē excepto מַצֵּבָה ubi dages repreſentat defectū iod primæ radicalis. Fœm. deſinētia in he in regimine ſing. hāc habēt formā, מַגְּפַת מַצְּבַת In plur. מַתְּנוֹת מַצְּבוֹת &c.

Formæ

FORMAE PECVLIARES NOMInibus tertij ordinis

מוֹשָׁב	habitatio	מוֹשָׁבָה	ſeſſio
מוֹרָשׁ	poſſeſſio	מוֹרָשָׁה	poſſeſſio
מוֹלָד	cognatio	מוֹעָדָה	congregatio
מוֹצָא	exitus	מוּסָדָה	fundamentum

In plurali nulla fit mutatio, ut מוֹלָדִים מוֹרָשׁוֹת In regimine ſing. מוֹלַד מוֹרָשַׁת & מוֹרְשַׁת Cum affixis, מוֹרָשָׁתִי מוֹשָׁבִי In regimine plurali מוֹשְׁבֵי מוֹשְׁבוֹת &c. Deſinũt etiã quędam fœminina in tau præcedente ſægol ut מוֹלֶדֶת מוֹדַעַת מוֹרֶשֶׁת Hinc מוֹלַדְתִּי natiuitas mea, מוֹרַשְׁתִּי poſſeſſio mea, מוֹדַעְתִּי cognitio mea.

Forma alia nominum tertij ordinis.

מוֹעֵד	ſolennitas	מוֹעֵצָה	conſultatio
מוֹפֵת	portentum	מוֹסֵרָה	uinculum
מוֹקֵד	exuſtio	מוֹקְדָה	incendium

In regimine מוֹקֵד מוֹעֲצַת Cum affixis מוֹעֲדוֹ מוֹעֲצַת In plur. מוֹעֲדִים מוֹעֲצוֹת מוֹסֵרוֹת In regimine מוֹעֲדֵי מוֹסְרוֹת &c.

Formæ aliæ nominum tertij ordinis.

מֵישָׁר	rectitudo	שֵׁנָה	ſomnus
מִישׁוֹר	planicies	דַּעַת	ſcientia
תֵּימָן	meridies	עֵצָה	conſilium

תִּירוֹשׁ	muſtum	לֵדָה	partus
תִּינוֹק	puer	עֵדָה	cœtus
תּוֹשָׁב	inquilinus	חֵמָה	ira, furor

Maſculina quę ſunt ſine he ſic mouent̃, מֵישָׁרִים rectitudines, תִּינוֹקוֹת pueri, & תּוֹשָׁב in regimine habet תּוֹשַׁב Fœminina in regimine ſing. ſic habẽt, עֲדַת עֲצַת רַעַת שְׁנַת Et cum affixis, חֲמָתוֹ עֲצָתוֹ רַעְתּוֹ שְׁנָתוֹ Inuenitur etiam in ſtatu abſoluto רַעַת à quo cum affixis dicitur רַעְתּוֹ In plurali עֵדוֹת עֵצוֹת רֵעוֹת שֵׁנוֹת Et cũ affixis עֲצוֹתָיו שְׁנוֹתָיו &c. Inuenitur etiam צֵאָה & צוֹאָה atq̃ צֵא pro ſtercore. Item צֶאֱצָא germen. Et forma hęæmanthica cum tau, תּוֹלֵדָה & תּוֹלֶדֶת generatio, תּוֹכֵחָה & תּוֹכַחַת atq̃ תּוֹכַחַה correptio. In plur. תּוֹלֵדוֹת תּוֹכֵחוֹת & in regimine תּוֹכְחוֹת תּוֹלְדוֹת

DE NOMINIBVS QVARTO *ordini peculiaribus.*

מָקוֹם	locus	מְרוּצָה	curſus
מָכוֹן	habitaculum	מְדוּרָה	rogus
מָאוֹר	luminare	מְצוּדָה	rete
מָלוֹן	hoſpitium	מְשׂוּכָה	ſepes
מָגוֹר	pauor	מְבוּכָה	perplexitas
מָנוֹס	fuga	מְגוּרָה	pauor

מָקוֹר

מְקוֹר	uena	מְצוּרָה	munitio
מָצוֹק	anguſtia	מְנוּסָה	fuga

Maſculina mutant camez in ſcheua & fœminina uertunt he in tau. Sunt etiã quędã ſine mem hęemanthico, ut שָׂשׂוֹן gaudiũ, זָדוֹן ſuperbia. Item זֵדוֹן ſuperbus, חִיצוֹן à חוּץ exterior.

Formæ aliæ nominum quinti ordinis.

סִיר	olla	חַיִל	exercitus
שִׁיר	canticum	עַיִן	oculus
קִיר	paries	בַּיִת	domus
צִיר	legatus	עַיִר	pullus
צִיץ	flos	לַיִל	nox
עִיר	ciuitas	יַיִן	uinum
מִין	ſpecies	זַיִת	oliua

Quę habent iod quieſcẽs nihil mutant, niſi quod quædam habent irregulare plurale, ut עָרִים & עָרֵי ciuitates, עֲיָרִים pulli, צִצִים flores. Porrò quæ habent iod mobile ſic mutãtur in regimine חֵיל עֵין בֵּית יֵין Cum affixis, חֵילִי עֵינִי בֵּיתִי &c. In plurali בָּתִּים עֲיָרִים יֵינוֹת זֵיתִים חֲיָלִים עֵינַיִם &c. His annumerari poſſunt נֵר lucerna, נֵרִי & in plur. נֵרוֹת Item גֵּר peregrinus גֵּרִים & עֵר teſtis, עֵדִים & אֵל אֵלִים deus בֵּין inter, בֵּן filius, in plur. בָּנִים

Formæ aliæ nominis quarti ordinis.

דָג	piſcis	סוֹד	myſteriū	עוֹר	pellis
רָשׁ	pauper	אוֹר	lumen	שׁוֹר	bos
שָׂר	princeps	קוֹל	uox	טוֹב	bonus
רָע	malus	שׁוֹט	flagellū	שׁוֹעַ	diues
עָב	nubes	חוֹחַ	ſpina	יוֹם	dies
צָר	hoſtis	כֹּחַ	uirtus	רוּחַ	ſpiritus
זָר	alienus	כּוֹס	calix	טוּר	ordo
רָם	excelſus	בּוֹר	puteus	פּוּר	ſors

Adiectiua in his formis ſuperaddūt he literā pro cōſtitutione fœm. generis, ut רָעָה mala, שָׂרָה principiſſa, טוֹבָה bona. In regimine ſingul. שַׂר הָעַמִּים princeps populorū. דַּג הַיָּם piſcis maris. Manet etiā nonnunq̄ inuariatū, ut עָב טַל nubes roris. In plurali שָׂרִים דָּגִים Et in regimine צָרֵי שָׂרֵי Multa tamen mutant camez in ſcheua, ut דְּגֵי רָמֵי Quæ mediam habent uau quieſcētem in regimine ſing. non mutātur neq; in affixorum ſubiūctione, ſed & adiectiua ſimpliciter ſuſcipiūt he fœm. literam, ut טוֹבָה שׁוֹעָה Plurale quoque ſimpliciter ſuperaddit oth uel im, ut קוֹלוֹת טוּרִים אוֹרִים עוֹרוֹת Quędā tamen habent irregulare plurale, ut יוֹם יָמִים dies, שׁוֹר שְׁוָרִים boues, שׁוּק שְׁוָקִים uici, שׁוֹק שׁוֹקַיִם crura, דּוֹר דּוֹרִים

רְוָוִים cacabi.In plur.conſtruct. יְמֵי dies, אוֹרֵי &c.Irregularia non inueniuntur in cõſtructione.

Forma alia quarti ordinis.

צוּרָת	ſigura	גּוֹפֶת	fauus
נוּמָּת	dormitatio	בָּשְׁנָה	confuſio
בּוֹשָׁת	confuſio	בּוֹשֶׁת	ignominia
שׁוֹאָת	deſolatio		

Fœminina deſinentia in he mutantur propter he ut reliqua fœminina, בּוֹשֶׁת uero ſic recipit affixa בָּשְׁתִּי confuſio mea,&c.

Aliæ formæ quarti ordinis.

צֵדָה	uiaticum	נַחַת	quies
שֵׂבָה	canicies	שַׁחַת	fouea
עֵדָה	teſtimonium	רַחַת	uentilabrum

In plur. עֵדוֹת שֵׂיבוֹת Habet etiã עֵדָה aliam radicẽ nempe יָעַד de qua ſuprà. Cũ affixis שֵׂבָתִי canicies mea, עֵדוֹתֶיךָ teſtimonia tua. A שַׁחַת uero fit שַׁחְתִּי fouea mea, שְׁחוֹת foueę.

Aliæ formæ nominum quarti ordinis.

קָמָה	ſeges	שִׁירָה	canticum
צָרָה	anguſtia	חִידָה	ęnigma
רָעָה	malitia	בִּינָה	intelligentia

In regimine ſing. בָּמַת ara, רָעַת malum, נָפַת־ שָׁוְא cribrũ uanitatis, בִּינַת intelligẽtia. In plur.

צָרוֹת

צָרוֹת tribulationes, שָׁחוֹת retia, חִידוֹת ęnigmata. In regimine בָּמֳתֵי & בָּמוֹתֵיכֶם ſic שְׁחוֹתֶיהָ retia eius, חִידוֹתֵיכֶם problemata ueſtra. Inuenitur etiã עֵדוּת pro teſtimonio. Hinc עֵדוֹתַי pro עֵדוּתַי teſtimonium meum, &c.

Forma alia nominum quarti ordinis.

תְּבוּנָה	intelligentia	תְּמוּנָה	diſpoſitio
תְּשׁוּבָה	conuerſio	תְּנוּעָה	motus
תְּמוּתָה	mors	תְּרוּמָה	oblatio
תְּפוּצָה	diſſipatio	תְּקוּמָה	reſurrectio

Hæc nihil mutant niſi he in tau raphatum.

DE QVIBVSDAM NOMINIBVS QVAE *quinto ordini ſunt peculiaria.*

תַּאֲוָה	deſiderium	תְּעָלָה	aquęductus
תַּאֲנָה	occaſio	תְּלָאָה	labor
תַּאֲלָה	execratio	מַתְּלָאָה	fatigatio

Hæc mutantur ſolum ratione he fœm. literæ.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

תַּבְנִית	exemplar	תַּרְבּוּת	incrementum
תַּכְלִית	cõſummatio	תַּחֲנוּת	caſtrametatio
מַרְבִּית	incrementũ	תַּזְנוּת	fornicatio

Hæc nullam habent mutationẽ niſi cum de ſing. numero in pluralem mouentur, ut מַשְׂכִּיוֹת imaginationes, תַּזְנוּתַיִךְ fornicationes, תַּחֲנוּיוֹת תַּבְנִיּוֹת תַּרְבּוּתֵיכֶם &c.

Aliæ

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

מִקְנָת	poſſeſſio	מַרְאָת	uiſio
מִרְעָת	paſcua	מִרְמָת	dolus
מִזְרָח	uentilabrum	מִצְוָת	prȩceptum
מַעֲנָת	reſponſio	מִנְחָת	munus
מַחֲנָת	caſtra	מֶחֱצָת	dimidium
מַרְאָת	uiſio	מַחְתָּת	emunctoriũ
מַשְׁקָת	pincerna	אַחֲוָת	annunciatio

Maſculina in regimine ſing. mutãt ſȩgol in zere. ut מַעֲשֵׂה הָאָדָם opus hominis. Affixa uero ſic ſuſcipiunt מַעֲשִׂי מִקְנְךָ מִקְנֵהוּ In plurali מַשְׁקִים מַעֲשִׂים מִקְנִים Cum affixis, מַעֲשָׂיו מִרְעֵינוּ מִקְנֵיהֶם מַחֲנֵיהֶם Fœminina nihil mutant niſi he in tau raphatum.

Forma alia nominum quinti ordinis.

Sunt quædam nomina in hoc ordine, quæ he tertiam radicalẽ mutãt in uau holẽ, ut שְׁבוֹ שְׁבוֹאִים achates, תְּאוֹ & in plur. תְּאוֹיִם & תְּאוֹאִים bos ſylueſter, רְיוֹ In plur. רְיוֹאִים uel רְיוֹיִים atramentũ. Multa ſuſcipiũt nun poſt uau holem, ut רָצוֹן uoluntas, יָגוֹן mœror, נִקָּיוֹן innocentia, עָוֹן iniquitas, &c. In his camez mutatur in ſcheua, ut חֲזוֹן הַנָּבִיא uiſio prophetæ.

C Aliæ

Aliæ formæ.

צָלִי	pulmentum	שְׁבִי	captiuitas
קָלִי	torrefactio	פְּרִי	fructus
עֱלִי	mortarium	כְּלִי	inſtrumentum
נָקִי	innocens	חֲצִי	medium
רָזִי	macies	אֲרִי	leo

Quæ primam habẽt camez ſic mutãtur עָנִי pauper, in regimine עֲנִי Cum affixis, עֲנִיוֹ in plurali עֲנִיִּים נְקִיִּים Quę primam uero habẽt ſcheua, mutant illud in pauſa in ſęgol, ut מֶרִי rebellio, לֶחִי maxilla, & cũ affixis פִּרְיוֹ fructus eius, פִּרְיְךָ fructus tuus, פִּרְיִי fructus meus, פֶּרְיְכֶם fructus ueſter. Sic חֶצְיוֹ mediũ eius, תֶּלְיְךָ pharetra tua, עֶדְיוֹ ornamẽtũ eius. In plur. כְּלִי כֵּלִים כֵּלֵיהֶם כְּלֵיהֶם Porrò אֲרִי leo habet אֲרָיִים & אֲרָיוֹת & גְּדִי hœdus, גְּדָיִים Inuenitur etiam in pauſa צְבִי gloria, ſine ſægol. Sic לַחֲצִי in mediũ.

Formæ aliæ nominum quinti ordinis.

צוֹרִי	reſina	גּוֹלָה	captiuitas
חֳרִי	ira	תּוֹעָה	error
דֳמִי	ſilentium	שׁוֹאָה	deſolatio
יוֹפִי	pulchritudo	עוֹלָה	holocauſtum
חֹלִי	infirmitas	זוֹנָה	meretrix
עֹנִי	paupertas	חוֹמָה	murus.

Prima

Prima forma quę conſtat holem & hirec, cũ affi xis mutat holem in ־ֳ ut חָלְיוֹ infirmitas eius, עָנְיִי paupertas mea. Inuenitur etiã abſolute יְפִי pulchritudo, צְרִי reſina. In plurali חֲלָיִים infirmitates. Altera forma nihil mutat niſi he fœmin. literam in tau.

ALIAE FORMAE NOMI
num quinti ordinis.

שְׁבוּת	captiuitas	שְׁבִית	captiuitas
כְּסוּת	operimentũ	בְּרִית	pactum
פְּדוּת	redemptio	חֲנִית	lancea

Non mutantur hę duæ formæ, ſed ſimpliciter ſuſcipiunt affixa, ut רְעוּתִי amica mea, בְּרִיתִי pactum meũ. Inuenitur etiã חֲצוֹת medium, מְנוֹת numerus, פְּנוֹת reſpectus. In plurali זְנוּתִים fornicationes, רְעוּיוֹת ſodales, חֲנִיתוֹת lanceę, בְּרִיתוֹת fœdera. Eſt & alia forma, quæ deſinit in uth & habet primam camezatam, ut גָּלוּת captiuitas, חָסוּת ſpes, בָּרוּת refectio, & hæc mutant camez in ſcheua. In plurali חֲנוּיוֹת manſiones, à חָנוּת Sic גְּלֻיוֹת captiuitates, חֲזוּיוֹת uiſiones, Item à עֲדוּת in plur. עֲדְיוֹת ornamẽta, & à גֵּאוּת ſuperbia fit plur. גֵּאוּיוֹת ſuperbiæ.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

גֵּאֶה ſuperbus קָנֶה calamus קָצֶה finis
רֵעֶה ſocius שָׂדֶה ager חָזֶה pectus
מֵעֶה uiſcus קָשֶׁה durus רָזֶה macilentus

Omnia nomina quæ deſinũt in he & ſægol, mutant in regimine ſægol in zere. Forma prima quę primam habet zere ſic facit plurale רֵעִים גֵּאִים Inuenitur etiã גְּאֵיוֹנִים Cũ affixis, רְעֵיהֶם רֵעָיו רֵעֶיךָ רֵעֲךָ Alia forma quæ conſtat camez & ſegol habet in regimine קְצֵה שְׂדֵה Cum affixis, שָׂדִי שָׂדֵהוּ שָׂדְךָ In plur. שָׂדִים & שָׂדוֹת קָצִים קָשִׁים Et in regimine קְצֵי שְׂדֵי & cum affixis, שָׂדֶיךָ שָׂדָיו שְׂדֵי שְׂדֵיהֶם Itẽ à נָכֶה fit plur. נְכִים claudi. Habet quoq; פָּנֶה facies hic locũ, etiamſi ſingulare eius nõ ſit in uſu, in plur. פָּנִים & in duali פָּנַיִם Porrò adiectiua mutant pro fœm. genere ſegol in camez, ut דַּוֶּה infirmus, דַּוָּה infirma, רָזֶה macer, רָזָה macilenta, &c.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

מֵאָה centum שָׁנָה annus הָרָה grauida
פֵּאָה angulus שָׂפָה labium פָּרָה iuuenca
גֵּאָה ſuperbia מָנָה pars אָלָה execratio

Prima forma in regimine ſic habet פְּאַת In plur. מֵאוֹת פֵּאוֹת Cum affixis, פְּאָתוֹ & in plur. פֵּאֹתָיו.

Porrò

Porrò פְּאָה ſatū habet in plur. פְּאִים & גְּוָה cor
pus גְּוִיּוֹת corpora. Alia forma quæ cōſtat dupli
ci camez, non differt à forma דָּבָר niſi quod he
fœm. literam mutat in tau raphatū, ut שָׁנָה in re
gimine שְׁנַת cum affixis שְׁנָתִי In plur. שָׁנִים &
שָׁנוֹת In regimine שְׁנוֹת Sic שָׂפָה labium שְׂפָתְךָ
שְׂפַת שְׂפָתִי In plur. שְׂפָתוֹת in regimine שִׂפְתוֹת
שִׂפְתוֹתֵיהֶם שְׂפָתֶיךָ שְׂפָתָיו Cū affixis שְׂפָתַי &
& שִׂפְתֵיהֶם labia eorum, &c.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

צֶמֶת	corona	אָחוֹת	ſoror
שֶׁקֶת	canale	חָמוֹת	ſocrus

Prima forma ſic mutat̃, צִמְתִי צִמְתוֹ. In plu. צְמָתוֹת
& in regimine צִמְתוֹת Sic שֶׁקֶת שִׁקְתוֹת Secun-
da forma ſic, אֲחוֹתִי ſoror mea, אֲחוֹתֵנוּ ſoror no
ſtra, אַחְיוֹת ſorores, in regimine אַחְיוֹת Item
חֲמִיוֹת & in regimine חֲמִיּוֹת ſocrus. Maſculi-
num uero ſororis eſt, אָח frater, אַחִים fratres, &
cum affixis אַחֶיךָ fratres tui, אַחַי & אַחַי fratres
mei, אֶחָיו fratres eius, אָחִיו frater eius, אֲחִינוּ
אַחֶיךָ אַחַי אֲחִיהֶם Item אַחֵינוּ אֲחֵיהֶם Eandem
ferè formam habet יָד manus, ut יָדִי יָדֶיךָ יָדָיו
יָדַיִם יָדֵנוּ יֶדְכֶם יָדִי יָדְךָ יָדְךָ יָדוֹ יָדֶיךָ יְדֵיהֶם
In regimine ſingulari יַד & in plurali יְדֵי &c.

Porrò אָב pater, quod huius quoque eſt ordinis, ſic mutatur אֲבִי הָעַמִּים pater populorum. Et cum affixis אֲבִינוּ אָבִיו אָבִיךָ אָבִי אָבִיהָ אֲבִיכֶם אֲבִיהֶם In plur. אָבוֹת Et in regimine אֲבוֹת Cũ affixis אֲבוֹתֶיךָ אֲבוֹתַי וַאֲבוֹתַי אֲבוֹתֵיכֶם אֲבוֹתֵינוּ אֲבוֹתָם &c. Inuenitur etiam in regimine ſingulari אֲב ſine iod.

Forma alia nominũ quinti ordinis.

רִי	irrigatio	צִי	nauis	עִי	aceruus
נִי	planctus	הִי	uę	אִי	inſula
כִּי	aduſtio	פִּי	os oris		

Hæc non inueniũtur habere mutationem niſi in plural. num. excepto פִּי Nam dicitur עִיִּים צִיִּים רִיִּים Porrò פִּי eſt conſtructiuum ab abſoluto פֶּה recipitq́ affixa in hunc modum פִּיו & פִּיהוּ os eius, פִּי pro פִּיִּי os meum, פִּיהֶם os eorum פִּינוּ פִּיכֶם In plurali פִּיּוֹת & פִּימִיּוֹת ora, פִּיּוֹתֶיךָ פִּיּוֹתָיו &c. Item שַׁי munus ſic mutatur, שַׁיְךָ שַׁיּוֹ In plurali שַׁיִּים Cum affixis שַׁיַּי שַׁיֶּיךָ שַׁיֵּיהֶם &c. Sic גַּי uallis, גֵּיוֹ גֵּיְךָ גֵּינוּ In plurali גֵּיִּים גֵּיָיו גֵּיַי גֵּיֵיהֶם Habet etiam nonnũquam ſuperaditam literã aleph, ut גֵּיא & גַּיְא & גֵּיא In plurali גֵּאָיוֹת & גֵּאוֹת

Forma

Forma alia.

עָב crassicies צַו pręceptum מָן manna
שַׁל error תָּו ſignum חַי uiuus
קַו regula גַּג tectum דָּם ſanguis

Quædam ex his inueniuntur mutari. In regimine ſingulari mutať camez in pathah. Cū affixis, דַּמְכֶם דָּמָם דָּמוֹ דַּמִי In plurali דָּמִים Cæterum גַּג habet in plur. גַּגּוֹת cum dages, & cum affixis in ſing גַּגּוֹ ſicut & à קַו dicitur קַוָּם norma eorum, Pſal. 19.

Alia forma nominum quinti ordinis.

בֵּן filius עֵץ lignum גֵּו corpus
שֵׁם nomen זֵר corona עֵט ſtilus

Hæc nomina habent zere quando proprium habent accentum, at cum iunguntur alijs dictionibus per uirgulam makaph, uertitur zere in ſægol, ut בֶּן־אִמּוֹ filius matris ſuæ. In regimine ſingulari non mutātur. Affixa in hunc modum ſubduntur: בְּנֵךְ & בִּנְךָ בְּנוֹ בְּנִי Sic שִׁמְךָ שְׁמִי & in pauſa שְׁמָם שְׁמֶךָ Porrò עֵץ lignum cum affixis non mutat zere, ſicut nec גֵּו עֵט זֵר Nam dicitur גֵּוִי corpus meum, Iſa. 50. גֵּוְךָ corpus tuum, עֵצוֹ lignum eius. In plur. עֵצִים ligna, בָּנִים filij שֵׁמוֹת nomina, & in regimine בְּנֵי שְׁמוֹת עֲצֵי

Cum

Cum affixis בָּנָיו בָּנַיִךְ שְׁמוֹתַיִךְ בְּנֵיהֶם עֲצָיו
שְׁמוֹתָיו Nota quod à בֵּן fuerat formãdũ fœm.
בָּנָה filia, at nun eliditur & he mutatˀ in tau,quod
in affixorũ ſubiunctione habet dages,ut בַּת filia,
בִּתְּךָ filia tua,בִּתִּי filia mea.In plur. בָּנוֹת filiæ,
quod eſt regulare, בְּנוֹתַי filię meę,&c.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

צָבָא exercitus גֶּבֶא fouea כֶּלֶא carcer
צָמָא ſitis פֶּלֶא miraculũ טֶנֶא caniſtrũ
Prima forma in regim. ſic mutatˀ, צְבָא מַלְאָכִים
exercitus angelorũ. Cũ affixis, צְמָאִי ſitis mea,
צְמָאֲךָ ſitis tua.In plurali צְבָאוֹת In regimine
צִבְאוֹת Cũ affixis, צִבְאוֹתֶיךָ צִבְאוֹתָם צִבְאוֹתָיו
&c. Altera forma in regimine ſing.non mutatˀ.
Cũ affixis, גִּבְאוֹ פִּלְאִי ſicut בֶּגֶר in perfectis. Itẽ
טַנְאֲךָ ſporta tua,ſicut מֶלֶךְ Porrò חֵטְא pecca
tũ,retinet primũ ſegol,ut חֶטְאוֹ ſed quod uide-
tur eſſe de forma חֲלֵב de qua ſuprà in perfectis.
In plur. בְּלָאִים רְשָׁאִים חֲטָאִים & in regim. בִּלְאֵי
פִּלְאֵי Cum affixis פִּלְאֵיכֶם miracula ueſtra.Inue
nitur etiã חַטָּא & חַטָּאת In regimine חַטַּאת Cũ
affixis חַטָּאתִי In plur. חַטָּאת peccata. Alia for-
ma,קְרָאת occurſus,in regimine,קְרַאת Cũ affi-
xis לִקְרָאתְךָ in occurſum tuum. Item alia forma
מלא

מְלֹא plenitudo, מְלֹאָהּ plenitudo eius.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

גֹּמֶא iuncus רַכָּא contritus נָשִׂיא princeps
סֹבֶא potatio קַנָּא zelotes קָרִיא inuitatus

In regimine נְשִׂיא חַטָּא גֹּמֶא Cũ affixis נְשִׂיאוֹ רַכָּאוֹ גָּמְאוֹ In plur. נְשִׂיאִים רַכָּאִים גְּמָאִים Et ab עֹמֶא inuenitur plur. עֲמָאִים quieſcēte aleph. Inuenitur etiam מְרִיא pinguis in ſtatu abſoluto, & in plur. מְרִיאִם Item alia forma כִּסֵּא ſolium, cũ dages, abijcit tamen dages in plurali & quando ſubijciuntur affixa, ut כִּסְאֲךָ כִּסְאוֹ & in plur. כִּסְאוֹת כִּסְאוֹתָם Et fœmininũ מְלֵאת plenitudo, מְלֵאתִי plenitudo mea, מְלֹאוֹת plenitudines.

DE NOMINIBVS SEXTI ORDINIS.

Habet & hic ordo uarias formas nominũ maſc. & fœminini generis, ut patebit ex infrà notatis exemplis:

מָעוֹז	robur	מֵסַב	circuitus
מָתֹם	perfectio	מֵצַר	anguſtia
מָחוֹל	chorus	מֵצַל	obumbratio

Mutatio primæ formę talis eſt, מָעֻזִּי מָעֻזְּכֶם מְחוֹלוֹת מְחוֹלֲנוּ ubi quies ſcribitur loco dages Inuenitur etiam מָסָךְ in regimine, מָסַךְ tento-

D rium,

rium in plurali מְסַבִּים Alia forma ſic mutatur, מְסִבּוֹ מְסִבִּים Item מְצָרִים מְצָרֵי &c.

Aliæ formæ.

מֶשֶׁק	diſcurſus	מֹרֶג	teneritudo
מֶכֶס	ſupputatio	מֹעַל	exaltatio

Licet iſtę formę nō inueniantur ſub aliqua muta tione, poſſunt tamen ſecundū formas priores ſic mutari in plur. numerum, מַרְבִּים מְשַׁקִּים Inue nitur etiam מַשְׁק & in conſtruct. מַשְׁק

Aliæ formæ.

מְגִלָּה	uolumen	תְּפִלָּה	oratio
מְגִנַּת	protectio	תְּהִלָּה	laus

Hęc nihil mutant, niſi quod he uertunt in tau raphatum. Quando uero altera non eſt dageſſabilis mutatur hirec in zere, ut מְאֵרָה maledictio, מְגֵרָה ſerra. à גָּרַר ſerrauit.

Aliæ formæ.

תֶּבֶל	confuſio	רִבָּה	detractio
תֶּמֶס	liquefactio	מִלָּה	dictio

Prima forma quæ conſtat quinq; pūctis, non inuenitur ſub aliqua mutatione. Altera forma ſolū mutat he in tau, ut גִּזַּת גִּזָּה uellus, נִדָּה נִדָּתָהּ menſtruum eius: זִמָּה & in plurali זִמּוֹת cogitationes, Porrò מִלָּה habet in plurali מִלִּים

&

& מִלּוֹת ſermones. חִטָּה quoque habet in plur. חִטִּים triticum. Eiuſdem formę eſt גֵּרָה ruminatio. Huc quoq; pertinent סֻכָּה tugurium, חֻקָּה ſtatutum, גֻּלָּה peluis, &c.

Alia forma

תֹּם	perfectio	קֹר	frigus	חֹם	calor
עֹז	robur	עֹל	iugum	כֹּל	omnis

Cum affixis mutatur holem in kybuz ſequēte dages, ut תֻּמִּי perfectio mea, עֻזּוֹ fortitudo eius, עֻלּוֹ iugum eius כֻּלִּי totus ego, כֻּלְּכֶם omnes uos. Item cum ֳ: ut עָזִּי robur meum.

Alia forma.

דַּל	pauper	חַם	calidus	טַל	ros
דַּק	tenuis	זַךְ	purus	הַר	mons

Hæc nomina promiſcue inueniuntur, aliquādo ſub pathah & aliquando ſub camez. In plur. uero mutant regulariter camez in pathah propter ſequens dages, niſi altera eſſet gutturalis, ut זַלִּים procellę, גַּנִּים horti, הָרִים mōtes, צָרִים hoſtes. Sic אַף אַפִּי ira mea, עַם עַמִּי populus meus, itē רַב multus, רַבָּה multa.

Alia forma nominum ſexti ordinis.

קֵן	nidus	חֵץ	ſagitta	אֵם	mater
חֵן	gratia	קֵץ	finis	לֵב	cor

שֵׁן dens עֵת tempus נֵס ſignum
Hæc nomina habent ſægol quãdo per makaph alijs adhęrent dictionibus, ut שֶׁן־כֶּלַע dens petrę. Cum affixis & in plur. mutant zere in hirec, dageſſaturq; altera radicalis, ut קִנִּים nidi חִצְּךָ ſagitta tua, שִׁנַּיִם dentes, עִתּוֹת tempora, לִבּוֹת corda, אִמּוֹת matres, חִצָּיו ſagittæ eius.

FORMAE QVEDAM NOMINUM ſeptimi ordinis.

מַצָּה	contentio	תּוֹרָה	lex
מַסָּה	tentatio	תּוּגָה	mœror
מַכָּה	cedes	מוֹצָא	exitus
מַשָּׂא	onus	מוֹרָא	timor

Prima forma abijcit nun primã radicalem & dageſſat alterã, & mutatur ſic, מַכָּתִי מַכָּה מַכּוֹתֶיךָ מַכּוֹת Sic מַשָּׂא in plur. מַשָּׂאוֹת Inueniuntur etiam ſub hac forma quædã maſculina, ut מַטֶּה baculus, in plur. מַטִּים & מַטּוֹת Sic מַכֶּה plaga & percutiẽs. Item in fœm. מִטָּה lectus ſeu reclinatorium. Inuenitur quoq; מַצּוּה contentio. Altera forma mutat iod primã radicalẽ in uau quieſcentem, & quę deſinũt in he ſunt fœminina, mutanturq; ut talia, quę autem in aleph exeunt, ſunt maſc. ut מוֹרָאִים מוֹצָאִים Inuenitur etiam

הרשית

תּוּשִׁיַּת firmitas, à יָשַׁת & תּוּפִין coctio, ab אָפָה. In plur. תּוּפִינִים coctiones.

FORMAE QVAEDAM NOMInum octaui ordinis.

גַּנְזַךְ	theſaurus	אַבְנֵט	baltheus
שַׂרְעַפּ	cogitatio	בַּרְזֶל	ferrum
גַּרְגַּר	granum	פַּרְדֵּס	paradiſus
אַרְגַּז	arca	חַרְמֵשׁ	falx

Hęc diſſimiliter faciunt plur. numerum. Nam inuenitur גַּנְזַכִּים theſauri, גַּרְגְּרִים grana, שַׂרְעַפִּים cogitationes, פַּרְדֵּסִים paradiſi, בַּרְזִלִּים ferra cuius tamen ſing. ponitur בַּרְזֶל cum ſægol, ſicut & בַּרְזִלֵּי גַּרְזְנֵי כַּרְמֶל ſpica plena, גַּרְזֶן ſecuris, Itē טִפְסָר habet in plur. טִפְסְרִים duces. Et quæ in hirec deſinunt nullam admittūt mutationem, ut שַׁרְבִיט uirga, כַּרְמִיל coccinum.

Formæ aliæ.

סְפָרַד	hiſpania	כַּפְתּוֹר	ſphærula
סְמָדַר	labruſca	חַרְגֹּל	locuſta
חֲנָמַל	glacies	רַפְסֹד	ratis lignorū
עֲרָפֶל	caligo	קַרְסֹל	crus
חַלָּמִישׁ	ſilex	חַרְצֹב	uinculum
עֲטַלֵּף	ueſpertilio	גַּלְמוּד	ſterilitas
חֲבַצֶּלֶת	roſa	קַרְדֹּם	bipennis

Quę in primo ordine ſcribuntur, raro inueniuntur admittere mutationẽ. A primo uocabulo fit nomen gentile סְפָרַדִי Hiſpanus. Et penult. facit plur. עֲטַלֵּפִים ueſpertiliões. Quę uero in ſecũdo ordine ſcribunt, ſimpliciter adijciũt affixa & terminationem plur. & quædam dageſſant ultimã, ut חַרְטֻמִּים incãtatores, חַרְצֻבּוֹת colligationes כַּפְתֹּרִים noduli, &c. Item בְּדֹלַח habet in plur. בְּדֹלָחִים & cum affixis בְּדָלְחִי bdelliũ meum. Et פִּלֶגֶשׁ concubina, in plurali פִּלַגְשִׁים Cum affixis פִּלַגְשִׁי &c.

Nomina quinq; literarum.

אַרְגָּמָן	purpura	צְפַרְדֵּעַ	rana
אֲגַרְטָל	phiala	שַׁעַטְנֵז	ueſtis mixta

In plur. צְפַרְדְּעִים אֲגַרְטָלִים אַרְגְּמָנִים &c.

Tantum de nominibus.

DE TERTIA

PARTE ORATIONIS, QVAM HEBRAE מִלָּה uocant,& comprehendit præpoſitiones,aduerbia & coniunctiones.

Catalogus præpoſitionum.

אֶל	ad	נֶגֶד	coram	עִם	cum
עַל	ſuper	לִפְנֵי	ante	בְּעַד	pro
מִן	à ab	נֹכַח	èregione	תַּחַת	pro
אֶת	cum	לְעֻמַּת	contra	בַּעֲבוּר	ꝓpter
בְּלֹא	abſq;	לְפִי	ſecundum	אֵצֶל	iuxta
בִּגְלַל	propter	לְמַעַן	propter	בֵּין	inter
חוּץ	extra	סָבִיב	per circuitū	אַחַר	poſt
עֵבֶר	trans	הָלְאָה	ultra	לְבַד	præter

Ex his multæ ſuſcipiunt affixa in hunc modum. אֶל in affixorum ſubiunctione mutat ſægol in zere per formā nominum pluraliū,ut אֵלַי ad me, אֵלֶיךָ ad te,אֵלָיו ad eum.In ſubiūctione uero הֶם & כֶם mutatur zere in ־ֲ ut אֲלֵיהֶם ad eos. Idem ſentiēdū de עַל niſi quod pathah mutatur in camez uocem magnā,ut עָלַי ſuper me, עָלָיו ſuper eū: עֲלֵיהֶם ſuper eos. Præpoſitio מִן aliquādo mutat hirec in ſægol,& ſuſcipit iod à fine,ut מֶנִּי אֹרַח de ſemita.Aliquādo citra muta

tionē

tionem ſuſcipit iod in fine,ut מִנֵּי אֶרֶץ de terra.
אֵת quādo eſt præpoſitio ualet idem quod עִם
cum,ſuſcipitq́; omnia affixa & mutat ſegol in hi-
rec,dageſſaturq́; tau, ut אִתִּי mecum, אִתְּכֶם uo-
biſcū,אִתָּם cum eis. בְּלֹא Hęc præpoſitio nul-
la recipit affixa,ſicut nec בִּלְתִּי nec בְּלִי quę idem
ſignificant.Idem ſentiendum de זוּלָתִי Eſt tamē
iod aliquando affixum. בִּגְלַל recipit affixa.
ut בִּגְלָלוֹ propter eum, בִּגְלָלְךָ propter te.
חוּץ Non recipit affixa, ſed literas à frōte ſer-
uientes,ut מִחוּץ לְחוּץ בַּחוּץ Item he locale, ut
חוּצָה foras. עֵבֶר Non recipit affixa ſed lite-
ras ſeruiles,ut מֵעֵבֶר &c. נֶגֶד Recipit affixa
& literas ſeruiles, ut לְנֶגֶד בְּנֶגֶד Item נֶגְדִּי נֶגְדָּם
נֶגְדְּךָ נֶגְדּוֹ &c. לִפְנֵי Hęc præpoſitio recipit
omnia affixa ſub forma plur. abſoluti, ut לְפָנַי co
ram me, לְפָנֶיךָ coram te: at כֶם הֶם accedūt ſub
forma conſtructiua,ut לִפְנֵיהֶם ante eos.
נֹכַח Inuenitur cum literis ſeruilibus,ut לְנֹכַח cō-
tra,& cum uno affixo נִכְחוֹ contra ipſum,Exodi
14.ſed quod uidetur eſſe à נֹכַח alia forma.
לְעֻמַּת Ezech.3.inuenitur cum affixo mem, ut
לְעֻמָּתָם contra eos. בְּפִי & לְפִי Non inue-
niuntur cum affixis,ſed ſimpliciter preponūtur
nominibus,

nominibus,ut אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ uir ſecundũ miniſteriũ ſuum,Num.7. לְמַעַן Suſcipit omnia affixa,ut לְמַעֲנִי propter me, לְמַעַנְכֶם propter uos. סָבִיב Quando ſuſcipit affixa habet formam plur.maſc.aut fœm. ut סְבִיבָיו per circuitum eius, סְבִיבוֹתֶיךָ & סְבִיבֶיךָ per circuitũ tuũ.

הָלְאָה Non inuenitur cum affixis,ſed cum ל ſeruili litera,ut לְהָלְאָה לְדַמֶּשֶׂק ultra Damaſcũ. Alias plerumq; eſt aduerbium ut מִשָּׁם וָהָלְאָה hinc & ultra,primo Reg.10. עִם Quãdo affixa accedũt,ſuſcipit mem dages,ut עִמִּי mecum, עִמָּנוּ nobiſcum. בְּעַד Affixa ſubiunguntur in hunc modum, בַּעֲדוֹ circa ipſum, בַּעֲדָם circa eos, בַּעֲדֵנוּ circa nos. תַּחַת Duplex pathah pro duplici ſegol, & ob id dageſſatur tau quãdo adijciuntur affixa,ut תַּחְתָּיו pro eo, תַּחְתַּנִי ſubter me, תַּחְתִּי pro me, תַּחְתֶּנָּה pro ea, uel loco eius, תַּחְתֶּיךָ ſubter te. בַּעֲבוּר Recipit omnia affixa, ut בַּעֲבוּרִי propter me, בַּעֲבוּרֶךָ propter te, בַּעֲבוּרָהּ propter eam. אֵצֶל In affixorum ſubiunctione migrat zere in ſegol, ut אֶצְלִי iuxta me,אֶצְלָם iuxta eos,אֶצְלֵנוּ apud nos.

בֵּין Suſcipit omnia affixa,ut בֵּינִי וּבֵינֶךָ inter me & inter te; בֵּינֵיהֶם inter eos, בֵּינֵינוּ in-

E ter

ter nos. Et ſub forma fœm. בֵּינוֹתֵינוּ inter nos.

אַחַר & אַחֲרֵי Sine delectu prȩponuntur nominibus, ut אַחֲרֵי מוֹת poſt mortē. Affixa ſubijciuntur in hunc modū, אַחֲרַי poſt me, אַחֲרֶיךָ poſt te, אַחֲרֵיהֶם poſt eos. Et cum præpoſitione mem, מֵאַחֲרָיו de poſt ipſum. Capitur etiam nonnunq̄ aduerbialiter pro poſtquam. לְבַד Cū prȩpoſitione mem ualet prȩter, excepto, ut מִלְּבַד בָּנִים prȩter filios. Quādo uero ſubijciūtur affixa ualet ſolū, & dageſſat daleth. Nam radix eius eſt בָּדָד ut לְבַדִּי ſolus ego, לְבַדְּךָ ſolū tu, לְבַדְּכֶם ſolum uos, מִלְּבַדּוֹ præter ipſum.

DE ADVERBIIS.

ADuerbiorum quædam ſunt adiurationis, quædam admirationis, quædam congregationis, quædam comparationis, alia confirmationis, alia demonſtrationis, alia exceptionis, alia interrogationis, alia intenſionis, alia negationis, &c. Subſcribam catalogum ipſorum ut in calamum uenerint,

בֶּאֱמֶת	uere	יוֹתֵר	magis
אִם לֹא	niſi	אוּלָם	utiq;
אַל בַּל	non	אָמְנָם	profecto

לֹא	neq;	אֲבָל	enimuero
יַחַד	pariter	כְּכֵן	utiq;
יַחְדָו	ſimul	הֲלֹא	nonne
כְּאֶחָד	unà	אוֹי	uę
מִלְּבַד	excepto	הוֹי	heu
זוּלָתִי	præter	מָה	quàm
מְאֹד	ualde	לָמָה	quare
עַד מָתַי	uſq;quo	עַל מָה	ut quid
אֵיפֹה	ubi	מֵאַיִן	unde
אָנָה	quo	אֵי	ubi
מַדּוּעַ	cur	אַיֵּה	ubi
פֹּה פֹּא	hic	שָׁם	ibi
אַיִן אֵין	non	מִשָּׁם	inde
אַחֲרֵי כֵן	poſtea	מְעַט	modicum
כְּמוֹ	ſicut	עַתָּה	nunc
אָז אֲזַי	tunc	הַיּוֹם	hodie
אֶמֶשׁ	heri	אֶתְמוֹל	heri
שִׁלְשׁוֹם	nudiuſtertius	פֶּתַע	ſtatim
תָּמִיד	iugiter	עַד	donec
לִפְעָמִים	aliquando	מָתַי	quando
נָא	quæſo	אָנָּא	obſecro
הֵן	en	הִנֵּה	ecce
אוֹ	uel	אוּלַי	fortaſſis
פֶּן	ne forte	דִּלְמָא	forſan

שֶׁמָּא	forſitan	אֵיךְ	quomodo
אֵיכָה	quomodo	אֵיכָכָה	quomodo
הֵיךְ	qualiter	כַּמָּה	quot
כֹּה	illuc	לוּ לוּא	utinam
כֹּה	ſic	כְּבָר	iam
מָחָר	cras	מָחֳרָת	in craſtinū
פִּתְאֹם	repente	בֹּקֶר	mane
עֶרֶב	ueſpere		

Ex his aduerbijs paucula ſunt quę recipiūt affixa nempe זוּלָתִי אַיִן כְּמוֹ אַיֵּה הִנֵּה ut זוּלָתְךָ prę‐ter te, אֵינִי non ego, אֵינְךָ non tu, כָּמוֹנִי ſicut ego, כָּמוֹךָ ſicut tu, אַיֶּכָּה ubi tu, הִנְנִי ecce ego, הִנְּךָ ecce tu. Cęterum aduerbia gentilia fiunt ex adiectiuo fœmin. ut אֲרָמִית Syriace, רוֹמִית Rhomane, יְהוּדִית Iudaice, &c.

De Coniunctionibus.

Habent Hebręi unā coniunctionem copulatiuā, qua & frequentiſſime utūtur, nempe uau, de qua litera ſuprà in elementario nōnihil diximus. Sunt & alię quędam paucę, ut אֲבָל ſed, אוֹ uel, aut. כִּי quoniam, quia, ergo, לְמַעַן quatenus, אִם ſi, אַף עַל פִּי tāetſi, quāuis, יַעַן eò, propterea, &c. Hęc qn̄ coniunctiue accipiunt́ non admittunt affixa.

Hęc de tertia parte orationis.

De

DE ABBRE-
VIATVRIS HEBRAICIS.

PRo puro hebraiſmo intelligēdo hęc quę hic de abbreuiaturis adijcimus nō ſunt neceſſaria, ſed propter commētaria & Rabinorū ſcripta nō ſunt omittēda. In ſacris enim 24. libris piaculum eſſet unam ſubtrahere literam, niſi fortaſſis in ſacro nomine dei, quod Hebręi plerumq; honoris gratia corrupte ſcribunt, puta יְחוָֹר aut יְיָ pro יְהוָֹה putātes ſacro nomini integre ſcripto illuſionem fieri, ſi codex non omnibus modis mūde tractet. Vocant autem Iudęi ueras abbreuiaturas רָאשֵׁי תֵיבוֹת id eſt, capita ſeu initia dictionū. Dico ueras, quia ſolent & in alijs dictionibus plerumq; ultimam truncare literam, & penultimam ſignare una uirgula ſupra erecta, ut אנשי' pro אֲנָשִׁים uiri, מלכ' pro מַלְכָּה regina, ארצו' pro אֲרָצוֹת terrę. Et de his nulla eſt difficultas. Nam litera reiecta facile in memoriam reuocabitur ex tenore ſententię, ut מתחילה עד סו' à principio uſque ad finem, סו' pro סות Sic מער' עד בקר à ueſpera uſque mane, ubi בקר indicat מער' non accipiendum

piendũ pro מערל aut מערך ſed pro מערב Ex tenore inquam ſententię litera eſſentialis abiecta deprehenditur. Literę uero ſeruiles aut ſuperadditę ex uocis diſpoſitione cognoſcuntur, ut oſtendimus de אנשי׳ At ueræ abbreuiaturæ ſunt, in quibus ſingulę literę ſingulas deſignãt dictiones. Et hæ proprie uocantur ראשי תיבות id eſt, capita dictionum. Nam uſurpantur duntaxat initiales literę pro hoc officio. Et inter iſtas quędã ſunt communes, quibus ſcilicet ſcriptores ubiq; utuntur, alię ſunt priuatę, quorum uſus duntaxat eſt in priuatis locis, qualis eſt כל״ח pſalmis 118. & 137 ubi uſus eius eſt frequens, pro בי לעולם חסרו Sic Elias Leuites in libro Cantici, ubi multa ſcribit de חטף קמץ ſępe uocem illã breuiter in hũc modũ ח״ק deſignat. In alio libro neſciretur quid iſta abbreuiatura deſignaret. At communes abbreuiaturę ſunt, quę ubiq; locorũ in uſum ueniũt, quales ſunt ר״ל id eſt, רוצה לומר uult dicere, ע״ה id eſt, עליו השלום ſuper ipſum pax, ſiue qui eſt in pace. Signantur etiam plerumq; literę, pro literis aut numeris captę, duabus uirgulis, ut cũ א״ pro aleph litera aut pro numero unitatis capit: ſic quoq; nomina punctorũ & literarum & uocabula

Verę abbreuiaturę.

& uocabula barbara ſignantur duplici uirgula, ut אלף בית גימל item חירק חולם Et סאלינא ſalina, כרשטרש Chriſtus, &c. De his ſatis fuerit monuiſſe lectorem, iam ordine alphabetico ſignabimus abbreuiaturas communiores cum explicatione earum.

//

א

Aleph ſimplex primo idem ſignificat quod אחד unus uel אחת ut א׳ בפה וא׳ בלב Vnum in ore & aliud in corde. Alio modo ualet אמר dixit, & tūc nonnunquā adijcit mem, ut ויאמ׳ Et dixit. Porrò א״א primo ſignificat אמן אמן amen amē: deinde אדוני אבי dominus meus, pater meus. Et ſic Dauid kimhi ſæpe uſurpat in commentarijs א״א ז״ל פירש Dominus pater meus bonæ memoriæ expoſuit. Tertio capit pro אי אפשר id eſt, impoſſibile: ut א״א להשיג כבוד יי׳ Impoſſibile eſt ut apprehēdas gloriam dei. Item א״אכ idem eſt, quod אלא אם כן niſi quod ſit.

אב״ה

אמר ברוך הוא Dixit bn̄dictus ipſe, id eſt, deus.

אד״עה

אמר דוד עליו השלום Dixit Dauid qui eſt in pace. Sic

ce. Sic אאע״ה Dixit Abraham, qui eſt in pace.

א״ה

אָמַר הַפָּסוּק Dixit uerſus, ſcilicet biblicus.
Capitur etiā pro אפילו הכי etiamnum, adhuc.

א״כ

אַחַר כֵּן uel אַחַר כַּךְ poſtea, deinde.

אח״ז ל

אָמְרוּ חֲכָמִים זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Dixerūt ſapientes quorum memoria eſt in benedictione.

א״י

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל Terra Iſraël. Et cum literis ſeruilibus, בא״י in terra Iſraël, לא״י ad terram Iſraël,

אי״ה

אִם יַעֲזֹר יְיָ Si iuuerit dominus.

א״כ

אִם כֵּן Si ita, ergo, igitur, nota illationis.

א״כ י״ר

אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן Amen, fiat ſic ad placitum.

א״ל

אָמַר לוֹ uel אָמַר לָהֶם Dixit ei uel eis.

א״ה ת

אָמַר יְיָ uel אָמַר הַשֵּׁם dixit dominus deus:

א״ר

אָמַר רַבִּי Dixit magiſter ſeu rabbi.

אע״ג

אַף עַל גַּב Tametſi, quamuis.

אע״נע

אַבֶן עֶזְרָא נוחו עֵדֶן Aben Ezra (nomen eſt cuiuſdam docti rabi) cuius quies ſit paradiſus. Inuenitur etiam ſæpe לְדַעַת א״ע id eſt, iuxta opinionem Aben Ezra.

אע״פ

אַף עַל פִּי Licet, quamuis. Adijcitur aliquando caph in fine pro כֵּן ut אע״פכ quamuis ita ſit.

אפש׳

Valet אֶפְשָׁר Poſſibile eſt, ſed nō eſt raſe teboth, ſicut nec אפ׳ pro אֶפֶס nihil, quum in his ſolum ultima tollatur litera.

א״ר

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ uel אָמַר רַב Dixit rabi, uel dixerunt magiſtri noſtri.

אריב״ל

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי Dixit rabi Iehoſua filius Leui.

אשע״ה

אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dixit Salomo, pax ſuper eum.

ואת׳

וְאִם תֹּאמַר Et ſi dicas, uel obijcias.

באת בש

Hic primum beth eſt ſeruile. Intelligimus autem per את בש conuerſionem alphabeti, quando ſci licet aleph capitur pro tau & ecōuerſo, beth pro ſchin & econtra, gimel pro res, &c. ut Ierem. 51. שֵׁשַׁךְ pro בָּבֶל

בא

בֵּית אָב uel בֵּית אָבִי domus patris mei.

בב

בְּבַיִת in domo, & in conſtructione בְּבֵית

בד

בֵּית דִין Domus iudicij, conſiſtorium.

בדא

בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים Quibus uel qualibus uerbis dicta ſunt.

בגה

בִּגְבוּרַת יְיָ Cum auxilio uel fortitudine domini

בדה

בְּדִבְרֵי הַיָּמִים In uerbis dierū, id eſt, in Paralippomenon libro.

בה

בֵּיאוּר הַמִלָּה Declaratio ſeu expoſitio dictionis. Item idē quod בֵּית הַכְּנֶסֶת ſynagoga, ſchola, locus,

la,locus ubi congregetio populi cõuenit.Itẽ בֵּית הִלֵּל familia Hillel,uiri ſcilicet cuiuſdã celebris. Itẽ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ domus ſanctuarij. Capitur etiã pro בְּעֶזְרַת הָאֵל auxilio dei.

חבק׳ר

בַּר הַקֹּדֶשׁ רַבִּי Filius ſanctitatis,rabbi.

חבח׳

הַבַּעֲלֵי חַיִּים Habentia uitam,animalia.

ב״ו

בָּשָׂר וָדָם Caro & ſanguis, mortalis homo. In eodem ſignificato ſcribitur בו״ר

בי׳

בַּיִת Domus,cum ſimplici uirgula.

במ״ש

בְּמִלּוֹת שׁוֹנוֹת Cum dictionibus uarijs. Hac ab breuiatura frequentiſſime utitur Dauid kimhi in commentarijs ſuper prophetas.

בנ״לך

בָּרוּךְ נוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ Benedictus qui dat laſſo uirtutem. Scribitur hic uerſiculus Iſaię quadrageſimo,& ſolent eum Hebræi ſcribere in fine librorum.

ב״עה

בְּעֶזְרַת הָאֵל Cum auxilio dei.

בע'הז

בְּעִנְיַן הַזֶּה In negocio iſto.

ב'ר

בְּרֵאשִׁית רַבָּה Geneſis magna. Eſt liber quidam ſcriptus ſuper Geneſim.

ב'רזל

בְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה In ſermone magiſtrorum noſtrorũ, quorum memoria in benedictione eſt.

ב'ש

בֵּית שַׁמַּאי Domus ſeu familia Samai. Fuit hic Samai uir celebris apud Iudęos.

מ'ג'

Scribitur & מגזי'. & ualet מִגְּזֵירַת ex ordinatione ſeu decreto. Sic בג'רה idem quod בגזירת האל ex diſpoſitione & fato dei.

ג'כ

גַּם כֵּן Etiam ſic, quin &, ſimiliter.

ג'ע

גַּן עֵדֶן Hortus uoluptatis, paradiſus. Capitur etiam pro גִּלּוּי עֲרָיוֹת denudatione uerendorũ.

מג'ש

מִגְּרַסַּת שְׁמוּאֵל Ex doctrina Samuēlis.

//

ד״א

דָּבָר אַחֵר Verbum aliud, expoſitio alia.

ד״ה

דִּבְרֵי הַיָּמִים Verba dierum, liber Paralipp.

ודי״ל

וְדַי לַמֵּבִין Satis eſt intelligenti.

ד״מ

דֶּרֶךְ מָשָׁל Via parabolę, per modum ſimilitudinis.

ד״עה

דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dauid, ſuper eum pax.

ד״ת

דִּבְרֵי תוֹרָה Verba legis, ſubaudi, Moſaicæ,

//

הה״ד

הַיְינוּ הַךְ דְּאָמְרִינַן Iuxta quod diximus. Aliq̄n idem eſt quod הוּא הַדָּבָר Hęc eſt res ipſa.

ה״ה

הוּא הַדִּין Hoc iudicium. Simplex uero he ſignificat יְיָ dominum, uel הָאֵל deum.

הא״ע

הֶחָכָם אֶבֶן עֶזְרָא Sapiens Aben Ezra.

חב״ה

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא Sanctus benedictus ipſe.

חב״עח

הַבַּעֲלֵי חַיִּים Habētia uitam, animalia. idem חב״ח

חו׳

הוּא ille. Sic הי׳ pro הִיא ipſa. Et הב״ב pro הַכָּבֵד graue, oneroſum.

הו״לל

הָיָה לוֹ לוֹמַר Fuerat ei dicendum.

המ״מ

הֵנָּה מִלִּים Iſti ſermones ſeu uerba.

המ״רא

הָיָה מָה דְּאָמַר Iuxta illud quod dixit.

הנב׳

Idem ſignificat quod הַנָּבִיא propheta

הנ״ל

הַנִּזְכַּר לְמַעְלָה Commemoratum eſt ſupra.

הנ״ר

Idem eſt quod הַנָּדִיב רַבִּי Ingenuus ſeu liberalis magiſter.

הק״

הַקָּדוֹשׁ Sanctus, ipſe ſanctus deus.

השי״

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ Exaltetur deus. Item הַשֵּׁם יִתְעַלֶּה

Deus

Deus ſit benedictus. Sic loquūtur de deo cum il-
lius mentionem faciunt. De uiris uero ſanctis di-
cunt, עָלָיו הַשָּׁלוֹם Qui eſt in pace. Et de alijs ui
ris, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה memoria eius ſit in benedi-
ctione.

וגו׳

Et aliquando ſcribitur וגומ׳ Cuius integrum eſt וְגוֹמֵר & cętera, quando ſcilicet uerſus aliquis reſcinditur & nō integre profertur, ſubiūgitur וגו׳ quod proprie ſignificat, & perfice.

ות״ה

וְהַיְינוּ הַךְ Et hoc eſt illud. Sic dicunt הַיְינוּ ipſum eſt, דְּהַיְינוּ quod eſt.

וי״ל

וְיֵשׁ לוֹמַר Et eſt dicendū. Sic reſpondent quum obiectum argumentum ſoluere contendunt.

וימ׳

וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים Et ſunt exponentes.

וי״א

וְיֵשׁ אוֹמְרִים Et ſunt dicentes, hoc eſt, ſunt qui in hunc modum ſentiunt & loquuntur.

וית׳

וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם Ionathan uero interpretatus eſt.

וכו׳

וכו'

וְכוּלֵי & וְכָלֵי Et reliqua,& cætera.

ולד'

וּלְמֵבִין דַי Intelligenti autem ſatis eſt.

וכת"י

וְכֵן יוֹנָתָן תִּרְגֵם Et ſic Ionathan interpretatus (eſt.

ו"ל

וְלַמֵּד Et docuit, ול"ו idem quod וְלוֹמַר Et dicendum.

וצ"ע

וְצָרִיךְ עִיּוּן Indiget autem conſideratione.

//

ז"ב

זְמַן בַּמֶּה Quando, quo tempore.

ז"ל

זֶה לְשׁוֹנוֹ Hæc lingua eius, id eſt, gloſſa uel interpretatio eius. Valet etiam idem quod זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה memoria eius ſit in benedictiōe. Et in plurali זִכְרוֹנָם memoria eorum ſit in benedictione.

וצ"ל

זֵכֶר צְדָקָה לוֹ Memoria iuſticiæ ſit ei.

וז"ש

וְזֶה שֶׁאָמַר Et hoc eſt quod dicit. Et quando ſub iungitur he וז"שה ualet זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב או הפסוק

הַפָּסוּק Hoc eſt quod dicit ſcriptura uel uerſus biblicus.

ח״ו

חַס וְשָׁלוֹם Parce & pax. Sic loquũtur cum mentionem faciunt alicuius rei abſurdæ, ut מִינִים יַחְשְׁבוּ ח״ו שֶׁיֵשׁ שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת Hęretici opinantur, abſit & pax ſit, duo eſſe principia ſeu potentias diuinas.

הז״לב

חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Sapientes noſtri, quorũ memoria eſt in benedictione.

וח״לב

חֵרֶם לְזָרִים בְּנָחָשׁ Anathema ſeu prohibitio ſit, alienis iuxta ſerpentem. Hac forma utuntur cum aliquem excommunicant.

י״א

יְיָ אֱלֹהִים Dominus deus. Capitur etiam pro יֵשׁ אוֹמְרִים Sunt qui dicunt.

י״ח

יוֹם הַכִּפּוּרִים Dies expiationũ. De quo in libro צְרוֹר הַמּוֹר ſic ſcribitur: בית אנשים ונשים וקטנים חייבים לחיות בבית הכנסת ויש תהוו׳ ארצרת ו׳ פעמים

י״ט

יוֹם טוֹב Dies bonus. Vocāt antem dies bonos, ſolennitates quas habent per annum prȩter ſabbatum, quas alio nomine מוֹעֲדִים uocant.

י״מ

יֵשׁ מְפָרְשִׁים Sūt qui exponūt uel interpretant̃.

י״ץ

יִשְׁמְרֵהוּ צוּרֵנוּ Cuſtodiat eū creator noſter. Sic יצ״ו eſt idem qđ ישמרהו צורי וגואלי Cuſtodiat eum formator meus atq; redemptor meus,

יר״ה

יָרוּם רוֹם הוֹדוֹ Exaltetur ſublimitas magnificētiȩ eius. Sic loquuntur de principibus & ſublimibus uiris.

ית׳

יוֹנָתָן תִּרְגֵּם Ionathan interpretatus eſt. Capitur etiam aliquando pro יִתְעַלֶּה exaltetur, & ſic loquuntur de deo. Idem ית״ע cum ain.

י״ש

יִמַּח שְׁמוֹ Deleatur nomen eius. Sed יש״ר capitur pro ישראל

כב

כַּל כַּךְ Tantum, adeò. Et וכ״כ eſt idem quod וְכָל כְּגוֹן Et omnia iſta.

ב״א

בִּי אִם Niſi,ſed.Item idem quod בִּי אֲשֶׁר Quandounũ. Sed באש׳ eſt idem quod בַּאֲשֶׁר quemadmodum.

ב״ג

כֹּהֵן גָּדוֹל Sacerdos magnus,põtifex. Item idem quod בְּגוֹן ſicut.

כד״א

בְּמָה דְאַתְּ אוֹמֵר Secundum quod tu dicis. Alij ſic interpretantur, בְּמָה דְאוֹמֵר ſecundum id quod ait.

בד׳

בְּמוֹ דְאָמַר Sicut dixit. Capitur etiam interdum pro כָּל דָבָר Omne uerbum.

בה״א

בֵּן הוּא אָמַר Sic ipſe dixit.

בה״ג

כְּהַאי גַּוְונָא Quemadmodum,ad inſtar.

כ״ז

כָּל זֶה Totum iſtud,omnia iſta.

כ״ל

כְּלוֹמַר Quaſi dicat. Scribitur etiam aliqñ כלו׳

כמ״ש

כְּמוֹ שֶׁאָמַר Secundum quod dixit.

כ״ש

כָּל שֶׁכֵּן Quanto magis. Et cũ aleph כשא״ idem quod כְּשֶׁאָמַרְתָּ Secundum quod dixiſti.

כ״ת

כָּתוּב Scriptum eſt, uel כְּתָב ſcriptura.

ל״א

לָשׁוֹן אַחֵר Lingua alia, expoſitio alia. Item capitur pro לְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז lingua Germanica.

לא״י

לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל Ad terram Iſraël.

לה״ר

לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה Cui rei ſimile eſt.

לו״א

לְוָת אָמַר Propterea dixit, Ob id ait.

לי״ש

לְיִשְׂרָאֵל Iſraëli. Additur etiam nonnunquã res.

ולכ״א

וְלָכֵן אָמַר Et propterea dicit, Ob id ait.

לנ״

לְכָךְ נֶאֱמַר Idcirco dictum eſt, uel dicitur. Item ולנ״ eſt idem quod וְלִי נִרְאֶה Et mihi uidetur.

לס״ת

לְסֵפֶר תּוֹרָה Libro legis, uidelicet Moſaicę.

לעש״

לעש״

לְעֶרֶב שַׁבָּת Ad ueſperam ſabbati.

מ״מ

מִכָּל מָקוֹם Nihilominus,omnino.Iudęi germa
nice interpretãtur,abèr dennẽſt.Inuenitur quo-
que מ״מי pro מִסִפּוּרֵי מִלְחֲמוֹת יְיָ de narra-
tionibus ſeu hiſtorijs pręliorum domini.

מ״א

מִשְׁקָל אַחֵר Pondus aliud,forma alia.Significat
etiam librum aliquem qui uocatur מִדְרַשׁ אֲגָדָה
id eſt,homilia collectionis. Item eſt idem quod
אֶחָד מִכָּל de unoquoq;,de ſingulis.

מ״ד

מַן דְּאָמַר Quiſquis dixit:magis chaldaicũ q̃ He
braicũ.Et cum aleph מ״א idem quod מַה דְּאַתְּ
אוֹמֵר Id quod tu dicis.

מ״ה

מְאֹרַת הַגּוֹלָה Lumẽ captiuitatis.Sic uocãt quen
dam rabinum Gerſchom nomine,qui anathema
imprecatus eſt aperiẽti alienas literas. Vnde lite
ras ſigillatas ab extra ſic ſignant: דְּאָסוּר לְזָרִים
בְּחֵרֶם ר״ג מה״ג Prohibitum ſit alienis ſub anathe
mate rabi Gerſchom,qui lumen eſt captiuitatis.

מ"ט

מַן טַעֲמָא & Hebraice מַה טַעַם Quę ratio.

מ"ל

מִנַּה לַן Vnde nobis: more Chaldaico.

מלה"

מַלְכוּת הָרִשְׁעָה Regnum impietatis. Sic uocant regnum Macedonicum ſeu Gręcorum.

מל"הר

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה Exemplum, cui rei aſſimilatur.

מנ"ל

מְנָא לַן Vnde nobis Chaldaice.

כמ"ר

כְּמוֹ מָרִי כְּמוֹ מוֹרֶה רַבִּי Sicut docet rabbi, uel רַבִּי Sicut dominus rabbi.

מ"ס

מִקְרָא קֹדֶשׁ ſolennitas ſeu conuocatio celebris.

מרע"ה

מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Moſes magiſter noſter pax ſuper eum. Porrò מר' capitur pro מָרַת domina.

משק"

מִשְׁקָל Menſura, pondus, modus.

מ"ת

מַתַּן תּוֹרָה Datio legis, ב"מת in datione legis.

נ"א

//

נא

נא׳ נֻסְחָא אַחֶרֶת Codex alius. Et cum una uirgula נא׳ capitur pro נֶאֱמַר dicitur, שנא׳ quod uel ſicut dicitur.

נ״ל

נִרְאֶה לִי Videtur mihi. Item idem quod הַנִּזְכַּר לְמַעְלָה Memoratũ eſt ſupra, ſicut & הנז׳ capitur pro הַנִּזְכַּר memoratum eſt.

נמ׳

נָפְקָא מִנָּא Sequitur inde. Chaldaicum.

נ״נ

נִינְוֵה Niniue, ciuitas Aſſyriæ.

נע׳

נוחו׳ עֵדֶן Requies eius ſit paradiſus. Sic defunctorum recordantur.

נ״ר

נִרְאֶה Videtur, putatur.

//

סא

סֵפֶר אַחֵר Liber alius, בס״א In libro alio;

ס״ל

סְבָרָא לֵיה Opinatur ille, opinio illius eſt.

ס״ד

סָלְקָא דַּעְתָּךְ Aſcendit in mentem tuam.

סׄפ

סוֹף פָּסוּק Finis uerſus, ſcilicet biblici. Et סוֹ׳ capitur pro סוֹף fine.

סׄת

סֵפֶר תּוֹרָה Liber legis. Capitur etiam quandoq; pro סוֹף תֵּיבוֹת fine dictionum.

עאבו״

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה Vnum ex tot & tot. Vt לא רָצָה לְדַבֵּר הַשֶּׁקֶר עאבו Noluit loqui falſitatẽ, etiam nec unum ex multis.

עׄא

עִנְיָן אַחֵר Res alia, negocium aliud, ſignificatio alia.

עׄג

עַל גַּב מִזְבֵּחַ In ſuperficie altaris.

עׄד

עַל דֶּרֶךְ Per modũ, iuxta uiam,

עדׄמ

עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל Per modũ parabolę ſiue exẽpli.

עׄה

עָלָיו הַשָּׁלוֹם Super eum pax. Significat etiã aliqñ idem qđ עִנְיָן הַזֶּה Res iſta, negociũ illud. Item nõnunq̃ capit̃ pro עוֹלָם הַזֶּה id eſt, mundo iſto, ut תַּעֲנוּגֵי העה״ז uoluptates huius mundi.

ע״ז

עֲבוֹדָה זָרָה Cultus alienus, cultura idolorum.

ע״י

עַל יְדֵי Per manus, per, mediante. Et cũ adiectio-
ne mem ע״ימ id eſt, עַל יְדֵי מוּקְדָם Per manus
primum uenientis.

ע״כ

עַד כַּאן Hactenus, hucuſq;. Inde ע״כ״פ idem qđ
עַל כַּאן פֵּירוּשׁוֹ Hactenus expoſitio eius. Facit
etiam interdum עַל כֵּן ideo, idcirco.

ע״כ״ז

עִם כָּל זֹת Cum toto iſto, omni iſto modo.

ע״כ״ל

עַד כַּאן לְשׁוֹנוֹ Hucuſq; expoſitio eius.

ע״מ

עַל מִשְׁקָל Iuxta pondus, ſecũdum formã. Item
idem quod עַל מְנַת hac conditione. Capitur &
tertio pro עָרֵל מְשׁוּקָץ falſario deteſtando.

ע״ש

עִם שָׁלוֹם Cum pace, uel cum ſalute.

עמ״י עש״ו

Integer uerſiculus pſal. 103. deſignat hac abbre-
uiatura, nẽpe עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ
Auxilium meum à domino, factore cœli & terrę.

H עם

עׄפׄ

על פי Iuxta iudicium uel ſententiam. Item iuxta interpretationem ſeu declarationem.

עׄצׄ

על צד Secundum latus, ex parte, per.

עׄשׄ

ערב שבת Veſpera ſabbati. Valet etiā idē quod על שום eo q͂, ob id. & idem q͂d עיין שם uide ibi.

פא

פירוש אחר Expoſitio ſeu interpretatio alia. Itē פי' accipitur pro פירוש commentario.

פׄקׄ

פרק קמא Caput primū. In Thalmud ſic loquū tur.

פרׄשׄי

פירוש רבינו שלמה ירחיי Expoſitio magiſtri noſtri Salomonis Iarhij.

וצע

וצריך עיון Et opus eſt aduertentia. Sic צׄבׄצׄעׄב accipitur pro צריך עיון בשורש Opus eſt ſcrutinio pro fundamento.

צׄלׄ

צריך לומר Neceſſe eſt ut dicas.

קק

//

קק

קְהִלַּת קוֹדֶשׁ Eccleſia ſancta, cōgregatio ſancta.

ק״ו

קַל וְחוֹמֶר Facile & difficile, leue & graue. Capiūt autem plerumq; pro argumēto a minore ad maius.

ק״ל

קַיְימָת לָן Eſt confirmatio nobis. Item ſimplex ק׳ capitur pro קֻשְׁת quæſtione difficili.

ק״ש

קְרִיאַת שְׁמַע Lectio, Audi. Sic loquuntur de ſexto cap. Deut. in quo habetur, Audi Iſraël, dominus deus tuus unus eſt.

ר׳

רַבִּי Rabbi, uel ut alij uolunt רִבִּי ribbi, magiſter. Iudęi moderni ſcribunt contra omnem grammaticam רַבִּי dageſſato beth poſt ſcheua mobile. Itē quando adijcitur aleph רא׳ facit ראש caput.

ר״ר

רִבּוֹן דְעוֹלָם Dominus mūdi: more Chaldaico.

ר״ד

רַבִּי דָוִד פֵּירוּשׁ Rabbi Dauid expoſitio.

ראבע

רַבִּי אַבְרָהָם בֵּן עֶזְרָא Rabbi Abrahā filius Ezra.

רה

רֹאשׁ הַשָּׁנָה Caput ſeu initium anni. Item idem quod רְשׁוּת הָרַבִּים licentia multorum.

רזל

רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Rabbini noſtri, quorum memoria in benedictione eſt.

רל

רוֹצֶה לוֹמַר Vult dicere, & in prima perſona, uolo dicere. Sic loquuntur cum aliquid exponunt, ubi nos ſolemus dicere, id eſt.

ריבל

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן לֵוִי Rabbi Iehoſua filius Leui.

רלבג

רַבִּי לֵוִי בֵּן גֵּרְשֹׁם Rabbi Leui filius Gerſom.

רעה

רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Doctor noſter qui eſt in pace, ſic loquuntur de Moſe.

רשי

רַבִּי שְׁלֹמֹה יַרְחִיי Rabbi Salomon Iarhij.

רת

רָאשֵׁי תֵיבוֹת uel רֹאשׁ תֵּיבוֹת Capita ſeu initia dictionum. Sic uocant abbreuiaturas.

//

שבר

שֶׁבֵּית דִּין Cum fuerit uel quando eſt domus iudicij, ſcilicet fiet hoc uel iſtud.

ש״ר

שְׁפִיכוּת דָּמִים Effuſio ſanguinum.

ש״י

שֶׁיְּהֵא Quod ſit quod erit. Item idem qđ שֶׁיִּחְיֶה qui uiuat.

ש״נ

שֶׁנֶּאֱמַר Quod dicitur. Idem שנא׳

ש״מ

שְׁמַע מִינָּה Audis hinc, uel auditum eſt ab ea.

ש״צ

שְׁלִיחַ צִבּוּר Nuncius communitatis.

שצ״ם חנ״כל

שַׁבְּתַאי צֶדֶק מַאֲדִים חַמָּה נוֹגַהּ כּוֹכָב לְבָנָה Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius. Luna.

ש״ל

שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר Qui uult dicere.

ש״ת

שֶׁתִּחְיֶה Quę uiuat. Sic loquunť de muliere uiua.

//

ת״א

תַּרְגּוּם אַחֵר Interpretatio ſeu expoſitio alia.

ת״ח

תַּלְמִידֵי חֲכָמִים Diſcipuli ſapientum.

ת״י

תַּרְגּוּם יְרוּשַׁלְמִי Thargum Ieroſolymitanum. Capitur quoq; interdũ pro תַּרְגּוּם יוֹנָתָן tranſlatione Ionathæ.

ת״כ

תּוֹרַת כֹּהֲנִים Lex ſacerdotum, directorium.

ת״ל

תַּלְמוּד לוֹמַר Doctrina dicendo, uel diſcas ad diſcendum, uel ſcriptura dicit. Capitur etiam aliquando pro תְּהִלָּה לָאֵל id eſt, laus deo, ut אֲנוּ עוֹמְדִים ת״ל בְּמַעֲמָד טוֹב Stamus, laus deo, in ſtatu bono.

תנצב״עא

תְּהְיֶה נַפְשׁוֹ בְּגַן עֵדֶן אָמֵן Sit anima eius in horto uoluptatis, amen. Sic plerumq; claudunt Hebræi epitaphia ſua.

תנצב״ה

תְּהִי נַפְשׁוֹ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים Sit anima eius ligata in faſciculo uitæ.

ת״ר

תָּנוּ רַבָּנָן Docuerunt magiſtri noſtri. Chal.

Finiunt abbreuiaturæ.

DE ACCENTIBVS HEBRAICIS.

NOn habent Hebręi accentus nequ utũtur eiſdẽ niſi in ſacris uiginti quatuor libris. Et hi quidem tam ignoti ſunt illis, ut nihil ferè ſciant de eis, niſi quod ſacerdotes eorum iuxta illorum ſignationem lectiones ſabbatinas cantillant. Vnde notandum, Hebręos triplicem habere accentum, grammaticum, rhetoricum & muſicum. Grammaticum uocant טעם guſtũ, nam eum cuiuslibet dictionis prolatio requirit, quo uox reſonet eminẽtior. Rhetoricum uocãt מתג retinaculum ſeu frenum, quo dictio ornate pronunciatur. Porrò muſicum appellant נגינה id eſt, harmoniã, nam per eum dictiones quadam modulatione proferuntur. Grammatici accentus non habẽt aliquam propriam figuram uel ſignum in Biblia, ſed eorum loco ſucceſſerũt accentus muſici. Vnde ubicunque in dictione uideris ſyllabam aliquam tropo muſico ſignatam, ibi grammaticum accentum ſcias habere locum. Et ſatis quidẽ eſſet, ſi ille ſola erecta uirgula infrà uel ſuprà ſignata, exprimeretur, niſi Muſicorum cantillatio

Accẽtus grammaticus.

Rhetoricus.

Muſicus.

tillatio acceſſiſſet. Oſtendimus autem ſupra in fine uerborũ, quando accẽtus ſibi uendicet locũ in ultima aut in penultima, idq; per omnes ordines, modos & perſonas uerborum. Iam oſtẽdam ſuccinctis regulis, quando accentus cadat in ultimam aut penultimam ſyllabam nominum.

REGVLA.

IN diſſyllabis quum utraq; punctatur cum camez, aut prima cum ſcheua & ſecunda cum camez, zere, uel ſęgol, manet accẽtus in ultima, ut שׁוֹמֵר cuſtos, שְׁכֶם humerus, זְאֵב lupus, דָּבָר uerbum, קְרָב prelium, גֶּבֶר uir. Idem iudicium eſt de his, אִכָּר agricola, תֵּבֵל orbis, הֵיכָל palatiũ, כָּבֵד grauis, גַּנָּב fur, עִוֵּר cœcus. Quando uero utraque pũctatur cum ſęgol, aut prima cum ſęgol, & ſecunda cũ pathah, aut prima cum zere, ſecunda cum ſęgol aut pathah, cadit accentus in primam, ut עֵשֶׂב herba, מֵצַח frõs, צֶדֶק iuſticia, שֶׁבַע ſeptem. Manet proinde accentus in eo ſitu, quãdo uox ob terminum aut diſtinctionem ſententię in aliam migrat uocem, ut אָרֶץ in pauſa pro אֶרֶץ terra. Item accentus ferè ſemper cadit in ultimam, quando intra uocabuli radicem recipitur uau litera, ut שׁוֹפָר tuba אָכֻל deuoratus,

uoratus, גִּבּוֹר fortis, גְּבוּל terminus, חֲמוֹר aſinus. Item quando ultima dictionis eſt iod aut he fœm. litera, accentus cadit in ult. ut

שְׁבִיעִי	ſeptimus	בְּהֵמָה	iumentum
מִצְרִי	Aegyptius	חָכְמָה	ſapientia
שְׁלֹשָׁה	tres	אַהֲבָה	dilectio

Fœminina uero exeūtia in tau pręcedente ſęgol, habent accentū in penult. ut שִׁבֹּלֶת ſpica, אַדֶּרֶת pallium, כַּפֹּרֶת propiciatoriū. Quę uero in uth, ith, on aut ſuperadditum nun deſinunt, habēt accentum in ult. ut מַלְכוּת regnum, רֵאשִׁית initium, זִכָּרוֹן memoria, קָרְבָּן oblatio. Idem ſentiendum de his quę habent iod inter duas poſteriores radicales, ut צַדִּיק iuſtus, בָּצִיר uindemia. Et quę quatuor conſtant radicalibus literis, ut צִלְצָל cymbalum, זַרְזִית irrigatio.

Porro literæ hęemanthicæ ſignant accentum in ultima dictionis, niſi ipſa dictio deſinat in tau & ſægol, tunc cadit in penult. ut מִזְמוֹר pſalmus, מַתָּן donum. מַרְאֶה uiſio, מִשְׁפָּט iudicium, תַּנְחוּמוֹת conſolatio, מַאֲכֶלֶת enſis.

Vbi accentus ſignandi in nominibus habentibus affixa.

Hic una regula eſt notāda, nempe quod in omnibus nominibus ſing. & plur. numeri, habentibus

affixa, aecẽtus ſignandus eſt in ult. ſeu in ipſo affixo, ut דְּבָרִים uerba, דְּבַרְכֶם uerbũ ueſtrũ, דְּבָרָם uerbũ eorũ, דִּבְרֵיהֶם uerba eorũ, דְּבָרוֹ uerbum eius. Excipiuntur hęc affixa דְּבָרֵנוּ uerbum noſtrũ, דְּבָרֵינוּ uerba noſtra, דְּבָרָיו uerba eius, דְּבָרֶיךָ uerba tua; פְּנֵימוֹ facies eorũ, ubi accentus cadit in penult.

De ſitu accentuum in conſignificatiuis.

Accentus in cõſignificatiuis fermè ſemp cadit in ultimã, ut אֲנִי ego, אַתָּה tu. Excipiunt אָבֵן לָמָּה אֵלֶּה הֵמָּה אֶפֶס אָנָּה & pauca alia, in quibus accentus eſt millel, id eſt, cadit in penult. Eũ enim accentus ſitũ uocãt Hebręi chaldaico uocabulo מִלְעֵיל id eſt, ſupra, & ultimũ locũ מִלְרַע id eſt, infra. Quod nõ eſt intelligendũ, infra uel ſupra literã, ſed infra referendũ eſt ad finẽ dictionis; & ſupra ad penultimã eius ſyllabã, ſiue accẽtus ſcribatur ſupra literam ſiue infra. De uerborũ accentibus ſupra ſcripſimus ante initium nominum.

Quid millel & milra.

DE ACCENTV RHETORICO.

De hoc accẽtu Iohannes Capnion in hũc modũ ſcribit: Verſatur accẽtus rhetoricus circa dictiones, ornatus & ſuauitatis gratia, cõducẽs ad hoc

ut ſciatur

ut ſciatur quę ſyllabę lōgę uel breues ueniāt producendę. Vnde ab Hebręis מֶתֶג id eſt, retinaculum uocatur. Eſt enim artificioſa ſpiritus retētio. Debet namq; diſtincte ac ornate, ſiue loquēdo ſiue legendo ſyllaba longa produci, & uox ipſa aliquanto retineri. Quidam appellant eum מַאֲרִיךְ productorē, alij גַּעְיָא mugitum. Signat̄ autē hic accentus ſeu retinaculū per uirgulam, ſignatam ad literam producēdam. De qua Elias ſic ſcribit:

כאשר מגיעין על לחיי הסוס מתג להושיר בו
הליכת הסוס כן חקר הזה נקרא מתג להושיר בו
הקריאה ולהנעימה בטעמים ומאחרים את
נגינת הטעמי' שלא יבאו מהרה ויהרסו מקום
מצבם על כן הם באים תמיד קודם הטעמים
בתנועת אשר בראש התיבה או באמצע
אבל בתנועה האחרונה לא יבא מתג לעולם

Senſus eſt: Sicut adhibent mandibulæ equi frenum quo dirigatur inceſſus equi, ita uirgula iſta ueluti frenum dirigit lectionem & ornatam reddit eam per accētus, retinetq; tonum eorū ne uelociter proferantur & ſubuertatur locus firmitatis eorum. Vnde & uirgulę מְתָגִים ponunt̄ ſemper ante accētus ſub prima dictiōis uoce aut ſub media ſed nunquam ſub ultima. Eſt etiam peculia

re huic uirgulę, ut diſtinctionem faciat inter radices in literis communicantes, ut לֹא יְשֵׁנוּ אִם לֹא יָרִיעוּ Prouerb. 4. ubi mętheg ſub iod oſtendit literā radicalem eſſe iod, radicemq́ dictionis eſſe יָשַׁן & non שָׁנָה Idem iudicium eſt de וַיִּרְאוּ ubi uirgula repreſentat iod primam radicalē. Nam radix eſt יָרֵא & non רָאָה Et hic repetenda ſunt quæ ſupra de uocibus magnis & paruis ſcripſimus. Sūt autem uoces magnę, camez, holem, ſchurec, zere, & iod hirec. Et his in omni lectione earum eſt quędam tardatio, niſi accentus ad dictionē acceſſerit, ut שָׁמַר cuſtodiuit, ubi שָׁ non eſt producenda propter accētum grammaticum immediate ſequentem. Sin mediate ille accentus à uoce longa deſtiterit, ad eandem ſyllabā lōgam quandoq; ponitur retinaculum, ad indicandum quod eius prolatio eſt aliquantulum producēda, ut וְשָׁמַרְתָּ ubi accentus proprius in תָּ mediate diſtat à ſyllaba longa שָׁ ideo uirgula tarditatis ſignatur ad שָׁ Sic hic וּבֵרַכְתָּ permittit accentus in ultima tertiam ante ſe produci. Hic uero אוֹמֵרֶךָ nō permittit. Quemadmodum autem longæ ſyllabæ in oratione ſunt producendę, niſi obſtet exceptio, ita breues ſunt corripiendæ, ut

שָׁמַיִם media breui, niſi proxime ſequantur literę gutturales, tũc enim breuis quę precedit, pro ferẽdo extẽdit, ut יֶאֱסֹף cõgregabit, יַעֲשֶׂה faciet, ubi accẽtus grãmat. eſt in ult. & rhetoricus in prima. De hac re aduerte ſequentes regulas.

Prima regula.

Nulla principalis ſyllaba, quę cũ uoce magna ſcribitur, proxime ante ſcheua, eſt corripienda. Per principalem intellige eam, quę eſt prima ſubſtantialis, ut שָׁמְרוּ פִּינְחָס שׁוֹמְרִים יֵצְאוּ
Idem eſt iudicium de ſyllaba principali quam immediate ſequitur litera duplicata, quarum prima ſcribitur cum ſcheua, ut צִלְלוּ
Secunda: Syllaba tertia ante accentum grammaticum nunquam corripitur per hateph, ut קָעֳנָן אֲנֹכִי יִשְׂרָאֵל אַבְרָהָם Hęc & eius ſimilia, nõ patiuntur in principali ſyllaba productionis notam, quantumlibet poſt eam ſequatur in tertia ſyllaba grammaticus accentus. Et hęc regula etiam ueritatem habet in duabus dictionibus, quarum prior eſt מַסֵּת id eſt, in conſtructione ſequentis continuatiua, ut יִקַּח־לוֹ Idem eſt iudicium de his & eis ſimilibus exẽplis, מִשְׁנֵה־כֶסֶף יִסְלַח־לָהּ ubi poſt priorẽ dictionem ſequitur dictio encletica,

hoceſt,monoſyllaba,aut alia quæ acuitur in prima,continuata per makaph,id eſt, habens ſe ut recta ad regentē. In tali enim caſu,reijcitur prioris accentus in ſequentem encleticam.

Tertia: Literæ miniſteriales primariæ præcedentes unam ex his dictionibus, חיות & חיות patiuntur retinaculum,ut וַיְחִי אֲחַיֶּה יְחַיֶּה

Quarta: Literæ בכלם pręposite dictionibus a ſeruili litera incipientib. & quarū prima radicalis eſt gutturalis,ſignant cū retinaculo,ut לְמַעֲשֵׂר

Quinta: Omnis litera primaria præpoſita gutturali,patitur retinaculū,ut לַאֲנָשִׁים תַּחֲכְּמִים

Sexta: Prima ſyllaba non habet productionis notam, ſi eam ſequatur dages, ut חַטָּאתִי Secus ſi per interuallum ſequatur, ut הַחַטָּאת

Septima: Syllaba pręcedens punctū -: uel ·:· habet retinaculum,ut יַעֲקֹב

Octaua: Literæ accidentales præcedentes in adorationis uerbo,recipiunt retinaculum, ut וַיִּשְׁתַּחֲווּ

Nona: Litera he quum ut quęſitiuum uel admiratiuū ſignum pręponitur dictionibus,aut quum iungitur pręſenti tempori coniugationis grauis uel hiphil, ſolet habere retinaculum, ut הֶעוֹר אֲבִיכֶם

הַמְדַבֵּר Viuitne adhuc pater ueſter: אֲבִיכֶם חַי
Loquens, ubi etiam mem liquide profertur.
Elias addit he הַיְּרִיעָה facitq; diſcrimen tale inter ipſum & he queſitiuũ. Nam he הַיְּרִיעָה habet retinaculũ in latere ſiniſtro, ut הַמְבַסֶּרֶת ſed he quæſitiua litera habet uirgulam illam in latere dextro, ut הַמְבַסֶּרֶת num operit: Ratio huius diuerſi ſitus eſt, q᷑ metheg he haiedię eſt loco dages, & metheg he queſitiui eſt loco ſcheua:
Decima: Dictio habens accẽtum in prima, conſtructa cum ſequente per makaph, extendit primam per retinaculum, ut מֶלֶךְ־מִצְרַיִם Exodi primo.
Vndecima: Coniunctio uau ante iod literam fut. plerumq; habet retinaculum, niſi uerbum defectiuum deſinat in literam gutturalem, tũc enim non eſt capax retinaculi, ut וַיִּזְבְּחוּ וַיַּעַשׂ
Duodecima: Dictio מַה uel מָה quando unitur cum ſequenti incipiente ab una illarum אחי recipit retinaculum.
Decimatertia: Dictiones paruæ in quibus eſt iod in medio uel in fine, & continuant cũ ſequenti per makaph, recipiũt retinaculum, ut אֵין בִּי אִישׁ שְׁתַּיִם שְׁנֵי

Decima

Decimaquarta: Vau in fine dictionis, quæ per makaph cõtinuatur ad ſequentem, recipit extenſionis notam, ut אֵו־מֶלֶךְ

Decimaquinta: Nomen tetragrãmaton, quum continuatur ad ſequens per makaph, ſuſcipit retinaculum, ut יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ

Decimaſexta: Zere & holẽ in fine dictionis continuatiuæ per makaph ſuſcipit retinaculum, ut בְּעֵינֵי־יְהוָה In oculis domini.

Decimaſeptima: Quando dictioni gutturali incipienti pręficitur una harum ſeruiliũ ב כ מ recipit in principio retinaculum, ut מֵהָר de monte, בָּעֵת in tempore.

Decimaoctaua: Omnis litera retinaculo ſignata habens ante ſe ſyllabam cum litera ſeruili, facit eandem ſeruilem ſyllabam produci, ut לַמְּחֲנֶה

Decimanona: Quando à principio poſt punctũ ſcheua ſequitur mox una gutturalium, patitur litera ſcheuata retinaculum, ut בְּהַרְרֵי אֱלֹהִים Sicut montes dei. Et uocatur tale ſcheua, quod ſcilicet ſequitur litera gutturalis, שְׁוָא חֲגַעְיָה id eſt, ſcheua hiatus uel mugitus.

ELIAS Vertitur nonnunquã מֶתֶג in accentũ miniſterialem, cõueniuntq; in una dictione rex & miniſter,

miniſter, zakeph ſcilicet caton & munah, ut ר. וְשָׁמַרְתָּ וְהָעֵצִים Sic quando cadma & azla in unam dictionem ueniūt, mutatur retinaculum in cadma, ut וַהֲבִיאוֹתִים נְאֻם Itē conſtat ex grāmatica, quod ſcheua illud quod uenit poſt uocē magnā ſit mobile, & ob id ſemper adijcit illi uoci magnæ retinaculū, ut יְבָרֶכְךָ פִּינְחָס שׁוֹפְטִים אֲמִירָה Interdum iſta uirgula etiā adijcit uocibus paruis quando ſtant loco uocum magnarum, ut גַּב לְךָ יִשְׁמְרֶךָ Et nōnūquam mętheg mutatur in munah, pręſertim quando ſequit zakeph katon, ut גֵרֹת Item ante literas gutturales hatephatas ſemper ponitur mętheg, ſiue uox illa ſit parua ſiue magna, ut וְשֶׁאֱלַת מֵאֲנוֹ יַעֲבוֹר Idē iudiciū eſt de his exemplis. תִּקְרַב וַתַּחַב בְּעֵינֵי בַּחֲרָבָם צְלָלָה Item aliquādo ueniunt in una dictione duo mętheg, ut הַכְּנַעֲנִי הַנַּעֲרָת & nonnunq̄ unum mutatur in miniſtrum, ut וַיְבָרְכֵם Inueniuntur quoq; dictiones quędam in quibus tria retinacula ſcribuntur. Sunt autem retinacula in triplici genere, quędā uocātur primaria, quæ ſcilicet primam occupāt uocē, alia gutturalia, nempe quę ob gutturalem literam hatephatā ſignantur, & quędam regalia, quæ propter uoces magnas ſignantur.

De גַּעְיָא Elias ſic ſcribit. Non ſunt idem גַּעְיָא & מֶתֶג quoniã męthęg tunc ſolum uocatur mugitus quando ſcribitur iuxta ſcheua, illic enim lector mugitu quodam retinet uocem ſuã, ſcribendaq́ eſt uirgula ad dexteram ſcheua. Porrò prolatio eius ante literas gutturales, conformatur uocali literę gut. ut תְּחִי tihi, רְעִי Et qñ ponit̃ ante Iod, migrat lectio ſcheua in hirec, ut וִיִדְעוּ uijedeu, בְּיַד bijad. Ante reliquas uero literas habet expreſſionẽ pathah, ut לְבַב laſaf, וְנִשׁוּבָה uanaſchuſa. Regula: Omne ſcheua mugiens, ubicunq; in biblia inuenitur, legitur ut patha, exceptis his locis ubi ipſum mox ſequit̃ litera gutturalis aut iod litera.

De uirgula מַקַּף

Ponitur hęc uirgula ſuperne inter dictiões easq́; ſic coniungit, ut quaſi unam ex eis efficiat. Nam habent duntaxat unum accentum. Sonat autem מַקַּף idem quod סִבּוּב conuerſionem ſeu connexionem. Quidam uocant eam סְמִיךְ ſuſtentationem. Suſtentantur enim in ea uirgula duę dictiones. Vſus eius ut in plurimum eſt in dictionibus paruis, quę adhęrẽt maioribus, ut אֶם־אִישָׁה

item

item אַךְ־הַפַּעַם ſic עִם־אֱלֹהִים Vbi notandum quod articulus אֶת ferè ſemp habet ſęgol & makaph: quando autem proprium habet accẽtum punctatur cum zere. Idem iudicium eſt de יֵשׁ & בֵּן & de quibuſdam nominibus, ut ſunt בֵּן שֵׁם לֵב Sic quando plurale conſtructiuum maſ. cum makaph alteri iungitur dictioni mutatur zere in ſægol. Item dictio כֹּל cum accentu proprio habet holem, cum makaph uero habet camez hatuph. Inter duo uerba nũquam inuenitur makaph, ſed inter nomen & uerbum, inter duo nomina, inter duas dictiones conſignificatiuas, inter conſignificatiuam & nomen, inuenitur. Item in uerbis deſinentibus in futuro in zere, propter makaph mutatur zere in ſægol, ut וַיִּתֶּן־לְךָ ſic וַיָּשֶׂם־לוֹ Et quę in holem deſinunt, propter makaph mutant illud in camez hatuph, ut וּבָר־בָּא ſic יִשְׁמָר־דַּעַת In quinto tamen ordine holem non mutatur, ut לַעֲשׂוֹת־לוֹ cuius ratio eſt quod tau non eſt eſſentiale, & uau eſt plenum.

Tantum de accentu rhetorico.

DE ACCENTV MVSICO.

MVſicum accentum Hebręi uocant נְגִינָה hoc eſt, melodiam, & gręco uocabulo tropum. Vtūtur enim eo pro notis cantionū ſuarū, ſurrogaturq́ in locum grammatici accentus. Requirit autem omnis dictio unum accentum, excepta dictione cōſtructiua, quę per makaph ſequēti dictioni contigua eſt. Talis enim cum ſequēti, quaſi una dictio eſt, ideo proprio non eget accentu. Ex muſicis accentibus quidā dicuntur reges, qui ſcilicet ſermonem diſtinguunt, & ad rectam intelligentiam quoslibet ſentētię uerſus ordināt. Alij uero qui regem præcedunt aut ſequuntur, miniſtri uocantur. Dominantur autem reges in omnibus Biblię libris, preterquā in Iob, Prouerbijs & Pſalterio. Ponit autem Elias numerum accentuū triginta, diuiditq́ eos in tres partes. Quatuordecim enim ex eis uocantur reges, qui imperium habēt & diſtinctionem faciunt inter rem & rem. Vndecim uero uocantur miniſtri regum, qui regē comitātur abſq; pauſa. Et quinq; neq; reges appellantur, neque miniſtri.

Regum

REGVM NOMINA.

תְּבִיר אַתְנָח
טִפְחָא זַרְקָא
רְבִיעַ זָקֵף קָטוֹן
יְתִיב זָקֵף גָּרוֹל
פַּשְׁטָא גֶּרֶשׁ
לְגַרְמֵיהּ גֵּרְשִׁים
פָּזֵר תְּלִישָׁת

Miniſtrorum nomina.

מֵירְכָא פְשׁוּטָה מַהְפַּךְ מוּנַח קַרְמָא
מֵרְכָא כְפוּלָה תַּרְסָא עִלּוּי מְכַרְבֵּל
מְאַיְּלָא דַּרְגָּא יֶרַח בֶּן יוֹמוֹ

Neq; reges neq; miniſtri.

סִילּוּק סֶגּוֹל פְּסִיק קַרְנֵי פָרָה שַׁלְשֶׁלֶת:

Hi nouiſſimi quinq; non reputantur inter miniſtros, quia pauſant inter literas יהוא & literas בגר בפת ſicut reges, neq; tamē regiū geſtāt nomen, nam ſchalſchælæth non inuenitur in Biblia niſi ſeptem uicibus, & karne para non inuenitur niſi decies & ſepties: reges autem inueniūtur centies aut millies. Sægol quoq; nō numeratur inter reges, eo quod nunquam inuenitur niſi poſt zarka, quaſi miniſterio eius addictus. Sed & peſic ob hāc cauſam regio priuatur honore, quod nun

quam ponatur niſi habeat ſecū unū ex miniſtris. Siluc eijcitur è numero regum, quod ſolum ad finem ſententię ſit aſtrictus. Et ſi dixeris, eadem ratione athnah arceri à numero regum, dicēdum, illum non cuilibet uerſui addictum, cū multi ſint biblici uerſus in quibus athnah non mediat. Sunt tamen multi grāmatici, qui hos quinq; accentus annumerāt regibus, & illi numerāt decem & nouem reges, ſicut & Iudęi Germani auferūt ab undecim miniſtris hos tres, meaiela, Ilui & mecharbel. Verū de his ſigillatim paulò poſt dicemus. Notandum pręterea triginta memoratos accentus duntaxat in 21. biblicis libris inueniri, in Iob uero, Prouerbijs & Pſalterio nō omnes inueniuntur ob uerſiculorum breuitatē. Poterat quidem officiū accentuum, quod in grammatica habent tribus aut quatuor figuris exprimi, ſed quia muſica acceſſit & modulatio quædam, qua Iudęi biblicas lectiones in ſynagogis cantillant, multiplicatus eſt numerus figurarum accentuum, incertum tamē quo autore, niſi quod multi putāt puncta uocalia & notulas accentuum ab eiſdem magiſtris inuenta. De qua re ſuprà quoq; diſputatū eſt. Elias putat bibliam diſtinctam fuiſſe accenti-

Accētuum multiplices figuræ.

bus

bus, antequam pūcta uocalia acceſſerūt, id quod probat ex mutatiōe quorundam punctorū, quæ in ſoph paſuc & athnah aliter ſcribuntur quàm in curſu orationis, ut אֶרֶץ & אָרֶץ Sic שָׁמְרוּ & שָׁמָרוּ Et אֲבַלְתִּי atq; אָבָלְתִּי Primū eñ ſignauerūt integras ſententias & clauſerūt illas accentu qui uocatur ſoph paſuc, ſubiecerunt́q; duo talia : magna puncta, deinde ſtatuerunt mediam pauſam in uerſiculo, quam אַתְנָח id eſt, quietem appellauerunt, à principio uero ſententię uſq; ad mediam pauſam, & à pauſa uſq; ad finem ſententię interſeruerunt reges, ſecundum quod uiſum fuit ſubdiſtinctiones facere. Vbi maior diſtinctio fuit facienda, ibi digniorem ſeu fortiorem poſuerunt regem, & ubi minor pauſa fuit faciēda, illuc debiliorem ordinauerūt regem. Et quando uerſiculus ſuccinctus fuit, nō poſuerūt in eo athnah, ſed tiphcha tantum & ſoph paſuc, cum quibuſdam miniſtris, ut וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר ubi יְיָ habet regem tiphcha, & præcedit miniſter mercha, ſoph paſuc uero habet miniſtrum propriū, aliud ſcilicet mercha. Qđ ſi uerſiculus omnino ſuccinctus fuerit, nō cadūt in ipſum niſi mercha, tiphcha & ſoph paſuc, ut בְּנֵי דָן חֻשִׁים

Quomodo Biblia diſtincta fuit.

Sin:

Sin longus fuerit, cadunt in ipſum athnah, & duo tiphcha, unũ ante athnah & alterũ ante ſoph paſuc, ut בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ Si adhuc prolixior fuerit, una, duabus aut tribus dictionibus, cadũt in ipſum zakeph uel paſta uel Thebir aut ſimiles reges cũ miniſtris ipſorum. Quod ſi uerſus omnino prolixus fuerit, cadũt in ipſum unus aut duo aut tres reges magni, quales ſunt paſer aut zarka & ſimiles, quidam ante athnah & quidam poſt. Nec ratio dari poteſt, cur iſte prçcedat & iſte ſequatur, cum ita placuerit magiſtris accentuum. Aut ſi ipſi certa ratione in hoc uſi ſunt, nobis non eſt illa ratio manifeſta. Notandum præterea, quod in nullo uerſu in quo non eſt athnah, inuenitur aliquis rex magnus, ſed tiphcha in eo inuenitur. Sciendum & hoc quod accentus nunq̃ ponitur ad literam ſcheuatã, niſi ſcheua ſoluatur in uocalẽ ſicut fieri ſolet in pauſis.

Regula grammaticalis.

Decem & nouem reges habẽt unam & eandem uirtutem in pauſando inter literas יַהוּא & literas בְּגַד כְּפַת hoc eſt, derogãt ex ęquo regulę יַהוּא Inter rem uero & rem faciunt differentes pauſas, inter quas maxima eſt ſoph paſuc, deinde athnah,

athnah, deinde zakeph, deinde thebir, deinde tiphcha, deinde zarka, deinde paſer, deinde kar ne para, ſchalſchęlet & theliſa. Notandũ pręterea quod nullus rex eſt, qui nõ habeat unum aut alterũ miniſtrum, exceptis zakeph gadol, iethib & ſchalſchęlet, qui nunq̃ admittũt miniſtrũ. Alij quoq; reges q admittunt miniſtros, interdũ ſunt ſine miniſtris, pręſertim cum ponuntur ab initio paſuc aut poſt athnah. Item omnes reges ueniũt ab initio uerſuum, excepto ſolo ſęgol & ſoph paſuc. Nũquam autem inuenitur miniſter ſine rege, nec inuenitur miniſter loco regis aut ecõtra excepto munah, quod interdum pręcedit legar me tãquam rex, & ſchalſchęleth interdũ regnat & aliquando miniſtrat. De numero miniſtrantiũ regibus, hęc accipe. Tres memorati accẽtus zakeph gadol, iethib & ſchalſchęleth nullũ ferunt regem. Soph paſuc unũ admittit. At zakeph caton, legarme, athnah & tiphcha duos admittũt. Rebia uero tres ſuſtinet, & zarka atq; thebir quatuor: theliſa aũt & gęres quinq;, & paſta atq; paſer ſex. Tot ſępe inueniuntur miniſtri abſq; inter medio rege. Sunt etiam tres reges, nempe zarka, paſta & ſęgol, qui geminatim ſuper unam ue

niunt dictionē. Idem iudiciū eſt de miniſtro thalſa. Notandū & hoc quod quidā miniſtri peculiariter ſeruiūt proprijs dominis, ut mahpach non ſeruit niſi regi paſta, & Iærah ben iomo non ſeruit niſi regi karne para. Itē Darga non miniſtrat niſi his duob. regibus, thebir & rebia. Sic mercha ſeruit duntaxat regibus tiphcha & ſoph paſuc.

De מוּנַח primo miniſtro

Vocatur & hic miniſter alio nomine שׁוֹפָר יָשָׁר אוֹ שׁוֹפָר הוֹלֵךְ id eſt, tuba recta uel tuba incedēs, ſeruitq́ꝫ omnibus regibus, exceptis ſoph paſuc, tiphcha & ſchalſcheleth. Replicatur aūt nō nunquā unum poſt aliud, ita quod in quibuſdā locis quinqꝫ munah ſeſe cōſequuntur, miniſtrantes regibus theliſa & geres. Inueniunt etiam ſex munah ſeruire his regibus, paſta & paſer.

De עִלּוּי

Hic accētus non differt à munach, niſi cū præcedit athnah uel zarka tūc appellāt eum Ilui. Sic qn̄ præcedit regem zakeph & ſignantur in litera ſecunda, uocatur quoqꝫ Ilui. Secus ſi ſignetur in litera prima, tunc enim appellatur mecharbel.

De מְכַרְבֵּל

Non differt figura huius accentus à munach, uocaturq́ꝫ

catur'q; tũc munach mecharbel quãdo ſcribitur ante zakeph & ſignatur in litera prima.

De מַהְפָּךְ

Hic accentus alio nomine uocatur שׁוֹפָר הָפוּךְ id eſt, tuba inuerſa, & non ſeruit niſi regi paſta.

De דַּרְגָּא

Sonat darga gradum ſcalę, & quidã uocant eum שׁוֹפָר גַּלְגַּל cornu rotę, ſeruit'q; duobus regibus, nempe thebir & rebia. Sed & duo miniſtri ſer-uiunt ei, uidelicet kadma & munah. Seruit & ipſe miniſtro munah, & in quatuordecim locis ſeruit merchæ duplicatæ.

De תְּלִישָׁא קְטַנָּה

Vocatur hic תַּלְשָׁא & תַּרְסָא & ſeruit accentui אַזְלָא qui & גֵּרֵשׁ alio nomine uocatur, id'q; tum quando poſt ipſum ſequitur cadma. Sequitur aũt ſemper poſt thelíſa paruũ accentus cadma. Veni unt etiam duo thelíſa ſuper una dictione, ut patet Geneſis 37.

De קַדְמָא

Ponitur hic accentus ſupra dictionẽ, & eſt uirgu la è medio dictionis cõſurgens & aſcendens à de-xtra ad ſiniſtrã, quam quidã uocant azla. Iudęi ta men Germani uocant eũ azla regẽ, alij aũt uocãt eum גֵּרֵשׁ uel טֶרֶס Habes infrà in טֶרֶס quo-

modo differũt. Porrò accẽtus cadma ſeruit quatuor miniſtris, nempe mahpach, darga, munach & mercha. Miniſtrat etiam tribus regibus, ſcilicet zarka, azla & thebir.

De מֵירְכָא

Eſt Mercha uirgula ſub litera, deſcendens à dextra ad ſiniſtram, ſoletq; miniſtrare duobus regibus tiphcha & ſoph paſuc. Exemplum habes Geneſis 1. in primo uerſu. Seruit etiam, licet raro, accentui zarka & quandoq; duo ſibi inuicem ſuccedunt. Item geminatur interdum, & tunc uocatur תְּרֵין חוּטְרִין præceditq; miniſter darga.

De יָרֵחַ בֶּן יוֹמוֹ

Vocatur hic accentus luna diei ſui, id eſt, unius diei, ob figurã ſemicirculi quam habet. Vocatur & alio nomine גַּלְגַּל & non ſeruit niſi accentui karne para.

De מְאַיְלָא

Hic accentus habet formam tiphcha & non ponitur niſi cũ athnah aut ſoph paſuc, aut tiphcha, ut וַיֵּצֵא נֹחַ Gen. 9. in fine.

DE REGIBVS ET PRImò de זַרְקָא

Hic accentus nunquam eſt ſine miniſtro quando ſequitur

ſequitur initium ſententiæ aut uenit poſt rebia. Tūc enim habet unum ex his quatuor miniſtris, munah, ilui, theliſa ketanna, & cadma. Sunt tamen hic multæ exceptiones, quando ſcilicet ante eum ueniunt duo munahim, uel tres miniſtri aut plures, &c.

De רְבִיעַ

Scribitur hic accentus ſupra literam, idq; in medio, non ad latus ſicut holem, & habet duos miniſtros, munah atq; darga, aliquando ſeparatim & interdum cōiunctim. Venit etiam quinq; uicibus munah in eandem cum rebia dictionē, ut תַעֲצְבוּ Interdum à principio uerſus eſt ſine miniſtro.

De פַּשְׁטָא

Inter ſex miniſtros quos habet hic rex, pręcipui ſunt mahpah & mercha. Quando enim intercedit ſyllaba una aut plures, pręcedit mahpach, ut מַזְרִיעַ זֶרַע Sin nulla ſyllaba interſit, eſt mercha ut. יֶרַע שׁוֹר׳ סוֹגְחֹה De reliqs miniſtris dat hęc regula: Quādo uenit miniſter ante thalſa, is erit munah, poſt uero ſequitur cadma, & poſt hunc mahpach uel mercha, & poſt iſtū paſta. Poſt paſta uerò ſequitur plerūq; zakeph caton, interdū rebia, Veniunt etiā interdum ſuper una dictione

duo paſtin qñ ſcilicet exigit accentum millel, & tunc alterum paſta ſcribitur in ſine, ut פֶּסַח &c.

De יְתִיב

Hic accẽtus nõ uenit niſi ante puncta in monoſyllabis aut in aliȷs dictionibus quę ſunt millel, unde & cornu præpoſitiuuum uocatur, uenitque poſt ipſum zakeph.

De זָקֵף קָטוֹן

Huic regi peculiariter miniſtrat munah. Scribitur tamen nonnunquã à principio uerſus ſine miniſtro, ſimiliter poſt paſta, uenitq; abſq; miniſtro. Quandoq; inueniuntur duo zakeph in duabus dictionibus mox ſeſe cõſequentibus, ſed ſæpius intercedit munah inter ea. Inuenitur etiã in quibuſdam dictiõibus triſyllabis cum uirgula ſuper primam erecta, ut חֲבַשֵּׁר Idem iudiciũ eſt de dictione per makaph adhęrente, ut אַבְנֵי־שֹׁהַם Et quidam uocant hanc uirgulã מַיְלָא dicẽtes eam poni loco מֶתֶג ſeu retinaculi, ſicut & munah aliquando uenit loco retinaculi, ut הָאֲנָשִׁים &c.

De זָקֵף גָּדוֹל

Cõprehendit̃ iſte accẽtus ſub zakeph catõ & nõ habet miniſtrũ uenitq; ſemp poſt ipſum tiphcha, interpoſito tamen nonnunquã zakeph caton. Inuenitur

uenitur etiã aliquãdo poſt ipſum iethib: item thebir quãdoq; locat̃ inter ipſum & tiphcha. Sequitur & in quibuſdã locis zakeph gadol poſt aliud zakeph gadol.

De תְּבִיר

Exigit hic rex ante ſe miniſtrum darga ſi interſint duę uoces. Sin una dũtaxat mediet uox, pręcedit mercha, ut וַיָּבֹא מֹשֶׁה & וַיָּלֶן הָעָם Excipiũtur tamen quędã loca. Et quando duo pręcedunt miniſtri, primus eſt munah & ſecundus darga. Sin tres pręcedãt, primus eſt thalſa, ſecũdus cadma & tertius darga. Pręcedit etiã aliqñ quartus munah. Poſt thebir uero ſemper ſequitur tiphcha.

De טִפְחָא

Aliqui uocãt hunc accentũ טַרְחָא Miniſter eius eſt plerũq; mercha ſimplex & aliquando duplicatum. Nec unquã inuenit̃ tiphcha quin ſequatur athnah uel ſoph paſuc. Sed nec ullus uerſus inuenitur, quin in eo ſit accẽtus tipcha. Et quando in uno uerſu duo ſunt athnah, ſunt & duo tipcha in eo, unum ante athnah & alterũ ante ſoph paſuc.

De אַתְנַח

Habet athnah duos miniſtros, munah ſcilicet q Illui uocat̃, & geminatur aliquando ante athnah. Deſignat autem iſte accentus medietatẽ uerſus,

etiam

etiam ſi non raro ponatur mox poſt initium uerſus uel haud longe à ſine. Inuenitur etiam aliquādo in prima uerſus dictione. In ſuccinctis uerſiculis loco athnah ponitur tiphcha.

De פָּזֵר

Miniſtrat huic regi aliquando unus & aliquādo duo munah, nec inuenit̃ ſine eo niſi quādo ab initio paſuc uel mox poſt athnah inuenit̃. Geminatur autem interdū aut triplicatur aut quadruplicatur &c. uenitq́ꝫ poſt ipſum non raro thalſa & poſt thalſa cadma. Sequitur etiam quandoq́ꝫ theliſa gedola.

De תְּלִישָׁא גְדוֹלָה

Theliſa paruum ſignat̃ in fine dictionis, magnum uero, quod eſt rex, habet locum in prima dictionis litera, miniſtratq́ꝫ ei munah unum uel duo uel tria uſq́ꝫ ſex. Præcedit etiam aliquando paſer, & inueniūt̃ ſemel duo theliſa mox ſeſe cōſequētia.

De טֶרֶס

Vocatur hic accētus alio nomine גֶּרֶשׁ aſcēditq́ꝫ in medio dictiōis à ſiniſtra ad dextram. Quidam uocant eū אַזְלָא At uirgula à dextra ad ſiniſtram aſcendens uocatur קַדְמָא Iudęi Germani uocāt has uirgulas ˋˊ cadma azla, faciuntq́ꝫ tale diſcrimen

men inter azla & geres. Quando ante geres ponitur miniſter cadma, ut וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים uocatur geres illud azla. Quãdo autẽ nullum cadma præcedit uocatur geres & non azla, וַיֹּאמֶר Seruit ergo ei cadma miniſter, idq; tunc quãdo miniſter ille ſignandus eſt in ſecunda litera. Sin in prima ſignandus fuerit, miniſtrabit ei munah, ut תַּחַת הַנְּחֹשֶׁת Sunt etiam interdũ cadma & azla in dictione una, ut וַהֲסִירֹתִי Quando uero ſequitur rebia mutatur geres ſimplex in geres duplicatũ, & cadma migrat in retinaculũ ut וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ Dixit unus ad alterum.

De גֵּרְשַׁיִם

Alij uocant hunc accentum טְרָסִים poniturq; ſemper in ultima uoce, ut וַיִּשְׁמַע Habet miniſtrũ munah, idq; tunc ſolum quãdo pręcedit monoſyllaba aut dictio millel.

De לְגַרְמֵיהּ

Eſt Legarme uirgula erecta inter duas dictiones ſicut & פְּסִיק quanquam inter ea ſit diſcrimen aliquod, de quo infra ſuo loco dicam. Notãdum autem quod uirgula legarme non eſt accentus, cum ſuper nulla uoce aut litera ponatur, ſed mu-

nah mox pręcedẽs & miniſtrãs eſt accẽtus illius dictiõis, & uirgula לְגַרְמֵי quę ſonat ſolitarium, indicat munah illud iam nõ eſſe miniſtrũ, ſed quaſi regnare. Venit autem plerumq; poſt uirgulam illam munah & rebia, niſi quãdo ab initio uerſus ponitur legarme, tunc abſq; intermedio munah ſequitur rebia, ut וְאֵיבָה ׀ אָשִׁית Venit etiã aliquando poſt legarme unus horum trium accentuum, azla, paſta aut paſer. Miniſtri præcedẽtes ſunt munah & mercha.

Tantum de regibus.

DE ACCENTIBVS QVI NEque *reges ſunt neq; miniſtri.*

De ׀ פְּסִיק

Eſt peſic uirgula inter duas dictiones poſita ſicut legarme, ſed hoc intereſt, quod peſic nunquam uenit niſi inter miniſtrũ & regẽ, puta inter mahpach & paſta, inter darga & thebir, inter mercha & tiphcha, inter munah & athnah, inter munah & paſer. Venit etiã aliquando peſic poſt peſic. Magiſtri Maſoreth numerauerũt omnia peſikim per ſingulos biblicos libros, & inuenerunt

in Geneſi 29. in Exodo quatuordecim, &c. At legarmim nõ numerauerunt, quod illorum multo plura ſint.

De סֶגּוֹל

Ab alijs iſte accentus uocatur סֶגּוֹלְתָּא uenitq́ poſt zarka, & raro inuenitur habere miniſtrum. Miniſtrat autem ei munah.

De קַרְנֵי פָרָה

Sonat karne para, cornua uaccę. Habet enim accentus iſte formam cornuum uaccinorum, puta talem ϒ licet in quibuſdã libris uſus eius ſit talis ‘’ Inuenitur autem in biblijs non amplius quàm 17. uicibus. Miniſtrat ei יֶרַח בֶּן יוֹמוֹ & quãdoq́ ante hunc miniſtrum ponitur munach.

De שַׁלְשֶׁלֶת

Hic accentus non habet miniſtrum, quia nõ inuenitur niſi ab initio uerſuum, ſequiturq́ ipſum ſemper peſic, & non inuenitur in biblia niſi ſepties.

De סִלּוּק

Hic eſt סוֹף פָּסוּק & eſt uirgula quædam recte infra dictionẽ deſcendens, nec habet alium mini

 ſtrum

ſtrum quàm mercha, ut : אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ Signantur autem ſemper poſt hunc accentũ duo magna puncta ſubalternatim poſita, quę lectorẽ commonefaciunt finis ſententię. In quinq; quoq; locis ponitur in eadem dictione, in qua eſt ſoph paſuc ; uirgula meaiela. Cęterum cantillationes muſicas, omnibus his accentibus additas, Iudæis ipſis relinquemus, & iam ad artem metricam accingemur.

Accentuum finis.

DE METRIS HEBRÆORVM.

SCribunt Hebræi longe alia ratione carmina quàm Latini. Nam neſciũt quid ſit ſpõdeus, iambus, trochęus, dactilus, anapeſtus &c. ſed habent alia uocabula, nẽpe סֶגוֹר דֶלֶת יָתֵר תְּנוּעָה &c. de quibus ſigillatim nũc dicã, explicaturus quid per ea in hac materia ſignificetur.

De תְּנוּעָה

Per תְּנוּעָה. ſignificatur ſyllaba ex literis uel litera & puncto uocali conſtituta. Apud modulatores carminum, ſeptem uſurpanť uoces ſimplices quas reges uocant, ſeruanturq́; in ſcanſione longę, & hę ſunt quinq; uoces magnę cũ pathah & ſægol. At ſcheua qñ ex ſe mobile eſt, uel ſaltem cauſa metri, ut plerumq; fit, ſyllaba breuis cenſetur, hoc eſt, habet fere tempus unũ, cum reliqua uocalia habeant tempora duo.

De יָתֵר

Significat יָתֵר clauum, qui ſcilicet habet initium acutum & finem obtuſum, ſic tranſſumptiue capi

De שִׁיר מוּרְכָּב

Carmen compoſitum eſt, quod non ex ſolis ſpō-deis uerum & iambis conſtat, ſiue ut Hebræi loquuntur, ex תְּנוּעוֹת & יְתֵדִים ut

אֶשָּׂא לְבָבִי נָא אֱלֵי כַפַּיִם
אֶל אֵל אֲשֶׁר חַסְדוֹ בְּהַשָּׁמַיִם

Hoc eſt, Leuabo nunc cor meum cum manibus
Ad deum cuius miſericordia in cœlis.

Eſt hoc carmen cōpoſitum ex duobus motibus, id eſt ſyllabis, & clauo ſeu iathed, ex duobus motibus & clauo, atq; tribus motibus.

De שִׁיר קָשׁוּר

Canticum ligatū eſt, in quo non uenit litera rythmica niſi in fine cuiuslibet בַּיִת ut,

אָחִיָה קַל בְּנֶשֶׁר וּצְבִי גַּם עַז כְּנָמֵר אוֹ לָבִיא
אָשִׂים פָּנַי כְּחַלָּמִישׁ לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹן אֱלֹהֵי אָבִי

De שִׁיר חֲרוּזִי

Carmen Rythmicum eſt, in quo litera rythmica ponitur in fine cuiuslibeet דֶּלֶת ut apud Eliam cāntico ſecundo,

אָשִׁירָה נָא שִׁיר נִבְבָּרוֹת
בְּאֵר הֵטֵב וּבְלִי חִירוּת׃

Quod

Quod eſt carmẽ ſimplex & quadratum. Elias uocat carmen rythmicũ שיר חרוזי ſcribitq; de eo in hunc modum, חמשוררים קראו לשיר שיש לו חרוז מיוחד בסות חגלת וחרוז אחר בסות חסגור שיר חרוזי

De שיר מחלס

Carmẽ diuiſum eſt, in cuius בתים plures ueniũt pauſæ, & in qualibet pauſa eſt litera rythmica. Fiunt autẽ rythmi in fine, aliquãdo ſimplici, quãdoq; duplicata & aliquãdo triplicata litera. Exemplum huius carminis habes apud Eliam cantico quinto, ubi ſic ſcribit:

אחוות את רעי　　בשם האל רועי
והוא יתן ישעי　　לישר מעגלים :
לבבי אוריע　　ורקרוק אביע
ברגש אציע　　פרטים וכללים

Eſt autem carmen quadratum, diſtinctum & cõpoſitum ex iathed & quatuor motibus.

De שיר עובר

Carmen tranſiens ſeu uulgare eſt, in quo ultima dũtaxat litera modulationem rythmicam ſeruat quod tamen raro inuenitur.

De שִׁיר רָאוּי

Carmen conſpicuum ſeu elegans eſt, in quo duę rythmicæ literæ ſibi reſpondent, ut

אַגְרִיל תּוֹרָה גַם אֲאָרִיכָה אַגִּיר לַכֹּל מַה בִלְבָבִי
אִתַּן עֶזְרִי לִלְשׁוֹן עִבְרִי אַרְחִיבָהוּ עִם מִכְתָּבִי

De שִׁיר מְשֻׁבָּח

Carmen excellens eſt, in quo tres poſteriores literæ, in rythmum aptantur, ut apud Eliam cantico nono,

אֶקְרָא אֲנִי אַחְעַת מִכְלְבָבִים
חוֹרְסֵי יִסוֹר נִסוּר וְהַבְלָלִים

Indoctiores tamen nō ſemper ponunt eaſdem in rythmis literas, ſed etiā eas quę in prolatione affinitatē quandam habent, ut ſunt zade & ſamech, kuph & caph. Idem faciunt de camez & pathah, holem & ſurec, &c. ut

מִקְצֵת מִזְרָח. מְאוֹרוֹ יִזְרַח. מֵאָז יִפְרַח. כְּמוֹ שׁוֹשָׁן
שְׁמוֹ יִסֻלֶּה. לְבַל יִכָּלֶה. שְׁבִיבוֹ יַעֲלֶה. בְּלִי עָשָׁן

Senſus eſt: A fine orientis lux eius oritur, & hinc floret quaſi roſa: Nomen eius exaltatur ne unquam deficiat, & ſemita eius abſq; fumo abſoluitur. Vbi uides שְׁבִי & שְׁמוֹ non facere iathed, uides

nides & in rythmo, uau holē reſpondere camez.

DE GENERIBVS metrorum.

INueniūtur apud Hebręos decē & octo genera metrorum, de quibus ſigillatim ſcribam. Primum eſt פָּשׁוּט id eſt ſimplex, in quo ſcilicet nullum ſcheua mobile ponitur, ſed ex meris ſpōdeis ſeu תְּנוּעוֹת conſtituitur.

Secundum eſt quod componitur ex iathed & quatuor ſyllabis, quale eſt ſequens Elianum,

אֲחַוֶּה אֶת רֵעִי   בְּשֵׁם הָאֵל רוֹעִי
וְהוּא יִתֵּן יִשְׁעִי   לְיַשֵּׁר מַעְגָּלִים׃

Senſus eſt: Oſtendam ſententiam meam in nomine dei paſtoris mei, qui dat mihi ſalutem ad dirigendum greſſus.

Tertiū eſt compoſitum ex iathed & quatuor ſyllabis, item ex iathed atq; duabus ſyllabis, ut

בְּשֵׁם אֵל חַי הֶגְיוֹן לְשׁוֹנֵנוּ
בְּעוֹר רוּחַ חַיִּים בְּאַפֵּנוּ

Quartū eſt compoſitū ex iathed & duabus ſyllabis, item ex iathed & duabus ſyllabis, ex iathed & una ſyllaba, ut apud Eliam in radicibus kimhi.

רְאוּ סֵפֶר בָּחוּר שִׁפֵּר וְיִפָּיו
פְּנֵי רֵעָיו מְבַיֵּשׁ הוּא וּמַלְבִּין

Id eſt, Intuimini librum in magnificentia, decore & pulchritudine eius. Faciem ſociorum ſuorum confundit & pallidas reddit.

Quintum eſt cōpoſitum ex iathed & duabus ſyllabis, ex iathed & duabus ſyllabis, ut

אֲרוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מֶלֶה
לְךָ אֵלַי תְּשׁוּקָתִי

Sextum cōponitur ex iathed & ſyllaba, ex iathed & duabus ſyllabis, ex iathed & ſyllaba, ex iathed & duabus ſyllabis, ut:

אֱמֶת אֵל אֱמֶת אַתָּה וְאִם לֹא רְאִיתִיךָ
וְאוּלָם בְּרוֹב טוּבָה בְּכָל עֵת חֲסִיתִיךָ

Veritas es tu deus, ueritas inquam, & licet nō uiderim te, tamen in multitudine bonitatis tuę ſiſus ſum tibi in omni tempore.

Septimum eſt compoſitum ex iathed & ſyllaba, ex iathed & ſyllaba, & ſic conſequenter, ut

לְמַלְכִּי אֲדַבֵּר תְּהִלּוֹת. בְּפַחַד וְאֵימַה

Octauum componitur ex ſyllaba & iathed, ex duabus ſyllabis & iathed & ſyllaba. ut

נִגְדְּעָה קֶרֶן עֲרִינָה
הִיא גְּבֶרֶת כָּל מְדִינָה.

Fractum eſt cornu delicatum, nempe domina totius prouincię.

Nonum

Nonum componitur ex duabus ſyllabis & iathed, ex quatuor ſyllabis & iathed & duabus ſyllabis, ut

יַמְתִּיק בְּפִי תַּלְמִיד כְּלֶשֶׁר רְבַשׁ גַּם מָן

Dulceſcit in ore diſcipuli inſtar maſſę mellis aut mannæ.

Decimum componitur ex ſpondeo & iambo, ex duobus ſpondeis & iambo & præterea ex ſyllaba una, ut

עֲמִי בְּשִׁיר קוּמוּ וּלְכוּ לְשָׁלוֹם

Vndecimum componitur ex ſpondeo & iambo, & iterũ ex ſpondeo & iambo, & ex tribus ſyllabis. Mutatur tamen nõnunquam ultima trium ſyllabarum in iambum, ut

וּמְנַגְּנִים תַּנִּים מְקוֹם מָנִים תְּנוּ

Id eſt, Canentibus ſyrenis locum uaſorum date.

Duodecimum componitur ex duabus ſyllabis & iathed, ex ſyllaba & iathed atq; ſyllaba, ut

נִחַר בְּקָרְאִי גְרוֹנִי
רָבַק לְחִכִּי לְשׁוֹנִי

Id eſt, Exaruit in clamore meo guttur meum, Adhęſit fauci meæ lingua mea.

Decimũtertium componit̃ ex ſpõdeo & iambo, & rurſum ex ſpõdeo & iathed, & ſpõdeo, ut

Tonus grauis habet duo loca, unũ ſupra literã, ſcilicet geres ſiue teres, & alterũ ſub litera, nempe tarha.
Tonus circumflexus habet infra literam & quãdoque ſupra literam ſignum ſchophar, quod & munah uocatur & nonnunquam pro galgal accipitur.

DE TEMPORE.

Tempus eſt triplex, longum, breue, & medium. Longum in principio dictionis habet accentum thalſa uel thelíſa maiorem. In medio habet quandoque in diſſyllabis accentum rebia, præcedente cadma. In fine quãdo a eſt uocale, præcedente galgal habet paſer gadol. Si e eſt uocale, habet paſer ketanna. Sin i eſt uocale, habet paſta. At zarka indifferenter ponitur in ultima, niſi quãdo in priori dictione eſt darga, tunc ponitur in penultima litera. Thebir quoq; infra literam ponitur, & indifferenter zakeph gadol ſupra literam ponitur.
Tempus breue tenet accentum qui uocatur theliſa minor, habetq; ſedem in ultima.
Tempus medium reperitur in principio, medio & fine

& fine. In principio habet accentum mahpach, qui in carmine etiam ſupra literam inuenitur, & tunc mercha ſequens eſt pauſa. In medio habet mercha duplex, & in fine atque penultima ſyllaba trochaica habet duo paſta cũ accentu ſub primo paſta. Porrò in fine & quandoque in medio habet accentum ſchalſcheleth. In ultima ſyllaba, exiſtente in ſequenti dictione accentu thebir, ponitur darga.

DE SPIRITV.

Spiritus habet duos accentus, lenem & durum, aſpirationem ſcilicet atque tenuitatem, Aſpiratio per uirgulam raphe ponitur ſupra literas בָּגַר כְּפַת Tenuitas uero ponitur in medio earundem literarum, uocaturq́ dages leue.

DE PASSIONE.

Paſſio habet quatuor accentus. Primus eſt geminatio literę, quæ fit per dages forte. Secundus eſt ſuſpenſio, & fit in principio ſententiæ, uocaturq́ zakeph paruum. In medio eſt athnah, & in fine

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſine ſoph paſuc. Tertius eſt unio, uocaturq́ꝫ makaph, iungens duas dictiones. Quartus eſt uirgula peſic, diuidens dictiones & diſtinguens ſententias, cauſansq́ꝫ ſuſpirium. De horum omnium notulis & figuris ſuprà diſſeruimus.

Grammat[illegible]icę, autore [illegible], finis.

[illegible]iano Munsteri

1012338

BASILEAE PER HENRICHVM PE-
TRVM, MENSE AVGVSTO,
ANNO M. D. XLIIII.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMAN.

משפט יי אשרי כל חוסים לו . ואתם בני הרבה
צדקה תפלה ותחנה לפני רבון העולם כי צדקה
ותפלה דוחין את הגזרה שנאמר וצדקה תציל
ממות. ברוך יי אשר עשה עמי ועם אבי
ועם אבותי ועם כל אשר בטח בו נסים וג
ונפלאות ונוראות גדולות. ברוך
יי לעולם אמן אמן :

תם ונשלם ספר טובי בן טוביאל .

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

עיניך כי יי צדיק יבחן ובעת צרתך שלחני יי
לרפא אותך ואת שרה כלתך ואני הוא רפאל
המלאך אחד מן השרים המשרתים לפני כסא
הכבוד. ויהי כשמעם את כל הדברים האלה
וייראו מאד ויפלו על פניהם ויאמר רפאל
שלום לכם אל תיראו ברכו את יי על הגדלות
והנוראות האלה אשר עשה עמכם ואני בכל
אשר הייתי עמכם ראיתם אותי אוכל ושותה
כי כן נראה בעיניכם ואני לא אכלתי ולא שתיתי
ועתה כתבו לכם את כל הדברים האלה בספר
והיה לעד ביניכם ובין אלהיכם כל ימי חייכם
והדבר הזה לאות ועד בכל דור ודור וברכו את
יי והודו לזכר קדשו ועתה שלחוני ואלך אל
האלהים אשר שלחני אליכם וישלחוהו ויברכו
את יי על כל זאת ויעל מלאך השמימה ולא
יסף עוד לראות אל טובי ואל טוביה בנו:
יג בעת ההיא כתב טוביה את כל הדברים האלה
בשמחה ויאמר טובי ברוך יי האלהים הגדול
המפליא פלאיו לעמו ועבדיו והוא מוחץ
ורופא וממית ומחיה ומוריד שאול ויעל
אשר פזר אותנו בין הגוים הרבים אנו להודיע
את כל הנפלאות האלה בין העמים ואתם בני
ישראל הזקו ויאמץ לבבכם ולא ירפו ידיכם כי
יש שכר לפעולתכם ותורום לרחמכם כי אלהי

טוֹבִי אֶת שָׂרָה כַּלָּתוֹ וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַיְיָ בִּתִּי
וּבָרוּךְ יְיָ אֲשֶׁר הֱבִיאֵךְ אֵלֵינוּ בְּשִׂמְחָה וַיִּשְׂמְחוּ
שִׂמְחָה גְדוֹלָה הֵם וְכָל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּנִינְוֵה
עַל הַחֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ עִם טוֹבִי
וְעִם בְּנוֹ וַיִּתְּנוּ לְטוֹבִיָּה מַתָּנוֹת רַבּוֹת וִיקָרוֹת ׃
יב וַיֹּאמֶר טוֹבִי אֶל טוֹבִיָּה בְּנוֹ בְּנִי הָאִישׁ אֲשֶׁר
הָלַךְ עִמְּךָ נִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ וְעוֹד נוֹסִית עָלָיו.
וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אָבִי נִתֵּן לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶת אֲשֶׁר ת
הֲבֵאתִי מִשָּׁם כִּי הוּא הוֹלִיכַנִי בְּשָׁלוֹם וֶהֱבִיאַנִי
בְּשָׁלוֹם וְרִפֵּא אֶת אִשְׁתִּי וְהוֹצִיא אֶת הַכֶּסֶת מִיַּד
גַּבְאֵל וְרִפָּא אֶת עֵינֶיךָ וּמָה רָאוּי לָתֵת לוֹ עַל כָּל
זֹאת. וַיִּקְרָא טוֹבִיָּה אֶל רְפָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ
עֲזַרְיָה אָחִי קַח שְׂכָרְךָ חֲצִי הַכֶּסֶת שֶׁהֵבֵאתָ מִשָּׁם
וְלֵךְ לְשָׁלוֹם. וַיֹּאמֶר רְפָאֵל אֶל טוֹבִי וְאֶל טוֹבִיָּה
בְּנוֹ שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ וּבָרְכוּהוּ וְזַמְּרוּ שְׁמוֹ
עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם וְהַרְבּוּ לְפָנָיו
תְּפִלָּה וּתְחִנָּה וּצְדָקָה כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם כִּי טוֹב לִפְנֵי
יְיָ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה תָּמִיד מִכְּנוֹס אוֹצְרוֹת כֶּסֶת
וְזָהָב כִּי צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת וַאֲנִי לֹא אֲכַחֵד מִכֶּם
כָּל הָאֱמֶת. דְּעוּ כִּי בְּעֵת אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ
וְהִתְחַנַּנְתָּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַתָּה וְשָׂרָה
כַּלָּתְךָ עַל צָרַת נַפְשְׁכֶם אֲנִי הֶעֱלֵיתִי תְּפִלַּתְכֶם
לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד וּבְעֵת אֲשֶׁר הָיִיתָ קוֹבֵר אֶת
הַמֵּתִים אֲנִי הָיִיתִי עִמְּךָ וְנִסָּה אוֹתְךָ יְיָ בְּעִוְּרוֹת

את אביך וארת אמך ועתה נתקדם אני ואתה
ואשתך תלך אחרינו עם העברים ועם אנשינו
וילכו שניהם ויאמר רפאל אל טוביה קח עמך
ממרירת הדג ויקחה . וחנה אמו יושבת על
הדרך לראות אם יבא בנה ותרא אותו מרחוק
ותכירהו ותאמר אל טובי אישה הנה בני טוביה
בא והאיש אשר הלך עמו . ויאמר רפאל אל
טוביה ידעתי כי עור אביך ובמרירה הזאת
יפתחו עיניו וירפא . ותרץ חנה אמו לקראתו
ותפל על צואריו ותאמר אמותה הפעם אחרי
ראותי את פניך ותבך על צואריו עוד . ויקם
טובי וילך לקראת בנו ויכשל בלכתו כי לא ר
ראה וירץ טוביה אל אביו וישם את המרירה
על עיניו ויתבררו עיניו ויפול הלובן מעיניו ו
ונתרפא וירא את בנו ויפל על צואריו ויאמר
ברוך יי אלהי ישראל אשר הוא פוקח עורים
כי פקח את עיני ברוך הוא וברוך שמו לעדי
עד ולנצח נצחים אשר עשה עמי החסד הגדול
הזה כי הוא מוחץ ורופא וממית ומחיה וברוך
הוא ומבורך אשר הצליח דרכיך ואשר השיבך
אלינו בשלום ובשמחה. ויצא טובי וחנה
אשתו לקראת שרה בת רעואל כלתם וישמחו
עמה שמחה גדולה ויפלא מאד בעיני כל ה
הרואים והשומעים כי נרפאו עיני טובי ויברך

טובי

אַרְבַּעַת עָשָׂר יְמֵי הַחֻפָּה וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אֶל רְ
רְעוּאֵל שַׁלְּחֵנִי כִּי אָבִי וְאִמִּי מְחַשְּׁבִי׳ אֶת הַיָּמִים
וְאֵינָם חוֹשְׁבִים. וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל שְׁבָה עוֹד
עִמָּדִי וַאֲנִי אֶשְׁלַח לְהַגִּיד לְאָבִיךָ אֶת כָּל אֲשֶׁר
עָשִׂיתָ. וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אַל תְּאַחֵר אוֹתִי שַׁלְּחֵנִי
וְאֵלֵךְ לְאָבִי וּלְאִמִּי וַיִּשְׁמַע רְעוּאֵל בְּקוֹל טוֹבִיָּה
וַיִּתֵּן לוֹ אֶת שָׂרָה בִתּוֹ חֲצִי עָשְׁרוֹ וַעֲבָדִים ו
וּשְׁפָחוֹת וְצֹאן וּבָקָר וַחֲמוֹרִים וּגְמַלִּים וּבִגְדֵי
בוּץ וְאַרְגָּמָן וּכְלֵי כֶסֶף וְזָהָב וַיְשַׁלְּחֵם וַיְבָרְכֵם
וַיֹּאמַר אֱלֹהִים יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יְבָרֵךְ אֶתְכֶם
וַיַּרְאֵנִי מִכֶּם בָּנִים זְכָרִים וְעוֹסְקִים בְּתוֹרַת יְיָ
וַיִּשַּׁק לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרָה בִתּוֹ
כַּבְּדִי מְאֹד אֶת חוֹתְנֵךְ וְאֶת חוֹתַנְתֵּךְ וּלְכִי לְשָׁלוֹם
וְנִשְׁמַע מִמֵּךְ שְׁמוּעָה טוֹבָה בְּחַיֵּינוּ בְּשָׂשׂוֹן וּב
וּבְשִׂמְחָה וַיִּשַּׁק לָהֶם וַיְחַבְּקֵם וַיְשַׁלְּחֵם וַיֹּאמֶר
אֶל טוֹבִיָּה בְּנִי יְיָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם יוֹלִיכְךָ בְּשָׁלוֹם
וַיַּרְאֵנִי מִמְּךָ וּמִשָּׂרָה בִּתִּי בָּנִים טוֹבִים לִפְנֵי יְיָ
בְּטֶרֶם אָמוּת וְהִנֵּה שָׂרָה בִתִּי בְּיָדְךָ אַל תְּעַנֶּהָ כָּל
יָמֶיךָ וּלְכוּ לְשָׁלוֹם וַיְבָרְכֵם וַיִּשַּׁק לָהֶם
וַיְשַׁלְּחֵם ׃

וַיֵּלֶךְ טוֹבִיָּה שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב וַיְבָרֵךְ אֶת ה׳ אֲשֶׁר יא
שִׂמְּחָהוּ וַאֲשֶׁר עָשָׂה עִמּוֹ נִפְלָאוֹת רַבּוֹת וַחֲסָדִים
טוֹבִים וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹא אֶל אַסְרִים. הָעִיר אֲשֶׁר נֹכַח
נִינְוֵה וַיֹּאמֶר רְפָאֵל אָחִי אַתָּה יָדַעְתָּ אֵיךְ עָזַבְתָּ

קַח עִמְּךָ מִזֶּה אַרְבַּעַת עֲבָדִים וּשְׁנֵי גְמַלִּים וְלֵךְ
בֹּא אֶל רַגְאִישׁ אֶל גַּבְאֵל דּוֹדִי וְתֵן לוֹ אֶת־ א
אֲמָתַּחְתּוֹ וְיִתֵּן לְךָ אֶת הַכֶּסֶף וּקְרָא אוֹתוֹ שֶׁיָּבוֹא
לְחוּפָּתִי כִּי אֲנִי לֹא אוּכַל לָלֶכֶת שָׁם מִפְּנֵי ת
הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע רְעוּאֵל עָלַי שֶׁלֹּא אֵצֵא מִבֵּיתוֹ
עַד אַרְבַּעַת עָשָׂר יָמִים וְאָבִי וְאִמִּי יְסַפְּרוּ אֶת־
הַיָּמִים וְאִם יַעֲבֹר הַזְּמַן יוֹם אֶחָד אַכְאִיב נֶפֶשׁ
אֲבוֹתַי. וַיָּקָם רְפָאֵל וַיִּקַּח שְׁנֵי גְמַלִּים
וְאַרְבַּעַת עֲבָדִים וַיֵּלֶךְ אֶל רַגְאִישׁ לְבֵית־ גַּבְאֵל
וַיִּתֵּן לוֹ אֶת אֲמָתַּחְתּוֹ וַיַּגֵּד לוֹ כִּי טוֹבִיָּה בֶּן טוֹבִי
לָקַח אֶת שָׂרָה בַּת רְעוּאֵל וַיִּקְרָאֵהוּ לָבֹא לַחֲפָּתוֹ
וַיַּעֲמֹס גַּבְאֵל אֶת הַכֶּסֶף עַל הַגְּמַלִּי' וַיָּבֹא לְחוּפַּת
וַיִּמְצָא אֶת טוֹבִיָּה יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן וַיְחַבֵּק לוֹ
וַיְנַשֶּׁק לוֹ וַיֵּבְךְּ עִמּוֹ מֵרוֹב הַשִּׂמְחָה וַיְבָרְכֵהוּ
וַיֹּאמַר בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶחֱבִירְךָ ב
בְּשִׂמְחָה עִם הָאִישׁ הַהוּא בְּרַחֲמָיו יִתֵּן לְךָ מִמֶּנָּה
בָּנִים זְכָרִים וְעוֹסְקִים בְּתוֹרַת יְיָ׃
י וְטוֹבִי וְאִשְׁתּוֹ מְחַשְּׁבִים אֶת הַיָּמִים וְאֶת
הַלֵּילוֹת וְכוֹאֲבִים עַל אֲשֶׁר שְׁלָחוּהוּ וּבוֹכִים ו
וּמִתְעַנִּים עָלָיו וְטוֹבִי מְנַחֵם אֶת־ חַנָּה אִשְׁתּוֹ
לֵאמֹר הַחֲרִישִׁי כִּי בְשָׁלוֹם יָבֹא וּבְשִׂמְחָה ו
וַתְּמָאֵן לְהִתְנַחֵם וַתֵּצֵא אֶל הַדְּרָכִים בְּכָל יוֹם
לִרְאוֹת אִם יָבֹא בְנָהּ וְלֹא טָעֲמָה מְאוּמָה כִּי אִם
דִּמְעוֹת יָמִים וְלֵילוֹת. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּמּוּ

וַתֹּאמַר אָמֵן . וַיָּבֹא אֵלֶיהָ בַּלַּיְלָה הוּא וַיָּקָם
רְעוּאֵל לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו לַחְפֹּר קֶבֶר לַלַּיְלָה
וַיֹּאמֶר אִם מֵת הַבָּחוּר נִקְבְּרֶנּוּ בַּלַּיְלָה וְאִישׁ אַל
יֵדַע וְלֹא יִהְיֶה לָנוּ חֶרְפָּה ׃ וַיִּקְרָא רְעוּאֵל אֶל
עֶרְנָה אִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ שִׁלְחִי אַחַת מִן ה
הַשְּׁפָחוֹת אֶל הַחֶדֶר וְתִרְאֶה אִם הוּא חַי . וְאִם לֹא
נִקְבְּרֶהוּ טֶרֶם אוֹר הַבֹּקֶר וְאִישׁ לֹא יֵדַע . וַתִּשְׁלַח
עֶרְנָה אֶת הַשִּׁפְחָה אֶל הַחֶדֶר וַתֵּרֶא וְהִנֵּה שׁוֹכְבִים
שְׁנֵיהֶם יַחַד בְּשָׁלוֹם וְהֶרְוָחָה וַתֵּצֵא וַתַּגֵּד לָהֶם
וַתֹּאמֶר לָהֶם חַי הוּא וַיְבָרְכוּ אֶת יְיָ הָאֱלֹהִים
הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל . בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּנוּ הַחֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה
כִּי אַתָּה הוּא יְיָ מוֹחֵץ וְרוֹפֵא מֵמִית וּמְחַיֶּה
אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִם שְׁנֵי אֵלֶּה הַפֶּלֶא הַזֶּה וְאַתָּה חַיּ
וְקַיָּים לַעֲדֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים . וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל
אֶל עֲבָדָיו כַּסּוּ אֶת הַקֶּבֶר בְּטֶרֶם הַבֹּקֶר שֶׁלֹּא יֵדַע
אָדָם . וַיְצַו לְהָכִין סְעוּדָה טוֹבָה בְּשִׂמְחָה כִּי
שִׂמְּחָם אֱלֹהִים בְּרוֹב רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו וְאֶחֱעֲרָרִים
כֵּן רְעוּאֵל וַיָּבֵא עֲגָלִים וְאֵילִים וַיְצַו לַעֲשׂוֹת
אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֶל טוֹבִיָּה לֹא תֵצֵא מִבֵּיתִי עַד
אַרְבָּעָה עָשָׂר יָמִים וּשְׂמַח אֶת בִּתִּי עֲנוּגָה וְתִקַּח
חֲצִי מִכָּל אֲשֶׁר לִי וְתֵלֵךְ אֶל אָבִיךָ בְּשִׂמְחָה וּב
וּבְשְׂאָמוֹת אֲנִי וְאִשְׁתִּי תִּקַּח אֶת הַכֹּל ׃
אָז קָרָא טוֹבִיָּה אֶל רְפָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ עֲזַרְיָה אָחִי ט

אחר ויכתב עליו את הכתבה ויחתם אותה בעדים
ויאכלו וישתו וישמחו ויאמר רעואל אל ערנה
אשתו. הכיני החדר ושימי אותם שמה.
ותחבש ערנה את שרה בתה ותבך עמה ותאמר
לה בתי יי אלהי ישראל יעשה עמה חסדו
בלילה הזה ויתן לכם רחמים וירחם אתך בשביל
היגון שעבר עליך עד היום הזה:
ח ויהי כאשר כלו לתקן החדר ואת המטה
ויקומו וילכו לחדר טוביה ושרה ויזכר טוביה
את דברי רפאל ויקח את לב הדג וישם על
המחתה ויקטר תחת בגדי שרה וקבל אשמדי
את הריח ויברח עד קצה ארץ מצרים ורפאל
המלאך אסרהו שם ויצא מן החדר ויסגרו
הדלת בעד שניהם ויקם טוביה מן המטה
ויאמר לשר' אשתו אחותי קומי ונפיל תחנתנו
לפני המקום שיעשה עמנו כרוב רחמיו ו
וחסדיו ויחל טוביה את פני יי ויאמר טוביה
יי אלהי ישראל אתה הוא יי לברך בשמים
ובארץ ואתה בראת את אדם ונתת לו את חוה
אשתו לעזר כנגדו. ועתה יי גלוי וידוע לפניך
שלא לקחתי את האשה הזאת בשביל זנות כי
אם ביושר לבב כדת משה וישראל. ואתה יי
חננו ורחם עלינו והחבירנו יחד בשלום ותן לנו
בנים לברכה ועוסקים בתורתך ותען שרה ו
ותאמר

טוֹבִי אָחִי וַתִּשְׁאַל לָהֶם עֶרְנָה מֵאַיִן אַתֶּם אַחַי וַיַּעֲנוּ אֵלֶיהָ מִן הַשְּׁבִיָּה אֲשֶׁר בְּנִינְוֵה מִמַּטֵּה נַפְתָּלִי. וַתֹּאמֶר לָהֶם הַיְדַעְתֶּם אֶת טוֹבִי אָחִינוּ. וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ. וַתֹּאמֶר לָהֶם הֲשָׁלוֹם לוֹ. וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם. וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה. טוֹבִי אֲחִיכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם אָבִי הוּא. וַיָּרָץ רְעוּאֵל לִקְרָאתוֹ וַיְחַבֵּק לוֹ וַיְנַשֶּׁק לוֹ וַיֵּבְךְּ עִמּוֹ וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל בָּרוּךְ אַתָּה בְּנִי לַיְיָ כִּי בֶן אִישׁ צַדִּיק וְיָשָׁר אַתָּה וַיּוֹסִיפוּ עוֹד לִבְכּוֹת עִמּוֹ רְעוּאֵל וְעֶרְנָה אִשְׁתּוֹ וְשָׂרָה בִּתּוֹ וַיִּשְׁחַט אַיִל אֶחָד וַיָּכִינוּ סְעוּדָה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אֶל הַמַּלְאָךְ. דַּבֵּר עִם רְעוּאֵל עַל דְּבַר שָׂרָה בִּתּוֹ וְיִתְּנֶנָּה לִי לְאִשָּׁה. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע רְעוּאֵל הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר אֶל טוֹבִיָּה יָדַעְתִּי כִּי טוֹב תִּתִּי אוֹתָהּ לְךָ מִתִּתִּי אוֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר אֲבָל אוֹמַר לְךָ הָאֱמֶת דַּע כִּי כְּבָר נָתַתִּי אוֹתָהּ לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכֻלָּם מֵתוּ טֶרֶם שֶׁיָּבֹאוּ אֵלֶיהָ וְעַתָּה אֱכוֹל וּשְׁתֵה וְהַנַּח הַדָּבָר.

וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה לֹא אֹכַל וְלֹא אֶשְׁתֶּה עַד אֲשֶׁר תִּתְּנֶנָּה לִי לְאִשָּׁה. וַיֹּאמֶר רְפוּאֵל קַח אוֹתָהּ כִּי הִיא אֲהוּבָתְךָ וְאַתָּה אָחִיהָ הִנֵּה נְתַתִּיהָ לְךָ לְאִשָּׁה כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל וַיְיָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם יוֹשִׁיבְכֶם הַלַּיְלָה הַזֶּה בְּשָׁלוֹם וִיצַוֶּה עֲלֵיכֶם חַסְדּוֹ וַיִּקַּח רְעוּאֵל אֶת שָׂרָה בִּתּוֹ וַיִּתֵּן אוֹתָהּ לְטוֹבִיָּה לְאִשָּׁה וַיְבָרְכֵם וַיֹּאמֶר לְעֶרְנָ׳ אִשְׁתּוֹ לְהָבִיא אֵלָיו גִּלָּיוֹן

ולא יתן אותה לאיש זר כתורת משה ונוליה
אותה אל אביך. ויאמר טוביה אל המלאך.
שמעתי אחי שכבר נתנה לשבעה אנשים ומתו
טרם שיבאו אליה ושמעתי שאשמדי מלך ה
השדים הוא הורג אותם ועתה ירא אני מאד פן
יהרגני אשמדי והורדתי את שיבת אבותי ביגון
שאולה כי אין להם בן אחר ולא בת לקברם
במותם. ויאמר אליו המלאך. ירא את יי וזכור
אותו וזכור מצות אביך אשר צוך שתקח אשה
ממשפחת אביך ועתה שמעני ואל תירא מן
השד כי יודע אני שתקח אותה הלילה הזה
לאשה וכאשר תבא בחדר עמה קח את לב הדג
והקטר ממנו תחת בגדיה ויריח השד ויברח
ולא ישוב אליה לעולם וכאשר שתרצה לבא
אליה קומו מן המטה והתפללו והתחננו אל יי
שיצוה לכם חסדו ורפואתו וירפאה ואז תבא
אליה ותוליד ממנה בנים וזכרים ואל תירא כי
לך היא ראויה קודם שנברא העולם ועל ידך
יושיענה יי מיד השד:

ז ויהי בשמוע טוביה כל הדברים האלה ונפשו
נקשרה בנפש שרה ויבאו באגבתנים בבית
רעואל וימצאו אתו אצל שער ביתו וישאלו לו
לשלום וישב להם שלום ויאמר רעואל אל ע
ערנה אשתו כמה דומה זה הבחור לדמות

אֵלֵינוּ וְעֵינֶיהָ תִּרְאֶינָה אוֹתוֹ וַיְיָ אֱלֹהֵינוּ יִשְׁלַח
מַלְאָכוֹ עִמּוֹ וְיַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ וְיָשׁוּב בְּשָׁלוֹם וּת
וַתּוֹסֶף לִבְכּוֹת עוֹד ׃
ו וַיֵּלֶךְ הַנַּעַר לְדַרְכּוֹ וְהַמַּלְאָךְ רְפָאֵל עִמּוֹ וַיָּבֹא
עַד נַחַל תִּיגְרִין בָּעֶרֶב וַיָּלִינוּ שָׁם וַיֵּרֶד טוֹבִיָּה
אֶל הַנַּחַל לִרְחוֹץ רַגְלָיו וַיֵּצֵא פִּתְאוֹם דָּג אֶחָד
מִן הַנַּחַל לֶאֱכוֹל אֶת הַנַּעַר וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר לוֹ ה
הַמַּלְאָךְ. תְּפוֹשׂ הַדָּג וְאַל תַּנִּיחֵהוּ וַיִּתְפֹּשׂ הַנַּעַר
אֶת הַדָּג וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֶל הַנַּעַר קְרַע אֶת הַדָּג
בְּתוֹכוֹ וְקַח הַלֵּב וְהַמְּרִירָה וְשִׂים אוֹתָם עִמְּךָ כִּי
טוֹבִים הֵם לִרְפוּאוֹת וַיַּעַשׂ כֵּן הַנַּעַר וְאֶת הַדָּג
בִּשֵּׁל וַיֹּאכַל וְהַנּוֹתָר הֵנִיחַ. וַיֵּלְכוּ עַד מָדַי
וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אֶל הַמַּלְאָךְ עֲזַרְיָה אָחִי מָה
רְפוּאָה תֵּעָשֶׂה מִלֵּב הַדָּג וּמְרִירָה ׃ וַיֹּאמֶר
אֵלָיו הַלֵּב יוֹעִיל לְהַקְטִיר מִמֶּנּוּ לִפְנֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ
בּוֹ רוּחַ רָעָה אוֹ רוּחַ שֵׁדִים וְיָנוּסוּ מִמֶּנּוּ ו
וְהַמְּרִירָה תּוֹעִיל לִמְשׁוֹחַ בָּהּ עֵינֵי הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ
בָּהֶם לוֹבֶן וְיֵרָפֵא. וַיָּבֹאוּ בְּאֶגְבַּתָנִיס וַיֹּאמֶר
הַמַּלְאָךְ אֶל טוֹבִיָּה אָחִי בְּבֵית רְעוּאֵל נָלִין כִּי
הוּא אִישׁ זָקֵן וּבַת יְחִידָה יֵשׁ לוֹ יְפַת מַרְאֶה
וּשְׁמָהּ שָׂרָה וַאֲדַבֵּר אֵלָיו שֶׁיִּתְּנֶנָּה לְךָ לְאִשָּׁה
וְהִיא טוֹבַת שֵׂכֶל וְאָבִיהָ אֹהֲבָהּ וְעַתָּה שְׁמָעֵנִי
וְדַבֵּר בַּעֲבוּרָהּ וְכַאֲשֶׁר נָשׁוּב מִן רָאגִישׁ נַעֲשֶׂה
הַחֻפָּה וַאֲנִי יָדַעְתִּי כִּי לֹא יִמְנַע הָאִישׁ אֶת פִּיךָ

אתה. ויאמר המלאך . אני עזריה בן חננאל
מבית שלומית הגדול מאחיך. ויאמר טובי
לחיים ולשלום ואתה אחי אל תכעס עלי על
שאני מבקש לדעת דבר אבות ממשפחתך
ותנה אתה אחי ממשפחה טובה ויקרה וגם א
אתה ידעת את הננאל ואת נתן שני בני שלומית
הגדול והם ההולכים עמי לירושלם בשבתנו
בארץ ישראל ומשתחוים עמי שם ולא תעו
אלה אחרי אלהי נכר הארץ כאשר תעו אחינו
ועתה אחי לך לשלום עם בני ובשלום תבואו
בעזרת האל ואני אתן את שכרך וזו בכל יום
ומאכלך כמו לבני ואם ישיבכם הבה בשלום
עוד אוסיף לך על שכרך. ויאמר המלאך. אל
תירא כי אני אלך עם בנך ונלך לשלום ונשובה
בשלום. ויקרא טובי אל בנו ויאמר אליו הכן
לך מה שאתה צריך לדרך וצא עם אחיך ואל
שדי הוא יוליכם לשלום וישיבכם בשלום ו
וישלח מלאכו עמכם ויצליח דרכיכם. ויעש
טוביה לאביו ולאמו ויאמרו לו לך לשלום.
ויצאו ללכת ותחל אמו לבכות ותאמר אל
בעלה איך לא יראת לשלוח את הנער כי בן ז
זקונים הוא לנו והוא יוצא ובא לפנינו ובלא
אותו כסת יחיינו אלהינו. ויאמר אליה טובי
אל תיראי אחותי כי בשלום ילך ובשלום יבא

ודרך שני ימי' יש מאגבתניס עד רגיש ורגיש
בהר ואגבתניס בשרה ויאמר לו טוביה הרת מ
מעט בחסדך ואלה ואגיד לאבי ארת הדבר כי
מתאוה אני מאד שתלך עמי ואתן לך שכר רת
הרה ויאמר לו לך מהר כי הנני עומד עד ש
שתשוב אלי ואל תאחר. ויבא טוביה ויגד
לאביו לאמר מצאתי איש טוב מאחינו שילך
עמי ויאמר טובי קרא אותו אלי וארע מאי זה
מקום הוא ואם נאמן ללכת עמך ויצא טוביה
ויקראהו. ויבא המלאך אל טובי ויאמר לו
שלום אליך איש האלהים ויאמר טובי אם יש
עלי שלום ולמה מצאתני כל זאת שאיני רואה
בעיני ואנכי יושב עור במחשכים. ויאמר
המלאך מי שעור אותך ממאור עיניך הוא
ירפאך כי צדיק אתה. ויען טובי ויאמר כן
יאמר יי. ויאמר לו טובי. אחי טוביה בני
מבקש ללכת אל מדי התוכל ללכת עמו ואני
אתן את שכרך. ויאמר המלאך כן אוכל ואני
יודע את הדרכים כלם וכל הגבולים הלכתי
והתרים ידעתי. ויאמר טובי מאי זה מקום
אתה ומאי זה שבט אתה ומאי זה עיר אתה.
ויאמר המלאך עוד תבקש ויש לך שכיר
שילך עם בנך כרצונך. ויאמר טובי. אחי מ
מבקש אני לידע את שמך ומאי זו משפחה
אתה

ואתה בני אם תירא את יי ותשמור עצמך מכל
חטא הוא יתן לך עושר גדול :

ח ויען טוביה את אביו ויאמר כל אשר צויתני
אבי כן אעשה. ועתה אבי תן לי עצה איך א
וכל לקחת את הכסף מיד גבאל כי הוא לא
יכירני ואנכי לא אכירנו. ומה סימן אומר א
ליו לתת לי את הכסף וגם הדרכים שילכו בהם
למדי לא ידעתים. ויען טובי ויאמר אל
טוביה בנו. הסימן אשר תאמר לו אמתחתו
נתן לי ואמרתי קבל מידי כאשר שמתי את
הכסף בידו היום עשרים שנה. ועתה לך
ובקש לך אדם שיהיה איש נאמן וילך עמך
ונתן לו שכרו ולך בני בעודני חי וקח את ה
כסף ויי אלהי ישראל הוא ישמרך בכל דרכיך
ויתנך לחן לחסד ולרחמים בעיני האיש ובעיני
כל רואיך וישלח אותך בכבוד ובשלום וישיבך
אלינו בשלום בטרם אמות. ויצא טוביה
לבקש אדם ללכת עמו למדי וימצא את רפאל
מלאך יי עומד לקראתו ולא ידע טוביה כי מ
מלאך יי צבאות הוא. ויאמר המלאך אל
טוביה מאין אתה הבחור. ויען טוביה ויאמר
אדוני התדע ללכת עמי למדי ויאמר המלאך
ידעתי את הדרכים כלם ובמדי הייתי או שפיש
בבית גבאל אחינו היושב ברגיש מדינת המדי

ועוסקים עמו מן השמים הם. ואתה בני מנע
את עצמך מכל טמאה ומכל זנות וקח לך אשה
ממשפחתך ולא מכל בן נכר אשר לא מזרע א
אבותיך. הוא כי מבני הנביאים אנחנו וזכר בני
ארת אברהם את יצחק ואת יעקב אשר לקחו
נשים ממשפחתם ולא אבו להתחתן בבני נכר
ונתברכו בבנים ובנות. ואתה בני שים לבך
אל מעשיך ואשר תשנא לנפשך לא תעשה
לאחרים ולא תלין פעלת שכיר אתך מן היום
אשר תכתבנו עמו ופעלתך ישלם לך האלהים
ומנע את עצמך משכרון ולא יאנה לך כל און
ומלחמך תן לרעבים ומבגדיך כסה ערמים ומ
ומכל העודת עשרה ממנו צדקה. ואל יקשה
בעיניך. לחמך ויינך שפוך על קברי צדיקים
ושמע וקבל לכל מי שיתן לך עצה טובה ובכל
עת שאל מאת ה' והוא יושר ארחותיך ועצתך
כי אין ביד אדם שום עצה אלא בידי הב"ה לבד
כי כל אשר יחפוץ יעשה וזה ישפיל וזה ירים
ושמור אמרי וכל אשר צויתי עליך ואל ילוזו
מעיניך וחזק ואמץ כי יי יהיה עמך לעזור ול
ולהועיל אם תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך.
ועתה בני אודיעך את דבר הכסף אשר הית לי
ביד גבאל אחי קרובי ל' ככרי כסף במדינת ר
רגאש ובארץ מדי כי לא ידעתם את יום מותי

בת רעואל לתתה לטוביה בן טובי לאשה
ולהסיר ממנה את אשמדי מלך השדים׃ ד
ובכלות טובי את תפלתו וישב אל ביתו ושרה
בת רעואל ירדה מעליית אביה בכלותה להתפלל
אל יי׳. בעת ההיא זכר טובי את הכסף אשר
הפקיד ביד גבאל במדינת רגאש בארץ מדי׃
ויאמר בלבו הנה אנכי שואל בכל יום למות
נפשי ועתה אקרא את טוביה בני ואודיע אותו
את דבר הכסף בטרם אמות ויקרא את טובי בנו
ויאמר אליו כאשר אמות קבור אותי בכבוד
וכבד את אמך ואל תעזבנה כל ימי חייה ואל ת
תמרה את פיה ואל תמרה את חייה וזכר בני
כמה צרות עברו עליה בהיותך בבטנה עליך
ובמותה קבור אותה עמי בכבוד בקבר אחד׃
וכל ימיך זכור את בוראך ולא תחטא לפניו ו
ולא תעבור על מצותיו ומכל אשר יתן לך יי׳
אל תמנע ידך מעשות צדקה ואל תתחבר עם
אנשי חמס ואל תעלים עיניך מעניי ישראל
ואל יעלים יי׳ עיניו ממך בעת צרתך. ואם
לא תשיג ידך לעשות עושר אל תמנע מעשות
צדקה מן הנמצא בידיך ותסגר לך עושר
ואוצרות כסף וזהב בצדק כי לא יועילו אוצרות
רשע וצדקה תציל ממות וכל המתעסק בצדקה
יחזה פני אלהים דכתוב אני בצדק אחזה פניך
ועוסקים׃

יִהְיֶה לַאֲבוֹתַיִךְ שֶׁתָּמוּתִי תַּחְתָּם וְלֹא יֵרָאֶה מִמֵּךְ
לֹא בֵּן וְלֹא בַּת לְעוֹלָם . וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמְעָה
שָׂרָה הַחֶרְפָּה הַזֹּאת וַתִּתְחַלְחַל מְאֹד וַתֵּבְךְּ וַתַּעַל
אֶל עֲלִיַּת אָבִיהָ וַתִּזְעַק לִפְנֵי ה' בְּקוֹל מַר וַתֹּאמַר
יְיָ אֱלֹהִים אַתָּה נְתַתַּנִי לְאָבִי וְהֵם זְקֵנִים בָּאִים
בַּיָּמִים וְאַתָּה הִשְׁלַחְתָּ עַל אַנְשֵׁי הַלּוֹקְחִים אוֹתִי
אֶת מֶלֶךְ הַשֵּׁדִים כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי כָּל הָרוּחוֹת וְכָל
הַשֵּׁדִי' וְיוֹצֵר כָּל הַבְּרִיּוֹת וּבְיָדְךָ כָּל מִינֵי מַזִּיקִין
שֶׁבָּעוֹלָם וְעַתָּה ה' הֲטוֹב בְּעֵינֶיךָ שֶׁאוֹרִיד אֶת שׂ
שֵׂיבַת אָבִי וְאִמִּי בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה וְאִם יָצָא גְּזַר דִּין
מִלְּפָנֶיךָ עָלַי בְּזֹאת הֲרָגֵנִי נָא הָרוֹג וְאַל אֶרְאֶה
עוֹד בְּרָעָתִי הַמְרֻבָּה וְחֶרְפָּתִי הַגְּדוֹלָה יָדַעְתָּ יְיָ
כִּי טְהוֹרָה אֲנִי מִכָּל טֻמְאַת אָדָם וְלֹא טִמֵּאתִי
שְׁמִי וְאֶת שֵׁם אֲבוֹתַי בְּאֶרֶץ גָּלוּתִי וַאֲנִי יְחִידָה
לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֵין לוֹ בֵּן לִירַשׁ אֶת נַחֲלָתוֹ וְלֹא
יֵשׁ לוֹ קָרוֹב שֶׁיִּירָשֵׁנִי לוֹ וְהִנֵּה מֵתוּ בַּעֲבוּרִי שׁ
שִׁבְעַת אֲנָשִׁי' וּמַה יִּתְרוֹן לִי לִהְיוֹת עוֹד בָּעוֹלָם
וְאִם לֹא טוֹב בְּעֵינֶיךָ לַהֲמִיתֵנִי הַבִּיטָ' וַעֲנֵנִי וְחָנֵּנִי
וְלֹא אֶשְׁמַע חֶרְפָּתִי עוֹד . בְּעֵת הַהִיא נִשְׁמַע
תְּפִלַּת שְׁנֵיהֶם לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה וְלִפְנֵי כִּסֵּא כְבוֹד יְיָ
תְּפִלַּת טוֹבִי עַל עִוְּרוּת עֵינָיו וּתְפִלַּת שָׂרָה עַל
שִׁפְלוּת אֲבוֹתֶיהָ וַיִּשְׁלַח יְיָ אֶת הַמַּלְאָךְ רְפָאֵל הַשַּׂר
הַמְמֻנֶּה עַל הָרְפוּאוֹת לְרַפֵּאת אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת
טוֹבִי אֲב טוֹבִיָּה לְרַפְּאוֹתוֹ מֵחֳלִי עֵינָיו וְאֶת שָׂרָה

משפטך כי כל מעשיך גבורה וכל דרכיך חסד
ואמת ואתה שופט הארץ ואתה צדיק על כל ה
הבא עלי כי אמת עשית ואני הרשעתי ועתה
אב הרחמים אדון הסליחות זכר נא כמדת ר
רחמיך וחסדיך ואל נא תגמול עלי בחטאתי
ובעונותי ובעונות אבותי אשר לא שמרו מ
מצותיך וישליכו את תורתך אחרי גום ותתן
אותנו לחרפה למשל ולשנינה בכל העמים ו
ולמשול בנו גוים אשר הדחתנו שם כיום הזה
ולולא יי צבאות שהותיר לנו שריד כמעט כ
כסדום היינו וגומ' ועתה יי רבים משפטיך
ואמת ואל תגמלני בעונותי ובעונות אבותי כי
חטאנו לפניך ולא הלכנו בדרכיך ועתה כטוב
וכישר בעיניך עשה נא עמי וקח נא את נפשי
ממני כי טוב מותי מחיי ולא אשמע חרפתי
עוד. וביום ההוא נקרא לשרה בת רעואל
שהיתה באגבתניס במדינת ארץ מדי בעת היו
משפחת אביה מחרפים אותה ומלעיגים בה ו
ואומרים לה לא יש ראוי לקרא לה שרה אלא
צרה על דבר שנתנה לאשה לשבעה אנשים ולא
קרב לה אחד מהם כי אם אשמדי מלך השדים
היה הורג אותם טרם שיקרבו אליה כדרך כל
הארץ ותאמר אליה השפחה למה את הרגת את
אנשיך ותלקי אותנו על הדבר הרע הזה וטוב

לאמר אין זה ירא על נפשו והוא קובר את
החללים . ובלילה ההוא אחרי קברתי את המת
עשיתי טבילה ולא יכלתי לטהר את עצמי כ
בארץ טמאה כבואי בארץ ישראל וכאשר דבר
עלינו ירמיה הנביא לאמר לא תטהרי אחרי מ
מתי עוד והלכתי ושכבתי אצל הקיר ופני
מגלים ולא ידעתי כי צפרים עלי בקיר ונפלה
צואתם על עיני ונעשית תבלול בעיני והלכתי
בבקר אל הרופאים לרפאת אותי ולא יכלו.
והייתי עור ר' שנים וכל אחי וקרובי עצבים על
עורות עיני ואקיסר קרובי רועה אותי .
ובעת ההיא חנה אשתי עושה מלאכה לנשים
ואורגת יריעות לאחרים ומקבלת שכרה. ויהי
היום ויתנו לה גדי אחד בשכרה ואשמע קול
הגדי צועק ואמר לה מאין בא הגדי הזה .
השמרי בנפשך שלא יהיה גנוב . ותאמר
אלי לא כן הדבר כי נתון אלי על שכרי ולא
האמנתי לה וצעקתי עליה לאמר לכי ושלמי
אותו לבעליו והיינו מתקוטטים יחד על עסק
הגדי . ותען חנה ותאמר אלי איה חסדיך
וצדקותיך שלא יועילו לך בעת צרתך וחרפתך
מודעת לבריות !

ג ואני נתעצבתי ונהייתי ונחלתי על שברי
והתפללתי לפני יי ואמרתי צדיק אתה יי וישר

וארמלך ושראצר בניו הכוהו בחרב והמה
נמלטו ארץ אררט ׃ ויהי כי מת סנחריב מלך
אשור וימלוך אסרחדון בנו תחתיו. ויפקד
אסרחדון את אקיסר בן חננאל אחי על כל אשר
לו ומושל בכל ארץ אשור וידבר אקיסר עלי
אל המלך דברים טובים עד אשר השיבני ל
לנינוה כי היה אקיסר אחוכי וקרובי וישיבו לי
את חנה אשתי ואת טוביה בני כי צוה המלך
אשור לחפשם בזעמו אשר נעה עלי ׃

ב ובשנה ההיא בחג שבועות הכינותי סעודה
גדולה וישבתי על שלחני לאכול ואמרתי ל
לטוביה. בני לך והבא לנו מאחינו העניים
לאכול ואמרתי לטוביה ואני וכל היושבי עמי
לא נאכל עד באך. וילך טוביה בני לבקש
מהעניים וישב מר נפש ויאמר אלי אבי אחד
מאחינו נהרג והושלך ברחוב העיר. וכאשר
שמעתי נבהלתי ויצר לי מאד ועזבתי את ש
שלחני והלכתי והרימותיו מן הרחוב ושמתיו
ברשותי עד בוא השמש שאוכל לקברו ושבתי
לביתי ואכלתי לחמי בדמעה ובקינה ונזכרתי
את הדבר אשר דבר עמוס הנביא בבית-אל ל
לאמר והפכתי חגיכם לאבל וגו' ואבכה הרבה
מאד. ויהי כבוא השמש הלכתי וקברתי
את החלל וקרובי ומשפחתי מלעיגים עלי ל

למלך לאמר טובי עבדך אשר תבקרת על כל
אשר לך הוא שולח את אנשיו על כל חוצות
נינוה לבקש את חללי עמו והוא קובר אותם
בסתר ולא ירא ממך . ויהי כאשר שמע
סנחריב את הדבר הזה ויחר אפו עלי מאד ויצו
לתפוש אותי ואת חנה אשתי וטוביה בני
ויבקש להרגני בזעפו וכאשר נודע לי הדבר
הזה ברחתי מפניו ויצו לשלול את כל אשר לי
ונסתרתי מפניו עד אשר צעקו עלי אלמנות
ישראל ויתומיו כמר נפשם ובצום ובבכי ו
ונגע אל השמים משפטו ונשא עד שחקים
ויפרחו אל ישראל כי שני בניו ויהרגוהו ב
בחרב כי שאל את יועציו ולזקניו על מה קנא
הקדוש ברוך הוא על ישראל ועל ירושלם . ו
והשמיד מלאך יי את חיל פרעה ואת כל בכורי
מצרים והבחורי אשר נתן יי להם תמיד ישועת
על ידם ויאמרו לו חכמיו ויועציו כי אברהם
אביהם של ישראל הוליך לשחוט את בנו אולי
יתרצה בו לפני יי אלהיו על כך קנא על בניו
ויעש בעבריך נקמה. אז אמר המלך
אני אשחט את שני בני בעבור יי אולי אתרצה
בם להם ויעזרני. ויגע הדבר לאדרמלך
ושראצר בניו ויארבו לו ויהרגוהו בחרב בשעת
שנכנס להתפלל לפני דגון טעותו שנאמר ו
ואדרמלך

אשר חרת וגלת את אלהי ישראל ויהרוג מהם
הרבה מאד ואני בקשתי לדעת דבר אמת על
מחבארת הגזרה זאת על שבטי ישראל בעת
ההיא כי ידעתי באמת שיש בהם אל אמונה ואין
עול ומצאתי שלא שמו שבטי ישראל על לבם
השמדת אחיהם אשר השמיד סנחריב מלך א
אשור מבצריהם שלח באש ובחוריהם בחרב
הרג ועולליהם רטש והרותיהם בקע. ובמקום
שיתאבלו ושיתענו לפני יי על גזרת אחיהם
ואשר קצת עליהם היו אובלי' ושותים ושמחים
ומתענגים בכל שיר ובכנורות ובנבלים ולא
נחלו על שבר יהודה בעונותינו ובעונות א
אבותינו כך כתוב על יהודה השותים במזרקי
יין וראשי שמנים ימשחו ולא נחלו על שבר
יוסף וגם על זאת חנה קצת מאתיי על יהודה
וירושלם ויבא עליהם ארת מלך בבל ער ת
השליכם מעל פניו ויגל את יהודה מעל א
אדמתו. וכאשר ראיתי חללי ישראל
מושלכים מחוץ לחומה הייתי גונב גויותיהם
וקברתים פעמים רבורת ואמרתי יי אלהי י
ישראל אתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמרת
עשית ואנחנו הרשענו. וכאשר בקש
סנחריב מלך אשור את חללי עמי פגרי האנשי'
המומתים ולא מצאם וילכו אנשי נינוה ויגידו

המשרתים את פני יי בירושלם ומעשר שני
ומעשר שלישי לגר ליתום ולאלמנה והלכתי
בכל שנה ושנה עם כל אלה לירושלם במצות
יי וכאשר צותה עלי דבורה אם אבי כי יתום
נשארתי מאבי ומאמי וכאשר גדלתי ולקחתי
אשה ממשפחתי ושמה חנה ותלד לי בן וס
וקראתי שמו טוביה. וכאשר הגליתי מארץ
נפתלי ישבתי בנינוה העיר הגדולה וכל אחי ו
וקרובי אוכלים לחם הגויים ואנכי לא נגאלתי
בפת בגם מפני יראת יי וזכרתי את יי בכל לבי
ובכל נפשי ויתן לי האלהים חן וחסד בעיני ש
שלמנאסר מלך אשור ויפקד אתי על כל אשר
לו עד יום מותו והפקדתי ביד גבאל אחי אשר
בארץ מדי במדינת רגאש עשר ככרי כסף ׃
ויהי כאשר מת שלמנאסר מלך אשור וימלך
סנחריב בנו תחתיו ויסגרו דרכי מדי מפני חמ
המלחמות אשר היו בארץ ולא יכלתי ללכת אל
ארץ מדי לקחת את כספי ואחרי כן עשיתי צ
צדקות רבות לעניי עמי מיתומים ואלמנות
וכאשר ראיתי חללי עמי מושלכים מחוץ ל
לחומות נינוה לא שקטתי ולא נחתי עד אשר
קברתים ׃ ויהי כאשר שב סנחריב מלך
אשור מיהודה אל נינוה בבשת פנים על אשר
נגפו יי אלהי ישראל בארץ יהודה על החרפת

זֶה סֵפֶר טוֹבִי בֶּן

טוֹבִיאֵל בֶּן חֲנַנְאֵל בֶּן אֲרִיאֵל בֶּן גַּבְאֵל בֶּן עֲשָׂאֵל בֶּן נְתַנְאֵל מִמַּטֵּה נַפְתָּלִי אֲשֶׁר הָגְלָה מִשּׁוֹמְרוֹן עִם הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הָגְלְתָה בִּימֵי הוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה אֲשֶׁר הָגְלָה בִּימֵי שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְהוּא הָיָה מִתּוֹשָׁבֵי עִיר נַפְתָּלִי אֲשֶׁר בַּגָּלִיל עַל גְּבוּל יַמָּה׃

וַיֹּאמֶר טוֹבִי זָכְרָה לִי אֱלֹהַי לְטוֹבָה עַל שֶׁהָלַכְתִּי לְפָנֶיךָ כָּל יְמֵי חַיַּי בְּדֶרֶךְ תָּמִים וּצְדָקוֹת רַבּוֹת וַחֲסָדִים טוֹבִים שֶׁעָשִׂיתִי לְאַחַי וּלְעַמִּי בְּגוֹלַת בְּנִינְוֵה בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר.

וַיְהִי בִּהְיוֹתִי נַעַר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּל מַטֵּה נַפְתָּלִי פָּשְׁעוּ בְּבֵית דָּוִד וַיֶּחְדְּלוּ מֵעֲלוֹת יר יְרוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַר יְיָ מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁם מִזְבַּח יְיָ הַמְקוּדָּשׁ לְכָל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל ו וְהֵיכַל יְיָ בָּנוּי בְּתוֹכָהּ לְהַעֲלוֹת עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים לַיְיָ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה וְכָל אִישֵׁי מַטֵּה נַפְתָּלִי זוֹבְחִים זְבָחִים וְעוֹלוֹת לְעֶגְלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה יָרָבְעָם בֶּן נְבָט מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית־אֵל ו וּבְדָן וַאֲנִי הָלַכְתִּי אֶ יְרוּשָׁלַם בַּמּוֹעֲדִים כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת יְיָ עַל יִשְׂרָאֵל בְּבִכּוּרִים וּמַעַשְׂרוֹת וּבְכוֹרוֹת לַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְדָגָן וְתִירוֹשׁ וְשֶׁמֶן וּתְאֵנִים וְרִמּוֹנִים וּמִכָּל פְּרִי הָאֲדָמָה לִבְנֵי לֵוִי

המשרתים

הצרכתי לשלח לך ספר הנזכר למעלה אלא
בירמת לי חו׳ לא נעתק מלשון רומיים ללשון
עבריים כאשר אתה חשבת וכתבת לי אלא כל
שכן הוא כן כראשונה נכתב מקצת יהודי אשר
אנו חיים כי הוא בכל לא מסכים עם לשון ר
רומיים כמו אתה תוכל לראות ׃ שא כות
ממני שלום ואם חטאתי השפטני ליד צרק כי
איני ישבתי במושב חכמים כמו אחרים
תלמידי לשון הקדש. נכתב פה בעיר
ממינגן בחודש סיון בשנת מ
מבריאת העולם ה ש א

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Epiſtola Hebraica Oſuualdi Schreckenf
Iuglish ad [redacted] Sebastianum Munsterum

לעיר באזל ליר חכם ונשום איש ובשטינוס
מונשטר ישמרנו אלהים מכל נערה
ומצוק יבא ספר הזה.

השוכן בשמי מעלה יוסף לך תהלה
וישמרך מכל מחלה וכולי.
הנה נא זבשטיין סבס ונכבד אני קבלתי את א
אגרתך אשר שלחת לי שהיתה לי לשמחה יותר
ממצאתי שלל רב כי ממנה בנתי וידעתי היותך
בשלום ובמזל טוב: ואחרי הודעתני איך לפני
זמן קצר העתקת מלשון עברית ללשון רומית
את הספר ספירי יוסף גב׳ ותדפסת אותו אני
אודה את האמת שכבר עברו שנים רבות אשר
סמור סמרתי או לראות או לקרא הספר הנזכר
אלא זמן רע התעלל בי שלא יכלתי להגיע ל
לתחום חפצי ותעלת שם השם אשר חנני ל
לראות ספר כל כך יקר ויפה. לא להאריך:
שמע עתה זבשטיין בסיא ונכבד כי אני אכתב
לך בדברים אחרים אי זאת סבה אשר בעבורה
הצרכתי להודיעך מספר טובי שלי ולמה עלה
על לבי לשלוח אליך יותר מלשום מדפס
אחר כי עתה עברו קצת שנים מאשר הייתי
אצלך בעיר באזיל בזמן אותו אתה נהגת אתי
חסד ולקחתני לביתך. הנה לך סבה אשר ממנה
הצרכתי

טוביה

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUEL.
1012338

~~Ludouicus Cumeriſ [illegible]~~

L. GOTTSCHER ·
1972

Digitized by Google